

# รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561



สํานักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ



**รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน  
เสริมสร้างผลลัพธ์ที่พึงประสงค์  
ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561**



**สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ**



379.158

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส 691 ร

**รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างผลลัพธ์ที่พึงประสงค์  
ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561** กรุงเทพฯ : 2563

244 หน้า

ISBN : 978-616-270-265-5

1. มาตรฐานการศึกษา
2. รายวิชาเพิ่มเติม
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. ชื่อเรื่อง

**รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างผลลัพธ์ที่พึงประสงค์  
ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**

สิ่งพิมพ์ สกศ.      อันดับที่ 26/2563

ISBN                978-616-270-265-5

พิมพ์ครั้งที่ 1      กันยายน 2563

จำนวนพิมพ์      1,000 เล่ม

พิมพ์เผยแพร่โดย   กลุ่มมาตรฐานการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุขุวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ : 0 2668 7123 ต่อ 2528, 2529

โทรสาร : 0 2243 1129

Website : [www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)

พิมพ์ที่             บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด

19/25 หมู่ 8 ถนนเต็มรัก-หนองกวางเขน

ตำบลบางคูวัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

โทรศัพท์ : 0 2150 9676-8

โทรสาร : 0 2150 9679

E-mail : [21centuryprint@gmail.com](mailto:21centuryprint@gmail.com)

Website : [www.21century.co.th](http://www.21century.co.th)

## คำนำ

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้แต่งตั้งคณะทำงานการจัดการเรียนการสอน ด้านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขึ้นภายใต้คณะอนุกรรมการด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีหน้าที่รวบรวม ศึกษาวเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทาง หลักเกณฑ์ และวิธีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนด้านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งคณะทำงานฯ ได้จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พิจารณาเห็นว่าเอกสารดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อครู ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ และผู้สนใจในการนำไปปรับประยุกต์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education: DOE) ได้ จึงได้นำมาเรียบเรียงจัดหมวดหมู่ใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งมาตรฐานการศึกษาของชาติฉบับนี้ ได้กำหนดกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (DOE) ไว้เป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยคนไทยจะต้องธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก นั่นคือ เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ ประธานคณะทำงาน พร้อมด้วยคณะทำงานและผู้เขียนรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกท่าน ตลอดจนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมกันจัดทำและเรียบเรียงเอกสารอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลของการศึกษาไทย สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้สนใจได้นำไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

(นายสุภัทร จำปาทอง)  
เลขาธิการสภาการศึกษา

# สารบัญ

หน้า

คำนำ

ก

## รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างให้เป็นผู้เรียนรู้ (Learner Person)

1

- |    |  |    |
|----|--|----|
| 01 | รายวิชาเพิ่มเติม : การทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือรวมพลัง                  | 1  |
| 02 | รายวิชาเพิ่มเติม : การสืบสอบและโครงการ เรื่อง “กล้วย พืชเศรษฐกิจไทย” | 28 |
| 03 | รายวิชาเพิ่มเติม : ศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก                  | 36 |
| 04 | รายวิชาเพิ่มเติม : เท้าทันสื่อเท่าทันสังคม                           | 51 |
| 05 | กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ภาวะผู้นำในตัวฉัน                             | 64 |

## รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างให้เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator)

80

- |    |   |     |
|----|---|-----|
| 06 | รายวิชาเพิ่มเติม : สร้างโอกาสเปลี่ยนแปลงกระดาคะเป็นรายได้ | 80  |
| 07 | รายวิชาเพิ่มเติม : โครงการฐานวิจัยจากการใช้ชีวิตจริง      | 90  |
| 08 | รายวิชาเพิ่มเติม : โครงการสะสมแต้ม                        | 100 |
| 09 | กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : การเขียนสร้างสรรค์                 | 111 |

## รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen)

125

- |    |  |     |
|----|--|-----|
| 10 | รายวิชาเพิ่มเติม : คิดเป็นวิถีพุทธ วิถีเก่ง ดี มีสุข     | 125 |
| 11 | รายวิชาเพิ่มเติม : วิถีบางกอก                            | 140 |
| 12 | รายวิชาเพิ่มเติม : พลเมืองผู้มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม | 168 |
| 13 | รายวิชาเพิ่มเติม : รักษ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชน     | 185 |
| 14 | กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ลูกเสือผู้นำสันติภาพ              | 205 |
| 15 | กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : เสริมสร้างวินัยในตนเอง            | 226 |

ภาคผนวก

235

- |  |     |
|--|-----|
| คำสั่งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ที่ 32/2560<br>เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านรายวิชาเพิ่มเติม<br>และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลงวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2560 | 236 |
|--|-----|

# รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างให้เป็นผู้เรียนรู้ (Learner Person)

## รายวิชาเพิ่มเติม : การทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือรวมพลัง<sup>1</sup>

01

รองศาสตราจารย์ ดร.กศนา แวมมณี<sup>2</sup>

### 1. หลักการและเหตุผล

ในอดีตที่ผ่านมา คนไทยมักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นผู้ที่ชอบทำงานตามลำพัง ชอบทำงานเดี่ยวมากกว่าทำงานเป็นกลุ่ม เป็นคนเก่งที่มีประสิทธิภาพ แต่เมื่อใดที่ต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือเล็ก ก็มักจะมีปัญหา โกรธเคืองไม่พอใจกัน เป็นคนดื้อเงียบ อีกทั้งขาดการประสานงานและความสามัคคีในการดำเนินงานสู่เป้าหมายเดียวกัน ทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างที่ควรจะเป็น โดยมีผู้อธิบายเปรียบเทียบให้เห็นธรรมชาติของการทำงานร่วมกันของคนไทยไว้ว่า

“คนไทย 1 คน สามารถสู้กับคนต่างชาติอื่นได้ถึง 3 คน แต่ถ้าให้คนไทย 10 คน สู้กับคนชาติอื่นเพียง 3 คน ก็อาจจะแพ้เขาได้”

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งผลงานวิจัยจำนวนมาก ไม่น้อย พบลักษณะการทำงานของคนไทยว่า ไม่มีการวางแผนการทำงาน มักทำงานเฉพาะหน้าที่และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปตามสถานการณ์ ชอบทำงานเดี่ยว ไม่มีวินัยในการทำงาน ขาดสมรรถนะและทักษะในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งไม่มีการประเมินและปรับปรุงการทำงาน เหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกัน

ปัจจุบันสถานการณ์ข้างต้นนับว่าดีขึ้นบ้าง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมที่ผลักดันให้คนไทยจำเป็นต้องร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มเป็นคณะมากขึ้น บริษัท และองค์กรต่าง ๆ

<sup>1</sup> รายวิชาเพิ่มเติมนี้ ปรับจากผลการวิจัยของ ทศนา แวมมณี และคณะ เรื่อง “การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” ซึ่งดำเนินการใน พ.ศ. 2526 - 2534

<sup>2</sup> ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ราชบัณฑิต ประเภทวิชาศึกษาศาสตร์ ราชบัณฑิตสภา อดีต รองศาสตราจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งของรัฐและเอกชน ต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบของกระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกันขององค์กรมากขึ้น จึงได้มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรของตนให้มี ทักษะและสมรรถนะในการทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง ดังจะเห็นได้ว่า มีตัวอย่างดี ๆ ที่แสดงให้เห็นผลและคุณค่าของการรวมพลังทำงานเป็นทีมปรากฏขึ้น เช่น

จากเหตุการณ์ที่สร้างความตื่นตะลึงให้คนทั้งโลกกับปฏิบัติการภารกิจที่เป็นไปไม่ได้ แบบที่เรียกว่า Mission Impossible แต่กลับเป็นไปได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจนักศรพรกำลังจากทุกภาคส่วน ทั้งไทยและต่างประเทศ นั่นคือ กรณีเยาวชนทีมหมูป่าอะคาเดมี และโค้ช รวม 13 คน ติดในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อ.แม่สาย จ.เชียงราย ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายนถึง 10 กรกฎาคม 2561 ปฏิบัติการนี้สำเร็จได้ เนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง **นำความรู้ ทักษะ และเจตคติ/คุณลักษณะต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์สำคัญ**และยิ่งใหญ่

จากกรณีนี้ผู้ที่แสดงภาวะผู้นำได้ดีอย่างยิ่ง ได้แก่ นายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร อดีตผู้ว่าราชการ จังหวัดเชียงราย ที่มีภาวะผู้นำ สามารถควบคุมสถานการณ์ ประสานความร่วมมือ กล้าตัดสินใจ ทำงาน แข่งกับเวลา บูรณาการทุกภาคส่วน ส่วนนายเอกพล จันทะวงษ์ หรือโค้ชเอก เป็นผู้นำในการช่วยดูแล และสร้างกำลังใจให้แก่เด็กทั้ง 12 คน ที่ติดอยู่ภายในถ้ำ น้องอดุลย์ลูกขึ้นมาเป็นผู้นำช่วยสื่อสาร กับนักดำน้ำ จะเห็นว่าภาวะผู้นำมิใช่ต้องเป็นผู้นำโดยตำแหน่ง แต่หมายถึงการเป็นผู้นำตามภาวะหรือ สถานการณ์ที่เหมาะสม ที่แต่ละคนรับรู้บทบาทหน้าที่และร่วมดำเนินงานใด ๆ ให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ ศักยภาพที่ตนมี

นอกจากตัวอย่างข้างต้น ยังมีกรณีนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามที่ได้ช่วยชีวิตชาวจีน ที่จะกระโดดสะพานฆ่าตัวตาย ในขณะที่ร่วมกันเล่นดนตรีเปิดหมวกหาเงินมาจัดคอนเสิร์ต ในกรณี นี้ นักเรียนต้องใช้การทำงานแบบรวมพลัง นักเรียนได้ร่วมกันทำงานตามบทบาท ให้บรรลุเป้าหมาย คือ การช่วยชีวิตชาวจีนดังกล่าว

ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า น้องพันที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพูดคุย ไกล่เกลี่ย กล่อม และใช้สมรรถนะ ในการสื่อสาร โดยวิธีการต่าง ๆ ทั้งใช้ภาษาจีนปนภาษาอังกฤษ และใช้ ภาษาท่าทาง การมองสบตา และที่สำคัญใช้การสื่อสารที่ทำให้เขาสงบและเกิดผลในที่สุด คือการจับมือชาวจีนมาสัมผัสตรงหน้าอก เพื่อบอกว่าขอให้เชื่อใจ ซึ่งสิ่งนี้เป็นภาษากายที่เป็นสากลที่แสดงความจริงใจ ในขณะที่เพื่อน ๆ ต่างทำ หน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจสำเร็จ เช่น น้องแชมป์ และเพื่อน 2 - 3 คน ช่วยล็อกตัวให้ชาวจีนหยุดดิ้น และสงบนิ่งกับที่ น้องนพรุจ หายาดม และพัดเพื่อให้ไม่ร้อนมากในช่วงที่เครียดมาก ๆ ทำให้ชาวจีน รู้สึกสบายขึ้น ส่วนน้องสรวิช หาเบอร์โทรศัพท์ ประสานงานแจ้งตำรวจเพื่อมาช่วยเหลือต่อไป

ในการทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และการมีภาวะผู้นำในครั้งนี้เป็นไปอย่างอัตโนมัติ สอดคล้องกัน แต่ละคนต่างทำหน้าที่ตามบทบาท และเป็นผู้นำ ผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเปลี่ยนแปลง ไปตลอดเวลา จนภารกิจนี้ประสบความสำเร็จ แสดงถึงการมีสมรรถนะการทำงานแบบรวมพลัง

**เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ** ทุกคนแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดพร้อมเกื้อกูลกัน ให้ความใส่ใจในการประสานความคิด ประนีประนอม เสนอทางเลือกที่ทุกฝ่ายยอมรับ ส่งเสริมและรักษาความสัมพันธ์ทางบวกไว้ได้ มีความรับผิดชอบเกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและเกิดสิ่งที่มีคุณค่าขึ้นเมื่อสืบสาวราวเรื่อง ก็พบว่าเด็ก ๆ กลุ่มนี้เป็นคณะกรรมการนักเรียน เป็นเด็กกิจกรรม ที่ได้ฝึกฝนการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ จนมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันตามเป้าหมายร่วมกัน การจับตาทบทวนที่ และความู้เกี่ยวกับวิธีการทำงานร่วมกัน เด็ก ๆ ได้ฝึกฝนการทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีมจนมีทักษะ/ชำนาญ อีกทั้งเห็นความสำคัญในการทำงานร่วมกัน ได้นำความรู้ทักษะ และคุณลักษณะนี้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ ทั้งสถานการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้น ในฐานะคณะกรรมการนักเรียน และสถานการณ์นอกโรงเรียน เช่น การที่เด็ก ๆ กลุ่มนี้รวมพลังเล่นดนตรีเปิดหมวกหาเงินช่วยกิจกรรมของโรงเรียนในครั้งนี้นี้ด้วย ฉะนั้นเมื่อเกิดสถานการณ์การช่วยชีวิตชาวฉี่ฉี่ในครั้งนี้นี้ขึ้นมาโดยไม่คาดคิดมาก่อน เด็ก ๆ กลุ่มนี้จึงสามารถนำ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญที่ถูกฝึกฝนมาใช้อย่างชำนาญ แสดงถึงการมีสมรรถนะด้านนี้ในระดับสูงมาก

จากกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมข้างต้น นับเป็นบทพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ และคุณค่าของการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของสังคมและประเทศชาติ แต่คุณลักษณะและสมรรถนะดังกล่าว ปรากฏให้เห็นในวงกว้างทั้งในการทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และใหญ่ขึ้นไปจนกระทั่งถึงบริษัท หรือ องค์กรใหญ่ ๆ หรือไม่ นี่เป็นคำถามที่จะนำไปสู่การตัดสินใจว่า การทำงานแบบร่วมมือรวมพลังนี้ยังเป็นเรื่องที่จะต้องพัฒนา ฝึกฝน และบ่มเพาะต่อไปหรือไม่

ลองสำรวจในครอบครัวว่า สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาหรือมีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานมากน้อยเพียงใด

ลองสำรวจในชุมชนที่เราอยู่ เพื่อนบ้านของเรามีปัญหาหรือมีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานมากน้อยเพียงใด

ลองสำรวจในโรงเรียนว่า ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียน มีปัญหาหรือมีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานมากน้อยเพียงใด

ลองสำรวจในโรงเรียนว่า นักเรียน ทั้งในระดับห้องเรียน และระดับชั้น และระดับโรงเรียน มีปัญหาหรือมีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานมากน้อยเพียงใด

ลองสำรวจในสังคมว่า คนหลากหลายอาชีพ หลากหลายความแตกต่างทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ฯลฯ มีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานมากน้อยเพียงใด



หากเรายังพบปัญหาต่าง ๆ เช่น

- การเอาเปรียบกัน
- การขาดความสามัคคี
- การกล่าวโทษกัน
- การขาดความยุติธรรม
- การไม่ฟังกัน
- การล้อเลียนกัน
- การปฏิบัติต่อกัน  
อย่างไม่เหมาะสม
- ทะเลาะกัน
- ทำงานไม่สำเร็จ
- การเกี่ยงกันทำงาน
- การทำงานอย่างไม่เป็นระบบ
- การไม่ยอมรับผิด
- การเลือกปฏิบัติ
- การไม่เคารพกัน
- การไม่ให้ความร่วมมือ
- การขาดระเบียบและ  
ระบบในการทำงาน
- ขัดแย้งกัน
- ผลงานไม่มีคุณภาพ
- การขาดความร่วมมือ
- การสื่อสารที่ก่อให้เกิดปัญหา
- การมีอคติต่อกัน
- การไม่ยอมรับกัน
- การพูดอย่างไม่มีมารยาท
- การไม่รู้จักเสียสละ
- การคิด การตัดสินใจ  
ที่ไม่ชอบด้วยเหตุผล
- ทำร้ายกัน ไม่ว่าจะผ่านทาง  
วาจา หรือการกระทำ
- ไม่มีความสุขในการทำงาน  
ร่วมกัน

ฯลฯ

หากพบว่านักเรียนในโรงเรียนของเรายังมีปัญหาดังกล่าว ในทำนองนี้ ก็แสดงว่า นักเรียนของเรา ยังต้องการการพัฒนา ฝึกฝน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและสมรรถนะในการทำงานแบบร่วมมือ รวมพลัง เพื่อจะได้มีความพร้อมในการออกไปทำงาน ผู้ชีวิตและเป็นพลเมืองที่ใส่ใจสังคมเมื่อจบ การศึกษา

รายวิชาเพิ่มเติม “การทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือรวมพลัง” นี้ จัดทำขึ้น เพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนา นักเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและสมรรถนะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยได้จัดทำ “ชุดกิจกรรมสำเร็จรูป” ขึ้น ให้ครูสามารถใช้ในการสอนได้โดยสะดวก ชุดกิจกรรมนี้ประกอบด้วย กิจกรรม 30 กิจกรรม ที่ได้ออกแบบกิจกรรมและเนื้อหาสาระ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่า ของการทำงานร่วมกัน รวมทั้งให้ความรู้ แนวคิด และเทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งทั้งครู และนักเรียน จะได้รับประโยชน์ไปพร้อม ๆ กัน ชุดกิจกรรมนี้เหมาะสำหรับนักเรียนในระดับชั้น ป.5 แต่ก็สามารถนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้น ป.6 ได้เช่นกัน ทั้งนี้ ชุดกิจกรรมดังกล่าวได้รับการพัฒนา ทดลองใช้ และประเมินตามระเบียบวิธีวิจัยแล้วพบว่า สามารถส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะในการทำงานร่วมกันได้ตามวัตถุประสงค์

## 2. จุดมุ่งหมายรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติม “การทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือรวมพลัง” นี้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และอย่างมีความสุข สามารถทำหน้าที่ผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่มได้ มีคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย สามารถพัฒนาตนและพัฒนากลุ่ม เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและองค์กร และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของรายวิชา ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายปลายทาง และจุดมุ่งหมายนำทาง ดังนี้

2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการ แนวคิด พื้นฐานในการทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง โดยสามารถ

- 1) อธิบายความสำคัญ คุณค่าและแนวคิดสำคัญของการทำงานร่วมกัน
- 2) ระบุองค์ประกอบที่สำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม
- 3) อธิบาย หลักการ/แนวคิด ของความร่วมมือและการรวมพลัง
- 4) ตระหนักในความสำคัญ of ความร่วมมือและการรวมพลังของตนและสมาชิกกลุ่มแต่ละคน ที่มีต่อกลุ่มในการทำงานร่วมกัน

2.2 มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง

- 1) ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อบุคคลและการทำงานร่วมกัน
- 2) บอกลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของการฟัง การพูด และการแสดงความคิดเห็น และการแสดงความสามารถในการใช้ทักษะดังกล่าวในสถานการณ์ของการทำงานกลุ่มได้อย่างเหมาะสม
- 3) บอกและอธิบายถึงความสำคัญ หลักการและวิธีการ ของการเคารพรับฟังและการพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงทักษะดังกล่าวในสถานการณ์ของการทำงานกลุ่ม
- 4) บอกและอธิบายถึงความสำคัญและเทคนิควิธีการของการกระตุ้นและชักจูงให้ผู้อื่น (สมาชิกกลุ่ม) แสดงความคิดเห็น และแสดงทักษะดังกล่าวในสถานการณ์ของการทำงานกลุ่ม
- 5) บอกและอธิบายถึงความสำคัญของการโต้แย้ง และเทคนิควิธีการโต้แย้งที่เหมาะสม และแสดงทักษะดังกล่าวในสถานการณ์ของการทำงานกลุ่ม
- 6) บอกและอธิบายถึงความสำคัญของการประสานความคิด ลักษณะวิธีการและเทคนิคในการประสานความคิด และแสดงทักษะดังกล่าวในสถานการณ์ของการทำงานกลุ่ม
- 7) อธิบายหลักการ แนวคิดสำคัญของการตัดสินใจอย่างเหมาะสม และแสดงทักษะดังกล่าวในสถานการณ์ของการทำงานกลุ่ม
- 8) บอก อธิบายถึงความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของเลขานุการกลุ่ม และปฏิบัติหน้าที่ของเลขานุการกลุ่มได้

9) บอก อธิบายถึงหลักการและวิธีการในการนำเสนอผลงานและแสดงทักษะดังกล่าวในการนำเสนอผลงานกลุ่ม

2.3 มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการทำงานร่วมกันด้วยกระบวนการทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพ

- 1) อธิบายถึงความสำคัญ หลักการ/แนวคิด และวิธีการในการเลือกผู้นำ/หัวหน้ากลุ่ม
- 2) บอกกระบวนการสำคัญในการดำเนินงานกลุ่มแบบร่วมมือรวมพลัง
- 3) วางแผนการทำงาน ในการทำงานร่วมกัน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระเบียบและขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน รวมถึงการมอบหมายงาน และระบบการประสานงาน
- 4) ปฏิบัติตามแผนงานที่ได้วางไว้ในการทำงานร่วมกัน โดยมีการติดตามการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบผลงานเป็นระยะ ๆ

5) บอกความสำคัญของการให้ข้อมูลย้อนกลับและสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกัน

6) สังเกตปัญหา ระบุปัญหา ในการทำงานร่วมกัน และร่วมกันหาสาเหตุ วิธีการแก้ไขปัญหา และวางแผนการแก้ปัญหา

7) บอกความสำคัญ หลักการ และวิธีการประเมินผลการทำงานและสามารถประเมินผลการทำงานกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการทำงานและผลงาน

2.4 มีคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมตามสภาพการณ์ และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม และสังคม

1) แสดงคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การเคารพในความแตกต่าง การรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น การยกย่องชมเชยผู้อื่น การกล้าแสดงความคิดเห็น การยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ การตัดสินใจบนหลักเหตุผล การให้ความร่วมมือ การยอมรับมติกลุ่ม

2.5 มีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำและสมาชิกกลุ่มที่ดี มีจิตสำนึกและจิตอาสา ในการแก้ปัญหา และการพัฒนากลุ่ม สังคม และประเทศชาติ

1) มีการรวมกลุ่ม เพื่อทำงานร่วมกันด้วยกระบวนการกลุ่มที่ดี ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาในเรื่องที่สนใจ ซึ่งอาจเป็นการรวมกลุ่มในระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน หรือเข้าร่วมกลุ่มในระดับชุมชน สังคม



### 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

**คำชี้แจง** รายวิชานี้สามารถจัดให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือ ปีที่ 6 ก็ได้ แต่ถ้าเริ่มในชั้น ป.5 ได้ จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกต่อเนื่องในชั้น ป.6 ก่อนจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

#### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม “การทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือรวมพลัง”

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือ 6

ระยะเวลา 30-40 ชั่วโมง

**ศึกษา**หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง ประกอบด้วย เรื่อง องค์ประกอบสำคัญของการทำงานกลุ่ม คุณค่าของการทำงานกลุ่ม ความสำคัญและแนวคิดของการร่วมมือและการรวมพลัง

**ศึกษา**ถึงความสำคัญ หลักการ และเทคนิควิธีการในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย ทักษะการฟัง การพูด การแสดงความคิดเห็น การกระตุ้นให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การโต้แย้ง การประสานความคิด การตัดสินใจ รวมไปถึงการทำหน้าที่เลขาธิการกลุ่ม และการนำเสนอผลงานกลุ่ม

**ศึกษา**ถึงกระบวนการในการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การเลือกผู้นำกลุ่ม การวางแผนการทำงาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน การกำกับติดตามงาน การให้ข้อมูลย้อนกลับ การสังเกตปัญหา การแก้ปัญหา การประเมินผลและการปรับปรุงผลงานการทำงานร่วมกัน

โดยใช้กิจกรรมสำเร็จรูปที่พัฒนาขึ้น ตามโมเดล Taxonomy of Educational Objectives ของ Bloom และใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย รวมไปถึงการนำความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันและในการทำงานร่วมกันในบริบทต่างๆ ตามความเหมาะสมกับนักเรียน กิจกรรมสำเร็จรูปดังกล่าว ประกอบด้วยกิจกรรมการสอนและฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม รวม 30 กิจกรรม ใช้เวลาสอน กิจกรรมละ 60 นาที ส่วนกิจกรรมฝึกทักษะ ไม่จำกัดเวลา ครูสามารถให้นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปฝึกปฏิบัติจริงในการเรียนรู้สาระวิชาต่าง ๆ และในสถานการณ์ต่าง ๆ กิจกรรมดังกล่าว ได้ผ่านการพิสูจน์ ทดสอบ ตามกระบวนการวิจัยแล้วพบว่า มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

เพื่อให้นักเรียนตระหนักในความสำคัญของการทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง มีความเข้าใจและทักษะที่จำเป็น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมีความสุข สามารถทำหน้าที่ผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่มได้ มีคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย สามารถแก้ปัญหา พัฒนาดิน พัฒนากลุ่ม เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและองค์กร และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

### ผลการเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ แนวคิดพื้นฐานในการทำงานร่วมกันแบบร่วมมือรวมพลัง
2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม ประกอบด้วย ทักษะการฟัง การพูด การแสดงความคิดเห็น การกระตุ้นให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การโต้แย้ง การประสานความคิด การตัดสินใจ การทำหน้าที่เลขานุการกลุ่ม และการนำเสนอผลงานกลุ่ม
3. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการทำงานที่ดี และสามารถทำงานร่วมกันด้วยกระบวนการที่ดี ในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่ม
4. นักเรียนมีคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย อาทิ การเคารพในความแตกต่าง การรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น การยกย่องชมเชยผู้อื่น การกล้าแสดงความคิดเห็น การยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ การตัดสินใจบนหลักเหตุผล การให้ความร่วมมือ การยอมรับมติกลุ่ม
5. นักเรียนมีการพัฒนาดินเองให้เป็นผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีจิตสำนึกและจิตอาสา ในการร่วมมือกันทำงานแบบรวมพลังในการแก้ปัญหาและพัฒนาดิน สังคม และประเทศ



#### 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
<b>ก. หมวดความเข้าใจพื้นฐานในการทำงานกลุ่ม</b>				
1	คุณค่าของการทำงาน	60 นาที	กิจกรรม : หลายหัวดีกว่าหัวเดียว - ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ช่วยให้เห็นถึงผลของการทำงานเปรียบเทียบระหว่างทำตามลำพังกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
2	ความสำคัญของการทำงานร่วมกับกลุ่มคนต่าง ๆ (นอกเหนือจากกลุ่มเพื่อนสนิท)	60 นาที	กิจกรรม : สร้างบ้าน - ให้นักเรียนรวมกลุ่มกันสร้างบ้าน ซึ่งช่วยให้นักเรียนเห็นว่าการทำงานจะสำเร็จได้ต้องใช้ความสามารถจากบุคคลหลายแบบ จึงไม่ควรเลือกทำงานเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนสนิทเท่านั้น	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
3	องค์ประกอบสำคัญในการทำงานกลุ่ม	60 นาที	กิจกรรม : คนล่าเนื้อ/สวนสัตว์ - มีกิจกรรม 2 กิจกรรมให้เลือก 1 กิจกรรม ทั้ง 2 กิจกรรม เป็นเกมที่ช่วยให้นักเรียนเห็นถึงองค์ประกอบสำคัญที่เป็นหัวใจของการทำงานกลุ่ม 3 ประการ ซึ่งหากองค์ประกอบใดขาดประสิทธิภาพจะส่งผลอย่างชัดเจนต่อผลการดำเนินงาน	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
4	ความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม	60 นาที	กิจกรรม : สามเหลี่ยมมหัศจรรย์ - ให้นักเรียนได้เล่นเกมต่อภาพสามเหลี่ยม ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นผลเสียที่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มขาดความร่วมมือ และผลดีที่เกิดจากการมีความร่วมมือ	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
5	บทบาทของสมาชิกในการช่วยผู้นำกลุ่ม	60 นาที	กิจกรรม : ปราสาทเจ้าหญิง - ให้นักเรียนออกแบบสร้างปราสาทเป็นกลุ่ม ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกกลุ่มช่วยและไม่ช่วยเหลือผู้นำกลุ่ม	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
<b>ข. หมวดความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำและสมาชิกกลุ่ม</b>				
6	การทำหน้าที่เลขานุการกลุ่ม	60 นาที	กิจกรรม : เลขานุการคนเก่ง - ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายหาหลักเกณฑ์และทดลองฝึกปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นั้น	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
7	ทักษะการฟัง	60 นาที	กิจกรรม : พรายกระซิบ - ให้นักเรียนเล่นเกมกระซิบข้อความต่อ ๆ กัน และร่วมกันวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสรุปหลักการฟังที่ดี	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
8	ทักษะการพูด	60 นาที	กิจกรรม : ไครมิด - ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่มีปัญหาแล้วให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์หาสาเหตุ วิถีแก้ไข และสรุปหลักการพูดที่ดี	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
9	ความสำคัญของสมาชิกในการแสดงความคิดเห็น	60 นาที	กิจกรรม : นักสืบ - ให้นักเรียนร่วมกันเป็นนักสืบหาผู้ที่ทำผิดจากข้อมูลที่ให้ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการแสดงความคิดเห็น	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
10	การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	60 นาที	กิจกรรม : บอกหน่อยได้ไหม - ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่ให้ แล้วให้นักเรียนที่ชมแสดงความคิดเห็นโดยให้เหตุผลอย่างชัดเจน	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
11	เทคนิคการชักจูงให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น	60 นาที	กิจกรรม : พุดหน่อยนะ - ให้นักเรียนแสดงบทบาทตามที่กำหนด 2 ชุด แล้วให้ผู้ชมวิเคราะห์หาเทคนิค วิธีการที่ผู้แสดงใช้	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
12	การเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	60 นาที	กิจกรรม : มองลูกเต๋า - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูลูกเต๋าด้านที่มีจุดจำนวนหนึ่งที่ไม่เท่ากัน โดยแต่ละกลุ่มได้ดูเพียงด้านเดียว แล้วให้คาดคะเนว่า ลูกเต๋าทิ้ง 6 ด้านมีจำนวนเท่าไร เปรียบเทียบกับการที่แต่ละกลุ่มรับฟังความคิดของสมาชิกกลุ่มที่มีประสบการณ์ไม่เหมือนกับตน ซึ่งจะทำให้ได้คำตอบที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่า	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
13	การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น	60 นาที	กิจกรรม : ทศนศึกษา - จัดกลุ่มนักเรียนแบบวงซ้อนคือ มีวงใน และวงนอกให้กลุ่มวงในอภิปรายกันในหัวข้อที่กำหนดให้ และให้กลุ่มวงนอกสังเกตการอภิปรายตามแบบ	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม



ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			สังเกตการณ์ที่มีการประเมิน พฤติกรรมกรรมการแสดง ความคิดเห็นและการพิจารณา ความคิดเห็น	
14	การโต้แย้ง	60 นาที	กิจกรรม : ใครเหมาะ - ให้นักเรียนแสดงบทบาท ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วให้ผู้สังเกตการณ์รายงาน พฤติกรรมที่สังเกตเห็นจาก การแสดง และร่วมกันอภิปราย สรุปหลักการโต้แย้ง ที่เหมาะสม	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและ การสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ ในชุดกิจกรรม
15	การประสานความคิด	60 นาที	กิจกรรม : ของขวัญคุณครู - ให้นักเรียนแสดงบทบาท ในสถานการณ์จำลอง และฟัง ตัวอย่างการอภิปรายจากเทป บันทึกเสียง ซึ่งแสดงเทคนิค วิธีการในการประสานความคิดเห็น ที่แตกต่างหรือขัดแย้งกันให้เป็น ประโยชน์ต่อกลุ่ม	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและ การสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ ในชุดกิจกรรม
16	การตัดสินใจ	60 นาที	กิจกรรม : ลูกดิ่งเจ้าปัญหา - ให้นักเรียนหาคำตอบของโจทย์ ปัญหาที่กำหนดให้ และตัดสินใจว่า คำตอบใดถูกต้อง และร่วมกัน อภิปรายสรุปหลักสำคัญและ วิธีการตัดสินใจที่เหมาะสม	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและ การสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ ในชุดกิจกรรม
17	การเสนอผลงาน	60 นาที	กิจกรรม : วิธีไหนดี - ให้นักเรียนระดมความคิดหา วิธีการนำเสนอผลงาน แบบต่าง ๆ แล้วให้นักเรียน ฝึกใช้วิธีการเหล่านั้น ในการ นำเสนอข้อมูลที่คุณกำหนดให้	- สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนและ การสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ ในชุดกิจกรรม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
<b>ค. หมวดกระบวนการทำงาน</b>				
18	การเลือกหัวหน้ากลุ่ม	60 นาที	กิจกรรม : มาเป็นผู้นำกันเถอะ - ครูเสนอสถานการณ์หลากหลายให้นักเรียนช่วยกันคิดหาคำตอบว่า ใครควรจะทำหน้าที่เป็นผู้นำในสถานการณ์นั้น แล้วช่วยกันวิเคราะห์หาเหตุผล จนสรุปได้หลักการในการเลือกผู้นำ	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
19	จุดประสงค์ของการทำงาน	60 นาที	กิจกรรม : ชองปริศนา - ครูให้คำสั่งนักเรียนให้ทำของโดยคำสั่งมีความคลุมเครือทำให้นักเรียนทำงานออกมาไม่เหมือนกัน ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนักในความสำคัญของการวางจุดประสงค์ในการทำงานให้ชัดเจน	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
20	การวางระเบียบในการทำงาน	60 นาที	กิจกรรม : บัตรอวยพร - ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนให้มีกลุ่มผู้แสดงสถานการณ์การประชุมที่เป็นไปอย่างเรียบร้อยมีระเบียบ และกลุ่มที่เป็นไปอย่างไม่มีระเบียบ ให้กลุ่มผู้ชมวิเคราะห์สถานการณ์และอภิปรายสรุปทเรียน	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
21	การวางแผน	60 นาที	กิจกรรม : จำยตลาด - ครูจัดสถานการณ์จำลองการซื้อขายของในตลาดแล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปซื้อของให้ได้ในราคาใกล้เคียงกับเงินที่ครูให้ ซึ่งกลุ่มที่ชนะมักเป็นกลุ่มที่มีการวางแผนกันอย่างดี	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
22	ขั้นตอนในการทำงาน	60 นาที	กิจกรรม : บ้านน้อยเชิงเขา - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำงานต่อชิ้นส่วนให้ได้ภาพตามภาพตัวอย่าง ซึ่งจะสำเร็จได้ นักเรียนจะต้องสามารถจัดวางชิ้นส่วนตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
23	ความสำคัญของการแบ่งงาน	60 นาที	กิจกรรม : ล่าสมบัติ - ครูให้ลายแทง และรายชื่อสมบัติที่ซ่อนอยู่ในลายแทงให้แต่ละกลุ่มช่วยกันหาสมบัติมาให้มากที่สุด ซึ่งนักเรียนกลุ่มที่ชนะ มักเป็นกลุ่มที่มีการแบ่งงานกันทำอย่างเหมาะสม	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
24	หลักการแบ่งงานและมอบหมายงาน	60 นาที	กิจกรรม : ใครทำอะไร - ครูเล่านิทานเรื่องเกาะมหาสมบัติ ครั้งที่ 1 ให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนตัดสินใจว่าจะมอบหมายให้ตัวละครใด ทำอะไร ต่อไปจึงเล่านิทานเรื่องเดิมใหม่ แต่ให้รายละเอียดเพิ่มเติม ทำให้นักเรียนตัดสินใจได้ดีกว่าเดิม เพราะมีข้อมูลที่สามารถใช้เป็นหลักในการมอบหมายงานได้	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
25	การทำงานตามแผน	60 นาที	กิจกรรม : เรื่องสนุกของเรา - ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานประดิษฐ์กลุ่มละ 1 ชิ้น โดยให้เวลาวางแผน และลงมือทำตามแผนที่วางไว้ แล้วร่วมกันวิเคราะห์การทำงาน หาข้อสรุปกระบวนการทำงานที่ทำให้ได้ผลงานที่ดี	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
26	การติดตามการปฏิบัติงาน	60 นาที	กิจกรรม : ภาพฉนวน - ครูแบ่งกลุ่มให้แต่ละกลุ่มช่วยกันต่อภาพชิ้นส่วนให้สมบูรณ์ โดยกลุ่มที่หัวหน้าติดตามงานมักทำงานได้สำเร็จมากกว่ากลุ่มที่หัวหน้าไม่ติดตามช่วยเหลือกลุ่ม	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
27	การตรวจสอบผลงานเป็นระยะ ๆ	60 นาที	กิจกรรม : บ้านเรา - ครูให้นักเรียนทำงานกลุ่ม 2 ครั้ง ครั้งแรก ไม่มีการตรวจสอบผลงานระหว่างการทำงาน ครั้งที่ 2 มีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ซึ่งการทำงานครั้งที่ 2 มักจะได้ผลงานที่ดีกว่าครั้งแรก	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
28	การให้ข้อคิดชมในการทำงาน	60 นาที	กิจกรรม : บอกกันหน่อย - ครูให้นักเรียนทำงานกลุ่มแล้วให้มีเพื่อนสังเกตการณ์การทำงาน แล้วให้ข้อคิดชมตามหลักการที่ครูกำหนดให้ และวิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่าและลักษณะของการให้ข้อคิดชมหรือให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสม	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม
29	การแก้ปัญหา	60 นาที	กิจกรรม : ผู้นำอยู่ไหน - ให้นักเรียนเล่นเกมทายว่าใครคือผู้นำ ซึ่งนักเรียนต้องอาศัยการสังเกตอย่างจับใจซึ่งหากสังเกตพบก็จะสามารถจับผู้นำได้ การทำงานก็เช่นกัน หากช่างสังเกต ก็จรรู้ว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ซึ่งถ้าสังเกตพบได้ไว ก็จะสามารถจัดการปัญหานั้นได้เร็ว	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปบทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
30	การประเมินผลงาน	60 นาที	กิจกรรม : วันแม่ - ครูให้สถานการณ์ให้กลุ่มวางแผนการจัดงานวันแม่ และเตรียมงานที่ต้องจัดทำ แล้วให้นักเรียนประเมินผลการทำงานซึ่งนักเรียนจะต้องกำหนดวิธีการประเมิน และเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสรุปทเรียนของนักเรียน - ใช้แบบทดสอบที่ให้ไว้ในชุดกิจกรรม

## 5. โครงสร้างเนื้อหา

โครงสร้างเนื้อหาของชุดกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม รวม 30 เรื่อง ดังนี้

### หมวดที่ 1 : หมวดความเข้าใจพื้นฐานในการทำงานกลุ่ม

1. คุณค่าของการทำงานเป็นกลุ่ม
2. ความสำคัญของการทำงานร่วมกับกลุ่มคนต่าง ๆ
3. องค์ประกอบสำคัญในการทำงานกลุ่ม
4. ความสำคัญของการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
5. บทบาทของสมาชิกในการช่วยผู้นำกลุ่ม

### หมวดที่ 2 : หมวดความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำและสมาชิกกลุ่ม

6. การทำหน้าที่เลขานุการกลุ่ม
7. การฟัง
8. การพูด
9. ความสำคัญของการแสดงความคิดเห็น
10. การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
11. เทคนิคกระตุ้นและชักจูงให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น
12. การเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
13. การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น
14. การโต้แย้ง
15. การประสานความคิดเห็น

16. การตัดสินใจ
17. การเสนอผลงาน

### หมวดที่ 3 : หมวดกระบวนการทำงาน

18. การเลือกหัวหน้ากลุ่ม
19. การกำหนดวัตถุประสงค์การทำงาน
20. การวางระเบียบในการทำงาน
21. การวางแผนงาน
22. การวางขั้นตอนในการทำงาน
23. ความสำคัญของการแบ่งงาน
24. หลักการแบ่งงานและมอบหมายงาน
25. การทำงานตามแบบ
26. การติดตามการปฏิบัติงาน
27. การตรวจสอบผลงานเป็นระยะ
28. การให้ข้อติชมในการทำงาน
29. การแก้ปัญหา
30. การประเมินผลงานและการปรับปรุงงาน



## 6. กิจกรรรม

### 6.1 ลักษณะของกิจกรรม กิจกรรมในคู่มือนี้มี 2 ประเภท คือ

ก. กิจกรรมสอนมนโนทัศน์ เป็นกิจกรรมที่ใช้สอนให้นักเรียนเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่า เกิดการยอมรับในสิ่งที่เรียน รวมทั้งช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมทั้งสิ้น 30 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาประมาณ 3 คาบ หรือ 1 ชั่วโมง การสอนทั้ง 30 กิจกรรม จะใช้เวลาทั้งหมด 30 ชั่วโมง ซึ่งครูอาจจะใช้เวลาในการสอนสัปดาห์ละ 1 กิจกรรม หรือ 1 ชั่วโมง จำนวน 30 สัปดาห์/ปี หากครูมีเวลาน้อยครูสามารถตัดกิจกรรมบางกิจกรรมออกไปได้ โดยพิจารณาจากความเข้าใจและทักษะที่นักเรียนมีอยู่ หากนักเรียนมีความเข้าใจหรือทักษะในเรื่องใดดีแล้ว ก็อาจตัดเรื่องนั้นออกไปได้

ข. กิจกรรมฝึกทักษะ เป็นกิจกรรมที่มุ่งฝึกให้นักเรียนทำได้ตามความรู้ความเข้าใจที่นักเรียนได้จากกิจกรรมสอนมนโนทัศน์ กิจกรรมนี้ไม่ได้กำหนดตายตัวลงไปว่า ครูจะต้องทำมากน้อยเพียงใด และเมื่อใด แต่ให้ยึดหลักที่ว่า ครูควรฝึกทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่สอนอยู่ตามปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และฝึกอย่างสม่ำเสมอ

จนกระทั่งนักเรียนได้พัฒนาทักษะนั้นจนชำนาญและประการสำคัญจะต้องฝึกในลักษณะทบทวน กล่าวคือในการฝึกทักษะใหม่จะต้องให้นักเรียนได้ฝึกทักษะเก่าควบคู่ไปด้วยไม่ทิ้งทักษะเก่าที่ฝึกไว้แล้ว

## 6.2 ส่วนประกอบของกิจกรรม

6.2.1 ชื่อกิจกรรม ประกอบด้วย หมายเลขกิจกรรม ชื่อของกิจกรรม และเนื้อหาของกิจกรรมนั้น เช่น

### กิจกรรมที่ 3

#### คนล่าเสือ : องค์ประกอบสำคัญในการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมที่ 3 คือ หมายเลขของกิจกรรมตามลำดับเนื้อหา

คนล่าเสือ คือ ชื่อของกิจกรรมนั้น

องค์ประกอบสำคัญในการทำงานกลุ่ม คือ เนื้อหาของกิจกรรมนั้น

6.2.2 คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรมและลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น โดยกล่าวให้เห็นภาพอย่างกว้าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของกิจกรรมอย่างคร่าว ๆ ซึ่งอาจจะจำเป็นสำหรับครูในกรณีที่ต้องการจะดูว่ากิจกรรมนั้นมีลักษณะตรงตามความประสงค์หรือไม่

6.2.3 จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น ซึ่งประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมาย 2 ประเภท คือ

- จุดมุ่งหมายทั่วไป บ่งบอกถึงจุดหมายปลายทางโดยทั่วไปของการสอนตามกิจกรรมนั้น

- จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม บ่งบอกถึงความสามารถที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถทำได้หลังจากเรียนจบบทเรียนไปแล้ว ซึ่งในชุดกิจกรรมนี้ จะมีแบบทดสอบที่วัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหรือมโนทัศน์ที่สอน ดังนั้นจึงเป็นที่คาดหวังว่า หากกิจกรรมมีความเหมาะสมและครูสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนจะมีความเข้าใจและสามารถตอบคำถามในแบบทดสอบได้ถูกต้อง

6.2.4 แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหา หรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น เป็นการอธิบายให้ครูทราบว่าอะไรเป็นสาระสำคัญที่นักเรียนควรจะได้รับและเข้าใจจากการเรียนตามกิจกรรมนั้น สาระสำคัญนี้ควรได้รับการย้ำและเน้นเป็นพิเศษ ซึ่งจะเห็นได้จากรายละเอียดของกิจกรรมในส่วนสรุป การสรุปกิจกรรมจะมีสาระสำคัญสอดคล้องกับแนวคิดเสมอ

6.2.5 สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ครูทราบว่าจำเป็นต้องเตรียมอะไรบ้าง ในการเตรียมการนี้ ครูจำเป็นต้องคำนวณจำนวนสื่อตามจำนวนของนักเรียนในห้องเรียนของตน เพราะในรายละเอียดที่ให้ไว้ส่วนใหญ่จะให้จำนวนของวัสดุอุปกรณ์

ต่อ 1 กลุ่มย่อยเท่านั้น เนื่องจากห้องเรียนแต่ละห้องเรียนจะมีจำนวนนักเรียนไม่เท่ากัน ครูจึงจำเป็นต้องคิดคำนวณและเตรียมสื่อให้พอกับจำนวนนักเรียนของตน

6.2.6 เวลาที่ใช้ เพื่อเป็นการประหยัดเนื้อที่ กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะไม่ระบุเวลาลงไป เพราะกิจกรรมทั้งหมดนี้ จะใช้เวลาใกล้เคียงกัน คือ ประมาณ 60-90 นาที ยืดหยุ่นตามความพร้อมของนักเรียนและความชำนาญของครู

6.2.7 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีการจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอน ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับหลักวิชาแล้ว ยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ครูในการดำเนินการด้วย ขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าวมีดังนี้

- ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน
- ขั้นกิจกรรม เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตามเป้าหมาย
- ขั้นอภิปราย เป็นส่วนที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์ที่ได้รับจากขั้นกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และอภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางออกไป
- ขั้นสรุป เป็นส่วนที่ครูและผู้เรียนประมวลข้อความรู้ที่ได้จากขั้นกิจกรรมและขั้นอภิปรายและนำมาสรุปหาสาระสำคัญที่จะสามารถนำไปใช้ต่อไปในอนาคต
- ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในกิจกรรมนั้นไปฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม
- ขั้นประเมินผล เป็นส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนหลังจากเรียนจบบทเรียนไปแล้ว โดยให้ทำแบบทดสอบซึ่งได้จัดไว้ให้ทำกิจกรรม

6.2.8 ภาคผนวก ในส่วนนี้จะให้ตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับครู รวมทั้งข้อเฉลยแบบทดสอบ

### 6.3 ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรม

ในการใช้ชุดกิจกรรม ครูควรคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ครูควรศึกษาให้เข้าใจถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของกิจกรรมก่อนลงมือสอน
- 2) คู่มือนี้ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เรียงตามลำดับของหมวดเนื้อหา และทักษะที่จำเป็นก่อนหลัง ครูควรสอนเรียงลำดับตามที่ได้ให้ไว้
- 3) ครูควรศึกษากิจกรรมที่จะสอนให้เข้าใจก่อนลงมือสอน และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนสอน เพื่อจะได้ไม่เกิดการติดขัดขณะสอน
- 4) ข้อความต่าง ๆ ที่เขียนให้ไว้ในคู่มือครู เป็นข้อความที่เขียนขึ้นสำหรับครูอ่าน ดังนั้นหากครูจะนำข้อความใด ๆ ไปพูดกับนักเรียน ครูควรปรับคำพูดให้เหมาะสมกับวัย และพื้นฐานของนักเรียน



5) ขั้นตอนการสอนจำเป็นต้องดำเนินไปเป็นลำดับขั้นตอนตามที่จัดไว้ ครูควรจะมีบัตรวง อย่าวใช้เวลาในการจัดชั้นกิจกรรมมากเกินไป จนเป็นเหตุให้กินเวลาขั้นตอนอื่น ๆ ที่สำคัญเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะขั้นอภิปรายเป็นขั้นที่สำคัญมาก จะข้ามขั้นนี้ไม่ได้

6) สำหรับเวลาในการจัดกิจกรรมตามคู่มือครูนี้ ครูสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ครูอาจ ใช้เวลาในช่วงโมงคุยกับคุณครูในตอนเช้า หรือเวลาที่ใช้สำหรับกิจกรรมพิเศษอื่น หรือเวลาในการเรียน เนื้อหาบางตอนของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ก็ได้

7) สำหรับการฝึกปฏิบัติ ครูควรพยายามให้นักเรียนได้ฝึกให้มากที่สุดที่จะทำได้ ถ้าหากว่า ครูสามารถจัดเวลาพิเศษให้ได้ ก็จะเป็นการดีมาก แต่ถ้าจัดเวลาไม่ได้ ครูอาจให้นักเรียนดำเนินการ กันเองนอกเวลาเรียน แต่ครูควรติดตามการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของนักเรียน เป็นระยะ ๆ

## 7. การวัดและประเมินผล

การประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์จากการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มนี้ ประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

### 7.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์/เนื้อหาด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม

#### 7.1.1 เครื่องมือที่ใช้

ก. แบบทดสอบประจำกิจกรรม (อยู่ท้ายกิจกรรมทุกกิจกรรม)

ข. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์/เนื้อหาด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม (อยู่ในชุดกิจกรรม)

#### 7.1.2 วิธีประเมิน

ก. ใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 กล่าวคือ นักเรียนต้องสามารถทำแบบทดสอบทำย กิจกรรมโดยเฉลี่ยได้อย่างน้อย 80 คะแนน และต้องสามารถทำแบบทดสอบหลังการเรียนโดยเฉลี่ย ได้อย่างน้อย 80 คะแนน

ข. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้ก่อนและหลังการสอนและคะแนน หลังการสอนต้องสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

### 7.2 ด้านทักษะการทำงานกลุ่ม

#### 7.2.1 เครื่องมือที่ใช้

ก. แบบสังเกตการณ์พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนระดับประถมศึกษา (อยู่ในชุดกิจกรรม)

## 8. สื่อ

สื่อสำหรับใช้ประกอบกิจกรรม มีหลายประเภท คือประเภทเทปโทรทัศน์มี 3 เรื่อง ประเภทเทปเสียงมี 10 เรื่อง และประเภทเทปเพลงมี 1 ตลับ จำนวน 16 เพลง นอกจากนี้มีสื่อประเภทอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมทั้ง 30 กิจกรรม

รายละเอียดทั้งหมด สามารถศึกษาได้จากหนังสือ เรื่อง “กิจกรรมสอนและฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” ผู้สนใจสามารถติดต่อขอศึกษาหนังสือและสื่อประกอบกิจกรรมดังกล่าวได้ที่ รองศาสตราจารย์ ดร.กศนา แยมมณี หัวหน้าโครงการวิจัย โทร. 089-789-1135 หรือ 090-983-1874



## ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

### กิจกรรมที่ 12

## มองลูกเต๋า : การเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

เรียบเรียง : อรสา กุมารี ปุกกุด กิสนา แวมมณี

#### คำชี้แจง

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยชี้ให้เห็นผลที่ได้รับจากหลายความคิดเห็นในเกมมองลูกเต๋า

#### จุดมุ่งหมาย

ก. จุดมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ข. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

หลังจากเรียนจบบทเรียนแล้ว นักเรียนจะสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของการเคารพรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ถูกต้อง

#### แนวคิด

หลักสำคัญประการหนึ่งในการทำงานร่วมกัน ก็คือ ผู้ร่วมงานจะต้องเห็นความสำคัญของความคิดเห็นของผู้อื่นว่า ความคิดเห็นของบุคคลอื่นอาจจะมีหลายแง่มุมที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของเรา ซึ่งหากเราเคารพรับฟังและนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับความคิดเห็นของเราแล้ว ก็จะช่วยให้เรามองได้กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะทำให้เราได้ความคิดที่ดีและรอบคอบยิ่งขึ้น นอกจากนี้การเคารพรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ยังช่วยให้เขาพอใจและยินดีที่จะให้ความคิดเห็นเพิ่มขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม

## สื่อ

1. ลูกเต๋าจำลอง ขนาดใหญ่ 1 ลูก ทำด้วยกระดาษ
2. เทปเพลง “สมาธิที่ดี”

## ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

### 1. ชี้นำ

- 1.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม
- 1.2 ครูแจ้งนักเรียนว่า “ครูมีลูกเต๋าวงพิเศษอยู่ 1 ลูก ลูกเต๋านี้มี 6 ด้าน แต่ละด้านมีจุดอยู่ถ้ากลุ่มไหนสามารถตอบได้ว่า ลูกเต๋าทั้ง 6 ด้านมีจุดรวมกันทั้งหมดกี่จุดได้ถูกต้อง ลูกเต๋าก็จะกลายเป็นลูกเต๋าวงพิเศษ สามารถบันทึกรางวัลให้ผู้ตอบถูกต้องได้ ครูจะให้โอกาสแต่ละกลุ่มได้ดูลูกเต๋าวงพิเศษนี้เพียง 2 นาที โดยให้ดูทีละกลุ่มต่อไปจึงจะให้กลุ่มทาย”

### 2. ขั้นร่วมกิจกรรม

- 2.1 ครูเรียกกลุ่มที่ 1 เข้ามาหา ให้ยื่นเป็นแถวตอนเรียง 2 ครูนำลูกเต๋าวงพิเศษที่มีกระดาษปิดจุดทั้ง 6 ด้านขึ้นมา หันด้านที่ 1 ไปยังนักเรียน แล้วเปิดกระดาษที่ปิดด้านนั้นขึ้น ให้นักเรียนเห็นจำนวนจุดของด้านนั้น เสร็จแล้วปิดกระดาษไว้ดังเดิม แล้วจึงหันด้านที่ 2 ให้นักเรียนดูและทำเช่นเดียวกับที่ทำของด้านที่ 1 แล้วบอกให้นักเรียนกลับไปนั่งที่เดิม
- 2.2 ต่อไป ครูเรียกกลุ่มที่ 2 เข้ามาหา ทำเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 แต่กลุ่มนี้ครูให้ดูลูกเต๋าด้านที่ 3 และด้านที่ 4
- 2.3 เสร็จแล้ว ครูเรียกกลุ่มที่ 3 เข้ามาดำเนินการเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 และ 2 แต่กลุ่มนี้ครูให้ดูลูกเต๋าด้านที่ 5 และด้านที่ 6
- 2.4 เมื่อทุกกลุ่มได้ดูลูกเต๋าวงพิเศษเรียบร้อยแล้ว ครูให้กลุ่มตั้งหัวหน้า แล้วให้อภิปรายตกลงกันว่าลูกเต๋าวงพิเศษนี้มีจำนวนจุดทั้งหมดกี่ด้านก็จุด
- 2.5 ครูให้ทุกกลุ่มรายงานคำตอบ ครูจดคำตอบของแต่ละกลุ่มไว้บนกระดาน
- 2.6 ต่อไปครูให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มนับ 1-3 แล้วครูแบ่งกลุ่มใหม่ โดยให้ผู้ที่นับหมายเลข 1 ของทุกกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มใหม่ ผู้ที่นับหมายเลข 2 ของทุกกลุ่มก็รวมกันเป็นอีก 1 กลุ่ม ที่เหลือเป็นผู้ที่นับหมายเลข 3 ก็รวมกันเป็นอีก 1 กลุ่ม เช่นเดียวกัน
- 2.7 ครูให้กลุ่มใหม่ตั้งหัวหน้า แล้วปรึกษาตกลงกันอีกครั้งหนึ่งว่าจำนวนจุดทั้งหมดกี่ด้านของลูกเต๋าวงพิเศษจะเป็นเท่าไร
- 2.8 ครูให้ทุกกลุ่มรายงานคำตอบ ครูจดคำตอบของแต่ละกลุ่มไว้บนกระดานเทียบกับคำตอบเดิม

2.9 ครูหาค่าเฉลี่ยของคำตอบของทั้ง 3 กลุ่ม ในรอบแรก และในรอบที่สอง

2.10 ครูเฉลยคำตอบ โดยนำลูกเต๋ามาให้นักเรียนดูทุก ๆ ด้าน และแจกรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับกลุ่มที่ได้คำตอบถูกในรอบที่ 1 และรอบที่ 2

### 3. ขั้นอภิปราย

ครูนำการอภิปราย โดยซักถามนักเรียน ดังนี้

- คำตอบของกลุ่มในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 คำตอบใดใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพราะเหตุใด (ครั้งที่ 2 จะใกล้เคียงหรือถูกต้องเลย เพราะผู้ที่ให้ความคิดเห็นของกลุ่มในครั้งที่ 2 มีประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้านของลูกเต๋า สามารถให้ข้อมูลได้กว้างเมื่อกลุ่มรับฟัง และนำมาพิจารณา ก็ช่วยให้กลุ่มได้คำตอบที่ดีขึ้น)
- ความคิดเห็นของแต่ละคน เกิดมาจากอะไรบ้าง (เกิดจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่าน ได้พบ ได้เห็น ได้มีประสบการณ์ หรือเกิดจากความรู้สึกต่าง ๆ)
- ความคิดเห็นของแต่ละคนอาจเหมือนกัน หรือไม่เหมือนกัน เพราะอะไร (คนที่ได้พบ ได้เห็น ได้ยิน ได้มีประสบการณ์ เหมือนกัน มักจะมีความคิดเห็นคล้ายกัน คนที่มีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน มักมีความคิดเห็นแตกต่างกัน)
- ความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกัน มีประโยชน์หรือมีโทษอย่างไร (มีโทษในแง่ที่ว่า ถ้าตกลงกันไม่ได้ อาจทำให้เกิดความขัดแย้งกัน มีประโยชน์ที่จะทำให้ได้ความคิดที่กว้างขวางรอบคอบขึ้น)
- ถ้าจะให้กลุ่มทำงานให้ได้ความคิดที่ดี กว้างขวาง และรอบคอบ กลุ่มควรทำอย่างไร (เห็นประโยชน์ของความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของกันและกัน)

### 4. ขั้นสรุป

4.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนคำขวัญสั้น ๆ เป็นคติเตือนใจ เช่น “รับฟังกันลึกซึ้ง ได้ความคิดรอบคอบดี”

4.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นท้ายบทเรียน ดังนี้

ในการทำงานร่วมกัน เราจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เนื่องจากคนอื่นอาจมีความคิดที่แตกต่างไปจากของเรา เพราะเขาอาจมีประสบการณ์ไม่เหมือนเรา การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป จะช่วยให้เราได้ความคิดที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เราตัดสินใจได้ดีหรือถูกต้องยิ่งขึ้น ดังนั้นในการทำงานร่วมกัน เราควรให้ความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ดูถูกเขา รับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของเขา และรู้จักใช้ความคิดของเขาให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม

4.3 ครูให้นักเรียนร่วมกันอ่านกลอน และจดบันทึกลงในสมุดงาน

จะทำการสิ่งใดควรใจกว้าง  
ถ้าเพื่อบคิดแตกต่างไปจากฉับ  
ส่วนผิดถูกของเราอาจเท่ากัน  
เอาใจใส่ฟังกันนั้นแหละดี

กลอน : เมืองทอง งามมณี

4.4 ครูให้นักเรียนฟังเทปเพลง “สมาชิกที่ดี” และร่วมกันร้องเพลง

### การประเมินผล

ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบ แล้วเปลี่ยนกันตรวจ โดยครูเฉลย

### กิจกรรมเสนอแนะสำหรับการฝึกทักษะ

1. ครูฝึกให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยอาจใช้วิธี
  - 1.1 ถามคำถาม และให้ตอบเวียนรอบวง คำถามควรจะเริ่มจากคำถามง่ายๆ ไปจนยากขึ้น ๆ มีการฝึกให้นักเรียนตอบบรรยายความคิดเห็นของตนให้คล่องแคล่วขึ้น
  - 1.2 เมื่อนักเรียนตอบแสดงความคิดเห็นได้แล้ว ขั้นต่อไปให้หัดรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ โดยให้พูดทบทวนความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ที่ตอบ
  - 1.3 เมื่อพูดทบทวนความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ได้แล้ว ให้หัดโต้ตอบความคิดเห็นเหล่านั้น โดยบรรยายความรู้สึก หรือความคิดเห็นของตนต่อท้าย

### ยกตัวอย่าง เช่น

- ครู : ด.ช. ก. เธอชอบสัตว์อะไร  
ด.ช. ก. : ผมชอบแมวครับ  
ครู : เธอชอบแมวเพราะอะไร  
ด.ช. ก. : ผมชอบแมวเพราะมันน่ารักดี  
ครู : แมวทำประโยชน์อะไรให้เธอบ้าง  
ด.ช. ก. : แมวจับหนูได้ครับ บ้านผมมีหนูเยอะ พอมีแมวหนูหนีไปหมด

- ครู : ด.ญ. ข. เธอลองตอบสิว่าเท่าที่ฟัง ด.ช. ก. เขาชอบสัตว์อะไร เพราะอะไร
- ด.ญ. ข. : ด.ช. ก. เขาชอบแมวเพราะมันเป็นสัตว์น่ารัก และมีประโยชน์ ช่วยจับหนูได้ด้วย
- ครู : ดีมากค่ะ ด.ช. ก. ชอบแมว เธอมีความเห็นอย่างไร เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย เพราะอะไร
- ด.ญ. ข. : หนูเห็นด้วยว่ามันน่ารัก ช่วยจับหนูได้ แต่หนูว่ามันมีโทษด้วยนะคะ เช่น มันชอบ ตะกุกข์ข้าวของเสียหาย และคุณพ่อเคยบอกว่าขนของมันอาจทำให้เราเป็นโรคหืดได้ค่ะ
- ครู : ค่ะ ตอนนี้อ่าเราก็ได้ความคิดเห็นเพิ่มเติมแล้วนะคะว่า แมวเป็นสัตว์เลี้ยงที่น่ารัก จับหนูได้ แต่ขนของมันอาจทำให้เราเป็นโรคหืดได้

ฯลฯ

2. ครูสามารถฝึกให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ทบทวนความเข้าใจในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้ต่อความคิดเห็นของผู้อื่น และต่อเติมความคิดเห็นของตน ดังตัวอย่างที่กล่าวข้างต้นในการสนทนาเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้เสมอ การฝึกบ่อยๆ จะช่วยให้นักเรียนคิดและตอบอย่างคล่องแคล่วจนกลายเป็นทักษะได้ และทักษะนี้ก็เป็นทักษะที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการทำงานร่วมกัน

## ภาคผนวก

### 1. แบบทดสอบ

#### แบบทดสอบเรื่อง

#### มองลูกเต๋า

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อความที่ผิด

- .....1. คนที่คิดไม่เหมือนใคร เป็นคนคิดผิด
- .....2. แม้เราจะรู้ จะเห็นสิ่งเดียวกัน แต่เราอาจคิดไม่เหมือนกัน
- .....3. เราควรรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ เสมอ
- .....4. เราควรเห็นด้วยกับความคิดเห็นของคนอื่น
- .....5. เราต้องเชื่อความคิดเห็นของเพื่อนเสมอ

แบบทดสอบ : อรสา กุมาริ ปุ๊กหุด

## 2. เฉลยแบบทดสอบ

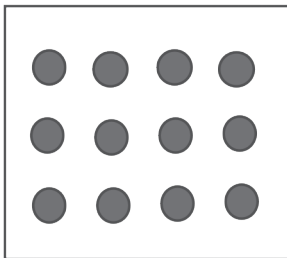
1. ✗ 2. ✓ 3. ✓ 4. ✗ 5. ✗

## 3. แบบ “ลูกเต๋าวិเศษ”

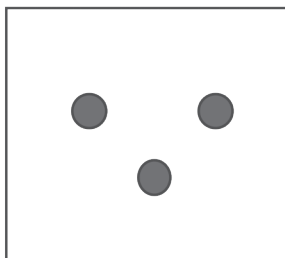
(ก) นำกระดาษแข็งมาตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ 8” X 8” จำนวน 6 แผ่น แล้วใช้เทปกาวติดให้ติดกันเป็นลูกเต๋า

(ข) แต่ละด้านของลูกเต๋า ให้เขียนเป็นจุดวงกลมดังนี้

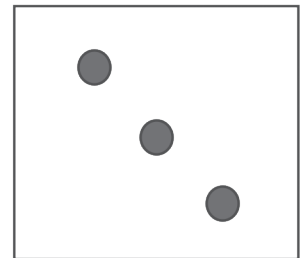
ด้านที่ 1



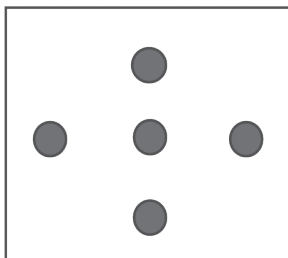
ด้านที่ 2



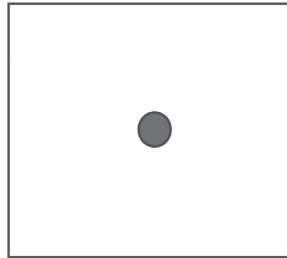
ด้านที่ 3



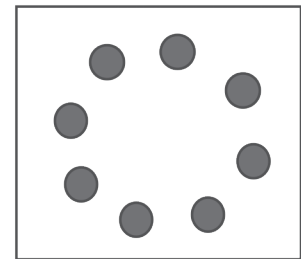
ด้านที่ 4



ด้านที่ 5



ด้านที่ 6





# 02

## รายวิชาเพิ่มเติม : การสืบสอบและโครงการ เรื่อง “กล้วย พืชเศรษฐกิจไทย”

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพันธ์ เดชะคุปต์<sup>1</sup>

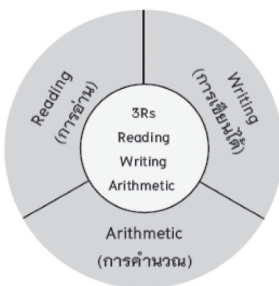
### 1. ความเป็นมาและความสำคัญ

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) สิ้นสุดในปี พ.ศ. 2559 ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้

**“คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21”**

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้วางเป้าหมายด้านผู้เรียนให้ทุกคนมีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ

คุณลักษณะ เด็กไทย ในโลกศตวรรษที่ 21  
(ความต้องการกำลังคนยุค 4.0)



3Rs x 8Cs

8Cs

1.	Critical Thinking and Problem Solving คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา
2.	Creativity and Innovation ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม
3.	Cross Cultural Understanding ทักษะด้านความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรม
4.	Collaboration Teamwork and Leadership ทักษะการร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ
5.	Communication Information and Media Literacy มีทักษะด้านการสื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศ
6.	Computing and ICT Literacy ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และการรู้ ICT
7.	Career and Learning Skills ทักษะอาชีพและการเรียนรู้
8.	Compassion ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม และจริยธรรม

<sup>1</sup> ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษาไว้ 3 ประการ  
1) เป็นผู้เรียนรู้ (Learner Person) 2) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator)  
3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ มีนโยบายของการพัฒนาสังคมในอดีต ตั้งแต่สังคมเน้นทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นสังคมแห่งความรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ จนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายของการพัฒนาสังคม และประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า Thailand 4.0 เป็นยุคของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม

ในยุคการศึกษา 4.0 ของประเทศไทย 4.0 เป็นยุคของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติด้วยการให้มีรายได้สูงด้วยนวัตกรรมที่คนไทยสร้างและพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาลักษณะเด็กไทย ควรมีลักษณะดังนี้

### ลักษณะเด็กไทยหัวใจพอเพียง 4.0

- ★ เด็กดีมีความพอเพียงและคุณธรรม
- ★ แม่นยำและลึกซึ้งในความรู้ด้วยการสืบสอบ
- ★ รับผิดชอบสร้างนวัตกรรมด้วยการทำโครงการ
- ★ พร้อมเชี่ยวชาญชำนาญการใช้ ICT

เป็นปัจจัยดีใช้สร้างเด็กไทยหัวใจพอเพียง 4.0

เพื่อให้มีรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการสืบสอบนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ (Learner Person) และเสริมสร้างการทำโครงการบูรณาการโดยเน้นทรัพยากรธรรมชาติที่หาง่าย ปลูกง่าย และพบทั่วไป คือ กลัวย อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม จึงได้สร้างรายวิชาเพิ่มเติมการสืบสอบ และโครงการ เรื่อง กลัวย พืชเศรษฐกิจไทย

## 2. จุดหมายของรายวิชา

1) เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ หลักโภชนาการ หลักการถนอมอาหาร รวมทั้งประเพณีและศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับกลัวย พืชเศรษฐกิจไทย

2) เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการการรู้หนังสือการอ่านออกเขียนได้ การรู้เรื่องจำนวน ตลอดจนการใช้เหตุผล

3) เพื่อให้สามารถสืบสอบความรู้ด้วยตนเอง หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง

4) เพื่อให้สามารถสร้างนวัตกรรมผ่านโครงการ

5) เพื่อให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น ปฏิบัติได้

6) เพื่อพัฒนาให้เป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยความเป็นผู้นำมีจริยธรรมเป็นฐานสำคัญของการมีอาชีพ มีทักษะชีวิต ด้วยความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองอาเซียนที่มีคุณภาพ

### 3. คำอธิบายรายวิชา

#### รายวิชาเพิ่มเติมการสืบสอบความรู้เรื่อง กล้วย พืชเศรษฐกิจไทย

**ศึกษา** หลักการอ่านและการเขียน การรู้หนังสือทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ หรือการจัดกระทำข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยผังกราฟิก หลากหลายวิธี ผ่านเนื้อหาเรื่อง กล้วย พืชเศรษฐกิจไทย ส่วนประกอบและหน้าที่ของส่วนประกอบ รวมถึงวงจรชีวิตของกล้วย หลักโภชนาการ หลักการถนอมอาหาร ประเพณีและศิลปะการแสดง ที่เกี่ยวกับกล้วย การทำโครงการบูรณาการ

**โดย** ใช้การจัดการเรียนรู้ที่ใช้การสืบสอบเป็นฐาน ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นสืบสอบ ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอนให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง และให้ทำโครงการบูรณาการความพอเพียงโดยบูรณาการเรื่องอาชีพ ความพอเพียง ความเป็นพลเมืองไทย และอาเซียน

**เพื่อ** ให้เป็นนักเรียนผู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง อย่างมีคุณภาพมีความรู้ ความเข้าใจ อย่างคงทน สร้างให้เป็นผู้มีจริยธรรม คือ มีวินัยความอดทน ความรับผิดชอบบนฐานความพอเพียง รวมทั้งความเป็นผู้นำ

#### ผลการเรียนรู้

1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ หลักโภชนาการ หลักการถนอมอาหาร และประเพณีและศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับกล้วยพืชเศรษฐกิจไทย
2. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการการรู้หนังสือ การอ่านออกเขียนได้ การรู้เรื่องจำนวน ตลอดจนการใช้เหตุผล
3. เพื่อให้สามารถสืบสอบความรู้ด้วยตนเอง หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง
4. เพื่อให้สามารถสร้างนวัตกรรมผ่านโครงการ
5. เพื่อให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น ปฏิบัติได้
6. เพื่อพัฒนาให้เป็นนักเรียนผู้ตลอดชีวิต เป็นผู้สร้างนวัตกรรมด้วยความเป็นผู้นำ มีจริยธรรมเป็นฐานสำคัญของการมีอาชีพ มีทักษะชีวิตด้วยความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองอาเซียนที่มีคุณภาพ

รวมทั้งหมด 6 ผลการเรียนรู้

#### 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา (ชั่วโมง)	กิจกรรมการเรียนรู้
1	หลักการอ่านและการเขียนในภาษาไทย ผ่าน เรื่อง กกล้วย	1	การจัดการเรียนรู้เน้นสืบสอบปฏิบัติการอ่านและเขียนผ่านกิจกรรม
2	หลักการอ่านและการเขียนในภาษาอังกฤษ ผ่าน เรื่อง กกล้วย	1	การจัดการเรียนรู้เน้นสืบสอบปฏิบัติการอ่านและเขียนผ่านกิจกรรม
3	การวิเคราะห์เชิงปริมาณเน้นข้อมูลกล้วย	1	ปฏิบัติการเรียนรู้ การจัดการกระทำข้อมูล และสื่อความหมายแบบต่าง ๆ
4	ส่วนประกอบของต้นกล้วยและหน้าที่กับวงจรชีวิตของกล้วย	1	การสืบสอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ผ่านการทดลอง
5	หลักโภชนาการอาหารประเภทกล้วย	1	ใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs และทำงานเป็นทีม
6	หลักการถนอมอาหารประเภทกล้วย	1	ใช้กระบวนการสืบสอบด้วยการปฏิบัติในสภาพจริง
7	ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับกล้วยพืชเศรษฐกิจไทย	1	การสืบสอบและการนำเสนอด้วยแบบต่าง ๆ
8	ศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับกล้วย	1	การสืบสอบและพัฒนางานศิลปะการแสดง โดยใช้ความรู้ด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์
9	ธรรมชาติของโครงงาน	1	สืบสอบสร้างความรู้
10	การเขียนเค้าโครงเสนอขอทำโครงงานและรายงานโครงงาน	1	การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) และกระบวนการทำงานแบบทีม โดยใช้วงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle)
11	การหาหัวข้อ	1	
12	การเขียนเค้าโครงขอทำโครงงาน	1	
13	การนำเสนอเค้าโครงขอทำโครงงาน	1	
14	} การดำเนินการทำโครงงานบูรณาการ	1	
15			
16			
17	การเขียนรายงานโครงงาน	1	
18	การนำเสนอรายงานโครงงาน	1	
19	} สรุปผลเพื่อเผยแพร่	1	
20		1	

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

### 5.1 แนวคิดและแนวการสอน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเน้นการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างความรู้ (construction theory) ได้แก่ 1) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ 2) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (social constructivism) 3) ทฤษฎี social cognitive theory 4) ทฤษฎีประมวลผลข้อมูล (information processing data theory) 5) ทฤษฎีพหุปัญญา (multiple intelligences) 6) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning theory) ในการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมนั้น จะใช้กลยุทธ์การสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ คือ จัดตามความแตกต่างของเด็ก คือ ความสามารถต่างกัน สนใจและถนัดต่างกัน ด้วยการใช่วิธีสอนแบบสืบสอบ รูปแบบวงจรการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้ที่ใช้โครงงานเป็นฐาน ตลอดจนใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลาย รวมทั้งการรู้เท่าทันสื่อ และดิจิทัล

### 5.2 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

จัดกิจกรรมด้วยสื่อการเรียนรู้ เช่น ใบกิจกรรม ใบงาน ใบความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่มีชีวิตและแหล่งเรียนรู้ไม่มีชีวิต

## 6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

- 6.1 ประเมินความรู้ด้วยแบบสอบ
- 6.2 ประเมินการปฏิบัติงานของผู้เรียนด้วยแบบประเมิน
- 6.3 ประเมินการทำงานแบบทีมด้วยแบบประเมิน
- 6.4 ประเมินผลงาน/ภาระงานด้วยแบบประเมิน
- 6.5 ประเมินคุณลักษณะพึงประสงค์ด้วยแบบวัดรวมทั้งแบบประเมินตนเอง



# แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความหมาย ขั้นตอน ประเภทของโครงการ รายวิชาเพิ่มเติม เวลา 3 ชั่วโมง

## 1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนผู้เรียนสามารถ

- 1.1 อ่านด้วยความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง 3 กรณีที่กำหนดได้
- 1.2 อธิบายความหมายและประเภทของโครงการได้
- 1.3 ระบุความแตกต่างของโครงการ 3 ประเภทได้อย่างชัดเจน
- 1.4 บอกขั้นตอนของการทำโครงการได้
- 1.5 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของโครงการ 3 ประเภทได้
- 1.6 เขียนผังมโนทัศน์สรุปความรู้เกี่ยวกับโครงการ
- 1.7 มีเจตคติที่ดีต่อการทำโครงการ

## 2. สารการเรียนรู้ ด้วยแบบที่เหมาะสมอย่างชัดเจน

### 2.1 ความรู้

**โครงการ** หมายถึง การศึกษาเพื่อค้นพบความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ และวิธีการใหม่ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์โดยยึดผู้สอนเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษา

ประเภทของโครงการ แบ่งเป็น 3 ประเภท แบ่งตามผลของการศึกษา

1. โครงการสำรวจ : ศึกษาสิ่งหรือสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. โครงการทดลอง : ศึกษาว่าจะเกิดอะไรขึ้น จะมีอะไรเกิดขึ้น
3. โครงการประดิษฐ์ : ศึกษาเพื่อสร้างสิ่งประดิษฐ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

โดยผ่านการทดลองและแก้ไขปรับปรุง หรือเรียกว่า ทดลองเชิงพัฒนา  
ขั้นตอนของการทำโครงการ (ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์)

1. ระบุปัญหา
2. ตั้งสมมติฐาน (คาดคะเนคำตอบ)
3. ออกแบบการรวบรวมข้อมูล
4. ปฏิบัติการรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ และสื่อความหมายข้อมูล
6. แปลความหมายข้อมูลและสรุปผล

## 2.2 ทักษะ/กระบวนการ

- ทักษะการสื่อสาร (ทักษะอ่านและเขียน ฯลฯ)
- ทักษะการเปรียบเทียบ
- ทักษะการวิเคราะห์
- ทักษะการสื่อความหมายด้วยผังกราฟิก
- ทักษะการสรุปผล
- ทักษะการทำงานกลุ่ม
- ทักษะการอภิปราย

## 2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ยอมรับความสำคัญของการทำโครงการ เพื่อคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น
- เป็นผู้ใฝ่รู้
- เป็นผู้มุ่งมั่นในการทำงาน
- มีเจตคติที่ดีต่อการทำโครงการ

# 3. กิจกรรมการเรียนรู้

## 3.1 ขั้นตอนการเรียนรู้

### ขั้นนำ

1. ผู้สอนนำสนทนาเรื่องวิชา CAS (Creativity Action Service) ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งมีเป้าหมายที่พัฒนาให้ผู้เรียนทำโครงการ และนำไปปฏิบัติเพื่อบริการสังคม จากนั้นทำให้ผู้เรียนสงสัยเรื่องราวเกี่ยวกับการทำโครงการ

- เช่น
- รู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่ทำเรียกว่าโครงการ
  - ขั้นตอนการทำโครงการมีอะไรบ้าง
  - สามารถทำโครงการได้ที่ประเภท และมีลักษณะอย่างไร
  - โครงการคืออะไร

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนลงความคิดเห็นคำตอบของคำถามในข้อ 1 ซึ่งเป็นการหา คำตอบ โดยการทำงานกลุ่มแบบ think-pair-share

### ขั้นสอน

1. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม โดยการกำหนดบทบาทของสมาชิกก่อน จากนั้นให้กลุ่มแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย เพื่อศึกษากรณีตัวอย่าง 3 ตัวอย่าง

## 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำงานตามลำดับ ดังนี้

- 1) ให้กลุ่มย่อยอ่านกรณีตัวอย่างรายงานโครงการกลุ่มละ 1 ตัวอย่างพร้อมตอบคำถาม (ใช้เวลา 20 นาที)
- 2) ให้หัวหน้านำผู้แทนกลุ่มย่อยเสนอผลการศึกษาใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที (รวม 9 นาที)
- 3) ให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายและสรุปผลด้วยกลุ่มเองในประเด็นต่อไปนี้
  - (1) ขั้นตอนการทำโครงการเขียนด้วย step chart
  - (2) ประเภทของโครงการ
  - (3) ความหมายของโครงการ

## 3. ผู้สอนนำอภิปรายสู่การสรุปเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจในกรณีที่ถูกต้อง

### 4. ผู้สอนให้แต่ละคนเขียนผังความรู้เกี่ยวกับโครงการด้วยผังกราฟิกที่เหมาะสม

5. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปเลือกรายงานโครงการที่ผู้สอนจัดได้และให้วิเคราะห์ว่ารายงานนั้นเป็นโครงการหรือไม่ พร้อมระบุหลักฐานสนับสนุนด้วยการเขียนอนุเฉท (paragraph writing) เพื่ออธิบายว่ารายงานที่อ่านเป็นโครงการ

### ขั้นสรุป

ผู้สอนนำสรุปมโนทัศน์ที่สอนด้วยความเรียงและบทเพลง

## 3.2 สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

1. กรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการทำโครงการ พร้อมบทคัดย่อ 3 ตัวอย่าง
2. ปากกาสี และดินสอสีใช้เขียนผังกราฟิก

## 4. การประเมินการเรียนรู้

- 4.1 ประเมินความรู้ด้วยแบบสอบและการสอบปากเปล่า
- 4.2 ประเมินการปฏิบัติงานเป็นทีมด้วยแบบประเมินการทำงาน
- 4.3 ประเมินการเขียนอนุเฉทตามงานที่กำหนดด้วยแบบประเมินการเขียน ฯ





# 03

## รายวิชาเพิ่มเติม : ศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก<sup>1</sup>

นางรังสิมา จันทะโชติ<sup>2</sup>  
นางวิราวรรณ สมเพ็ญ<sup>3</sup>

### 1. หลักการและเหตุผล

“ศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก” (Essential of Life) คือการที่เรามีวิถีคิดซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติตัวที่ดี มีความถูกต้องและเกิดประโยชน์ ทั้งกับตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้เป็นเพราะมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งถูกหล่อหลอมด้วยการเลี้ยงดู วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ ดังนั้นการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขอาศัยความรู้เพียงอย่างเดียวคงไม่พอ จึงจำเป็นต้องใช้ชีวิตอย่างมีศิลปะด้วย การมีศิลปะช่วยให้เรานำความรู้มาใช้อย่างมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์และบุคคลแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม เกิดความถูกต้อง ดึงมาเป็นประโยชน์ อีกทั้งไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น (พิชฐา พงษ์ประดิษฐ์, 2552) การนำความรู้มาใช้อย่างมีศิลปะจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะชีวิต (Life Skills) เพื่อเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสังคม เพื่อสร้างลักษณะนิสัยของตนเองให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของบุคคลรอบข้างและสังคม และเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียน ดังนี้

**2.1 ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)** เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ควบคุมอารมณ์ได้ สร้างความกระตือรือร้น และแสวงหาความสงบสุขในชีวิต

**2.2 ความสามารถเชิงคุณธรรม (Moral Quotient Intelligence)** เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักผิดชอบชั่วดี เลือกรับข้อมูลข่าวสาร และตัดสินใจอย่างถูกต้อง ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม สามารถควบคุมตนเองในการประพฤติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรม

<sup>1</sup> รายวิชาเพิ่มเติมนี้ปรับจากกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เมืองพัทยา เป็นรายวิชาที่พัฒนาขึ้นจากการสังมประสพการณ์จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องมากกว่า 20 ปี ของนางเกษมสุข ภมรสถิตย์ ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาเมืองพัทยา อดีตอาจารย์พิเศษคณะแพทย์แผนตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต

<sup>2</sup> หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

<sup>3</sup> ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานการศึกษา เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

2.3 ความฉลาดทางปัญญา (Intelligence Quotient) เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างนามธรรม ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์ การแก้ปัญหาและใช้ความรู้ไปปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละชนชาติในอาเซียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อของแต่ละชนชาติในอาเซียน
3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงอิทธิพลของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีต่ออัตลักษณ์ (Identity) ของแต่ละชนชาติในอาเซียน
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปเป็นบรรทัดฐานสู่ความเข้าใจในการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีระหว่างประชาคมอาเซียน
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของชีวิต อันได้แก่ กาย อารมณ์ และจิตใจ
6. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความตระหนักในความสัมพันธ์ และผลกระทบระหว่างองค์ประกอบของชีวิต
7. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกถึงการกำกับสมดุลระหว่างองค์ประกอบของชีวิต
8. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง
9. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการพัฒนาตนเองในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านคุณภาพชีวิต และด้านคุณธรรม
10. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักในผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของตนเองที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนรอบข้างและสังคม
11. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การตัดสินใจและการจัดการวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของสังคม
12. เพื่อให้ผู้เรียนยึดมั่น ปฏิบัติตนอยู่ในคุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการของศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก
13. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
14. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในองค์ความรู้ของสุนทรียศาสตร์และสมาธิ รวมทั้งความเกี่ยวโยงระหว่างสุนทรียศาสตร์กับสมาธิต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

15. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติสุนทรียะสมานิตีด้วยสมาธิ 3 ระดับ และการบูรณาการผสมผสานการเคลื่อนไหวร่างกายด้วย Body Movement เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิต
16. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและประจักษ์ในคุณค่าของการนำสุนทรียะสมานิตีไปใช้ในชีวิตประจำวัน
17. เพื่อให้ผู้เรียนมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในแต่ละสถานการณ์
18. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการเคารพในความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนจัดระเบียบและการปกครองของแต่ละสังคม
19. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของชีวิตผู้คนในสังคมแต่ละระดับ และเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งสามารถเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์อันซับซ้อนเพื่อสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน
20. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประพฤติตนตามครรลองแห่งความดีด้วยสติสัมปชัญญะ และสามารถขยายผลสู่สังคมรอบตัว

### 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

#### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม ศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ระยะเวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษาวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อของแต่ละชนชาติในอาเซียน องค์ประกอบของชีวิตเชิงวิทยาศาสตร์ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี องค์ประกอบของชีวิตตามแนวพุทธปรัชญาร่างกาย (Body) การขับเค็ลื้อนกาย การเค็ลื้อนไหว่ด้วย Body Movement ประโยชน์ของการเค็ลื้อนไหว่กายอารมณ์ (Emotion) สมดุลของอารมณ์การปรับอารมณ์ความสัมพันธ์และผลกระทบทางอารมณ์จิตใจ (Mind) ความคิด ความรู้สึกพื้นฐาน จิต (Inner Spirit) การควบคุมจิตส่วนลึกลับให้เกิดการพัฒนาตนเอง สู่การเป็นจิตดี การปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน มารยาทต่อตนเองและสังคม แนวทางปฏิบัติด้านร่างกาย วาจา และใจ การประสานใจกาย การมีสติสัมปชัญญะ การฝึกนิสัยเป็นคนดี ความกตัญญู ความมีวินัย ความเคารพ ความอดทนอดกลั้น การใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การสร้างความสุนทรีย์แก่ชีวิตและสังคม การผสมผสานดนตรีและธรรมชาติ การใช้ดนตรีเป็นแกน การใช้ธรรมชาติเป็นแกน การใช้วรรณกรรมและบทกวีเป็นแกน การใช้ศิลปะเป็นแกน สมาธิ 3 ระดับกับชีวิต

ประจำวัน สมารถกับร่างกาย สมารถกับอารมณ์ สมารถกับสภาพจิตใจ การผสมผสานระหว่างสมารถกับจิตใจ ร่างกายและอารมณ์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเป็นแบบอย่างในฐานะผู้นำและผู้ตาม คุณลักษณะของผู้นำ ภาวะผู้นำและผู้ตาม การพัฒนาตนเพื่อเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วย Triple E การเป็นแบบอย่าง (Idol) เพื่อขับเคลื่อนสังคมสู่สันติสุข การเป็นแบบอย่างในฐานะผู้นำและผู้ตาม ผู้นำความดี พลังขับเคลื่อนสังคม กระบวนการขับเคลื่อนสังคมสู่สันติสุข โดยใช้ทักษะการสื่อสาร การฝึกปฏิบัติ การเคลื่อนไหวด้วย Body Movement การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานอย่างมีระบบ การแก้ปัญหา การใช้เหตุผล เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อของแต่ละชนชาติในอาเซียน รู้เขารู้เราเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข การฝึกตนให้มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียะทางอารมณ์และจิตใจ อารมณ์ดี ปรับอารมณ์ได้ดี พุดจาไพเราะอ่อนหวาน เป็นคนดี เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ เป็นผู้นำความดี มีความสุขในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

### ผลการเรียนรู้

1. วิเคราะห์ความแตกต่างของชนชาติอาเซียนทั้ง 10 ประเทศที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของแต่ละชาติได้
2. ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นฐานของแต่ละชาติในอาเซียนได้
3. อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจที่ส่งผลต่อกันได้
4. วิเคราะห์ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีได้
5. ปฏิบัติตนในการรักษาความสะอาดร่างกายได้เหมาะสมกับวัย
6. เคลื่อนไหวร่างกายด้วย Body Movement ได้
7. แยกแยะพฤติกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ได้
8. กำหนดจิตให้ควบคุมอารมณ์ได้
9. ปฏิบัติตนให้มีมารยาทดีทั้งกาย วาจา ใจ
10. มีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา
11. มีสุขภาพร่างกาย และจิตใจที่สดชื่น แข็งแรง
12. มีความกตัญญู มีวินัย มีความเคารพ อดทน และอดกลั้น
13. รู้จักประมาณตนในการใช้ปัจจัย 4
14. นำศิลปะ ดนตรี และธรรมชาติ มาสร้างความสุนทรีย์ให้กับตนเองได้
15. เป็นผู้ที่มีอารมณ์สุนทรีย์ที่ส่งผลดีต่อตนเอง คนรอบข้าง และสังคม

16. มองโลกในแง่ดี
17. รักเพื่อนมนุษย์
18. เลือ้อาหารต่อธรรมชาติและสิ่งรอบตัว
19. เป็นผู้มึ่จึตสำนึกในการพัฒนาตนเอง
20. เป็นผู้มึ่สภำพอำรมณัที่เป็่นบวก
21. ทำสมำธึได้
22. ผู้ทำสมำธึสั่มผัสได้ถึงควำมรู้สึกนุ่่มสบาย
23. เป็่นผู้มึ่สมำธึดี
24. บอกลัษณะของ ผู้นำ ภำวะผู้นำ และผู้ตามได้
25. ปฏิบัตึตนเป็่นผู้นำ ภำวะผู้นำ และผู้ตามที่ดีได้
26. บอกลัษณะของผู็เป็่นแบบอย่างที่ดีได้
27. ปฏิบัตึตนเป็่นแบบอย่างที่ดีให้กั้กับผู้อื่นได้
28. เป็่นที่ยอมรับของคนท้่วไป

รวมท้้งหมต 28 ผลการเรี ยนรู้

#### 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรี ยนรู้	การประเมินการเรี ยนรู้
หน่วยการเรี ยนรู้ที่ 1 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชนชาติอาเซียน				เวลา 8 ชั่วโมง
1.1	ควำมหมำยของวัฒนธรรม ค่านิยม และควำมเชือ	2 ชั่วโมง	กระบวนกรเรี ยนรู้ แบบรวมพลัง 5 ชั้นตอน ร่วมกั้กับการจั้ดการเรี ยนรู้โดย ใช้สื่บสอบเป็่นฐำน	การประเมินเพือการเรี ยนรู้ อย่่างรอบด้ำน 1. ควำมรู้ 2. เจตคติและควำมตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือท้ักษะ
1.2	ประเพณีของแต่ละชนชาติ ในอาเซียน	1 ชั่วโมง	กระบวนกรเรี ยนรู้ แบบรวมพลัง 5 ชั้นตอน ร่วมกั้กับการจั้ดการเรี ยนรู้ โดย ใช้สื่บสอบเป็่นฐำน	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
1.3	ผลกระทบของวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อและ ประเพณีต่อคุณภาพชีวิต ของแต่ละชนชาติ ในอาเซียน	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่าง รอบด้าน
1.4	วิธีปฏิบัติตนในการอยู่ ร่วมกับชนชาติอื่นๆ ในอาเซียน	4 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับ การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และ การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สัมพันธภาพแห่งชีวิต</b>			<b>เวลา 8 ชั่วโมง</b>	
2.1	สุขภาพกายและ สุขภาพจิต	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่าง รอบด้าน 1. ความรู้
2.2	ลักษณะของผู้ที่มี สุขภาพกายและ สุขภาพจิตที่ดี	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ
2.3	ประโยชน์ของการมีสุขภาพ กายและสุขภาพจิตที่ดี	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน
2.4	วิธีปฏิบัติตน ให้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	4 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับ การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และ การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์แบบองค์รวม</b>				<b>เวลา 8 ชั่วโมง</b>
3.1	การขยับเคลื่อนไหวร่างกาย การเคลื่อนไหวด้วย Body Movement	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ
3.2	สมดุขของอารมณ์	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	
3.3	ความสัมพันธ์และ ผลกระทบทางอารมณ์ กับจิตใจ	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้แบบ รวมพลัง 5 ขั้นตอนร่วมกับการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ การสืบสอบเป็นฐาน และ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ กิจกรรมเป็นฐาน	
3.4	วิธีปรับสมดุลทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ	4 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และ การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้สุนทรียศาสตร์และสมาธิ</b>				<b>เวลา 8 ชั่วโมง</b>
4.1	ความสำคัญของสุนทรีย- ศาสตร์ต่อชีวิตและสังคม	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ
4.2	สมาธิ 3 ระดับกับชีวิต ประจำวัน	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้ แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
4.4	วิธีปฏิบัติตนให้มีสุนทรียศาสตร์และสมาธิ	4 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	3. พฤติกรรมหรือทักษะ
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อขับเคลื่อนสังคมสู่สันติสุข เวลา 8 ชั่วโมง</b>				
5.1	ความหมายของผู้นำภาวะผู้นำ และผู้ตาม	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	
5.2	ลักษณะของผู้นำผู้ตามที่ดี	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	
5.3	การพัฒนาตนเพื่อเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วยหลัก Triple E	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	
5.4	วิธีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น	4 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

### แนวคิดและแนวการสอน

การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542



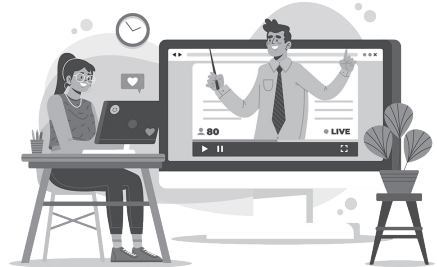
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 24 ที่กล่าวเน้นให้การจัดการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองในรายวิชาเพิ่มเติมศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก (Essential of Life) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉบับนี้ใช้ “กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน” ซึ่งเป็นแนวการสอนเชิงรุก (Active Learning) บนฐานวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มแบบรวมพลัง โดยทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน เด็กเก่งช่วยเด็กเรียนช้ากว่า เด็กถนัดกว่าช่วยเด็กถนัดน้อย เพื่อให้มีความสุขในการเรียน บทบาทของเด็กเป็นผู้เรียน (Learner) บทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)

### วิธีสอนสำคัญที่ใช้ในกระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน

1. วิธีสอนแบบสืบสอบ
2. วิธีสอนแบบโครงงาน
3. วิธีสอนต่าง ๆ ที่ใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น

- เกม
- กรณีตัวอย่าง
- บทบาทสมมติ
- สถานการณ์จำลอง
- ใช้ประเด็นทางสังคม



**กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน** ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนย่อย ๆ ดังนี้

(พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2558 : 54)

ขั้นตอนการเรียนรู้	ลักษณะสำคัญ
1. ขั้นเสนอสิ่งเร้าและระบุคำถามสำคัญ	1.1 สังเกตสิ่งเร้าเพื่อเกิดความสงสัย 1.2 ตั้งคำถามสำคัญ/คำถามหลัก 1.3 คาดคะเนคำตอบ/ตั้งสมมติฐาน
2. ขั้นแสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์อย่างรวมพลัง	2.1 ครูกับผู้เรียนร่วมกันวางแผนเพื่อรวบรวมข้อมูล 2.2 ครูสร้างสื่อการเรียนรู้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ใบกิจกรรม ใบงาน ใบทดลอง ใบความรู้ ใบสรุปความรู้ 2.3 ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และสื่อความหมายข้อมูลพร้อมออกแบบการนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ผังกราฟิกแบบต่าง ๆ
3. ขั้นรวมพลังอภิปรายและสร้างความรู้	3.1 ผู้เรียนนำเสนอผลการสื่อความหมายข้อมูลของแต่ละกลุ่ม 3.2 ครูเชื่อมโยงความรู้สู่คำอธิบายที่ถูกต้องและชัดเจน 3.3 ทำแบบฝึกหัดเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ

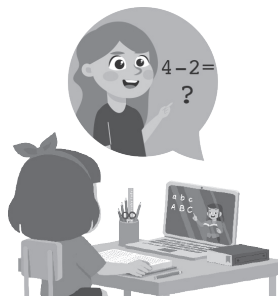
ขั้นตอนการเรียนรู้	ลักษณะสำคัญ
4. ชั้นสื่อสารและสะท้อนคิดอย่าง รวมพลัง	4.1 เขียนเพื่อเสนอความรู้ที่ได้จากการสร้างด้วยตนเอง 4.2 นำเสนอด้วยวาจาหน้าชั้นเรียนหรือในสถานที่ต่าง ๆ 4.3 มีการสะท้อนคิดกระบวนการเรียน การทำงาน ข้อดี ข้อบกพร่อง จนได้บทเรียน
5. รวมพลังประยุกต์และตอบแทน สังคม	5.1 นำความรู้ไปใช้หรือประยุกต์ความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ 5.2 สร้างผลงานหรือภาระงานเพื่อบริการสังคม

## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

การประเมินการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม ศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก (Essential of Life) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะดำเนินควบคู่ไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for learning) ประกอบด้วย 1) การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ (Feed-up: the purpose of assessment) เพื่อให้นักเรียนเห็นเป้าหมายภาระงานที่ต้องปฏิบัติ และวิธีการประเมินผล 2) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback : how am I doing?) เกี่ยวกับผลการเรียนรู้ภายหลังจากที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนรู้จุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงของตนเอง และ 3) การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด (Feed-forward: where do we go next?) โดยเน้นการชี้แนะแนวทางและวิธีการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป เพื่อนำข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้	การสอบ	แบบสอบ	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนความรู้ คิดเป็นร้อยละ 70
2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนเจตคติ ในระดับดีขึ้นไป
	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนเจตคติ ในระดับดีขึ้นไป

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
	การเขียนสะท้อน การเรียนรู้	แบบบันทึก การเขียนสะท้อน การเรียนรู้	ระหว่างเรียน	ร้อยละของนักเรียน ที่มีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น
3. พฤติกรรมหรือทักษะ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนพฤติกรรม หรือทักษะในระดับดี ขึ้นไป
	การเขียนบันทึก ทำพฤติกรรมดี เพื่อสิ่งแวดล้อม	บันทึกทำ พฤติกรรมดี เพื่อสิ่งแวดล้อม	ระหว่างเรียน	ร้อยละของนักเรียน ที่มีพฤติกรรมที่ดี เพิ่มขึ้น



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อขับเคลื่อนสังคมสู่สันติสุข

รายวิชาเพิ่มเติม ศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตในสังคมโลก  
เรื่อง ลักษณะของผู้นำผู้ตามที่ดี  
ผู้สอน อาจารย์รังสิมา จันทะโชติ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6  
เวลา 1 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนแล้วนักเรียนสามารถ

- 1.1 บอกความหมายของผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตามได้
- 1.2 บอกลักษณะของผู้นำและผู้ตามที่ดีได้
- 1.3 ปฏิบัติการสืบสอบความรู้เรื่อง ผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตามได้
- 1.4 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้
- 1.5 เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป



#### 2. สารการเรียนรู้

##### 2.1 ความรู้

2.1.1 **ผู้นำ** หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วม และเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาท หรือพฤติกรรมกรเป็นผู้นำ เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

2.1.2 **ภาวะผู้นำ (Leadership)** คือ กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์กรเป็นเป้าหมาย

2.1.3 **ผู้ตาม** หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในองค์การที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชามาปฏิบัติให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์

## 2.1.4 ลักษณะของ ผู้นำ และผู้ตาม

### (1) ลักษณะของผู้นำที่ดี

1) ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ต้องเป็นคนที่มองเห็นภาพในอนาคตที่คนอื่นมองไม่เห็น

2) ผู้นำที่ดีจะต้องกระจายงานให้ทีมงานอย่างเหมาะสม เป็นการนำแผนงานที่กำหนดไว้นั้นไปปฏิบัติ

3) ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างทีมงานได้ จะต้องเป็นคนที่ทำงานให้สำเร็จ

4) ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานได้ มีพลังในการสร้างกำลังใจ

5) ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้พัฒนาคนอื่นอยู่เสมอ มีความเข้าใจพนักงานที่มีผลงานไม่ดี

### (2) ลักษณะของผู้ตามที่ดี

1) สามารถบริหารจัดการตนเองได้ดี

2) มีความผูกพันต่อองค์กรและต่อวัตถุประสงค์ หลักการ หรือบุคคลอื่นนอกจากตัวเอง

3) เสริมสร้างศักยภาพและทุ่มเทความพยายามของตนเพื่อผลสุดยอดของงาน

4) มีความกล้าหาญ ซื่อสัตย์ และน่าเชื่อถือ

## 2.2 ทักษะกระบวนการ

### 2.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร

- การฟัง พูด อ่าน เขียน

### 2.2.2 ความสามารถในการคิด

- การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์

### 2.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

- นำข้อมูลสารสนเทศมาประยุกต์ความรู้ในการตัดสินใจ

### 2.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

- การทำงานกลุ่ม

- เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

## 2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

### 3. กิจกรรมการเรียนรู้ (5 ขั้นตอน)

#### 3.1 กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

##### ขั้นที่ 1 เสนอสิ่งเร้าและระบุคำถาม

1.1 ครูนำเสนอคลิปวีดิโอหนึ่งสั้นภาวะผู้นำ จาก [https://youtu.be/vQz2\\_uyJmVo](https://youtu.be/vQz2_uyJmVo) โดยให้นักเรียนตั้งใจสังเกตหนึ่งสั้นที่นำเสนอ

1.2 จากนั้นครูให้นักเรียนสนทนาเรื่องราวของ ผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตาม ครูใช้คำถามต่อไปนี้

1.2.1 ผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตาม หมายถึงอะไร

1.2.2 ผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตามที่ดี ควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง

1.2.3 ผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตาม มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอย่างไร

1.3 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มคาดคะเนคำตอบในคำถามข้อ 1.2 พร้อมเขียนคำตอบลงในกระดาษโพสต์อิทส่งครู

##### ขั้นที่ 2 แสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์

2.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติตามใบกิจกรรมพร้อมทั้งใช้ใบความรู้เรื่อง ผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้ตาม ประกอบการศึกษารวมทั้งสืบค้นจากตำราที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาใบกิจกรรม

2.2 จากข้อ 2.1 ให้นักเรียนเขียนสรุปโดยใช้ผังกราฟิก

##### ขั้นที่ 3 อภิปรายและสร้างความรู้

3.1 ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกัน จากนั้นแต่ละกลุ่มสรุปผล/สร้างความรู้ด้วยตนเอง

3.2 ครูให้นักเรียนสรุปความรู้ที่ถูกต้อง

##### ขั้นที่ 4 สื่อสารและสะท้อนคิด

4.1 ให้แต่ละกลุ่มเล่าเรื่องที่เรียนรู้

4.2 จากนั้นให้มีการสะท้อนคิด ข้อดี ข้อบกพร่อง คำถามที่สงสัยจนเกิดบทเรียน

##### ขั้นที่ 5 ประยุกต์และตอบแทนสังคม

5.1 ให้นักเรียนทำบันทึกการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ให้ครูตรวจและเผยแพร่ผ่าน Facebook

### 3.2 สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

- 1) คลิปวีดิทัศน์ หนังสือ
- 2) ใบความรู้
- 3) Internet

## 4. การประเมินการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ความรู้	1. การตรวจผังกราฟิก	1. แบบตรวจให้คะแนนผังกราฟิก	มีคะแนนความรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
	2. การทดสอบ	2. แบบทดสอบ	คะแนนความรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
เจตคติเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป	1. การประเมิน	1. แบบประเมิน	มีคะแนนเจตคติในระดับดีขึ้นไป
พฤติกรรมหรือทักษะ	1. การประเมิน	1. แบบประเมิน	มีคะแนนพฤติกรรมหรือทักษะเพิ่มในระดับดีขึ้นไป
	2. การเขียนบันทึกการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น	2. บันทึกการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น	ร้อยละของนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีเพิ่มขึ้น

# รายวิชาเพิ่มเติม : เท่าทันสื่อเท่าทันสังคม

04

สปีปกร จันทรแก้ว<sup>1</sup> และ ภูริกิต ชัยวัฒน์กุล<sup>2</sup>

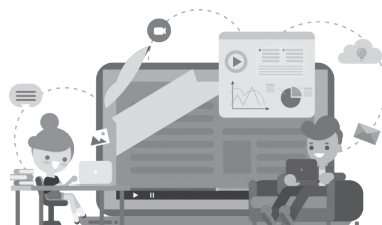
## 1. หลักการและเหตุผล

ในยุคที่เส้นเขตแดนของรัฐลดความสำคัญลง ในฐานะที่ไม่สามารถควบคุมข้อมูลข่าวสารได้ ยุคที่อินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ในโลก ผู้คนต่างพื้นที่ต่างภูมิภาคสามารถรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กันได้ ยุคที่ข้อมูลข่าวสารจำนวนมากเข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้คน ในทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะ บทบาทของผู้สร้างสื่อไม่ได้กระจุกตัวอยู่ที่สถาบันหรือองค์กรด้านสื่อสารมวลชนเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แต่ทว่าทุกคนสามารถแสดงบทบาทของผู้สร้างสื่อและผู้รับสื่อได้ ในเวลาเดียวกัน เพราะฉะนั้นเมื่อโลกของข้อมูลข่าวสารดำเนินไปอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน โลกทัศน์ใหญ่ของการศึกษา คือ การสร้างคนให้รู้เท่าทันสื่อ เท่าทันข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ในยุคปัจจุบัน วิชา เท่าทันสื่อ เท่าทันสังคม (Mass and Media Literacy )

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

นักเรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของการสื่อสารได้
2. ระบุองค์ประกอบของการสื่อสารได้
3. อธิบายวิวัฒนาการของการสื่อสารในสังคมได้
4. ใช้แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับสื่อในการวิเคราะห์ความเป็นไปของโลกได้
5. วิเคราะห์อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อสื่อได้
6. วิเคราะห์อิทธิพลของสื่อต่อความเป็นไปของโลกในมิติสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมได้
7. อธิบายความสัมพันธ์ของผู้คนในสื่อสังคมออนไลน์ได้



<sup>1</sup> หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา โรงเรียนเพลินพัฒนาและครูผู้สอนและผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้วิชา Mass and Media Literacy

<sup>2</sup> รองหัวหน้าฝ่ายมัธยม โรงเรียนเพลินพัฒนา



8. อธิบายบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันได้
9. วิเคราะห์ปัญหาหรือผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้
10. ออกแบบเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ได้
11. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
12. ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์วิพากษ์ ตั้งคำถาม สื่อสาร คิดอย่างสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยี ในการต่อยอดการเรียนรู้ได้
13. เลือกบริโภคสื่อได้อย่างเหมาะสม
14. มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในการบริโภคสื่อ

### 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

#### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม เท่ากันสื่อเท่ากันสังคม (Mass and Media Literacy)

ระดับชั้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ระยะเวลา 60 ชั่วโมง

ศึกษาความหมาย องค์ประกอบ กระบวนการ ลักษณะและบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร ประเภทและระดับของการสื่อสารภาษาในการสื่อสาร รวมทั้งวิวัฒนาการของการสื่อสารในสังคมโดยทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อบทบาทของสื่อ บทบาทของสื่อกับการสื่อสารสาธารณะในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์และพฤติกรรมของผู้คนในสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างสื่อสร้างสรรค์ และการมีบทบาทในการสร้างสื่อสารยุคใหม่และการรู้เท่าทันกับสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี และประเด็นความเป็นไปของโลก ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการบรรยาย การอภิปราย การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมติ การจำลองสถานการณ์ การใช้เกม การใช้เทคนิคจิกซอว์ การค้นคว้าข้อมูล และการใช้กระบวนการกลุ่ม มุ่งให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ การวิพากษ์ การตั้งคำถาม การสื่อสาร การคิดอย่างสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยี

เพื่อให้นักเรียนเกิดมุมมองที่หลากหลาย เกิดความเข้าใจต่อความเป็นไปของโลกที่มีความสลับซับซ้อน เกิดรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เกิดความตระหนักต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง เกิดค่านิยมที่ถูกต้องวางอยู่บนหลัก

ของการเคารพความแตกต่างหลากหลาย สิทธิเสรีภาพของบุคคล จนเกิดสำนึกของการเป็นพลเมือง

### ผลการเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตั้งคำถามกับความเป็นไปของโลกผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบได้
2. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อความเป็นไปของโลกผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ทัศนคติความเป็นไปของโลกผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีได้ รวมทั้งสามารถนำเสนอข้อมูล ข้อโต้แย้งอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้
4. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อความเป็นไปของโลกผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้
5. นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ดีโดยใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวกลางได้อย่างเหมาะสม
6. นักเรียนสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้ และแสดงออกอารมณ์ความรู้สึกอย่างเหมาะสม
7. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้



#### 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
1	เตรียมความพร้อม	1 ชม.	เตรียมความพร้อม	-
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 โลกวิวัตน์กับสื่อ</b>				
2	โลกวิวัตน์กับสื่อ - แนะนำรายวิชา - โลกยุคโลกาวิวัตน์	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ	1. ประเมินการอภิปราย กลุ่มย่อย 2. ประเมินใบงาน
3	โลกวิวัตน์กับสื่อ - ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับสื่อ - อิทธิพลของสื่อ ในยุคโลกาวิวัตน์	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	3. ทักษะการเขียน การพูด การค้นคว้า 4. การมีส่วนร่วมกับ กระบวนการเรียนรู้ 5. เจตคติ
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ</b>				
4	ทฤษฎีและแนวคิด พื้นฐาน - ทฤษฎีและแนวคิด พื้นฐานเกี่ยวกับ การรู้เท่าทันสื่อ	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้ จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	1. ประเมินใบงาน 2. ทักษะการเขียน การพูด การค้นคว้า 3. การมีส่วนร่วมกับ กระบวนการเรียนรู้
5	ทฤษฎีและแนวคิด พื้นฐาน - สื่อกับการเรียนรู้ของเด็ก	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	4. เจตคติ
6	ทฤษฎีและแนวคิด พื้นฐาน - ความสำคัญของ การรู้เท่าทันสื่อ	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b>				
7	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	1. ประเมินใบงาน 2. ทักษะการเขียน การพูด การค้นคว้า 3. การมีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ 4. เจตคติ
8	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อกับการโฆษณา	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	
9	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อกับการสร้างอัตลักษณ์	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	
10	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อกับการเมือง	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	
11	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อกับความรุนแรง	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	
12	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อในฐานะ Soft Power	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	
13	<b>สื่อกับการสื่อสารสาธารณะ</b> - สื่อกับเพศสภาพ	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สื่อดิจิทัล</b>				
14	<b>สื่อดิจิทัล</b> - ความสัมพันธ์และพฤติกรรมในสื่อออนไลน์	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	1. ประเมินแผนผังสรุปประเด็นการเรียนรู้ 2. ประเมินความเรียง 3. ทักษะการเขียน การพูด การค้นคว้า 4. การมีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ 5. เจตคติ
15	<b>สื่อดิจิทัล</b> - Fake News - Free Speech - Hate Speech - Cyber Bully	3 ชม.	- สอนโดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน การค้นคว้าความรู้จากบทความ - สอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
16	<b>สื่อดิจิทัล</b> - การใช้สื่อดิจิทัล สร้างสรรค์	3 ชม.	- สอนโดยการค้นคว้าข้อมูล จากสื่อสังคมออนไลน์	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การสร้างสื่อสร้างสรรค์</b>				
17	<b>การสร้างสื่อสร้างสรรค์</b> - การผลิตสื่อสร้างสรรค์ ในปัจจุบัน	3 ชม.	- สอนโดยการค้นคว้าจากเว็บไซต์ ข่าวออนไลน์	1. ประเมินแผนผัง สรุปประเด็นการเรียนรู้ 2. ประเมินความเรียง
18	<b>การสร้างสื่อสร้างสรรค์</b> - Content Designer	3 ชม.	- แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยวิทยากรพิเศษ	3. ทักษะการเขียน การพูด การค้นคว้า 4. การมีส่วนร่วมกับ กระบวนการเรียนรู้ 5. เจตคติ
19	<b>สรุปการเรียนรู้</b>	3 ชม.	- อภิปรายสรุปการเรียนรู้	1. ความรู้ 2. ทักษะ 3. เจตคติ

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

ใช้แนวทางการสอนแบบ Co-5 Steps, Active Learning และแบ่งกลุ่มอภิปราย โดยยึดหลักการ  
ในชั้นเรียน

- 1) **หลักของการเคารพความแตกต่าง** คุณครูทุกคนต้องถูกฝึกความเข้าใจความแตกต่าง  
ระหว่างครูด้วยกัน และความแตกต่างของนักเรียน ซึ่งนักเรียนทุกคนมีสิทธิ์ในการเรียนรู้  
บนพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยและความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน  
และนักเรียนกับนักเรียน
- 2) **หลักของสุนทรียสนทนา** คุณครูและนักเรียนทุกคนจะต้องใช้การสุนทรียสนทนาและรับฟัง  
ซึ่งกันและกัน
- 3) **หลักของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน** คุณครูและนักเรียนจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี  
ซึ่งกันและกันโดยผ่านวินัยเชิงบวก การรับฟังและร่วมกันช่วยเพื่อแก้ไขปัญหา

- 4) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก คุณครูทุกคนจะผ่านการฝึกการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน การจัดกลุ่มนักเรียน และการจัดการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และทำให้ยกระดับการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังให้เกิดขึ้น
- 5) การทบทวนบทเรียนหลังจบกระบวนการ (after action review) ในช่วงจบภาคเรียน แต่ละภาคจะจัดให้คุณครูได้นำเสนอสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งต้องพัฒนาต่อไป สิ่งที่ต้องการได้รับการสนับสนุนและข้อเสนอแนะ ในหน้างานการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนในระดับชั้น

## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้	การประเมินความรู้	แบบสอบใบกิจกรรมแบบบันทึก	ระหว่างเรียนหลังเรียน	ผ่านที่ 60%
2. เจตคติ	การประเมินเจตคติ	แบบสังเกต	ระหว่างเรียนหลังเรียน	มีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น
3. ทักษะ	การประเมินทักษะ	แบบประเมินทักษะ	ระหว่างเรียนหลังเรียน	มีทักษะครบตามผลการเรียนรู้



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 โลกาภิวัตน์กับสื่อ

รายวิชาเพิ่มเติม เท่าทันสื่อเท่าทันสังคม (Mass and Media Literacy) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4  
ผู้สอน คุณครูสิปปกร จันทรแก้ว เวลา 6 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. นักเรียนสามารถตั้งคำถามกับความเป็นไปของโลกผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบได้
2. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อความเป็นไปของโลกผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้
3. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

#### 2. สารการเรียนรู้

##### 2.1 ความรู้

2.1.1 **โลกยุคโลกาภิวัตน์** ยุคที่มีการแพร่กระจายไปทั่วโลก; การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง

2.1.2 **สื่อยุคโลกาภิวัตน์** สื่อกลางที่นำข่าวสาร สาร และเนื้อหาสาระทุกประเภทไปสู่มวลชนมีการแพร่กระจายไปทั่วโลก; การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง

##### 2.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

2.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร (การอ่าน คิด วิเคราะห์สื่อ)

2.2.2 ความสามารถในการคิด (วิเคราะห์สื่อ)

2.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา (วางแผนสืบค้นและวิจารณ์สื่อที่ถูกต้อง)

2.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (ทำงานอย่างร่วมพลัง)

2.2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สืบค้นหาข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ทโฟน)

### 3. กิจกรรมการเรียนรู้

<b>1. เสนอสิ่งที่เร้าและระบุคำถามสำคัญ</b>	
<p>ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 คน คละเพศความสามารถ เสนอสื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษาแบบรวมพลัง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับสื่อ</p>	
<b>โลกยุคโลกาภิวัตน์</b> <b>2. แสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์</b>	<b>ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อ อิทธิพลของสื่อ ในยุคโลกาภิวัตน์</b> <b>2. แสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์</b>
<p>นักเรียนทำความรู้จักเรื่องโลกาภิวัตน์ผ่านสื่อและสรุป สิ่งความรู้ที่ได้</p>	<p>นักเรียนรวมพลังศึกษาและวิเคราะห์สื่อและอิทธิพล ของสื่อ วิเคราะห์ความต้องการของผู้ผลิตสื่อ</p>
<b>3. อภิปรายและสร้างความรู้</b>	
<p>นักเรียนอภิปรายสื่อที่ได้ศึกษา โดยอภิปรายภายในกลุ่ม เรื่องของสื่อต่าง ๆ และอิทธิพลของสื่อว่าหลังจากได้รับ สื่อรู้สึกอย่างไร แต่ละคนรู้สึกเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ในกลุ่ม นักเรียนที่เรียนรู้เร็วช่วยนักเรียนที่เรียนรู้ช้า</p>	<p>นักเรียนอภิปรายสื่อที่ได้ศึกษา และสรุปว่าโลก ยุคโลกาภิวัตน์เป็นอย่างไร มีลักษณะสำคัญอย่างไร โดยเฉพาะเรื่องของสื่อโดยอภิปรายภายในกลุ่ม นักเรียน ที่เรียนรู้เร็วช่วยนักเรียนที่เรียนรู้ช้า</p>
<b>4. สื่อสารและสะท้อนคิด</b>	
<p>นักเรียนนำเสนอ สื่อในยุคโลกาภิวัตน์และ ยุคโลกาภิวัตน์ว่าคืออะไรและมีความสำคัญอย่างไร และร่วมกันสะท้อนคิด</p>	<p>นักเรียนนำเสนอข้อมูล ความรู้ที่ได้นำไปให้เพื่อน แต่ละกลุ่มได้ทราบว่าเป็นเหมือนหรือแตกต่างและกระตุ้น อารมณ์อย่างไรบ้าง</p>
<b>5. ประยุกต์และตอบแทนสังคม</b>	
<p>นักเรียนนำความรู้ที่ได้นำมาออกแบบสื่อยุค โลกาภิวัตน์ที่เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เสพสื่อ ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง</p>	<p>นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้เสพสื่อแบบไม่ตัดสิน</p>





#### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ความรู้	1. ประเมินการอภิปรายกลุ่มย่อย 2. ประเมินใบงาน	แบบสอบ ใบกิจกรรม แบบบันทึก	ผ่านที่ 60%
2. เจตคติ	1. กล้าแสดงออก 2. ไม่ดัดสินข้อมูล	แบบสังเกต	มีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น
3. ทักษะ	1. ทักษะการเขียน การพูด การค้นคว้า 2. การมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	แบบประเมินทักษะ	มีทักษะครบตาม ผลการเรียนรู้



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 2<sup>3</sup>

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 โลกาวัดกับสื่อ

รายวิชาเพิ่มเติม เก้ากันสื่อเก้ากันสังคม (Mass and Media Literacy) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4  
เรื่อง สื่อในยุคโลกาวัตต์ : The Boy In The Striped Pyjamas เวลา 1.30 ชั่วโมง  
สื่อเพื่อการศึกษาสิทธิมนุษยชน  
ผู้สอน คุณครูสังคมศึกษา โรงเรียนเพลินพัฒนา

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบคาบนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของสื่อได้ (K)
2. อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนที่ไม่เท่าเทียมกันได้ (K)
3. ปฏิบัติกิจกรรมตามใบกิจกรรม เรื่อง ศึกษาสิทธิจากภาพยนตร์ แบบร่วมพลังอย่างกล้าแสดงออก (P)
4. กล้านำเสนอเรื่อง กล้าแสดงออกและตระหนักถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน จากสื่อ (A)



#### 2. สาระการเรียนรู้

1. ด้านความรู้ (K)
  1. สื่อในยุคโลกาวัตต์ คือ สื่อกลางที่นำข่าวสาร สาร และเนื้อหาสาระทุกประเภทไปสู่มวลชน มีการแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง
  2. สิทธิมนุษยชนที่ไม่เท่าเทียมกัน คือ สิทธิพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีเกิดความไม่เท่าเทียม

<sup>3</sup> เป็นตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เคยผ่านกระบวนการ LESSON STUDY ด้วย PLC โดยมี รศ.ดร. พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ และ รศ.พเยาว์ ยินดีสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปีการศึกษา 2559 แต่ปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องของสื่อเพื่อให้เหมาะสม

2. กระบวนการ (P)
  1. ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่า)
  2. ความสามารถในการเรียนรู้ (การคิด วิเคราะห์)
  3. ความสามารถในการแก้ปัญหา (การแก้ปัญหา ได้แย่งอย่างมีเหตุผล)
  4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (การทำงานแบบรวมพลัง)
  5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูลจาก internet)
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  1. ก้าำนำเสนอ

### 3. กิจกรรมการเรียนรู้

1. เสนอสิ่งเร้าและระบุคำถามสำคัญ (35 นาที)
  1. ครูเสนอภาพยนตร์ The Boy In The Striped Pyjamas
  2. ให้นักเรียนสังเกต ดู ฟัง จากภาพยนตร์เพื่อให้นักเรียนสงสัยและคาดคะเนคำตอบ
2. แสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์ (10 นาที)
  1. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนจากภาพยนตร์
  2. ให้นักเรียนจับประเด็น จับใจความ วิเคราะห์ จับคู่ตามใบกิจกรรม
3. อภิปรายและสร้างความรู้ (20 นาที)
  1. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน (5 นาที)
  2. ครูนำอภิปราย โดยใช้คำถามต่อไปนี้ (5 นาที)
    - ให้นักเรียนสรุปสร้างความรู้ (5 นาที)
      - 2.1 สิทธิเกิดขึ้นเมื่อใดและจะสิ้นสุดลงเมื่อใด
      - 2.2 สิทธิมนุษยชน (Human Right) หมายถึง อะไร
      - 2.3 ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ คือ อะไร
      - 2.4 กระบวนการตัดสินใจการได้รับสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างไร
  3. ครูให้ผู้เชี่ยวชาญ เชื่อมโยงความหมายที่เตรียม พร้อมทั้งเสริมตัวอย่าง (5 นาที)
4. สื่อสารและสะท้อนคิด (10 นาที)
  1. ให้เด็กเล่าเรื่อง สิทธิมนุษยชน สู้กันฟัง

#### 5. ตอบแทนสังคม (15 นาที)

ให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาความรู้เหตุการณ์ กรณีตัวอย่างที่แสดงความไม่เท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชนในบ้านเราหรือเอเชียหรือในระดับโลกที่แต่ละคนสนใจ แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ต่อเหตุการณ์ข้างต้นและการใช้กระบวนการตัดสินใจการได้รับสิทธิมนุษยชนในเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นและนำเสนอสื่อในรูปแบบคลิปวีดิทัศน์

### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	เกณฑ์
ความรู้	ประเมินความรู้เรื่องสื่อในยุคโลกาภิวัตน์เรื่องสิทธิมนุษยชนที่ไม่เท่าเทียมกัน	โดยใช้แบบสอบถาม	ผ่านที่ 60%
เจตคติ	กล้าแสดงออก	แบบประเมิน	มีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น
ทักษะ	การปฏิบัติกิจกรรมแบบรวมพลัง	แบบประเมิน	มีทักษะครบตามผล การเรียนรู้
ผลงาน	คลิปวีดิทัศน์	แบบประเมิน	ส่งตรงตามเงื่อนไข และเวลาที่กำหนด



## กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ภาวะผู้นำในตัวตน

ดร.นาฎกิติ จิตรรังสรรค์<sup>1</sup>

### 1. ความเป็นมา

ปัจจุบันประเทศของเราประสบปัญหา เรื่อง วิกฤติผู้นำกันอยู่ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ เพราะดูเหมือนเราจะหาผู้นำที่เป็น “ของแท้” หรือ ผู้นำที่ “น่าเชื่อถือ” จริง ๆ นั้นยากมากเพราะผู้นำยุคใหม่ต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยดึงศักยภาพของตัวเองออกมาบริหารทั้งการบริหารงานและทีมงานอย่างเต็มความสามารถ ผู้นำในองค์กรที่มีความเก่งทั้งเรื่องคนงานและเรื่องการจัดการต่าง ๆ ในทุกองค์กร จึงจำเป็นอย่างมาก ดังนั้น ต้องพัฒนาผู้นำให้สามารถดึงศักยภาพในตัวเองออกมาใช้ในการบริหารงานและบริหารคน ได้อย่างบรรลุเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้องค์กรเจริญและยั่งยืน

การทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญ และผู้ที่ทำงานเป็นทีมได้ดีต้องมีภาวะผู้นำในตนเอง ต้องเน้นการสร้างกระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล และความคิด เพื่อทำให้เกิดความสัมพันธอันดีสำหรับตัวบุคคลแล้ว ยังเกิดความสัมพันธอันดีในกลุ่มและองค์กร ส่งผลถึงการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมใหม่ของบุคคลในการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งการปฏิบัติภารกิจตอบสนองนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้เป็นผลสำเร็จ

เยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศที่จะเติบโตและเป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต การสร้างให้คนมีภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพื่อที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Change) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรุนแรงมากในขณะนี้

ดังนั้นการเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีภาวะผู้นำ ควรเริ่มตั้งแต่การสอนให้เด็กมีทัศนคติ ที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ โดยผู้นำและหัวหน้ามีความแตกต่างกัน นิยาม “ผู้นำ” ในด้านต่าง ๆ มีมากมาย หลากหลายทฤษฎี และแต่ละคนนั้นก็มียุทธศาสตร์ของความเป็นผู้นำที่แตกต่างกัน ดังนั้น การจะบอกว่า ผู้นำแบบใดดีกว่ากันนั้น คงไม่สามารถบอกได้ รวมทั้งยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ภาวะ

<sup>1</sup> ผู้อำนวยการโรงเรียนสุจริต

ความเป็นผู้นำก็อาจแตกต่างกันไปด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างภาวะความเป็นผู้นำในตัวเอง เราสามารถที่จะเป็นผู้นำได้ดีแค่ไหน มีความน่าเชื่อถือจากบุคคลอื่น ๆ มากน้อยอย่างไร สามารถบอกได้หรือไม่ว่าเราเป็นผู้นำ “ของแท้” เพราะความเป็นผู้นำนั้นอยู่ในตัวเรา แล้วเราแสดงออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ ไม่ใช่ตำแหน่ง หรือสิ่งที่เราบอก ดังนั้นการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในตัวเองให้แข็งแกร่ง ย่อมเป็นประโยชน์ต่อเรามากที่สุด

การศึกษาแบบเดิม ๆ จะพาเยาวชนของเราไปสู่อนาคตข้างหน้าได้อย่างไรในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่คนทำงานด้วยความรู้ โลกในวันหน้าต้องการคนที่พร้อมด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะชีวิต ความเป็นผู้นำ และวิชาการ แต่ปัจจุบันเรากลับมุ่งพัฒนาวิชาการเพียงด้านเดียว เด็ก ๆ ยังไม่ถูกเตรียมพร้อมให้อยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ต้องหันกลับมาปรับความคิดและมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาใหม่ เพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาและร่วมกันสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะอยู่บนโลกใบนี้ ให้เป็น “ผู้นำ” ที่เป็นทั้งคนดีและคนเก่งให้กับสังคมไทยอย่างสง่างาม การปลูกฝังความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นในตัวเด็กแต่ละคนจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผู้นำต้องมีความฝันหรือจุดมุ่งหมายในใจที่ชัดเจน และยึดมั่นต่อความฝันของตัวเองอย่างแน่วแน่ ดังนั้นความเชื่อมั่นในตัวเอง การมีทัศนคติเชิงบวกจะช่วยให้เราเชื่อมั่นในศักยภาพของเรามากขึ้น โดยเราต้องบอกตัวเอง อยู่เสมอ ๆ ว่า “เราทำได้!” แล้วเราก็จะทำสำเร็จได้จริง ๆ

กลุ่มบริษัทแพคริม เป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากรชั้นนำของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นเลิศในตัวบุคคลและองค์กรด้วยการจูงใจ ผูกพัน และพัฒนาผู้นำในทุกระดับ ทั้งในภาคธุรกิจเอกชน ราชการ และสถาบันการศึกษา โดยได้รับลิขสิทธิ์จาก Franklin Covey เริ่มต้นจากแนวคิดของ Dr. Stephen R. Covey ผู้เขียนหนังสือ The 7 Habits of Highly Effective People ซึ่งถือเป็นหนังสือที่ได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลอย่างสูงสำหรับผู้บริหารทั่วโลก เพื่อช่วยสร้างสรรคั้วฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศ ทีมงานที่มีประสิทธิผล และความสามารถทางธุรกิจ สู่อความสำเร็จผ่านหลักสูตรระดับโลกที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และได้จัดตั้งโครงการผู้นำในตัวฉัน หรือ The Leader in Me ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาที่สร้างอุปนิสัยของความเป็นผู้นำให้กับนักเรียนในประเทศไทย ช่วยเสริมสร้างโรงเรียนต้นแบบผู้นำในตัวฉัน ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียน ที่เริ่มต้นจากการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับคุณครู เพื่อให้สามารถพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำ และสร้างความสมดุลระหว่างความรู้ทางวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญต่อการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการเข้ากับระบบการเรียนรู้ของโรงเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาทักษะสำคัญให้กับเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) และเน้นการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ (EQ) โดยจะเรียนรู้ผ่านกระบวนการ และบูรณาการกับสื่อต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งรอบตัวได้อย่างเหมาะสม พร้อมการกระตุ้น

ให้รู้จักการตั้งเป้าหมายในชีวิตส่วนตัว เป้าหมายในการเรียน ซึ่งจะเป็นเป้าหมายในการทำงานต่อไปในอนาคต รู้จักการบริหารเวลา เพื่อให้เกิดผลการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดี แก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลรอบข้างได้ สร้างให้เกิดภาวะผู้นำในตัวเอง ที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

## 2. จุดประสงค์การเรียนรู้

กิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำในตัวฉันสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้มีอุปนิสัยตามที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นผู้มีประสิทธิผลต่อไปในอนาคต โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้

1. เข้าใจความแตกต่างของกรอบความคิดและหลักการอันเป็นพื้นฐานของการสร้างอุปนิสัยสู่ความสำเร็จ ทั้ง 7 อุปนิสัย ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้
2. แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมตนเอง สามารถเลือกและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองเลือกได้เป็นอย่างดี
3. ใช้วาจา และมีกริยาที่เหมาะสมและแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนโปรแอคทีฟมากกว่ารีแอคทีฟได้ในชีวิตประจำวัน
4. มีจุดมุ่งหมายในใจ สามารถวางแผน และตั้งเป้าหมายได้อย่างชัดเจน
5. บริหารเวลาให้สามารถดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ได้
6. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้างได้
7. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้จนสำเร็จ
8. เห็นคุณค่าและความแตกต่างของแต่ละบุคคล
9. แสดงออกถึงการพัฒนาทั้ง 4 มิติที่สำคัญของชีวิต คือ ร่างกาย จิตวิญญาณ สังคม และอารมณ์
10. นำอุปนิสัยไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม

## 3. สารของกิจกรรม

**ภาวะผู้นำในตัวฉัน** หมายถึง การที่นักเรียนได้นำกรอบความคิดและหลักการของการเป็นผู้มีอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผล โดยใช้หลักการ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผล โดยมีแนวคิดตามรายละเอียดแต่ละอุปนิสัย ดังนี้

### อุปนิสัยที่ 1 บีโปรแอกทีฟ (Be Proactive)

ฉันเป็นคนรับผิดชอบ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ เลือกรกระทำ ทักษะดีและอารมณ์ฉันไม่กล่าวโทษผู้อื่นเมื่อทำผิดพลาด ทำสิ่งที่ถูกต้องด้วยตัวเอง ถึงแม้ว่าจะไม่มีใครเห็นสิ่งที่ฉันทำก็ตาม

### อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ (Begin with the end in mind)

ฉันวางแผนล่วงหน้าและกำหนดเป้าหมายชัดเจน ฉันทำสิ่งที่มีคุณค่าและสร้างความแตกต่าง ฉันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของห้องเรียนและมีส่วนสนับสนุนพันธกิจและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน รวมทั้งตั้งมั่นที่จะเป็นพลเมืองคุณภาพของสังคม

### อุปนิสัยที่ 3 ทำสิ่งที่สำคัญก่อน (Put first things first)

ฉันใช้เวลาทำสิ่งที่สำคัญสูงสุด และปฏิเสธสิ่งที่ไม่สำคัญ ฉันจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องทำ จัดตารางเวลา และทำตามแผนที่กำหนด ฉันเป็นคนมีระเบียบวินัย

### อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ (Think win-win)

ฉันปรับสมดุลระหว่างความกล้าที่จะทำสิ่งที่ฉันต้องการให้ได้ กับความใส่ใจต่อผู้อื่นในสิ่งที่เขาต้องการ ฉันหาทางออกแบบชนะ-ชนะเสมอเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ฉันเลือกฝากบัญชีออมใจ (Emotional Bank Account)

อุปนิสัยที่ 5 เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วจึงให้ผู้อื่นเข้าใจเรา (Seek first to understand then to be understood)

ฉันรับฟังความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น ฉันพยายามเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยกรอบความคิดของเขา ฉันฟังโดยไม่ขัดจังหวะผู้พูด และฟังด้วยหู ตา รวมทั้งใจ ฉันกล้าพูดในสิ่งที่ฉันคิด

### อุปนิสัยที่ 6 ผืนภหลังประสานความต่าง (Synergize)

ฉันเห็นความสำคัญของจุดแข็งของผู้อื่นและเรียนรู้จากเขา ฉันเข้ากับผู้อื่นได้ดีแม้กระทั่งคนที่แตกต่างจากฉัน ฉันทำงานกลุ่มได้ดีและมองหาความคิดใหม่ ๆ จากผู้อื่น เพราะรู้ว่าการทำงานร่วมกันสร้างทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าการที่ใครคนหนึ่งจะหาได้เพียงลำพัง ฉันมองหาทางเลือกที่สาม

### อุปนิสัยที่ 7 ลับเลื่อยให้คมอยู่เสมอ (Sharpen the saw)

ฉันดูแลสุขภาพด้วยการกินอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนให้เพียงพอ (กายภาพ) ฉันเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ จากที่อื่น ไม่ใช่จากที่โรงเรียนเท่านั้น (สติปัญญา) ฉันใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและเพื่อนฝูง (สังคมและอารมณ์) ฉันแบ่งเวลาให้กับการช่วยเหลือผู้อื่น (จิตวิญญาณ) ฉันสร้างสมดุลให้ 4 มิติ ที่สำคัญของตัวเอง

โดยทั้ง 7 อุปนิสัย จะถูกพัฒนาผ่านตัวนักเรียนแต่ละคน และเป็นแบบของการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า โดยที่ 3 อุปนิสัยแรก โปรแอกทีฟ เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ และทำสิ่งที่สำคัญก่อนเป็นหลักการที่ช่วยให้บุคคลพึ่งตนเองได้มากขึ้น ซึ่งเรียกว่าชัยชนะส่วนตัว ซึ่งมีแก่นสำคัญ ได้แก่



ทักษะการบริหารเวลา ทักษะการวางแผน ทักษะการตั้งเป้าหมาย และทักษะพื้นฐานเรื่องการจัดการให้เป็นระบบระเบียบ

อุปนิสัยที่ 4 5 และ 6 ซึ่งได้แก่ คิดแบบชนะ-ชนะ เข้าใจผู้อื่นก่อนแล้วจึงให้ผู้อื่นเข้าใจเรา และฝึกพลังประสานความต่าง จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้บุคคลพึ่งพาซึ่งกันและกันมากขึ้น เป็นแนวทางพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทักษะในการฟัง ทักษะเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

อุปนิสัยที่ 7 คือ ลับเลื่อยให้คมอยู่เสมอ เป็นการรวบรวมอุปนิสัยอื่น ๆ เข้าด้วยกัน ตามหลักการเติมพลังชีวิต ทั้ง 4 มิติ คือ ด้านกายภาพ สังคมและอารมณ์ สติปัญญา และจิตวิญญาณ



#### 4. แผนระยะเวลาของการทำกิจกรรม

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
<b>ภาคเรียนที่ 1</b>					
1-2 (2)	1. เริ่มต้น 7 อุปกรณ์สี่เหลี่ยม 1.1 หลักการพื้นฐาน 1.2 ความหมายอุปกรณ์สี่เหลี่ยม	1. เข้าใจความแตกต่างของกรอบความคิดและหลักการอันเป็นพื้นฐานของการสร้างอุปกรณ์สี่เหลี่ยมสำเร็จ ทั้ง 7 อุปกรณ์สี่เหลี่ยมที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้	<b>กิจกรรมที่ 1 (1 ชั่วโมง)</b> 1. นักเรียนเล่นเกมแนะนำตนเองประกอบท่าทาง (เพื่อนทำตามในสิ่งที่ตนทำ) 2. นักเรียนร่วมกันคิดสัญลักษณ์ของ 7 อุปกรณ์สี่เหลี่ยม	<b>กิจกรรมที่ 1</b> - ครูนำนักเรียนทำกิจกรรม และกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดรูปแบบท่าทางที่แตกต่าง	<b>กิจกรรมที่ 1</b> - วิชชุหรือลำโพงที่ใช้เล่นสื่อเสียงต่างๆ - เพลงที่กระตุ้นให้เกิดการแสดงท่าทาง
			<b>กิจกรรมที่ 2 (1 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนเรียนรู้ความหมายของ “อุปกรณ์สี่เหลี่ยม” นักเรียนดูและร่วมกันวิเคราะห์อุปกรณ์สี่เหลี่ยมจากวิดีโอที่นักเรียนวิเคราะห์ถึงอุปกรณ์สี่เหลี่ยมที่สร้างและทำลายโดยใช้เครื่องมือ (แผนผังตัว T แทนอุปกรณ์สี่เหลี่ยมที่ดีและไม่ดี)	<b>กิจกรรมที่ 2</b> - จัดหาและตัดต่อวิดีโอที่ครูใช้ ในการพัฒนาอุปกรณ์สี่เหลี่ยม - ตั้งคำถามชวนคิดวิเคราะห์และกระตุ้นให้ใช้เครื่องมือผู้แนะนำต่างๆ	<b>กิจกรรมที่ 2</b> - วิดีทัศน์ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอุปกรณ์สี่เหลี่ยม
3-6 (4)	3 กรอบความคิด - กรอบความคิดทั่วไป - กรอบความคิดที่มีประสิทธิภาพ	1. เข้าใจความแตกต่างของกรอบความคิดและหลักการอันเป็นพื้นฐานของการสร้างอุปกรณ์สี่เหลี่ยมสำเร็จ ทั้ง 7 อุปกรณ์สี่เหลี่ยมที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้	<b>กิจกรรมที่ 3 (3 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนดูภาพ Illusion Picture และอธิบายสิ่งที่มองเห็น - นักเรียนทำกิจกรรมข้อสี่ของ 5 อย่าง แล้วเปรียบเทียบกับเพื่อน และแสดงให้เพื่อน	<b>กิจกรรมที่ 3</b> - จัดหาภาพ Illusion Picture หลายๆ รูปแบบ	<b>กิจกรรมที่ 3</b> - ภาพ Illusion Picture หลากหลายรูปแบบ - ภาพสิ่งของที่จะให้นักเรียนเลือก

สปีดาร์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
			<p>การมีกรอบความคิดที่แตกต่าง</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- นักเรียนเลือกของเล่นที่อยู่ในห้องมาคนละ 1 อย่าง และบอกเหตุผลที่เลือก</li> <li>- นักเรียนเล่นเกมฝาแฝด (ถ้าเราไม่เห็นด้วยกับคู่ของเราจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด)</li> <li>- นักเรียนวาดรูปด้วยมือที่ถนัดและไม่ถนัด</li> <li>- นักเรียนจับคู่กันบอกอุปนิสัยที่ดีของเพื่อน และบอกอุปนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง ผลที่ได้รับจากการมีอุปนิสัยนั้น และจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด อย่งไร</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ตั้งคำถาม นำอภิปรายและกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด วิพากษ์</li> <li>- เตรียมเทียบ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่หลากหลาย</li> <li>- ครูเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ของเล่นที่ให้นักเรียนเลือก</li> </ul>
			<p><b>กิจกรรมที่ 4 (1 ชั่วโมง)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- นักเรียนร่วมกันค้นหาความแตกต่างที่จะกระทำและผลลัพธ์จากการอบความคิดที่แตกต่างกัน</li> <li>- นักเรียนร่วมอภิปรายถึงกรอบความคิดของการดูแลครอบครัว</li> </ul>	<p><b>กิจกรรมที่ 4</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ครูชวนนักเรียนอภิปรายขยายแนวคิดเพื่อค้นหากรอบความคิดที่มีประสิทธิผล</li> <li>- ครูเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียน</li> </ul>	<p><b>กิจกรรมที่ 4</b></p> <p>กระดาษสำหรับวาดรูป</p>

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
7 -14 ( 8 )	2. อุบัติภัยที่ 1 บี โปรแอกทีฟ	1. แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมตนเอง สามารถเลือกและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองเลือกได้เป็นอย่างดี 2. ใช้วาจา และมีกริยาที่เหมาะสมและแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนโปรแอกทีฟมากกว่ารีแอกทีฟได้ในชีวิตประจำวัน 3. นำอุปนิสัยไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม	<b>กิจกรรมที่ 5 (6 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนทำกิจกรรมเกม Tower of Pisa และร่วมกันวิเคราะห์สิ่งที่ได้รับจากทำกิจกรรม - นักเรียนร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก - นักเรียนทำกิจกรรมหิบบของให้เร็วที่สุด และร่วมกันอภิปรายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำกิจกรรม และวิเคราะห์ถึงสาเหตุและวิธีการในการแก้ปัญหาดังกล่าว - นักเรียนทำกิจกรรมวาดภาพเหตุการณ์เมื่อนักเรียนควบคุมอารมณ์ไม่ได้ - นักเรียนร่วมกิจกรรมบันไดดูความดี - นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์จากพาดหัวข่าวที่เกิดขึ้นในสังคม - แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ว่าพฤติกรรมใด	<b>กิจกรรมที่ 5</b> - ครูชวนนักเรียนอภิปรายและตั้งคำถามถึงความตระหนักในการเป็นคนโปรแอกทีฟ - การตอบสนองของคนรีแอกทีฟ - ครูยกตัวอย่างพาดหัวข่าวที่เกิดขึ้นในสังคม (ลิงก์-ตอบตนเอง) ตามอารมณ์และความรู้สึก - ครูจัดหาและเตรียมวัสดุที่เกี่ยวกับข้อ	<b>กิจกรรมที่ 5</b> - เกม Tower of Pisa - แผ่นเกมบันไดดู - ภาพข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเป็นคน โปรแอกทีฟ และรีแอกทีฟ

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
			<p>ของตนเองที่เป็นพฤติกรรมรีแอคทีฟ (reactive) ยกตัวอย่างสถานการณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- คู่มือที่ค้นที่เกี่ยวข้อง</li> </ul> <p><b>กิจกรรมที่ 6 (2 ชั่วโมง)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- นักเรียนร่วมทำกิจกรรม ผีกลติแบบต่าง ๆ</li> <li>- นักเรียนร่วมกันอภิปรายความสำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการสร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ</li> </ul>	<p><b>กิจกรรมที่ 6</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ครูเตรียมอุปกรณ์และนำกิจกรรมเพื่อผีกลตินักเรียน</li> <li>- ครูตั้งคำถามและนำอภิปรายความสำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการสร้างแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลง</li> </ul>	<p><b>กิจกรรมที่ 6</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- สื่อเสียง และแผ่นกิจกรรมสำหรับผีกลติ</li> </ul>
15 -16 ( 2 )	<p>อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ</p>	<p>4. มีจุดมุ่งหมายในใจ สามารถวางแผนและตั้งเป้าหมายได้อย่างชัดเจน</p>	<p><b>กิจกรรมที่ 7 (2 ชั่วโมง)</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- นักเรียนทำกิจกรรมพับเครื่องบินกระดาษที่ร้อนให้ไปได้ไกลและเร็วที่สุดจากอุปกรณ์ที่มี และสรุปทันเวลาที่กำหนด และสรุปกิจกรรมร่วมกันเพื่อทบทวนและถอดบทเรียนของการทำกิจกรรมร่วมกัน</li> </ul>	<p><b>กิจกรรมที่ 7</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ครูตั้งคำถามและนำกิจกรรมเพื่อถอดบทเรียนการทำกิจกรรมร่วมกัน</li> <li>- ครูตั้งคำถาม และนำการอภิปรายถึงบุคคลต้นแบบเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน</li> </ul>	<p><b>กิจกรรมที่ 7</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- กระดาษสำหรับพับเครื่องบินกระดาษ</li> <li>- อุปกรณ์สำหรับทำเครื่องบินกระดาษ</li> <li>- ค้นหาข้อมูล</li> </ul>

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูกับรักษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
17-18 (2)	อุปนิสัยที่ 3 ทำสิ่งที่สำคัญก่อน	5. บริหารเวลาให้สามารถ ดำเนินการตามแผน ที่ตั้งไว้ได้	<b>กิจกรรมที่ 8 (2 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนทำกิจกรรมการจัดสวน เพื่อปลูกต้นไม้ และถอดบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน ในการอภิปรายกลุ่ม - นักเรียนร่วมวิเคราะห์ ความสำคัญของตาราง การบริหารเวลา และจัดตาราง กิจกรรมบริหารเวลาของตนเอง	<b>กิจกรรมที่ 8</b> - ครูเตรียมอุปกรณ์สำหรับ การจัดสวน และปลูก ต้นไม้ - ครูเตรียมประเด็น ตั้งคำถาม และนำอภิปราย การถอดบทเรียน และ การวิเคราะห์ การบริหารเวลา	<b>กิจกรรมที่ 8</b> - อุปกรณ์สำหรับ การจัดสวน และ ปลูกต้นไม้
<b>ภาคเรียนที่ 2</b>					
19-22 (4)	อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ	6. สร้างสัมพันธภาพที่ดี กับบุคคลรอบข้างได้ 7. สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้จนสำเร็จ 8. เห็นคุณค่าและความ แตกต่างของแต่ละบุคคล	<b>กิจกรรมที่ 9 (4 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนทำกิจกรรมเล่นเกม แบบชนะ-ชนะ พร้อมถอด บทเรียนจากกิจกรรมที่ร่วม ดำเนินการต่าง ๆ เช่น เกมยิงเรือ เกมตอจิกซอร์ - นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และ แก้ปัญหา สถานการณ์จำลอง ตามที่กำหนด เช่น อีก 10 ปี ข้างหน้าจะขาดแคลนน้ำจืด	<b>กิจกรรมที่ 9</b> - ครูจัดเตรียมอุปกรณ์ และจัดหาสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ อุปนิสัยการคิด แบบชนะ-ชนะ - ครูเตรียมประเด็น ตั้งคำถาม และ นำอภิปราย การถอด บทเรียนและการวางแผน	<b>กิจกรรมที่ 9</b> - แผนจิกซอร์ที่มีจำนวน ชิ้นเพียงพอสำหรับ นักเรียนทุกคน - ตัวอย่างสื่อ แสดง สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ อุปนิสัยการคิด แบบ ชนะ-ชนะ

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
23 -26 ( 4 )	ดูมิสสัยที่ 5 เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วให้ผู้อื่นเข้าใจเรา	6. สร้างสัมพันธภาพที่ดี กับบุคคลรอบข้างได้ 7. สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้จนสำเร็จ 8. เห็นคุณค่าและความ แตกต่างของแต่ละบุคคล	<b>กิจกรรมที่ 10 (4 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนทำกิจกรรมเกมรถไฟ - นักเรียนทำกิจกรรมการฟัง โดยจับกลุ่มกันเล่าเรื่องของตนเอง ให้เสร็จภายใน 5 นาที โดยต่างคนต่างเล่า (และบอกความรู้สึก) และ นักเรียนตั้งใจฟังสิ่งที่เพื่อนพูด (และบอกความรู้สึก) อภิปราย เปรียบเทียบความแตกต่าง - นักเรียนวิเคราะห์ และวางแผน การแก้ปัญหาในสถานการณ์ ต่าง ๆ	<b>กิจกรรมที่ 10</b> - จัดหาสื่อ และเตรียม สถานการณ์เพื่อให้ นักเรียนได้ทำกิจกรรม และแก้ปัญหา - ครูเตรียมประเด็นคำถาม และนำอภิปรายกลุ่ม ของนักเรียน	<b>กิจกรรมที่ 10</b> - สื่อและสถานการณ์ ต่าง ๆ
27 -28 ( 2 )	ดูมิสสัยที่ 6 ฝึกพลัง ผลานความต่าง	6. สร้างสัมพันธภาพที่ดี กับบุคคลรอบข้างได้ 7. สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้จนสำเร็จ	<b>กิจกรรมที่ 11 (2 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนดูวิดีโอที่เกี่ยวกับข้อ กับการทำงานร่วมกันเป็นทีม จนสำเร็จ	<b>กิจกรรมที่ 11</b> - ครูจัดหาสื่อที่เกี่ยวข้อง และเตรียมอุปกรณ์ ที่นักเรียนไม่สามารถ ทำให้สำเร็จคนเดียวได้	<b>กิจกรรมที่ 11</b> - สื่ออุปกรณ์ในการทำ กิจกรรม เช่น กิจกรรม ตู้ระเบิด

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
29-30 (2)	อุปนิสัยที่ 6 ลับเลื่อยให้คม อยู่เสมอ	8. เห็นคุณค่าและความแตกต่างของแต่ละบุคคล 9. แสดงออกถึงการพัฒนาทั้ง 4 มิติที่สำคัญของชีวิต คือร่างกาย จิตวิญญาณ สังคม และอารมณ์	<b>กิจกรรมที่ 12 (2 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตวิญญาณ สังคม และอารมณ์ จากการทำกิจกรรม - นักเรียนวางแผนการทำกิจกรรมเพื่อการลับเลื่อยให้คมอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านในมิติต่าง ๆ ให้มากที่สุด	- ครูเตรียมคำถาม และประเด็นในการอภิปราย การถอดบทเรียน	- วิดีทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกัน เป็นที่มองเห็นสำเร็จ
31-32 (2)	การนำหลัก 7 อุปนิสัยไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	10. นำอุปนิสัยไปประยุกต์ ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เป็นรูปธรรม	<b>กิจกรรมที่ 12 (2 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนวางแผนและออกแบบการนำ 7 อุปนิสัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการติดตามผลการนำ 7 อุปนิสัยไปใช้ - นักเรียนอภิปรายถึงผลของการปฏิบัติตามแผนที่ออกแบบไว้	<b>กิจกรรมที่ 12</b> - ครูเตรียมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตวิญญาณ สังคม และอารมณ์ - ครูเตรียมคำถาม และประเด็นในการอภิปราย การถอดบทเรียน	<b>กิจกรรมที่ 12</b> - อุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตวิญญาณ สังคม และอารมณ์
			<b>กิจกรรมที่ 12 (2 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนวางแผนและออกแบบการนำ 7 อุปนิสัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการติดตามผลการนำ 7 อุปนิสัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอุปสรรคในการนำ 7 อุปนิสัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน	- เอกสารแผนการนำ 7 อุปนิสัยไปใช้ในชีวิตประจำวัน	



## 5. การประเมินผล

กิจกรรมภาวะผู้นำในตัวฉันเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนทุกคนจึงต้องได้รับการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมตามจำนวนเวลาเรียนที่กำหนด และการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีวิธีการและเครื่องมือประเมินผลในแต่ละกิจกรรมดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ/ เครื่องมือการประเมินผล (กิจกรรม)
1. เข้าใจความแตกต่างของกรอบความคิดและหลักการอันเป็นพื้นฐานของการสร้างอุปนิสัยสู่ความสำเร็จ ทั้ง 7 อุปนิสัย ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้	- แบบวิเคราะห์ความแตกต่าง
2. แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมตนเอง สามารถเลือกและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองเลือกได้เป็นอย่างดี	- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยเพื่อน) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยครู) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยผู้ปกครอง)
3. ใช้วาจา และมีกริยาที่เหมาะสมและแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนโปรแอคทีฟมากกว่ารีแอคทีฟได้ในชีวิตประจำวัน	- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยเพื่อน) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยครู) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยผู้ปกครอง)
4. มีจุดมุ่งหมายในใจ สามารถวางแผนและตั้งเป้าหมายได้อย่างชัดเจน	- แบบประเมินคุณภาพของ WIGS และเป้าหมาย
5. บริหารเวลาให้สามารถดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ได้	- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยเพื่อน) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยครู) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยผู้ปกครอง)
6. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้างได้	- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยเพื่อน) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยครู) - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยผู้ปกครอง)
7. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้จนสำเร็จ	- แบบสังเกตการทำกิจกรรมกลุ่ม
8. เห็นคุณค่าและความแตกต่างของแต่ละบุคคล	- แบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องคุณค่าและความแตกต่างของแต่ละบุคคล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ/ เครื่องมือการประเมินผล (กิจกรรม)
9. แสดงออกถึงการพัฒนาทั้ง 4 มิติที่สำคัญของชีวิต คือ ร่างกาย จิตวิญญาณ สังคม และอารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยเพื่อน)</li> <li>- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยครู)</li> <li>- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยผู้ปกครอง)</li> </ul>
10. นำอุปนิสัยไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ อย่างเป็นรูปธรรม	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยเพื่อน)</li> <li>- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยครู)</li> <li>- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (ประเมินโดยผู้ปกครอง)</li> </ul>

เกณฑ์การประเมินผลกิจกรรมภาวะผู้นำในตัวฉัน มีดังนี้

1. นักเรียนมีผลการประเมินทุกกิจกรรมในระดับผ่านขึ้นไป
2. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของการมีภาวะผู้นำในตนเอง มีความรับผิดชอบมากขึ้น ควบคุมชีวิตของตนเองได้มากขึ้น รู้จักวางแผนชีวิต จัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะต้องทำ และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้อย่างมีวินัยและมุ่งมั่น

6.2 นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เข้าใจวิธีสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีสร้างความสมดุลระหว่างความกล้าหาญกับความใส่ใจต่อผู้อื่น และวิธีการแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง

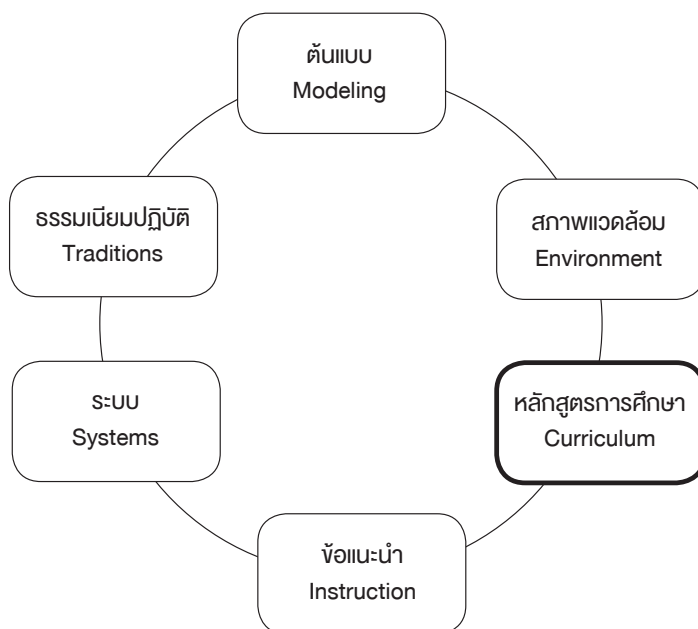
6.3 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและสามารถปฏิบัติตามหลักการเติมพลังชีวิตใน 4 มิติ ทำให้มีความพร้อมและมีจิตใจที่สงบมากขึ้น

6.4 นักเรียนได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดภาวะผู้นำในตนเองอย่างเป็นรูปธรรม



## แผนปฏิบัติการตามหลักสูตรกิจกรรมภาวะผู้นำในตัวฉัน

### แผนปฏิบัติ : หลักสูตรการศึกษา Action Plan : Curriculum



#### แผนปฏิบัติ 1 ใช้คู่มือกิจกรรมหลักสูตรผู้นำในตัวฉัน

##### ภารกิจ

1. จัดการเรียนการสอนวิชาผู้นำในตัวฉัน โดยใช้ 7 อนุทินสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีครูผู้รับผิดชอบ 2 ท่าน
2. จัดทำโครงสร้างการสอนวิชาผู้นำในตัวฉัน ให้ครบ 7 อนุทินสัปดาห์ ใน 40 สัปดาห์
3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบเรียน จำนวน 40 ครั้ง
4. บันทึกการสอนหลังสอนในทุกครั้งที่มีการจัดการเรียนการสอน
5. รวบรวมผลงานที่นักเรียนสร้างสรรค์ขึ้น จากการเรียนหลักสูตรผู้นำในตัวฉัน
6. นักเรียน เพื่อนนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ประเมินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
7. สรุปผลการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร

## แผนปฏิบัติ 2 บุรณาการอุปนิสัยเข้ากับหลักสูตร 8 กลุ่มสาระวิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ภารกิจ

1. ประชุมครูผู้สอนทุกคน จัดทำแผนที่แสดงความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome mapping) ที่แทรกรายการอุปนิสัยของภาวะผู้นำ และรายวิชาในแต่ละระดับชั้น
2. ครูแต่ละคน จัดทำแผนที่แสดงความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome mapping) ที่แทรกรายการอุปนิสัยของภาวะผู้นำ ในรายวิชา เข้ากับหน่วยการเรียนรู้
3. ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับการทำแผนที่ผลลัพธ์
4. ดำเนินการสอนแบบบูรณาการ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้
5. สรุปและบันทึกผลหลังสอนทุกครั้ง
6. รวบรวมผลงาน ที่นักเรียนได้ดำเนินการ เข้าแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน
7. นักเรียน เพื่อนนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ประเมินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
8. สรุปผลการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร

## แผนปฏิบัติ 3 บุรณาการอุปนิสัยเข้ากับกิจกรรมของโรงเรียนแบบรวมทุกระดับชั้น ภารกิจ

1. จัดทำโครงการ Leadership Day เพื่อให้นักเรียนได้แสดงกิจกรรมที่บ่งบอกถึงการมีภาวะผู้นำ ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น โดยกำหนดเป็นฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ
2. แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมถึงรายละเอียดและวิธีการดำเนินงาน พร้อมทั้งกำหนดวัน สถานที่ และงบประมาณ
3. ดำเนินการจัดทำโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด
4. สรุปผลและประเมินโครงการ



# รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างให้เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator)

06

## รายวิชาเพิ่มเติม : สร้างโอกาสเปลี่ยนกระดาษเป็นรายได้

ศาสตราจารย์ ดร.นภค ร่มโพธิ์<sup>1</sup>

### 1. หลักการและเหตุผล

การเขียนนับเป็นทักษะที่สำคัญที่ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดก็จำเป็นต้องใช้ หลักสูตรการเรียนการสอนในอดีตและปัจจุบันก็มุ่งหวังที่จะเสริมสร้างทักษะดังกล่าวให้กับนักเรียน แต่ในหลาย ๆ ครั้ง ความพยายามเหล่านั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากในหลายครั้ง นักเรียนเองก็ยังไม่เห็นประโยชน์ว่าการเขียนจะทำให้เขาประสบความสำเร็จได้อย่างไร

นอกจากทักษะในเรื่องการเขียนแล้ว อีกทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งกับการก้าวไปสู่ Thailand 4.0 ก็คือทักษะการเป็นผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม อย่างไรหลาย ๆ ครั้ง นักเรียนหรือแม้กระทั่งคุณครูเองก็มีความรู้สึกว่าการเป็นผู้ประกอบการเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีเงินลงทุนเริ่มต้น

จากความสำคัญดังกล่าวนี้เอง รายวิชานี้จึงได้ผนวกเอาทักษะการเขียนกับการเป็นผู้ประกอบการเข้ามาไว้ด้วยกัน โดยจะทำให้นักเรียนเข้าใจเทคนิคในการเขียน และสามารถต่อยอดไปสร้างรายได้และนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ในที่สุด



<sup>1</sup> คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

รายวิชานี้มีจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการเขียนให้เป็นหนังสือ
2. ให้นักเรียนสามารถรู้จักการเป็นผู้ประกอบการ โดยการทำธุรกิจเกี่ยวกับหนังสือ

ของตนเอง

## 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม สร้างโอกาสเปลี่ยนกระดาษเป็นหนังสือ

ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะเวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษา เทคนิคการเขียนหนังสือ โดยเริ่มจากการหาหัวข้อในการเขียน การเรียบเรียง การเขียนผ่าน Social Media การเผยแพร่การเขียน การติดต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการออกแบบหนังสือ การติดต่อโรงพิมพ์หนังสือ การติดต่อผู้จัดจำหน่าย รวมไปถึง การตั้งราคาหนังสือ และการทำการตลาดเพื่อให้หนังสือเป็นที่รู้จัก

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอนได้แก่ 1) การศึกษาในภาคทฤษฎีผ่านการบรรยาย 2) การทดลองปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน และ 3) การประเมินผลและนำกลับมาทบทวนแก้ไข

เพื่อให้ นักเรียน สามารถประสานองค์ความรู้ทางด้านการเขียนและการเป็นผู้ประกอบการ มาใช้ประโยชน์ และนำไปสร้างรายได้ได้

### ผลการเรียนรู้

1. สามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นงานเขียนที่มีคุณภาพ
2. สามารถเผยแพร่งานเขียนเหล่านั้นให้เป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง
3. สามารถทำหนังสือเป็นของตนเองได้
4. สามารถทำธุรกิจเกี่ยวกับหนังสือของตนเองได้

## 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นักเขียนผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 12 ชั่วโมง</b>				
1	รู้จักนักเขียนผู้ประกอบการ	3 ชั่วโมง	บรรยายเรื่องอาชีพในอนาคต และทำไม การเขียนจึงมีความสำคัญ และสามารถสร้างรายได้ให้กับนักเขียนได้	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ 3. ทักษะ
2	ข้อดีและข้อเสียในการพิมพ์หนังสือเอง	3 ชั่วโมง	อภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียในการพิมพ์หนังสือเองเทียบกับการพิมพ์กับสำนักพิมพ์	
3	การจัดการเวลาในการเขียน	3 ชั่วโมง	บรรยายเรื่องวิธีการหาเวลาในการเขียน	
4	การหาหัวข้อในการเขียน	3 ชั่วโมง	บรรยายและอภิปรายถึงหัวข้อที่สามารถนำมาเขียนเป็นหนังสือได้	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การฝึกเขียนก่อนเป็นหนังสือ 12 ชั่วโมง</b>				
5	การเปิด Facebook Page	3 ชั่วโมง	บรรยายลักษณะของ Facebook Page และให้นักเรียนฝึกการเปิด Page	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ 3. ทักษะ
6	การประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จัก Page	3 ชั่วโมง	บรรยายเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จัก Page โดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนและยกตัวอย่าง Page ที่มีคนติดตามจำนวนมาก	
7	การโฆษณา Page	3 ชั่วโมง	บรรยายเรื่องการประชาสัมพันธ์โดยใช้การโฆษณาผ่าน Page	
8	ลักษณะการเขียนผ่าน Page	3 ชั่วโมง	แสดงตัวอย่างงานเขียนผ่าน Page ที่ดี และมีคนติดตามจำนวนมาก	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเปลี่ยนงานเขียนเป็นหนังสือ 12 ชั่วโมง</b>				
9	การรวมบทความให้เป็นหนังสือ	3 ชั่วโมง	บรรยายเทคนิคนำเสนอบทความที่นักเรียนเขียนผ่าน Page มาเรียบเรียงให้เป็นหนังสือ	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
10	การเรียบเรียงหนังสือก่อนจัดพิมพ์	3 ชั่วโมง	บรรยายถึงแนวทางการเรียบเรียงหนังสือก่อนที่จะจัดพิมพ์	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ 3. ทักษะ
11	การออกแบบหนังสือ	3 ชั่วโมง	บรรยายถึงขั้นตอนการออกแบบหนังสือเอง หรือ การจ้างผู้เชี่ยวชาญออกแบบ	
12	ขั้นตอนการจัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือ	3 ชั่วโมง	บรรยายขั้นตอนการติดต่อโรงพิมพ์ และการตรวจสอบต้นฉบับ และการจัดจำหน่ายหนังสือผ่านร้านหนังสือ	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การประชาสัมพันธ์หนังสือและการสร้างรายได้ 4 ชั่วโมง</b>				
13	การประชาสัมพันธ์หนังสือ	2 ชั่วโมง	บรรยายถึงแนวทางการประชาสัมพันธ์หนังสือผ่านช่องทางต่าง ๆ	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ 3. ทักษะ
14	การสร้างรายได้	2 ชั่วโมง	บรรยายแนวทางการสร้างรายได้จากหนังสือในหลากหลายช่องทาง รวมถึงการตั้งราคา	

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในวิชานี้ จะมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริง โดยจะให้คุณครูสอนขั้นตอนต่าง ๆ พร้อมกับยกตัวอย่างและจะฝึกปฏิบัติทันทีในห้องเรียน หลังจากนั้นจะให้นักเรียนกลับไปฝึกปฏิบัติเป็นการบ้านที่บ้าน โดยมีสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) สื่อ Online ได้แก่ ตัวอย่างของ Facebook Page ที่ได้รับความนิยม และตัวอย่าง E-book 2) สื่อ Offline ได้แก่ หนังสือเป็นเล่มที่ติดอันดับขายดี

ทั้งนี้ หากโรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอ หรือสามารถหาผู้สนับสนุนงบประมาณได้ คุณครูอาจขอขยงบประมาณนั้น เพื่อจัดทำหนังสือเป็นเล่มสำหรับห้องเรียนก็ได้ โดยคุณครูอาจจะให้แต่ละคนเขียนในหัวข้อที่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น เขียนเรื่องธุรกิจชุมชน และจัดพิมพ์หนังสือของชั้นเรียน โดยมีชื่อของนักเรียนทุกคน และจัดจำหน่ายในชุมชน หรือหากไม่มีงบประมาณก็อาจทำเป็น E-book เพื่อเผยแพร่หรือสร้างรายได้ผ่านทาง Online ได้



## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	ระยะเวลาประเมิน
1. ความรู้	การสอบ	แบบสอบ	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนความรู้อื่น 50%
2. เจตคติ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนเจตคติระดับดีขึ้น
3. ทักษะ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนทักษะระดับดีขึ้น



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นักเขียนผู้ประกอบการ (Entrepreneur)

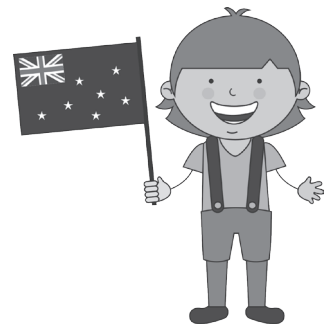
รายวิชาเพิ่มเติม สร้างโอกาสเปลี่ยนกระดาษเป็นรายได้  
ผู้สอน .....

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย  
เวลา 12 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. เข้าใจลักษณะของนักเขียนผู้ประกอบการ
2. ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการออกหนังสือด้วยตนเอง
3. จัดสรรเวลาในการเขียนได้อย่างเหมาะสม
4. มีหัวข้อเรื่องในการเขียน



#### 2. สารการเรียนรู้

##### 2.1 ความรู้

##### 2.1.1 นักเขียนผู้ประกอบการ

นักเขียนผู้ประกอบการเป็นอาชีพที่ต้องการทักษะ 2 ประการ ได้แก่ ทักษะของการเป็นนักเขียนกับทักษะของการดำเนินธุรกิจ ด้วยโลกปัจจุบัน สื่อ Online ทำให้นักเขียนสามารถใช้เพื่อสร้างงานเขียนและประชาสัมพันธ์งานเขียนของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาสำนักพิมพ์ นักเขียนผู้ประกอบการจึงเป็นอาชีพที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากงานเขียนจะใช้เงินลงทุนน้อยแล้ว ยังเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ที่ตีอีกช่องทางหนึ่ง

##### 2.1.2 ข้อดีข้อเสียในการออกหนังสือด้วยตัวเอง

อย่างไรก็ตามการออกหนังสือด้วยตัวเองมีข้อดีและข้อเสียดังต่อไปนี้

##### ข้อดี

- (1) ผู้เขียนสามารถเลือกหัวข้อได้ตามที่ต้องการ
- (2) ผู้เขียนสามารถตั้งราคาหนังสือรวมถึงมีอิสระในการประชาสัมพันธ์หนังสือได้ตามที่ต้องการ
- (3) รายได้ที่ได้รับ ไม่ต้องหักให้กับสำนักพิมพ์

(4) ผู้เขียนมีอิสระในการปรับเปลี่ยนข้อความต่าง ๆ ในหนังสือในภายหลัง ได้โดยไม่มีข้อจำกัด

(5) ผู้เขียนสามารถนำงานเขียนนั้นไปใช้ประโยชน์ในทางอื่น ๆ ได้ตามที่ต้องการ

### **ข้อเสีย**

(1) ต้องใช้เงินลงทุนสูงกว่าการพิมพ์กับสำนักพิมพ์ เนื่องจากต้องออกค่าพิมพ์หนังสือเอง ดังนั้นจึงมีความเสี่ยงสูงกว่า

(2) สำนักพิมพ์มักจะมีฐานลูกค้าจำนวนมาก ทำให้การประชาสัมพันธ์ผ่านสำนักพิมพ์ จะเข้าถึงคนได้ง่ายกว่า

(3) ผู้เขียนมักจะมีประสบการณ์ในตลาดหนังสือน้อยกว่าสำนักพิมพ์ ดังนั้นการเลือกหัวข้อของหนังสืออาจจะไม่ถูกใจตลาด

## **2.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน**

2.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร (การเขียน)

2.2.2 ความสามารถในการคิด (การเลือกหัวข้อในการเขียน)

2.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา (การวางแผนประชาสัมพันธ์ในการเขียน)

2.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (การจัดการเวลาในการเขียน)

2.2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (การเขียนผ่าน Facebook Page)

## **2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์/เจตคติ**

2.3.1 อยู่อย่างพอเพียง (การเริ่มต้นสร้างงานเขียนโดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนมากนักหรือไม่ใช้เงินลงทุนเลย)

2.3.2 มีจิตสาธารณะ (การเลือกหัวข้อในการเขียนเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนหรือประเทศชาติ)

2.3.3 ใฝ่เรียนรู้ (มีการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการเขียนหนังสือ)

## **3. กิจกรรมการเรียนรู้**

3.1 ให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดการเป็นนักเขียนผู้ประกอบการ

3.2 ให้นักเรียนอภิปรายว่าควรจะมีหนังสือของตัวเองหรือไม่

3.3 ให้นักเรียนนำเสนอแนวทางการหาเวลาในการเขียน โดยไม่รบกวนเวลาเรียน หรือ เวลาทำงานอย่างอื่น

3.4 ให้นักเรียนเลือกหัวข้อที่สนใจและนำเสนอหัวข้อในการเขียน

#### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้	การสอบ	แบบสอบ	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนความรู้อย่างน้อย 50%
2. เจตคติ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนเจตคติระดับดีขึ้น
3. ทักษะ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนทักษะระดับดีขึ้น



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 2

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นักเขียนผู้ประกอบการ (Entrepreneur)

รายวิชาเพิ่มเติม สร้างโอกาสเปลี่ยนกระดาษเป็นรายได้  
เรื่อง รู้จักนักเขียนผู้ประกอบการ  
ผู้สอน .....

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย  
เวลา 12 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบคาบนี้แล้ว นักเรียนสามารถเข้าใจลักษณะของนักเขียนผู้ประกอบการ

#### 2. สารการเรียนรู้

##### 2.1 ความรู้

นักเขียนผู้ประกอบการเป็นอาชีพที่ต้องการทักษะ 2 ประการ ได้แก่ ทักษะของการเป็นนักเขียนกับทักษะของการดำเนินธุรกิจ ด้วยโลกปัจจุบัน สื่อ Online ทำให้นักเขียนสามารถใช้เพื่อสร้างงานเขียนและประชาสัมพันธ์งานเขียนของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาสานักพิมพ์ นักเขียนผู้ประกอบการจึงเป็นอาชีพที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากงานเขียนจะใช้เงินลงทุนน้อยแล้วยังเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ที่ดีอีกช่องทางหนึ่ง

##### 2.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

2.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร (การเขียน)

2.2.2 ความสามารถในการคิด (การเลือกหัวข้อในการเขียน)

2.2.3 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (การจัดการเวลาในการเขียน)

##### 2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์/เจตคติ

2.3.1 อยู่อย่างพอเพียง (การเริ่มต้นสร้างงานเขียนโดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนมากนักหรือไม่ใช้เงินลงทุนเลย)

2.3.2 มีจิตสาธารณะ (การเลือกหัวข้อในการเขียนเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนหรือประเทศชาติ)

2.3.3 ใฝ่เรียนรู้ (มีการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการเขียนหนังสือ)

### 3 กิจกรรมการเรียนรู้

ให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดการเป็นนักเขียนผู้ประกอบการ

### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้	การสอบ	แบบสอบ	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนความรู้อย่างน้อย 50%
2. เจตคติ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนเจตคติระดับดีขึ้น
3. ทักษะ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียนและหลังเรียน	มีคะแนนทักษะระดับดีขึ้น



# 07

## รายวิชาเพิ่มเติม : โครงการฐานวิจัยจากการใช้ชีวิตจริง

รองศาสตราจารย์สุธีระ ประเสริฐสรรพ<sup>1</sup>

### 1. หลักการและเหตุผล

การศึกษาที่แท้จริงควรพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้สภาพพลวัตของโลกปัจจุบัน กระบวนการพัฒนาศักยภาพต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พิจารณาสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวตามความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนฐานความสนใจของแต่ละบุคคล แล้วนำมาตั้งคำถามเพื่อแสวงหาคำตอบที่ใช้อาศัยองค์ความรู้ที่ถูกต้อง และมีกระบวนการทัศนวิทยาศาสตร์ที่เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลของปรากฏการณ์

โดยเป้าหมายของคำตอบที่เป็นกุศล กล่าวคือ เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสภาพสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนดังกล่าวเกิดเมื่อจัดการการเรียนรู้ผ่าน “ประสบการณ์ปฏิบัติ” และ “การพัฒนาทักษะคิด” โดยสอดแทรกกระบวนการทางจิตใจ และกระบวนการคิดที่ตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมตามบริบทที่เป็นจริง ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบโครงการ (PBL) ที่ใช้โจทย์จากชีวิตจริงของผู้เรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ แต่การเข้าถึงความจริงจากการบูรณาการสาระวิชาจำเป็นต้องใช้ฐานการคิดแบบวิจัยตามหลัก “ผลเกิดจากเหตุ” อธิบายผลวิจัยด้วยกระบวนการคิดขั้นสูง (คิดสังเคราะห์ และ critical thinking)

วิชานี้มีรูปแบบการเรียนรู้จากการทำโครงการฐานวิจัยจากเรื่องราวใกล้ตัว โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือสำคัญ 3 ประการ คือ การตั้งคำถามกับผู้เรียน (ถามคือสอน) การชวนผู้เรียนสะท้อนความคิด (สะท้อนคิดคือเรียน) และ การให้ผู้เรียนเขียนงานวิชาการและความคิดความรู้อีกขณะทำงาน (เขียนคือคิด) โดยผู้เรียนจะทำงานกลุ่มตั้งแต่กำหนดเรื่องราวที่สนใจ แล้วออกแบบวิธีการหาคำตอบด้วยการทำวิจัย เรียกการเรียนรู้แบบนี้ว่า RBL (Research-Based Learning)

<sup>1</sup> อาจารย์ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

## 2. จุดหมายของรายวิชาเพิ่มเติม

- 2.1 เพื่อฝึกทักษะการตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงตามบริบทของผู้เรียน
- 2.2 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (higher-order thinking skills) ในการเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงตามบริบทของผู้เรียนบนฐานการบูรณาการความรู้ที่เหมาะสมตามช่วงวัย
- 2.3 เพื่อฝึกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการปฏิบัติจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์และข้อมูลจริงตามบริบทของผู้เรียนสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

## 3. คำอธิบายรายวิชา

- ศึกษาสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงผ่านการบูรณาการแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับการหลอมรวมการประยุกต์สาระวิชาต่าง ๆ ภายใต้แนวคิด SEEEM ที่ประกอบด้วย 5 มุมมองหลัก ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกเพื่อเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- (1) การฝึกให้เกิดทัศนคติและมีความเข้าใจในวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็น คือ การสังเกต การตั้งคำถาม การสืบค้น การแยกแยะ เพื่อเข้าใจในกฎ “ผลเกิดจากเหตุ” (S-Scientific aspect)
- (2) การฝึกให้เห็นปรากฏการณ์ทางนิเวศน์ว่าทุกอย่างเกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างเป็นระบบ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องถึงกัน (E-Ecological aspect)
- (3) การฝึกให้เข้าใจในมิติของความเกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่มีองค์ประกอบของการแลกเปลี่ยนและการชดเชยระหว่างกัน โดยมีธรรมชาติเป็นทรัพยากรของเศรษฐกิจ (E-Economic aspect)
- (4) การฝึกให้เข้าใจในระบบคิดเพื่อตั้งคำถาม และหาคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผล ภายใต้ความเข้าใจในเงื่อนไข ข้อจำกัด และข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ (บริบทจริง) (E-Engineering aspect)
- (5) การฝึกให้สามารถจัดการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้เป็นนามธรรมเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจลึกซึ้งขึ้น และดัดแปลงเพื่อเข้าใจและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ (M-Mathematical aspect หรือ Manipulation of Data)

- โดยกำหนดรูปแบบการเรียนรู้เป็นลักษณะของการปฏิบัติผ่านฐานเรื่องราวที่ผู้เรียนสนใจ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ซึ่งจะใช้เครื่องมือสำคัญ 3 ประการ คือ การตั้งคำถามกับผู้เรียน (ถามคือสอน) การชวนผู้เรียนสะท้อนความคิด (สะท้อนคิดคือเรียน) และการให้ผู้เรียน



เขียนเป็นข้อความสั้นจนถึงบทความเต็มรูปแบบ (เขียนคือคิด) ซึ่งทั้งหมดนี้ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนตามแต่สถานการณ์และช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยบทบาทของผู้เรียนจะทำหน้าที่ร่วมกันกำหนดเรื่องราวตามปรากฏการณ์จริงที่สนใจ แล้วแสวงหาข้อเท็จจริงจากคำถามที่เกิดขึ้นผ่านการค้นหาข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ จากนั้นจึงออกแบบวิธีการหาคำตอบตามบริบทของแต่ละกลุ่มเรื่อง แล้วจึงลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บและบันทึกข้อมูลจริง ร่วมกันจัดการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลที่ได้ผ่านมุมมองของ SEEEM จนนำไปสู่การตีความเพื่อสรุปผลการปฏิบัติ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งคนใน และคนนอก ผ่านเครื่องมือการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ

- เพื่อฝึกให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 ด้าน คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Collaboration) การสื่อสารได้อย่างชัดเจนและตรงจุด (Communication) การคิดได้อย่างมีเหตุมีผล และมีวิจรณ์ญาณในการตีความ (Critical Thinking) และการจัดการปัญหาให้เกิดผลลัพธ์อย่างสร้างสรรค์ (Creativity) ผู้การนำไปปรับใช้ในชีวิตเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ ตามที่เหมาะสมต่อไป

#### 4. ผลการเรียนรู้

- 4.1 สามารถสังเกตเห็นปรากฏการณ์ตามความเป็นจริงแล้วตั้งคำถามที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมได้
  - 4.2 สามารถรับฟังพร้อมๆ กับมีส่วนร่วมต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ได้
  - 4.3 สามารถสะท้อนความคิดผ่านการเขียนและพูดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ตามช่วงวัยและบริบททางความรู้ของตนเองได้
  - 4.4 สามารถสืบค้น แสวงหาความรู้ได้จากหลากหลายแหล่งข้อมูลได้
  - 4.5 สามารถออกแบบการหาความรู้จากกระบวนการวิจัยในระบบเหตุ-ผลได้
  - 4.6 สามารถอธิบายหลักความรู้ที่ใช้ประกอบการจัดการ/การแยกแยะ/การตีความจากข้อมูลที่ได้จากการทำโครงการ
  - 4.7 สามารถสื่อสารผลงานที่เกิดขึ้นในโครงการต่อพื้นที่สาธารณะ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนได้อย่างชัดเจน
  - 4.8 สามารถเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะหน้าในที่สาธารณะได้อย่างมีสติและแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พร้อมจะแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล
- รวม 8 ผลการเรียนรู้

## 5. โครงสร้างรายวิชา

รายวิชา	โครงงานฐานวิจัยจากการใช้ชีวิตจริง	
หน่วยการเรียนรู้	2.0	หน่วย
เวลาเรียน	4	ชั่วโมง/สัปดาห์
รวม	80	ชั่วโมง/ภาคการศึกษา

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
1	จิตตปัญญาศึกษา	4.1	การปรับพื้นฐานด้านจิตใจให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ และยอมรับในคุณค่าของตัวเองและผู้อื่น	4	-
2	PLC เพื่อแลกเปลี่ยนความถนัด/คืบเคย	4.1-4.2	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนภายในห้องเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ตนเองคืบเคยหรือมีความต้องการจะเรียนรู้	2	5
3	PLC เพื่อกำหนดเรื่องราวที่สนใจ	4.1-4.2	การระดมสมองเพื่อกำหนดเรื่องราวสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ต้องเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อผู้เรียน และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	2	5
4	ความเข้าใจใน “เหตุ-ผล” และ “เหตุผล”	4.3	การฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้จากการระดมสมองมาเป็นกรณีศึกษา	8	10
5	การสืบค้นข้อมูลที่ถูกต้อง	4.4	การฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อ Online และ Offline (หนังสือ/สิ่งตีพิมพ์/การเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง)	4	5
6	PLC การนำเสนอผล การสืบค้นข้อมูล	4.1-4.4	การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากแหล่งต่าง ๆ ผ่านกลไกการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ PLC	2	5

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
7	การฝึกตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้	4.1-4.4	การฝึกทักษะการตั้งคำถามเพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญที่ต้องการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม	4	5
8	การลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อขยายความเข้าใจ	4.1-4.4	การลงพื้นที่เรียนรู้เพื่อสัมผัสประสบการณ์จริงจากการมุมมองที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในห้องเรียน	8	-
9	การออกแบบวิธีการเพื่อเก็บและวัดข้อมูล	4.6	การฝึกทักษะการออกแบบเพื่อเก็บข้อมูล ได้แก่ การจัดเก็บ/จัดการข้อมูล การวัดผลข้อมูล	4	5
10	PLC วิธีการเก็บและวัดผลข้อมูลร่วมกัน เขียนข้อเสนอโครงการ	4.1-4.6	แลกเปลี่ยนเรียนรู้การออกแบบเก็บข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน	2	5
11	การลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อหาความจริงหรือทดลอง	4.1-4.4	การลงพื้นที่เพื่อสำรวจ เก็บข้อมูลและการวัดผลข้อมูลตามที่ได้ออกแบบไว้	8	-
12	การนำเสนอความก้าวหน้าครั้งที่ 1	4.1-4.8	การนำเสนอความก้าวหน้า และความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการเรียนรู้พร้อมกับการรับข้อเสนอและมุมมองต่าง ๆ จากพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้	4	5
13	การนำเสนอความก้าวหน้าครั้งที่ 2	4.1-4.8	การนำเสนอความก้าวหน้าจากการไปแสวงหาแนวทางและ/หรือคำตอบจากการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง	4	5
14	การฝึกทักษะจัดกลุ่มและตีความข้อมูล	4.6	การฝึกทักษะเพื่อแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูลสู่การตีความเพื่อสื่อสารในมุมมองด้านต่าง ๆ	4	5

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
15	การฝึกทักษะการสื่อสารและเขียนบทความ	4.4-4.7	การฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการสื่อสารและการเขียนบทความทางวิชาการ และพัฒนางานเขียนและสื่อสร้างสรรค์ต่าง ๆ	8	10
16	PLC การจัดกลุ่มและตีความข้อมูล	4.1-4.6	แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ได้จากการจัดกลุ่มและตีความข้อมูล	2	5
17	การนำเสนอการเรียนรู้จากการทำโครงการ	4.1-4.8	การนำเสนอโดยใช้ข้อเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ ผ่านสื่อที่สร้างสรรค์ขึ้นผ่านเวทีนำเสนอที่เป็นทางการ	4	10
18	PLC ข้อเรียนรู้ที่ได้จากการทำงานทั้งหมด	4.1-4.6	แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถอดบทเรียนสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันทั้งในส่วนของผู้เรียนและครู	4	5
	สอบกลางภาค	4.1-4.6	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1-10	1	5
	สอบปลายภาค	4.1-4.8	หน่วยการเรียนรู้ที่ 11-17	1	5
<b>รวม</b>				<b>80</b>	<b>100</b>

**ข้อเสนอแนะ:** หากไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ถึง 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ควรกำหนดให้มีการเรียนรู้เป็น 2 ภาคการศึกษาต่อเนื่อง โดยแบ่งหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 2 ช่วง ๆ ละ 40 ชั่วโมง/ภาคการศึกษา โดยช่วงแรกประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-10 และช่วงที่สอง คือ 11-17

## 6. กิจกรรมการเรียนรู้

### แนวคิด

เน้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด RBL ของโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา โดยให้นักเรียนทำโครงงานฐานวิจัยจากปัญหาความสนใจของตัวผู้เรียนตามบริบทของท้องถิ่น พัฒนาผู้เรียนด้านการคิดเชิงเหตุ-ผล เชิงระบบ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อการสร้างความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้จึงสอดคล้องกับ 6 หลักการศึกษา คือ 1) การเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry Learning) ที่นักเรียนต้องเรียนรู้ผ่านการลงมือทำด้วยตนเอง 2) มุมมองของนอสมัย (Postmodern Perspective) RBLในรูปแบบ SEEEM ถูกออกแบบให้มีความชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ที่แก้ปัญหาเรื่องราวใกล้ตัว

ในท้องถิ่น ที่มีอิทธิพลจาก เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา ที่เป็น  
 ฐานสำคัญในการจัดการเรียนรู้ 3) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)  
 ที่ประสบการณ์ทำงานและการสะท้อนคิดจะทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงจากภายใน อันเกิดจากเครื่องมือ  
 /กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) นำมาใช้จัดการเรียนรู้ในลำดับต้น ๆ  
 และสอดแทรกในสถานการณ์ต่าง ๆ มั่นใจที่จะคิด พูด ทำ ได้ปูพื้นฐานให้นักเรียนได้พัฒนาสติ  
 และความรู้ตัวตลอดช่วงการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งได้รู้จักใคร่ครวญ สอบทานความคิดของตนเอง  
 รู้เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น 4) ทักษะการทำงานของสมองด้านการจัดการ (Executive Function  
 of the Brain:EF) RBL แบบเพาะพันธุ์ปัญญาเปิดโอกาสให้พัฒนาจนเกิดสมองด้าน EF ผู้เรียน  
 มีความสุข สนุกกับการทำงานเป็นทีม และฝึกการคิดวางแผนหลายรูปแบบ มีการตัดสินใจด้วยตนเอง  
 เพราะตนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ที่ 5) การเกิดกระบวนทัศน์พัฒนา (Growth Mindset) การเรียนรู้จากปฏิบัติ  
 ในสิ่งที่ไม่คุ้นเคย ด้วยกระบวนการที่ต้องเรียนรู้ใหม่ การทำงานเป็นกลุ่มที่ต้องแก้ปัญหาตลอดเวลา  
 ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนทัศน์พัฒนา 6) การได้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้จากปฏิบัติจริง  
 ในปัญหาจริงทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะชีวิตได้พัฒนาสูงขึ้นทั้ง 3R8C ตามทักษะ  
 แห่งศตวรรษที่ 21

ในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมของสาระวิชา จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดตามความสนใจ  
 ความถนัด ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยมีหลักการคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้คือ ถามคือสอน สะท้อน  
 คือเรียน และเขียนคือคิด ตลอดจนเทคนิคการสอนที่เป็น Active Learning ตลอดการเรียนรู้

**การออกแบบการเรียนรู้** ใช้กระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้น เพื่อสร้างการเรียนรู้ ตามลำดับดังนี้

1. **ขั้นเตรียมความพร้อม** เป็นขั้นที่ต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ปรับคลื่นสมองให้สงบ -  
 ผ่อนคลาย - ตื่นตัว - จดจ่อ เป็นจุดเริ่มต้นที่พร้อมจะเรียนรู้อย่างมีพลัง
2. **ขั้นสร้างแรงบันดาลใจ** สร้างเสริมจุดมุ่งหมายให้กับการเรียนรู้ กระตุ้นความสนใจ  
 และเชื่อมโยงสาระให้เข้ากับบริบทชีวิตจริง มีการตั้งโจทย์ สถานการณ์ให้การเรียนรู้ดำเนินไป  
 ตามเงื่อนไขที่ถูกพัฒนาเป็นลำดับ ผ่านการคิดและลงมือทำด้วยตนเอง
3. **ขั้นลงมือแก้โจทย์สถานการณ์/เงื่อนไข** มีการตั้งโจทย์ สถานการณ์ที่ท้าทาย เพื่อกระตุ้น  
 ความคิดให้การเรียนรู้ดำเนินไปตามเงื่อนไข และถูกพัฒนาเป็นลำดับ ผ่านการคิดและลงมือ  
 ทำด้วยตนเอง ที่อาจต้องให้โอกาสยืดหยุ่นเวลา เพื่อการฝึกและพัฒนา
4. **ขั้นสรุปแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เปิดโอกาสให้มีการใคร่ครวญ ไตร่ตรอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์  
 ความสำเร็จ ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เห็นคุณค่ากันและกัน การใคร่ครวญ ประมวล  
 เชื่อมโยงความรู้ ความคิด เรื่องราว ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น พูด สะท้อน วาด เขียน แสดง ฯลฯ  
 มีความสำคัญยิ่งต่อการตกผลึกความรู้ การสังเคราะห์ประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์

## กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. การปรับพื้นฐานด้านจิตใจให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ และยอมรับในคุณค่าของตัวเองและผู้อื่น โดยใช้หลักการของจิตตปัญญาศึกษา
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนภายในห้องเกี่ยวกับประสบการณ์ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนเองคุ้นเคย หรือมีความถนัด หรือมีความต้องการจะเรียนรู้ โดยเน้นไปที่บริบทในชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคน
3. การระดมสมองเพื่อกำหนดเรื่องราวสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน (1 ห้องเรียนควรมีบริบทหลักเพียง 1 เรื่อง เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้) โดยใช้ชุดคำถามในการคัดกรองเรื่องราวให้เกิดเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไข และข้อจำกัดด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในรายวิชา
4. การฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้จากการระดมสมองมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อฝึกกระบวนการคิด
5. การฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูล (ทั้งจากแหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อ Online และ Offline (หนังสือ/สิ่งตีพิมพ์/การเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง)
6. การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากแหล่งต่าง ๆ ผ่านกลไกการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ PLC โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการเพื่อการเรียนรู้ และร่วมกำหนดบทบาทของผู้เรียนเพื่อขับเคลื่อนกลไกดังกล่าว เช่น การจัดบันทึก การตั้งคำถาม การสรุปสิ่งที่ได้ เป็นต้น
7. การฝึกทักษะการตั้งคำถามเพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญที่ต้องการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มผ่านกิจกรรมและเครื่องมือแบบ Active Learning ในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและความพร้อมของรายวิชา
8. การลงพื้นที่เรียนรู้เพื่อสัมผัสประสบการณ์จริงจากการมุมมองที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในห้องเรียน
9. การฝึกทักษะการออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (การจัดการข้อมูล/การวัดผลข้อมูล) โดยใช้เรื่องราวที่ได้จากพื้นที่จริงมาใช้เป็นเครื่องมือในการฝึก
10. การลงพื้นที่หรือออกแบบการทดลองในห้องปฏิบัติการเพื่อสำรวจ เก็บข้อมูล และการวัดผลข้อมูลตามที่ได้ออกแบบไว้
11. การนำเสนอความก้าวหน้า และความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ พร้อมกับการรับข้อเสนอและมุมมองต่าง ๆ จากพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้ประเด็นคำถามที่มีความหมายต่อการทำงานในสภาพปัจจุบัน

12. การฝึกทักษะเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด ผ่านการปรึกษาผู้รู้ (อาจเป็นครูในโรงเรียน หรือผู้เชี่ยวชาญภายนอก) ร่วมกับ การสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อจัดการกับสถานการณ์เหล่านั้น
13. การฝึกทักษะเพื่อแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูลสู่การตีความเพื่อสื่อสารในมุมมองด้านต่าง ๆ
14. การฝึกทักษะการเขียนบทความร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อการสื่อสารผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย
15. การฝึกทักษะการนำเสนอโดยใช้ข้อเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ ผ่านสื่อที่สร้างสรรค์ขึ้นผ่านเวทีนำเสนอที่เป็นทางการ (ไม่ใช่การยึดติดในรูปแบบ แต่หมายถึงการมีเวทีที่เป็นทางการและมีผู้เข้าร่วมฟังการนำเสนอที่หลากหลายมากกว่าการนำเสนอให้ฟังกันภายใน)

#### หมายเหตุ:

1. รายละเอียดในข้อ 6.5 และ 6.6 นั้น ต้องอาศัยการ PLC ร่วมกับครูเพื่อระบุทักษะที่ครูต้องมี และเครื่องมือ/กิจกรรมที่ครูควรรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามแต่ความถนัด และบริบทของห้องเรียนต่อไป
2. หากแยกเป็น 2 ภาคการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้จะลดทอนลงตามหน่วยการเรียนรู้

## 7. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- 7.1 สื่อวีดิทัศน์สร้างแรงบันดาลใจและการเรียนรู้
- 7.2 สถานที่เป้าหมายที่กำหนดเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน
- 7.3 สถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นจากเครื่องมือการเรียนรู้แบบ Active Learning รูปแบบต่าง ๆ
- 7.4 ผู้เชี่ยวชาญภายนอกในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
- 7.5 ห้องเรียนที่มีการจัดรูปแบบห้อง และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนหลักคิด PLC
- 7.6 แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ภายในโรงเรียน เช่น หน่วยสาธิตต่าง ๆ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ เป็นต้น
- 7.7 แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ภายนอกโรงเรียน เช่น แหล่งภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง แหล่งของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับบริบทที่สนใจ สถานที่เรียนรู้อื่น ๆ เป็นต้น



## 8. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

### 8.1 การประเมินการเรียนรู้

- (1) ประเมินจากความสามารถในการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (สามารถพิจารณาได้ทั้งรายบุคคล และ/หรือ รายกลุ่ม) ผ่านการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้บนฐานคิดของ PLC (หน่วยการเรียนรู้ที่ 2, 3, 6, 10, 16 และ 18)
- (2) ประเมินจากความสามารถในการสื่อสารความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลของผู้เรียน (สามารถพิจารณาได้ทั้ง รายบุคคล และ/หรือ รายกลุ่ม) ผ่านการมอบหมายภาระงาน (หน่วยการเรียนรู้ที่ 4)
- (3) ประเมินความสามารถในการจัดการสืบค้น การออกแบบ และการวัดผลข้อมูลที่เกิดขึ้น ผ่านการมอบหมายภาระงาน (หน่วยการเรียนรู้ที่ 5, 7, 9 และ 14)
- (4) ประเมินความสามารถในการเขียนบทความ และสร้างสรรค์ผลงานอื่น ๆ เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการมอบหมายภาระงาน (หน่วยการเรียนรู้ที่ 15)
- (5) ประเมินความสามารถในการนำเสนอต่อสาธารณะ รวมถึงความสามารถในการจัดการสถานการณ์เฉพาะหน้าในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นในการทำโครงการ (หน่วยการเรียนรู้ที่ 12, 13 และ 17)
- (6) การสอบกลางภาค และปลายภาค

### 8.2 การประเมินผล (ระบุเกณฑ์การตัดสิน)

ใช้เกณฑ์การตัดสินของ สพฐ. คือ



คะแนนต่ำกว่า 50	ได้ผลการเรียน 0
คะแนนต่ำกว่า 55	ได้ผลการเรียน 1
คะแนนต่ำกว่า 60	ได้ผลการเรียน 1.5
คะแนนต่ำกว่า 65	ได้ผลการเรียน 2
คะแนนต่ำกว่า 70	ได้ผลการเรียน 2.5
คะแนนต่ำกว่า 75	ได้ผลการเรียน 3
คะแนนต่ำกว่า 80	ได้ผลการเรียน 3.5
คะแนนตั้งแต่ 80	ได้ผลการเรียน 4



## 1. หลักการและเหตุผล

การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศในโลกรุ่นที่หนึ่งภายใน พ.ศ. 2575 เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทย 4.0 นั้น การศึกษาถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนไทย 4.0 หมายถึง พลเมืองไทยที่มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) อันเป็นศักยภาพของบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for The 21<sup>st</sup> Century Learning, 2007) เพื่อการดำรงชีวิตเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และทำงานอย่างสร้างสรรค์ได้ในยุคเศรษฐกิจ 4.0 ซึ่งต้องขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation) ดังนั้น เป้าหมายหลักของการศึกษา 4.0 จึงเป็นการพัฒนาคนไทยให้สามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหา พัฒนา และยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน แต่เมื่อพิจารณาคุณภาพนักเรียนไทยจากผลการทดสอบ PISA พบว่าการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยร้อยละ 46 อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน และร้อยละ 21 เท่านั้นที่อยู่สูงกว่าระดับมาตรฐาน (สสวท., 2560) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนผ่านกระบวนการเรียนรู้จากเชิงรับไปสู่เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น เชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับบริบทชีวิตจริง พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสื่อสารสิ่งที่ได้เรียนรู้

สะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่กำลังได้รับความนิยมขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนากำลังคนเข้าสู่อาชีพกลุ่มสะเต็ม เช่น นักวิทยาศาสตร์ แพทย์วิศวกร วิศวกร ทัศนแพทย์ วิศวกร นักบิน สถาปนิก โปรแกรมเมอร์ ช่างไฟฟ้า เกษตรกร ฯลฯ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยนวัตกรรม การนำแนวคิดสะเต็มศึกษามานบูรณาการสู่ประสบการณ์เดิมด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

<sup>1</sup> ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนราชินีบน

ในโรงเรียนจึงเป็นการยกระดับคุณภาพโครงการนักเรียนสู่โครงการสะเต็ม (STEM Project) นอกจากนี้ การนำคำถามพัฒนากระบวนการคิดและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ทีศนา แซมมณี, 2558) มาสอดแทรกสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการยังเป็นการส่งเสริมคุณภาพการคิดและการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้และความคิดเชิงนวัตกรรมไปในคราวเดียวกัน

## 2. จุดหมายของรายวิชาเพิ่มเติม

- 2.1 เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบโครงการสะเต็ม
- 2.2 เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรมและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.3 เพื่อส่งเสริมการคิดและการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

## 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

โครงการสะเต็ม (STEM Project) เป็นกระบวนการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) เพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ด้วยผลงาน (Product) หรือกระบวนการ (Process) ที่มีความเป็นนวัตกรรม (Innovation) โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนที่มีลักษณะเป็นวงจรของการพัฒนานวัตกรรมตั้งแต่

- (1) ระบุปัญหาเพื่อการพัฒนาวัตกรรม
- (2) สืบค้นความรู้เพื่อการพัฒนาวัตกรรม
- (3) ออกแบบวางแผนและสร้างต้นแบบนวัตกรรม
- (4) ตั้งสมมติฐานเพื่อการประเมินต้นแบบนวัตกรรม
- (5) ทดสอบและประเมินต้นแบบนวัตกรรม และ
- (6) นำเสนอผลลัพธ์และปรับปรุงต้นแบบนวัตกรรม

โดยสอดแทรกคำถามพัฒนากระบวนการคิดและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิดเชิงนวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการคิดและการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของคุณธรรม และจริยธรรม

## 4. ผลการเรียนรู้

- 4.1 ระบุประเด็นหรือปัญหาจากสถานการณ์หรือเรื่องราวในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนา นวัตกรรมได้
  - 4.2 ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยนวัตกรรมนั้น ๆ
  - 4.3 สืบรวจตรวจสอบและอธิบายองค์ความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมได้
  - 4.4 ประเมินความพร้อมด้านองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนานวัตกรรมได้
  - 4.5 ออกแบบและระบุองค์ประกอบ กลไก วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือการสร้างต้นแบบ นวัตกรรมได้
  - 4.6 วางแผนการสร้างต้นแบบนวัตกรรมได้
  - 4.7 คาดเดาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างต้นแบบนวัตกรรมได้
  - 4.8 กำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพของต้นแบบนวัตกรรมได้
  - 4.9 ออกแบบและวางแผนวิธีการประเมินเป้าหมายเชิงคุณภาพของต้นแบบนวัตกรรมได้
  - 4.10 ลงมือปฏิบัติงานตามแผนการสร้างและประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมได้
  - 4.11 อภิปรายปัญหาและอุปสรรคในการสร้างและประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมตามแผนได้
  - 4.12 นำเสนอและอภิปรายผลการประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมได้
  - 4.13 นำผลการประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมมาใช้ในการออกแบบและวางแผนสร้างต้นแบบ นวัตกรรมรุ่นต่อไปได้
- รวมผลการเรียนรู้ 13 ข้อ



## 5. โครงสร้างรายวิชา

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา	คะแนน
1	ระบุปัญหาเพื่อพัฒนา นวัตกรรม	4.1 ระบุประเด็นหรือปัญหาจากสถานการณ์หรือเรื่องราวในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนา นวัตกรรมได้ 4.2 ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยนวัตกรรมนั้น ๆ	คุณูประสภการณเรียนรู้หรือสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึง <b>ปัญหา</b> ที่นำไปสู่การพัฒนา <b>นวัตกรรม</b> ซึ่งอาจเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือกระบวนการใหม่ ที่ช่วยแก้ปัญหา นั้น ๆ หรือในสถานการณ์ที่ไม่มีปัญหา แต่การพัฒนา นวัตกรรมนี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการทำงานหรือการดำรงชีวิตของมนุษย์	4	15
2	วางแผนพัฒนา นวัตกรรม	4.3 สํารวจตรวจสอบและอธิบายองค์ความรู้ และทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่ใช้ในการพัฒนา นวัตกรรมได้ 4.4 ประเมินความพร้อมด้านองค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา นวัตกรรมได้ 4.5 ออกแบบและระบุองค์ประกอบ กลไก วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือการสร้างต้นแบบ นวัตกรรมได้ 4.6 วางแผนการสร้างต้นแบบนวัตกรรมได้ 4.7 คาดเดาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างต้นแบบนวัตกรรมได้ 4.8 กำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพของต้นแบบ นวัตกรรมได้	นักเรียนกำหนด <b>เค้าโครงโครงการ</b> ซึ่งเป็นกรอบแนวทางพัฒนา นวัตกรรมที่ช่วยแก้ปัญหา หรือยกระดับคุณภาพการทำงานหรือการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ชื่อโครงการ คณะทำงาน ครูที่ปรึกษา ที่มา และความสำคัญ ค่าถามโครงการ วัตถุประสงค์ สมมติฐาน (เป้าหมายเชิงคุณภาพ) กรอบแนวคิด การพัฒนา นวัตกรรม วิจัยดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ แผนการพัฒนา นวัตกรรม และเอกสารอ้างอิง	4	20

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา	คะแนน
3	พัฒนาต้นแบบนวัตกรรม	<p>4.9 ออกแบบและวางแผนวิธีการประเมินเป้าหมายเชิงคุณภาพของต้นแบบนวัตกรรมได้</p> <p>4.10 ลงมือปฏิบัติตามแผนการสร้างและประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมได้</p> <p>4.11 อภิปรายปัญหาและอุปสรรคในการสร้างและประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมตามแผนได้</p>	<p>นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผนการทำโครงงานที่กำหนดไว้ในคำโครง/ โครงการ โดยอยู่ภายใต้การดูแลให้คำแนะนำของครูที่ปรึกษา ตั้งแต่</p> <p>(1) <b>การสร้างต้นแบบนวัตกรรม:</b> การลงมือสร้างต้นแบบนวัตกรรมตามวิธีการดำเนินงานจนเสร็จ</p> <p>(2) <b>ประเมินและปรับปรุงต้นแบบนวัตกรรม:</b> การทดสอบต้นแบบนวัตกรรมว่าบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ สิ่งใดที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพตรงตามเป้าหมายครบถ้วนและ</p> <p>(3) <b>สรุปและอภิปรายคุณภาพนวัตกรรม:</b> การอธิบายคุณภาพนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ รวมถึงการบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพตามสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร และเพราะเหตุใด ซึ่งการอภิปรายผลนี้ต้องอาศัยความรู้สู่เต็ม ซึ่งนักเรียนได้อธิบายไว้ในส่วนเนื้อหาของที่มาและความสำคัญ</p>	4	25
4	นำเสนอต้นแบบนวัตกรรมและพัฒนาต่อเนื่อง	<p>4.12 นำเสนอและอภิปรายผลการประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมได้</p> <p>4.13 นำผลการประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมมาใช้ในการออกแบบและวางแผนสร้างต้นแบบนวัตกรรมรุ่นต่อไปได้</p>	<p>นักเรียนประมวลความคิดและเรียบเรียงผล การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมเขียนรายงานและนำเสนอต่อด้วยวาจา โดยใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ ช่วยให้การนำเสนอมีประสิทธิภาพ</p>	8	40

## 6. กิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานสะเต็ม 6 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีหลักฐานการเรียนรู้เพื่อการประเมิน ดังนี้

ขั้นตอน	หลักฐานการเรียนรู้
<b>ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาเพื่อพัฒนานวัตกรรม</b> 1. ครูจัดสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การสังเกตและค้นพบปัญหาของนักเรียน	ปัญหาหรือคำถามที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม
2. ครูให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อศึกษาปัญหาและค้นหาแนวทางแก้ไขในลักษณะที่เป็นนวัตกรรม	กรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรม
3. จัดทำผังมโนทัศน์แสดงกรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรม นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	
<b>ขั้นที่ 2 สืบค้นความรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรม</b> 1. ครูให้นักเรียนวิเคราะห์กรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมของตนเอง เพื่อระบุความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการออกแบบวางแผนและสร้างต้นแบบนวัตกรรม	ผลการวิเคราะห์ความรู้ STEM เพื่อพัฒนานวัตกรรม
2. ครูให้นักเรียนสืบค้นความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการออกแบบวางแผนและสร้างต้นแบบนวัตกรรม	
<b>ขั้นที่ 3 ออกแบบวางแผนและสร้างต้นแบบนวัตกรรม</b> 1. ครูให้นักเรียนออกแบบวางแผนการสร้างต้นแบบนวัตกรรมในรูปแบบผังมโนทัศน์ โดยกำหนดองค์ประกอบและกลไก/ กระบวนการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ และขั้นตอนการสร้าง นำเสนอแบบแผนการสร้างต้นแบบนวัตกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน	แบบแผนการสร้างต้นแบบนวัตกรรม
2. ครูให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อเตรียมวัสดุอุปกรณ์และลงมือสร้างต้นแบบนวัตกรรมตามแบบแผนฯ จนเสร็จ	
<b>ขั้นที่ 4 ตั้งสมมติฐานเพื่อการประเมินต้นแบบนวัตกรรม</b> 1. ครูให้นักเรียนวิเคราะห์คุณภาพต้นแบบนวัตกรรม โดยกำหนดเป็นประเด็นในแต่ละองค์ประกอบและกลไก/กระบวนการทำงาน ที่เกี่ยวข้องกับ การแก้ปัญหา เพื่อกำหนดเป็นสมมติฐานสำหรับการทดสอบและประเมินคุณภาพของต้นแบบนวัตกรรม	สมมติฐานเพื่อการประเมินต้นแบบนวัตกรรม

ขั้นตอน	หลักฐานการเรียนรู้
2. ครูให้นักเรียนนำเสนอต้นแบบนวัตกรรม และสมมติฐานเพื่อการประเมินต้นแบบนวัตกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน	
<b>ขั้นที่ 5 ทดสอบและประเมินต้นแบบนวัตกรรม</b> 1. ครูให้นักเรียนออกแบบวางแผนการทดสอบสมมติฐานเพื่อการประเมินต้นแบบนวัตกรรม นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน	แบบแผนการทดสอบสมมติฐานเพื่อประเมินต้นแบบนวัตกรรม
2. ครูให้นักเรียนทดสอบต้นแบบนวัตกรรม เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการประเมินตามสมมติฐานฯ ที่กำหนดไว้	ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐานเพื่อประเมินต้นแบบนวัตกรรม
<b>ขั้นที่ 6 นำเสนอผลลัพธ์และพัฒนาต่อเนื่อง</b> 1. ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐาน เพื่อประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรม และสรุปผลการประเมินต้นแบบนวัตกรรม 2. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการประเมินนวัตกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. นักเรียนวางแผนออกแบบการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมในรุ่นต่อไป	ผลการประเมินต้นแบบนวัตกรรม 2 ส่วน คือ (1) คุณภาพต้นแบบนวัตกรรม และ (2) แนวทางการปรับปรุงคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมในรุ่นต่อไป

## 7. สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

7.1 เอกสารประกอบการเรียนรายวิชา ว21201 โครงการสะเต็ม (STEM Project)

7.2 แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสะเต็ม (STEM) ในอินเทอร์เน็ต



## 8. การประเมินการเรียนรู้

### 8.1 สัดส่วนคะแนนของการประเมินการเรียนรู้

หลักฐานการเรียนรู้	คะแนน
1. ปัญหาหรือคำถามที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม	5
2. กรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรม	10
3. ผลการวิเคราะห์ความรู้ STEM เพื่อการพัฒนานวัตกรรม	5
4. แบบแผนการสร้างต้นแบบนวัตกรรม	5
5. สมมติฐานเพื่อการประเมินต้นแบบนวัตกรรม	5
6. แบบแผนการทดสอบสมมติฐานเพื่อประเมินต้นแบบนวัตกรรม	5
7. แบบบันทึกการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม	10
8. ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐานเพื่อประเมินต้นแบบนวัตกรรม	5
9. รายงานผลการประเมินต้นแบบนวัตกรรม	10
10. รูปเล่มรายงานโครงงานสะสม	20
11. ผลงานนวัตกรรม	20
<b>รวม</b>	<b>100</b>

### 8.2 เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพหลักฐานการเรียนรู้ตามแนวคำถามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

#### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ระบุปัญหาเพื่อพัฒนานวัตกรรม

รายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยคำถามฯ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่	ไม่ใช่
1. ปัญหาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนานวัตกรรมคืออะไร		
2. นวัตกรรมที่ต้องการพัฒนาเคยมีอยู่แล้วหรือไม่ เราจำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด		
<b>รวมคะแนนที่ได้</b>		



## หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วางแผนพัฒนานวัตกรรม

รายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยคำถามฯ ปัญหาของเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่	ไม่ใช่
<b>คำถามที่ 1 คิดจะทำอะไร เพื่ออะไร เพราะอะไร</b> (1) ชื่อโครงการสื่อถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมชัดเจนและครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร		
(2) นักเรียน/สมาชิกทุกคนมีความต้องการพัฒนานวัตกรรมนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด		
(3) นวัตกรรมที่ได้น่าจะเป็นประโยชน์ในเรื่องใด หากไม่พัฒนานวัตกรรมนี้จะเกิดผลอย่างไร		
<b>คำถามที่ 2 มีความรอบรู้ในเรื่องที่คิดจะทำเพียงใด</b> (4) นักเรียน/สมาชิกมีความรู้ในเรื่องนี้เพียงพอหรือไม่ หากไม่เพียงพอนักเรียนต้องทำอย่างไร		
(5) นอกจากครูที่ปรึกษาแล้ว นักเรียนต้องการบุคคลใดเป็นที่ปรึกษาอีกหรือไม่ เพราะเหตุใด		
(6) นักเรียนคาดหวังว่า นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นจะมีคุณภาพอย่างไร เพราะเหตุใด		
<b>คำถามที่ 3 มีความพร้อมหรือความเป็นไปได้ที่จะทำในเรื่องที่คิดให้สำเร็จได้หรือไม่</b> (7) นวัตกรรมนี้เกี่ยวข้องกับมิติใด (สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม) อย่างไร		
(8) การพัฒนานวัตกรรมนี้ อาจมีปัญหาคืออุปสรรคและผลกระทบในเรื่องใด เพราะเหตุใด		
<b>คำถามที่ 4 งานที่ทำมีอะไรบ้าง และจะทำงานนั้นอย่างไร</b> (9) นักเรียนจัดลำดับขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมไว้อย่างไร เพราะเหตุใด		
(10) ข้อมูลใดบ้างที่เป็นหลักฐานแสดงคุณภาพของนวัตกรรม เราจะรวบรวมข้อมูลนั้นอย่างไร		
(11) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลประเภทใด ถูกต้องน่าเชื่อถือหรือไม่ เราจะวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ ด้วยวิธีการใด		
<b>คำถามที่ 5 งานที่ทำมีความพอเหมาะ พอดี พอประมาณกับตนหรือไม่</b> (12) นักเรียนกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานในกลุ่มอย่างไร เพราะเหตุใด		

รายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยคำถามฯ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่	ไม่ใช่
(13) งานใดที่นักเรียนต้องช่วยกันทำและแบ่งภาระงานกันอย่างไร		
(14) งานใดที่ยาก นักเรียนได้วางแผนเทคนิคการทำงานอย่างไรให้สำเร็จ		
(15) งานใดบ้างที่เรายังไม่มีความรู้ความสามารถ ต้องขอคำแนะนำช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ๆ		
(16) นักเรียนจะพัฒนานวัตกรรมในแต่ละขั้นตอนได้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ อย่างไร		
<b>คำถามที่ 6 ทำอย่างไรจึงจะมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้</b>		
(17) ปัจจัยใดที่ทำให้การพัฒนานวัตกรรมและนวัตกรรมมีคุณภาพ มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ		
(18) นักเรียนมีแผนจัดการปัญหา อุปสรรคและผลกระทบจากการพัฒนานวัตกรรมครั้งนี้ อย่างไร		
<b>รวมคะแนนที่ได้</b>		

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พัฒนาด้านแบบนวัตกรรม

รายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยคำถามฯ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่	ไม่ใช่
<b>คำถามที่ 7 ลงมือทำงานตามแผนอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จ</b>		
(1) นักเรียนต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลใดระหว่างการพัฒนาวัตกรรม เพราะเหตุใด		
(2) นักเรียนต้องการข้อมูลใดเพื่อพิสูจน์คุณภาพต้นแบบนวัตกรรม และจะประเมินคุณภาพต้นแบบนวัตกรรม อย่างไร		
(3) นักเรียนบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการใด และใช้อุปกรณ์ใดบ้าง หากไม่มีอุปกรณ์นั้น ๆ จะใช้สิ่งใดแทนได้		
(4) นักเรียนจัดกระทำหรือวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการใด และมีปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือไม่ อย่างไร		
(5) นักเรียนจะแสดงคุณภาพต้นแบบนวัตกรรมในรูปแบบใด (สาธิต ตารางแผนผัง แผนภูมิ ฯลฯ ) เพราะเหตุใด		

รายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยคำถามฯ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่	ไม่ใช่
คำถามที่ 8 งานสำเร็จไหม ทำงานได้ผลดีเพียงใด จะก้าวหน้าต่อไปอย่างไร		
(6) ต้นแบบนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นคุณภาพตามเป้าหมายหรือไม่ ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด		
7) นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นช่วยแก้ปัญหา อำนวยความสะดวกหรือเป็นประโยชน์ต่อบุคคลใด อย่างไร นักเรียนจะอธิบายและแนะนำบุคคลนั้น ๆ อย่างไร		
(8) ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนานวัตกรรมสำเร็จหรือล้มเหลวคืออะไร เพราะเหตุใด เราจะจัดการปัจจัยนั้นอย่างไร		
<b>รวมคะแนนที่ได้</b>		

#### หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์และพัฒนานวัตกรรมต่อเนื่อง

รายการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยคำถามฯ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ใช่	ไม่ใช่
คำถามที่ 9 ได้เรียนรู้อะไรบ้าง จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปอย่างไร		
(1) รายงานมีสาระสำคัญของโครงการครบถ้วนหรือไม่ มีสิ่งใดที่ได้เรียนรู้แต่ยังไม่ได้เขียนอยู่ในรายงานฉบับนี้ หรือไม่		
(2) นวัตกรรมนี้ ควรสาธิตหรือนำเสนอให้บุคคลใดรับรู้ ที่ไหน เวลาใด ด้วยวิธีการใด จึงจะประสบผลสำเร็จ		
(3) นักเรียนได้รับความรู้ พัฒนาความสามารถ และเกิดความรู้สึกอย่างไร จากการพัฒนานวัตกรรมในครั้งนี้		
(4) หากมีโอกาสพัฒนานวัตกรรมนี้ต่อไป นักเรียนคาดหวังเป้าหมายเชิงคุณภาพอะไรเพิ่มขึ้น และจะต้องควบคุมปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้งและผลกระทบในเรื่องใด อย่างไร		
<b>รวมคะแนนที่ได้</b>		



# กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : การเขียนสร้างสรรค์

09

ครูพัชรี น้อยธิ<sup>1</sup>

## 1. ความเป็นมาของชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงานและดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาชาติได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จาก แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงถึง ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์และสุนทรียภาพ โดยบันทึก ไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การใช้ภาษาไทย ให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มภาษาไทยในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 สรุปว่า ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร การอ่านและการฟังเป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ การพูด และการเขียนเป็นทักษะของการแสดงออกด้วยการแสดงความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนเพื่อการสื่อสารให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างพินิจ พิเคราะห์ สามารถเลือกใช้คำ เรียบเรียงความคิด ความรู้ให้ชัดเจน ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษา ใช้ถ้อยคำตรงตามความหมายถูกต้องตามฐานะของบุคคล และสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทยนั้นได้มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีมาตรฐานในสาระ (Content Standard) ทั้งหมด 5 ด้าน

<sup>1</sup> ครูโรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา)

คือ 1) การอ่าน 2) การเขียน 3) การฟัง การดู และการพูด 4) การใช้ภาษา 5) วรณคดี และวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 18) จากมาตรฐานสาระที่กล่าวมาทั้ง 5 ด้าน ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนั้น สาระทางด้านการเขียนนับว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะว่าการเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารความรู้ ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์และความต้องการของผู้เขียน โดยถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรไปสู่ผู้อ่านให้รับรู้และเข้าใจ ดังที่มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า การเขียนมีความสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งการที่จะทำให้ผู้รับสารหรือผู้อ่านเกิดความเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารอย่างถูกต้อง ผู้เขียนจึงต้องมีการจัดระเบียบความคิดของตนเองอย่างเป็นระบบ และต้องรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำภาษาไทยในการเขียนเพื่อสื่อความหมายที่ต้องการอย่างครบถ้วนและชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า การเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมรดกทางสติปัญญา ความรู้ ความคิดและความรู้สึกของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสาร ทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้สืบเนื่องต่อกันนอกจากนั้นการเขียนยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา โดยการเขียนเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาวิชาต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการเขียน เพื่อบันทึกและรวบรวมข้อมูล การที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการเขียน จึงนับได้ว่าการเขียนเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษา และเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพคน ดังนั้นการเขียนจึงเป็นทักษะที่ต้องการความสนใจ การฝึกฝนอย่างจริงจัง แม้การเขียนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากกว่าทักษะอื่น ๆ เพราะเนื่องจากการเขียนเป็นการสื่อสารที่มีหลายขั้นตอน ผู้ศึกษาต้องเอาใจใส่ฝึกฝนให้มาก เพื่อให้เกิดความชำนาญ และสัมฤทธิ์ผลในการสื่อสาร โดยผู้เขียนต้องใช้ความสามารถของตนเองสื่อความหมาย โดยปราศจากความช่วยเหลือของผู้อื่น ผู้เขียนต้องมีความรู้ ความคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมาก ด้วยเหตุนี้การเขียนจึงเป็นส่วนหนึ่ง que แสดงพฤติกรรมและความคิดของผู้เขียน ซึ่งการเขียนที่มีประสิทธิภาพนั้นนอกจากจะสื่อสารให้คนเข้าใจแล้วยังต้องแสดงความคิดสร้างสรรค์ และเป็นงานเขียนที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียนเอง โดยมีได้ลอกเลียนแบบผู้อื่น มีอิสระที่จะคิดรูปแบบให้แปลกใหม่แตกต่างไปจากแนวคิดที่มีอยู่ มีความน่าสนใจไม่ซ้ำแบบใคร ให้เกิดผลงานที่มีคุณค่าทางความคิดริเริ่มอย่างเด่นชัด โดยการสอนเขียนให้แก่นักเรียนนั้นจึงเป็นการพัฒนาตัวผู้เรียนถึง 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ 1) เป็นการฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางการเขียนของนักเรียนให้ดีขึ้น ในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความคิดและสื่อความหมายให้เกิดประโยชน์ตามที่ต้องการอย่างสูงสุด 2) เป็นการฝึกทักษะการคิดเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้กว้างขวาง ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรบุคคลอีกทางหนึ่งด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นว่าทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องได้รับการส่งเสริม โรงเรียนเมืองพิทยา 11 (มัธยมสาธิตพิทยา) ได้จัดกิจกรรมรักตัวเองต้องอ่านหนังสือ

ต่อเนื่องมาเป็นเวลา 5 ปี ทำให้ผู้เรียนได้เก็บเกี่ยวความรู้จากการอ่านสู่การเขียนและเพื่อเป็นการต่อยอดงานเขียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผนวกกับการที่รัฐบาลมีนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Head) ด้านทักษะและปฏิบัติ (Head and Hands) ด้านคุณลักษณะและค่านิยม (Heart) ด้านสุขภาพ (Health) และด้านการเป็นผู้มีความสุข (Happiness) ดังนั้น เพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาล โรงเรียนเมืองพัทยา 11 (มัธยมสาธิตพัทยา) จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์ขึ้นตามความสามารถ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน รวมทั้งครูผู้สอนมีความต้องการที่จะส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและมีผลงานที่สามารถเผยแพร่แก่สาธารณชนสู่การประกอบอาชีพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนโดยตรงแล้ว ยังเป็นแนวทางสำหรับครูในการพัฒนากิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต ต่อไป

## 2. จุดประสงค์การเรียนรู้กิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์

1. รู้และเข้าใจความหมาย ประเภท หลักการของงานเขียน ประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น
2. รู้และเข้าใจในการนำและเลือกใช้ภาษามาเขียนได้อย่างเหมาะสมกับงานเขียนประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น
3. สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้องตามหลักการเขียน
4. สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์
5. มีความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย มีความใฝ่เรียนรู้ และ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์

## 3. สาระของกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์

**การเขียน** หมายถึง การสื่อสารด้วยตัวอักษรเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ ข่าว และจินตนาการ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการใช้ภาษา และตรงตามเจตนาของผู้เขียน

**การเขียนเชิงสร้างสรรค์** หมายถึง งานเขียนที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์อย่างมีศิลปะ การเขียนแสดงความคิดและอารมณ์ออกมาอย่างประณีตบรรจง ทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสของภาษา เกิดภาพพจน์และเพลิดเพลินไปกับความไพเราะของภาษา

## องค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

1. ความคิดคำนึงดี คือ จินตนาการที่ผู้เขียนเลือกสรรขึ้นมาแล้วใช้ภาษาทำให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ผู้อ่านได้รับรสจากภาษาและเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามไปด้วย
2. ถ้อยคำสำนวนภาษา คือ ผู้เขียนจะต้องพิถีพิถันเลือกสรรถ้อยคำมาเรียบเรียงให้ไพเราะ สละสลวย ชวนอ่าน มีท่วงทำนองของการเขียนดี
3. ให้คุณค่า คือ ให้คุณค่าทางสติปัญญาและจิตใจ โดยปลูกฝังคุณธรรม ให้เกิดขึ้นจิตใจของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนแปลงความคิดไปในทางที่ดี ให้ความรู้ความคิดเกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนร่วม

**สารคดี** หมายถึง เรื่องที่เขียนขึ้นจากความเป็นจริงมิใช่จากจินตนาการ

**บทกวีนิพนธ์** หมายถึง คำประพันธ์ที่กวีแต่งอาจเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้

## หลักและวิธีการแต่งบทร้อยกรอง

ร้อยกรองเป็นมรดกทางภาษาที่คนไทยควรภาคภูมิใจ และอนุรักษ์ไว้ ร้อยกรองมีลักษณะบังคับที่เรียกว่า “ฉันทลักษณ์” มีความแตกต่างกันตามลักษณะของร้อยกรองทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

ลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง มี 8 ประการ ดังนี้

1. **พยางค์** คือ เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ จะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ การนับพยางค์ขึ้นกับลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง

2. **คณะ** คือ ข้อกำหนดของบทร้อยกรองแต่ละประเภทว่าจะต้องมีจำนวนคำ จำนวนวรรค จำนวนบาท และจำนวนบทเท่ากันหมด เช่น

**กลอนแปด** 1 บท มี 2 บาท 1 บาท มี 2 วรรค 1 วรรค มี 8 คำ (อาจมี 7-9 คำก็ได้)

**กาพย์ยานี** 1 บท มี 2 บาท 1 บาท มี 2 วรรค วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ

ตัวอย่าง กลอนแปด

ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์	มีคนรักสรรถ้อยอร้อยจิต
แม้พุดชั่วตัวตายทำลายมิตร	จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจา

(สุนทรภู่)

3. **สัมผัส** คือ ลักษณะบังคับให้ใช้คำคล้องจองกันมี 4 ชนิด ได้แก่

1) สัมผัสสระ คือ คำที่ใช้สระคล้องจองเป็นเสียงเดียวกัน และถ้ามีตัวสะกดมาตราเดียวกัน

เช่น	สระอา	มา-จา-ฟา-หา-ป่า
	สระโอะ สระกดแม่กน	จน-คน-ฝน-हन-ปน
	สระอา สระกดแม่เกย	กราย-ชาย-ลาย-หาย-อาย

2) สัมผัสพยัญชนะหรือสัมผัสอักษร คือ คำที่ใช้พยัญชนะต้นตัวเดียวหรือเสียงเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึง ตัวสะกด เช่น จ - จิต ใจ จด จอด แจ้ว

ด - เด็ก ดื่น ดึก ดิ่ม ดาว  
น - นก นอน แนบ น้ำ นิ่ง

3) สัมผัสนอก คือ สัมผัสบังคับของร้อยกรองทุกประเภท เป็นคำที่มีเสียงคล้องจอง จากวรรคหนึ่ง ใช้แต่สัมผัสสระไม่ใช่สัมผัสอักษร เช่น

มาถึงบางฉนวนทีไรโศก	ยามวิโยคยากใจให้สะอื้น
ไอ้สุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น	ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็ก่อน	ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
ล้วนนามเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ	เหมือนนกไร้รังเร่อยู่เอกา ฯ

(สุนทรภู่)

4) สัมผัสใน คือ คำที่มีเสียงสระหรือเสียงพยัญชนะคล้องจองในวรรคเดียวกัน ทำให้บทร้อยกรองไพเราะ เช่น

จักจั่นแจ้วแว่วหวีดจิ้งหรีดหึ่ง	ปี่แก้วตรึงตรบเสียงสำเนียงหนาว
ยิงเย็นฉ่ำน้ำค้างลงพร้าวพราว	พระพายผ่าพัดไหวทุกใบโพธิ์

(สุนทรภู่)

5) สัมผัสสระ แจ้ว-แว่ว, หวีด-หรีด, เสียง-เนียง, ฉ่ำ-น้ำ, ไหว-ใบ

6) สัมผัสอักษร จัก-จั่น-แจ้ว, หวีด-หรีด, ยิง-เย็น, พราว-พราว

4. คำครุ-ลหุ คือ คำที่มีเสียงหนักและเสียงเบา บังคับใช้ในบทร้อยกรองประเภทฉันท  
คำครุ มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. คำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น แม่จ๋า ฟ้าไผ
2. คำที่มีตัวสะกด เช่น เด็กน้อย เขียนอ่าน
3. คำที่ประสมด้วย อักษร ไอ โอ เออ เช่น ข้า ได้ ให้ เขา

คำลหุ คือ คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นในแม่ ก กา  
เช่น กระทะ กะทิ ปะทุ สติ อริ กระบะ ขยะ

ตัวอย่าง คำประพันธ์ที่บังคับครุ ลหุ

แสงสุรย์สาดส่องแสง	จรัสแจ้งจรูญตา
เทียนทองส่องทาบฟ้า	ประโลมหล้าภิรมย์ชม
ชวนคิดให้ไตร่ตรอง	นราผอง ณ ยามตรม
ตกอับทุกขทัพบถม	บ ฝั่งจมนมอไป

(ศักดิ์ศรี แยมันดดา)



5. **คำเอก คำโท** คือ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอกและโท ในตำแหน่งที่กำหนดไว้ในบทร้อยกรองประเภทโคลง และร่าย

- คำเอก คือ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์เอก
- คำโท คือ คำหรือพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์โท

6. **คำเป็น คำตาย** เป็นลักษณะบังคับที่ใช้ในการแต่งโคลง และร่าย โดยเฉพาะโคลงสี่สุภาพ **คำเป็น** มี 3 ลักษณะ คือ

- 1) คำหรือพยางค์ที่ประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา
- 2) คำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กง กน กม เกย เกอว
- 3) คำที่ประสมด้วยสระ อำ ไอ โอ เอา

**คำตาย** มี 2 ลักษณะ คือ

- 1) คำที่ประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา
- 2) คำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กก กค กบ

7. **เสียงวรรณยุกต์** คือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา ในการเขียนกลอนต้องรู้คำทำยวรรคใดนิยมใช้หรือไม่นิยมใช้เสียงวรรณยุกต์ใด สำหรับโคลงสี่สุภาพมีการบังคับเอกโทด้วย เช่น

เดินไพรชมหมูไม้ มากมี

พักผ่อนอารมณ์ดี ใช้น้อย

บุฟผากลิ้มรมณีย์ แสนชื่น

ยามบ่ายตะวันคล้อย ร่มแท้วไพร

(จตุภูมิ วงษ์แก้ว)

8. **คำนำ** คือ คำขึ้นต้นสำหรับร้อยกรองบางประเภท

กลอนบทละคร คำว่า เมื่อนั้น บัดนั้น

ตัวอย่าง บัดนั้นพระยาเอกพิทักษ์ เห็นพระองค์ทรงไศกไศกี

กลอนดอกล้อร้อย คำว่า เอ๋ย (เป็นคำที่ 2 ของวรรคแรก)

ตัวอย่าง เด็กเอ๋ยเด็กน้อย ความรู้เรายังด้อยเร่งศึกษา

กลอนเสภา คำว่า ครานั้น

ตัวอย่าง ครานั้นท่านยายทองประศรี กับยายปลียายเปลอยู่เคหา

นิทานคำกลอน ไม่บังคับ



## หลักการเขียนสารคดี

- 1) การเลือกเรื่องและชื่อเรื่อง เรื่องที่นำมาเขียนจะต้องเหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
- 2) การใช้ภาษาควรใช้ภาษาที่ชัดเจน ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
- 3) ความยาวของสารคดี สารคดีแต่ละเรื่องไม่ควรมีความยาวมากเกินไปจนน่าเบื่อเพราะสารคดีมีลักษณะเป็นบทเป็นตอนไม่ใช่ตำราหรือหนังสืออ้างอิง จึงควรมีความยาวที่สามารถใช้เวลาในการอ่านประมาณ 15 นาที

**เรื่องสั้น** หมายถึง บทประพันธ์ชนิดหนึ่งมีโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา แต่สั้นกว่านวนิยาย

## หลักการเขียนเรื่องสั้น

- 1) แนวคิดหรือแก่นนำของเรื่อง ต้องเป็นแนวคิดสำคัญที่มีลักษณะเด่น คมคาย มีเพียงแนวคิดเดียว
- 2) โครงเรื่อง ต้องมีลักษณะกะทัดรัด ไม่ยืดเยื้อ ดำเนินเรื่องฉับไว ลักษณะของโครงเรื่องขึ้นอยู่กับชนิดของเรื่อง แต่เรื่องสั้นที่สร้างความประทับใจผู้อ่านมักเป็นเรื่องสั้นชนิดผูกเรื่อง โดยหักมุมจบให้ผู้อ่านคาดไม่ถึง
- 3) ตัวละคร ไม่ควรมีหลายตัว ต้องมีลักษณะสมจริง สะท้อนชีวิตหรือเป็นตัวแทนของบุคคลจริง ๆ

4) ฉาก ต้องสมจริง ให้ภาพจินตนาการชัดเจน น่าสนใจ

5) ถ้อยคำหรือบทสนทนา สมจริง ใช้ภาษาประณีต คมคาย ชวนติดตาม

### • การใช้ภาษาในการเขียนบทกลอน มีดังนี้

1) การสรรคำ คือการเลือกใช้คำให้สื่อความคิดความเข้าใจ ความรู้สึกหรืออารมณ์ได้อย่างงดงาม

1.1) การเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับประเภทของคำประพันธ์ การแต่งกลอน นิยมใช้คำธรรมดา คำที่เรียบง่าย

1.2) การเลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียง เกิดจากการเลือกใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การใช้คำเล่นเสียงวรรณยุกต์ การเล่นคำ การใช้คำเสียงหนักเบา การหลกาคำ การใช้คำพ้องเสียงและการซ้ำ การใช้ลีลาจังหวะของคำซึ่งทำให้เกิดความไพเราะได้

1.2.1) การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ ทำให้เกิดความไพเราะและเกิดจินตภาพชัดเจน

1.2.2) การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การเล่นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายการผันเสียงวรรณยุกต์ เพื่อสร้างความหลากหลายของระดับเสียง ซึ่งจะทำให้เกิดความไพเราะของเสียง

1.2.3) การเล่นคำ คือ การใช้คำคำเดียวซ้ำกันอยู่หลายแห่งในบทประพันธ์หนึ่งบท แต่คำที่ซ้ำกันนั้นมีความหมายต่างกัน

1.2.4) การซ้ำคำ คือ การใช้คำเดียวกันในความหมายเดียวกันหลายแห่ง ในบทประพันธ์หนึ่งบทเพื่อย้ำความให้หนักแน่นยิ่งขึ้น

1.2.5) การเล่นคำสัมผัส คือ การใช้ถ้อยคำให้มีเสียงสัมผัสคล้องจองโดยการสัมผัส มี 2 ชนิด คือ สัมผัสนอกและสัมผัสใน สัมผัสนอกเป็นสัมผัสบังคับตามฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ ส่วนสัมผัสในเป็นสัมผัสที่ไม่บังคับ แต่สัมผัสในเป็นสัมผัสที่เพิ่มความไพเราะยิ่งขึ้น มี 2 ลักษณะ คือ สัมผัสพยัญชนะ (สัมผัสอักษร) และสัมผัสสระ

- การใช้ภาษาในการเขียนสารคดี ควรใช้ภาษาที่ชัดเจน ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ หากเป็นการใช้ศัพท์เฉพาะหรือภาษาถิ่นควรอธิบายความหมายไว้ด้วย นอกจากนี้ควรใช้โวหาร สำนวน ภาพพจน์ ตลอดจนระดับภาษาให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง จะเขียนแบบพรรณนา บรรยาย อธิบาย หรือ โนม่น้าว ก็ได้
- การใช้ภาษาในการเขียนเรื่องสั้น ควรใช้ภาษาที่ประณีต คมคาย น่าติดตาม



#### 4. แผนระยะยาวของการทำกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้สร้างสรรค์

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
<b>ภาคเรียนที่ 1</b>					
1-2 (2)	1. ความหมาย ประเภท และหลัก การของงานเขียน ประเภทต่าง ๆ	<b>ภาคเรียนที่ 1</b> (1) รู้และเข้าใจความหมาย ประเภท หลักการของงานเขียน ประเภท บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น	<b>กิจกรรมที่ 1 (2 ชั่วโมง)</b> - นักเรียน เรียนรู้ความหมาย ประเภท และหลักการของงานเขียนบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น	<b>กิจกรรมที่ 1</b> - สอนให้ความรู้แก่นักเรียน เรียนรู้ความหมาย ประเภท และหลักการของงาน เขียนบทกวี สารคดี และ เรื่องสั้น	<b>กิจกรรมที่ 1</b> - ใบความรู้
3 (2)	2. ค่ายเยาวชน พันธุ์กวี	(2) รู้และเข้าใจในการนำและเลือกใช้ ภาษาเขียนได้อย่างเหมาะสม กับงานเขียนประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น (3) มีความซื่อสัตย์สุจริต ความ มีวินัย มีความใฝ่เรียนรู้ และ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์	<b>กิจกรรมที่ 2 (2 วัน)</b> - การเรียนรู้การเขียนอย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์ ถูกต้องตามหลัก การเขียนโดยการพบกับนักเขียนกวี นิพนธ์ นักเขียนสารคดี และนักเขียน เรื่องสั้น ภูมิปัญญา	<b>กิจกรรมที่ 2</b> - สังเกตพฤติกรรม ควบคุม ติดตาม ประสานงาน และ การสังเกตพฤติกรรม ตลอดจนการให้กำลังใจ แก่นักเรียน	<b>กิจกรรมที่ 2</b> 1. พบนักเขียน ภูมิปัญญา* 2. พบกับนักเขียน กวีนิพนธ์ นักเขียนสารคดี และนักเขียน เรื่องสั้น ภูมิปัญญา
4-7 (4)	3. การเขียนบทกวี	(4) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการเขียน (5) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์	<b>กิจกรรมที่ 3 (4 ชั่วโมง)</b> นักเรียนฝึกการเขียนบทกวี ดังนี้ - ให้นักเรียนเขียนบทกวีที่สนใจ ส่งครูคนละ 4 บท	<b>กิจกรรมที่ 3</b> - ช่วยให้นำคำแนะนำ ที่แนะ เกี่ยวกับกลอนแปด กาพย์ยานี 11 โคลงสี่สุภาพ แก่นักเรียน และติดตาม งานเขียนบทกวีที่สนใจ ส่งครูให้ครบ	<b>กิจกรรมที่ 3</b> - ตัวอย่างบทกวี กลอนแปด กาพย์ยานี 11 โคลงสี่สุภาพ ของกวีบุคคล ต่าง ๆ

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
8-11 (4)	4. การเขียนสารคดี	(4) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการเขียน (5) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์	<b>กิจกรรมที่ 4 (4 ชั่วโมง)</b> - ฝึกการเขียนสารคดี	<b>กิจกรรมที่ 4</b> - ช่วยให้คำแนะนำ ชี้แนะเกี่ยวกับงานเขียนสารคดีแก่นักเรียน	<b>กิจกรรมที่ 4</b> - ตัวอย่างงานเขียนสารคดีของนักเขียนบุคคลต่าง ๆ
12-17 (6)	5. การเขียนเรื่องสั้น	(4) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการเขียน (5) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์	<b>กิจกรรมที่ 5 (6 ชั่วโมง)</b> - ฝึกการเขียนเรื่องสั้น	<b>กิจกรรมที่ 5</b> - ช่วยให้คำแนะนำ ชี้แนะเกี่ยวกับงานเขียนเรื่องสั้นแก่นักเรียน	<b>กิจกรรมที่ 5</b> - ตัวอย่างงานเขียนเรื่องสั้นของนักเขียนบุคคลต่าง ๆ
18 (1)	6. การส่งผลงานเขียนสารคดีและเรื่องสั้น	(4) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการเขียน (5) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์	<b>กิจกรรมที่ 6 (1 ชั่วโมง)</b> - นักเรียนส่งผลงานการเขียนสารคดี และเรื่องสั้น	<b>กิจกรรมที่ 6</b> - ติดตามงานเขียนสารคดี และเรื่องสั้น ของนักเรียน ส่งครูให้ครบ	-
19 (1)	7. การประเมินผล	(2) รู้และเข้าใจในการนำและเลือกใช้ภาษาเขียนได้อย่างเหมาะสมกับงานเขียนประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น (4) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการเขียน	<b>กิจกรรมที่ 7 (1 ชั่วโมง)</b> - ประเมินผลงานที่นักเรียนส่งประเภท บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ด้วยแบบประเมินสมรรถนะการเขียนสร้างสรรค์	<b>กิจกรรมที่ 7</b> - ควบคุม ตรวจสอบและวิเคราะห์ผลแบบประเมินความรู้การเขียนประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น	-

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
20 (1)	8. การนำเสนอผลงาน จัดทำเล่ม	(5) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์  (4) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้องตามหลักการเขียน  (5) สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์	<b>กิจกรรมที่ 8 (1 ชั่วโมง)</b> - ทบทวนและส่งผลงานการเขียน บทกวี สารคดี เรื่องสั้นที่ได้รับ การตรวจแก้แล้วเพื่อจัดพิมพ์รวมเล่ม	<b>กิจกรรมที่ 8</b> -ติดตาม ทบทวนงานเขียน ผลงานของนักเรียนที่เป็น บทกวี สารคดี เรื่องสั้น	-

## 5. ประเมินผลกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ/เครื่องมือการประเมินผล(กิจกรรม)
1. รู้และเข้าใจความหมาย ประเภท หลักการ ของงานเขียน ประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น	1.วิธีการให้ครูประเมินความรู้นักเรียน งานเขียน ประเภท บทกวี สารคดี และเรื่องสั้นด้วยการสอบปากเปล่า (กิจกรรมที่ 1, 2, 3, 4, และ 5)
2. รู้และเข้าใจในการนำและเลือกใช้ภาษา มาเขียนได้อย่างเหมาะสมกับงานเขียน ประเภทบทกวี สารคดี และเรื่องสั้น	
3. สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างถูกต้องตามหลักการเขียน	2.วิธีการให้ครูประเมินผลงานที่นักเรียนส่งประเภท บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ด้วยแบบประเมินสมรรถนะ การเขียนสร้างสรรค์ (กิจกรรมที่ 7)
4. สามารถเขียนงาน บทกวี สารคดี และเรื่องสั้น ได้อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์	
5. มีความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย มีความ ใฝ่เรียนรู้ และ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์	3.วิธีการให้ครูทำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ละกลุ่มที่พบกับนักเขียนกวีนิพนธ์ นักเขียนสารคดี และนักเขียนเรื่องสั้น ภูมิปัญญา (กิจกรรมที่ 2)

### เกณฑ์การประเมินผลกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์ มีผลการประเมินด้วยการสอบปากเปล่า ทุกกิจกรรมในระดับผ่านขึ้นไป
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์ มีผลงานการเขียนที่ส่งผ่านเกณฑ์ แบบประเมินสมรรถนะการเขียนสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 80
3. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์ มีผลผ่านเกณฑ์คุณภาพแบบประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 80

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับกิจกรรมชุมนุมการเขียนสร้างสรรค์

นำผลงานมาจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน และสามารถสร้างรายได้ให้กับนักเรียน ได้ในอนาคต สนองนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สู้ทักษะอาชีพ

# ภาคผนวก

## แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ให้ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างร่วมทำกิจกรรม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง  
ที่ตรงกับระดับคะแนน/ระดับคุณภาพ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์และตัวชี้วัด		ระดับคะแนน/ระดับคุณภาพ		
		1	2	3
1	ความซื่อสัตย์สุจริต			
	1.1 รักษาความซื่อสัตย์ พูดความจริง			
	1.2 มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น			
	1.3 ประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ตรงต่อความเป็นจริง			
	สรุป : ความซื่อสัตย์สุจริต			
2	ความมีวินัย			
	2.1 ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกาและข้อตกลง			
	สรุป : ความมีวินัย			
3	ความใฝ่เรียนรู้			
	3.1 มีนิสัยรักการอ่าน			
	3.2 มีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน			
	3.3 มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เชิงลึกกว้างขวางมากขึ้น			
	สรุป : ความใฝ่เรียนรู้			
4	ความมุ่งมั่นในการทำงาน			
	4.1 มีความมุ่งมั่นทำงานให้บรรลุผลด้วยความสามารถของตนเอง			
	4.2 เพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอด้วยความอดทน			
	สรุป : ความมุ่งมั่นในการทำงาน			
<b>สรุปภาพรวม</b>				

คะแนนรวมเฉลี่ย.....คะแนน ผลการประเมิน  ผ่าน  ไม่ผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนมากที่สุด ให้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนมาก ให้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนน้อย ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสิน

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.50-3.00	1.50-2.49	1-1.49
ระดับคะแนน	3	2	1
ระดับคุณภาพ	ดี	พอใช้	ปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน  
(.....)  
...../...../.....



## แบบประเมินสมรรถนะการเขียนสร้างสรรค์

คำชี้แจง : ให้ครูประเมินสมรรถนะการเขียนแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน/ระดับคุณภาพ

รายการ	ตัวชี้วัด	ระดับคะแนน/ระดับคุณภาพ		
		1	2	3
ด้านความรู้ (K)	• ความรู้			
	1. นำหลักการและวิธีการเขียนมาใช้เขียนได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ สร้างสรรค์และแปลกใหม่			
	2. ใช้ภาษาถูกต้อง สละสลวยมีจินตนาการ			
	3. ใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการประเมินงานเขียน			
	สรุป : ความรู้			
ด้าน กระบวนการทำงาน (P)	1. การทำงาน			
	1.1 มีการกำหนดจุดหมายชัดเจน			
	1.2 มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ			
	1.3 มีการดำเนินตามแผนที่วางไว้			
	1.4 มีการประเมินงานของตนเอง			
	สรุป : การทำงาน			
	2. ผลงานที่ได้			
	2.1 ผลงานสำเร็จตามเป้าหมาย			
	2.2 เป็นผลงานประณีต			
	2.3 เป็นผลงานสร้างสรรค์			
2.4 ผลงานสะท้อนศักยภาพในการประเมินงานเขียนเพื่อมาพัฒนางานเขียนของตนเองได้				
	สรุป : ผลงานที่ได้			
ด้าน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ (A)	• รับผิดชอบต่อสังคมแห่งตน			
	1. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน			
	2. มีมารยาทในการเขียน			
	สรุป : รับผิดชอบต่อสังคมแห่งตน			

คะแนนรวมเฉลี่ย.....คะแนน ผลการประเมิน  ผ่าน  ไม่ผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนมากที่สุด ให้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนมาก ให้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนน้อย ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสิน

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.50-3.00	1.50-2.49	1-1.49
ระดับคะแนน	3	2	1

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน  
(.....)  
...../...../.....

# รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เสริมสร้างให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen)

## รายวิชาเพิ่มเติม : คิดเป็นวิถีพุทธ วิถีเก่ง ดี มีสุข

10

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช สุ่แสนสุข<sup>1</sup>

### 1. หลักการและเหตุผล

จุดเริ่มของการกระทำและความเป็นไปของชีวิตมนุษย์เริ่มจากความคิด ซึ่งจะก่อให้เกิดผลได้ในหลายทิศทางขึ้นอยู่กับความคิดนั้น ๆ เช่น อาจก่อให้เกิดการกระทำและผลเลวร้ายทั้งต่อตนเองและผู้อื่นก็ได้ หรือก่อให้เกิดการกระทำและผลที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นแม้กับโลกหรือสิ่งแวดล้อมก็ได้ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ความว่า “...การคิดนั้นอาจคิดได้หลายอย่าง จะคิดให้วิเศษ คือ คิดแล้วทำให้เจริญอกงามก็ได้ จะคิดให้หายนะ คือ คิดแล้วทำให้พินาศฉิบหายก็ได้ การคิดให้เจริญจำต้องมีหลักอาศัย หมายความว่า เมื่อคิดเรื่องใด สิ่งใด ต้องตั้งใจให้มั่นคงในความเป็นกลางไม่ปล่อยยให้ออคติอย่างหนึ่งอย่างใดครอบงำ ให้มีแต่ความจริงใจ ตรงตามเหตุผลที่ถูกต้องและเป็นธรรม...” (พระบรมราโชวาทขอพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 26 ตุลาคม 2521) หรือ “...ความคิดนั้นเป็นแม่บทใหญ่ของการพูดและการกระทำ เพราะกิจที่จะทำคำที่จะพูดทุกอย่างล้วนสำเร็จมาจากความคิด การคิดก่อนพูดและก่อนทำจึงช่วยให้บุคคลสามารถยับยั้งคำพูดที่ไม่สมควร หยุดยั้งการกระทำที่ไม่ถูกต้อง...” (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม 2540)

<sup>1</sup> อาจารย์วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เมื่อการคิดเป็นส่วนสำคัญของชีวิต การศึกษาและการเรียนการสอนจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการคิดของผู้เรียนอย่างยิ่ง ดังพระบรมราโชวาทอีกองค์หนึ่งความว่า “...การสอนให้นักเรียนมีความรู้ดีเป็นสิ่งสำคัญมาก แต่มีสิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นอีก คือ จะต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักคิดพิจารณา นำวิชาความรู้ที่ไปใช้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแก่งานได้ด้วย การศึกษาที่ให้ทั้งวิชาการและวิธีใช้วิชาโดยถูกต้องเช่นนี้ จึงจะเป็นการศึกษาที่ดี...” (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร วันที่ 15 ธันวาคม 2509) ซึ่งสถานศึกษาโดยผู้บริหารและครูอาจารย์จะต้องตระหนักและแสดงบทบาทต่อการพัฒนาการคิดของผู้เรียนอย่างแข็งขัน ผลการพัฒนาจึงจะเห็นได้ชัด

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความสามารถในการคิดอย่างมากและถือเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาสู่การมีชีวิตที่สามารถแก้ปัญหาที่เผชิญได้ แล้วพัฒนาขึ้นสู่ชีวิตที่ดั่งมดตลอดจนพัฒนาสูงสุดถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยนับเป็นปัจจัยภายในที่เรียกเป็นคำศัพท์ว่า “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งแปลได้ว่า “การทำในใจโดยแยบคาย” หรืออาจใช้คำสามัญว่า “คิดเป็น” ความสามารถในการคิดหรือการคิดเป็น เป็นทักษะที่ต้องฝึกฝน บางคนอาจฝึกฝนตนเองจนมีทักษะมากได้ แต่โดยคนส่วนใหญ่โดยเฉพาะเด็กหรือนักเรียนต้องการช่วยพัฒนา ผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์หรือสถานศึกษา ซึ่งเรียกว่าเป็นกัลยาณมิตร เป็นปัจจัยภายนอกของการพัฒนา

เมื่อโยนิโสมนสิการ หรือการคิดเป็น เป็นทักษะสำคัญของชีวิต และในระบบการศึกษา สถานศึกษาโดยผู้บริหารและครูเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นการที่สถานศึกษามีจุดเน้นนโยบายหรือมีหลักสูตรสถานศึกษาที่ช่วยพัฒนาการคิดเป็นแก่นักเรียน จะถือได้ว่าสถานศึกษามีกลยุทธ์การพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ตรงตามจุดหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะถือได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้ทำหน้าที่ได้ดีที่สุดต่อนักเรียนของตน

รายวิชาเพิ่มเติม “คิดเป็นวิถีพุทธ : วิถีเก่ง ดี มีสุข” เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการคิดเป็นหรือมีโยนิโสมนสิการ โดยการเรียนการสอนในรายวิชานี้เน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่นำสู่การฝึกฝนทักษะการคิดเป็น จากการเห็นกรณีตัวอย่างและการได้เผชิญปัญหา สถานการณ์หรือบริบทในชีวิตจริงหรือสถานการณ์จำลองที่สามารถเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริงได้ อีกทั้งเป็นลักษณะการเรียนรู้เชิงบูรณาการเนื้อหา บูรณาการกิจกรรม และบูรณาการกับวิถีชีวิต ที่คาดหวังการพัฒนานักเรียนให้มีโยนิโสมนสิการที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตที่ทั้งเก่ง ดี มีสุข ควบคู่กันไป หรือสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไปในที่สุด

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้

1. นักเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาการคิดเป็นหรือการมีโยนิโสมนสิการ
2. นักเรียนรู้เข้าใจลักษณะวิธีการหรือแนวทางโยนิโสมนสิการแบบต่าง ๆ
3. นักเรียนมีความสามารถในการคิดหรือมีโยนิโสมนสิการ
4. นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต

## 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม “คิดเป็นวิถีพุทธ : วิถีเก่ง ดี มีสุข”

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ระยะเวลา 20 ชั่วโมง

ศึกษาประโยชน์และความสำคัญของการคิดเป็นหรือการมีโยนิโสมนสิการในการพัฒนาชีวิต ทั้งต่อตนเอง ต่อคนอื่นและต่อโลกหรือสิ่งแวดล้อม วิธีคิดหรือแนวทางโยนิโสมนสิการแบบต่าง ๆ 10 วิธี คือ

- 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ 4) วิธีคิดแบบอริยสังค/คิดแบบแก้ปัญหา 5) วิธีคิดแบบบรรรทธรรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบเร้ากุศล 9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิภังชวาท กรณีตัวอย่างการใช้โยนิโสมนสิการและการแก้ปัญหาต่าง ๆ

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการศึกษาวิเคราะห์กรณีตัวอย่างและอภิปรายกลุ่ม การเรียนรู้จากการเผชิญสถานการณ์ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการทำโครงการแก้ปัญหา เพื่อให้ นักเรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการคิดเป็นหรือโยนิโสมนสิการ และการพัฒนาการคิด รู้วิธีการคิดโยนิโสมนสิการแบบต่าง ๆ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

### ผลการเรียนรู้

เพื่อให้

1. นักเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาการคิดเป็นหรือการมีโยนิโสมนสิการ
2. นักเรียนสามารถอธิบายวิธีการหรือแนวทางโยนิโสมนสิการแบบต่าง ๆ ได้
3. นักเรียนมีทักษะการคิดเป็นหรือมีโยนิโสมนสิการ
4. นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

#### 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลดทุกข์เพราะคิดเป็น เวลา 4 ชั่วโมง				
1.1	ความทุกข์ของชีวิต	1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ศึกษากรณีตัวอย่าง จากภาพ จากวิดีโอ หรือเรื่องเล่า ฯลฯ และอภิปรายเกี่ยวกับความทุกข์ของคนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ทุกข์จากสุขภาพ จากความพิการ จากความยากจน จากการแย่งชิง เบียดเบียนกัน จากสงคราม ฯลฯ</li> <li>- ศึกษากรณีศึกษาที่น่าประทับใจ จากคนที่ประสบความสำเร็จ จากคนที่ประสบความสำเร็จ แต่ด้วยวิธีคิดที่ดีทำให้เขาลด หรือแก้ทุกข์ได้ (ใช้สื่อวิดีโอ หรือภาพยนตร์ที่ผลิตดี ๆ เนื้อหาเหมาะสมกับวัย) แล้วอภิปราย สร้างความประทับใจ จากกรณีศึกษานี้</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความสนใจบทเรียน</li> <li>- การมีส่วนร่วมอภิปราย</li> <li>- การแสดงความคิดเห็นเชิงทัศนคติที่มีต่อการคิดกับการแก้ทุกข์</li> </ul>
1.2	ทุกข์เขาทุกข์เรา	1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ศึกษากรณีศึกษาที่น่าประทับใจต่าง ๆ จากคนที่ประสบความสำเร็จ แต่ด้วยวิธีคิดที่ดีทำให้เขาลดหรือแก้ทุกข์ได้ (ใช้สื่อวิดีโอ หรือภาพยนตร์ที่ผลิตดี ๆ เนื้อหาเหมาะสมกับวัย ควรใช้สื่อหลากหลาย หรือให้นักเรียนนำ/หากรณีมาศึกษาร่วมกัน) แล้วอภิปรายสร้างความประทับใจ จากกรณีศึกษานั้น ๆ</li> <li>- อภิปรายเปรียบเทียบทุกข์ของผู้อื่น จากกรณีศึกษาที่ศึกษากับทุกข์ที่นักเรียนหรือคนใกล้ชิดหรือคนที่นักเรียนรู้จักเคยประสบมา กับวิธีแก้ทุกข์หรือผลที่เกิดตามมา</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความสนใจบทเรียน</li> <li>- การมีส่วนร่วมอภิปราย</li> <li>- การแสดงความคิดเห็นเชิงทัศนคติที่มีต่อการคิดกับการแก้ทุกข์ หรือการเห็นความสำคัญของการคิดต่อการแก้ทุกข์</li> </ul>

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			- สรุบทบทเรียนประเด็น “ทุกข์เขา ทุกข์เรา แก้ได้ถ้าคิดเป็น” (เป็นบันทึกหรือผังความคิด)	
1.3	ทุกข์มา_แก้ได้ (ถ้า...)	1	- นักเรียนจินตนาการหรือสืบค้น ข้อมูล เรื่องราวการเกิดปัญหา หรือประสบทุกข์ แล้วเกิด การแก้ปัญหาได้ (เน้นการคิดแก้ ปัญหา) นำเรื่องราวมานำเสนอ ด้วยผลงานการเขียน เรียงความ หรือแต่งหนังสือประกอบภาพ เล่มเล็ก หรือคลิปภาพ เป็นต้น	- ผลงานและความตั้งใจทำ - แง่คิดจากผลงานด้าน การคิดแก้ปัญหา/แก้ทุกข์
1.4	ชื่นชมผลงาน	1	- นักเรียนนำเสนอผลงานร่วมกัน เรียนรู้และชื่นชมผลงานกันและกัน (ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น นิทรรศการ ตลาดนัดผลงาน ฯลฯ) - สรุบทบทเรียนจากผลงาน ด้านความตั้งใจและคุณภาพ ของผลงาน และแง่คิดเรื่อง การคิดกับการแก้ปัญหา/แก้ทุกข์	- ผลงานและความตั้งใจทำ - แง่คิดจากผลงานด้าน การคิดแก้ปัญหา/แก้ทุกข์
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อย่างไรคือคิดเป็น เวลา 4 ชั่วโมง</b>				
2.1	โยนิโสมนสิการ 10 วิธี	1	- ศึกษาวิเคราะห์และตัวอย่าง โยนิโสมนสิการ วิธีที่ 1-5 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วน ประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญ ลักษณะ 4) วิธีคิดแบบอริยสัง ค์/คิดแบบแก้ปัญหา 5) วิธีคิดแบบ อรรถธรรมสัมพันธ์ (การศึกษวิเคราะห์และตัวอย่าง อาจใช้กิจกรรมแบบต่าง ๆ แทนการบรรยาย เช่น กิจกรรม แรลลี่ ศูนย์การเรียนรู้ กิจกรรม กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ	- ความสนใจและ การมีส่วนร่วมในบทเรียน - ความรู้ความเข้าใจ โยนิโสมนสิการ 10 วิธี

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			สถานการณ์จำลอง ฯลฯ) (เนื้อหาความรู้หลักการของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี ศึกษาได้จากหนังสือ พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย หน้า 619-679)	
2.2	โยนิโสมนสิการ 10 วิธี	1	- ศึกษาวิเคราะห์และตัวอย่างโยนิโสมนสิการ วิธีที่ 6-10 6) วิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบเร้ากุศล 9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในบทเรียน - ความรู้ความเข้าใจโยนิโสมนสิการ 10 วิธี
2.3	สรุปคิดเป็นคิด 10 วิธี	1	- สร้างสรรค์ชิ้นงานสรุปความรู้โยนิโสมนสิการ 10 วิธี (ภาพแผนที่ความคิด (mind map) บทกลอน ศิลปวิดิทัศน์ ฯลฯ)	- ผลงานและความตั้งใจทำ - ความรู้ความเข้าใจโยนิโสมนสิการ 10 วิธี
2.4	เสนอผลงานสรุปคิดเป็นคิด 10 วิธี	1	- นักเรียนนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชิ้นชมผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ - ครูนักเรียนสรุปความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์	- ผลงานและความตั้งใจทำ - ความรู้ความเข้าใจโยนิโสมนสิการ 10 วิธี - ทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ทักษะในชุมชนแก้ได้ด้วยคิดเป็น เวลา 5 ชั่วโมง</b>				
3.1	ปัญหาและทุกข์ในชุมชน	1	- ระดมความคิดถึงปัญหาที่ทำให้คนในชุมชนมีความทุกข์แล้ววิเคราะห์จัดหมวดหมู่ - วางแผนและแบ่งงานการสำรวจปัญหาและความทุกข์ที่เกิดในชุมชน (การสำรวจใช้เวลาที่นักเรียนกลับบ้านหรือช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์)	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในบทเรียน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
3.2	ปัญหา ทุกข์ สาเหตุ	1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ครูทบทวนวิธีคิด 10 วิธี และ เชื่อมโยงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่สำคัญ</li> <li>- นักเรียนนำข้อมูลปัญหา ความทุกข์ที่เกิดในชุมชน มาวิเคราะห์สาเหตุ จัดหมวดหมู่ และจัดลำดับความสำคัญ</li> <li>- นักเรียนเลือกปัญหา-สาเหตุ ที่สนใจจะศึกษาเฉพาะ</li> <li>- นักเรียนวางแผนเก็บข้อมูล เพิ่มเติม และตรวจสอบข้อมูล สาเหตุของปัญหาที่เลือก</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความสนใจและ การมีส่วนร่วมการทำงาน</li> <li>- ผลงาน</li> </ul>
3.3	คิดเป็นหาทางแก้	1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ครูทบทวนวิธีคิด 10 วิธี และ เชื่อมโยงนำมาใช้ในการวิเคราะห์</li> <li>- นักเรียนนำข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้ มาวิเคราะห์ ปัญหา-ความทุกข์- สาเหตุ-ทางแก้ไข เพื่อบรรเทา หรือแก้ทุกข์ได้</li> <li>- นักเรียนวางแผนการผลิตสื่อ เพื่อนำเสนอข้อค้นพบให้ชุมชน รับรู้และเตรียมรับฟังความคิดเห็น (เช่น สื่อนิทรรศการ สื่อสำหรับ สื่อสังคมออนไลน์ จัดเวที ประชาคม ฯลฯ)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความสนใจและ การมีส่วนร่วมการทำงาน</li> <li>- ผลงานการวางแผน</li> </ul>
3.4	หาแนวร่วม	1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- นักเรียนผลิตสื่อจากที่วางแผนไว้</li> <li>- ครูคอยให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวก ให้กำลังใจ กระตุ้นวิธีการคิดเป็น</li> <li>- นักเรียนนำสื่อไปเผยแพร่ในชุมชน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความสนใจและ การมีส่วนร่วมการทำงาน</li> <li>- ผลงาน</li> </ul>
3.5	ทบทวน (AAR) แล้วภูมิใจ	1	<ul style="list-style-type: none"> <li>- นักเรียนทบทวนและนำผลการนำสื่อไปเผยแพร่ในชุมชน มาประเมินผล อภิปรายและ เรียนรู้เพิ่ม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ความสนใจและการมีส่วนร่วมการทำงานและ อภิปราย</li> <li>- ผลงาน</li> </ul>



ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			- ครูสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และความภูมิใจในการทำงาน/ผลงาน	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 คิดเป็นในชีวิตประจำวัน เวลา 4 ชั่วโมง</b>				
4.1	ใช้คิดเป็นในชีวิต	1	- ครูทบทวนวิธีคิด 10 วิธี และแนวทางเชื่อมโยงการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน - นักเรียนวางแผนการบันทึกการได้นำวิธีคิดต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (บันทึกอย่างน้อยวันละ 1 เหตุการณ์) เช่น ในการซื้อของ การใช้โทรศัพท์มือถือ การแก้ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน ฯลฯ (แนวประเด็นบันทึก เช่น เหตุการณ์ วิธีคิดที่นำมาใช้ผลที่เกิดต่อเหตุการณ์ ต่อจิตใจตนเอง) (การบันทึกอาจบันทึกในสมุดเฉพาะ หรือ blog หรือ facebook ฯลฯ)	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในบทเรียน
4.2	คิดเป็นในชีวิตจริง (1)	1	- ครูสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การชื่นชมการให้กำลังใจ - นักเรียนนำเสนอประสบการณ์และการนำผลการบันทึกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน - ครูนำเชื่อมโยงประโยชน์ของการคิดเป็นที่มีต่อชีวิตคนเรา	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน - ผลงานและความตั้งใจในการทำงาน
4.3	คิดเป็นในชีวิตจริง (2)	1	- ครูสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การชื่นชมพัฒนาการ การให้กำลังใจแก่กัน - นักเรียนนำเสนอประสบการณ์ใหม่และการนำผลการบันทึกใหม่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน - ผลงานและความตั้งใจในการทำงาน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			- ครูนำเชื่อมโยงเน้นย้ำประโยชน์ของการคิดเป็น ที่มีต่อชีวิตคนเราเพิ่มเติม	
4.4	คิดเป็นในชีวิตจริง (3)	1	- ครูสร้างบรรยากาศ กระตุ้น ชื่นชม พัฒนาการของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้กำลังใจ - นักเรียนนำเสนอประสบการณ์ใหม่และพัฒนาการการคิด มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน - ครูเน้นย้ำประโยชน์ของการคิดเป็น ที่มีต่อชีวิตคนเรา	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน - ผลงานและความตั้งใจในการทำงาน
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ช่วยน้องคิดเป็น ช่วยฝึกตนให้เก่ง ดี มีสุข เวลา 3 ชั่วโมง</b>				
5.1	ช่วยน้องคิดเป็น	1	- ครูชื่นชมพัฒนาการคิดเป็นที่นักเรียนใช้ในชีวิตประจำวัน - เชิญชวนและวางแผนทำโครงการ (อาจเป็นโครงการระดับห้องเรียนหรือกลุ่มใหญ่) เป็นโครงการช่วยน้อง ๆ (ป.1-5) ในโรงเรียนให้คิดเป็น (จากการใช้ 10 วิธีคิด) (เช่น โครงการ “เปิดคลินิกคิดเป็นแก้ปัญหาได้” หรือ “ประกบน้องสอนคิดเป็น” หรือ “เวทีคิดเป็น เทียงวัน” หรือ “คิดส์คิดเป็น” ฯลฯ (ช่วงเวลาทำโครงการ 1-2 สัปดาห์)	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำงาน - ผลงานและความตั้งใจในการทำงาน
5.2	คิดเป็น ช่วยโครงการ	1	- ครูทบทวนวิธีคิด 10 วิธี และเชื่อมโยงการนำมาใช้ในการทำโครงการของนักเรียน ให้ทำโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ทำโครงการด้วยเห็นคุณค่าของการคิดเป็นและเห็นคุณค่าของโครงการที่ได้ช่วยน้อง ๆ ให้คิดเป็น	- ความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำงาน - ทักษะคตินักเรียนต่อการทำโครงการ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			<p>ให้นักเรียนได้แก้ปัญหาได้และ บรรเทาทุกข์จากปัญหาที่มี ให้นักเรียนได้ใช้วิธีคิดที่ให้ นักเรียนทำโครงการด้วยความสุข (รวมเก่ง ดี มีสุข เก่งและดี จากการช่วยน้องได้ มีความสุข ที่ได้ช่วยคนอื่น)</p> <p>- นักเรียนเล่าการดำเนินโครงการ และแสดงความคิดเห็น หรือ อภิปราย</p>	
5.3	ผลเก่งดีมีสุข	1	<p>- นักเรียนนำเสนอและอภิปรายผล การทำโครงการ</p> <p>- ครูเชื่อมโยงสู่การที่นักเรียน ได้เรียนรู้และมีกระบวนการคิดเป็น หรือโยนิโสมนสิการ พัฒนาการ ที่นักเรียนมี และผลความเก่ง ดี มีสุข ที่เกิดกับนักเรียนควบคู่กันไป</p>	<p>- ความสนใจและ การมีส่วนร่วมในการเรียน</p> <p>- ทักษะคิดของนักเรียน ต่อการพัฒนาการคิดเป็น</p>

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

### แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชา

- การเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่บูรณาการเนื้อหาแบบสหวิทยาการจากเนื้อหาในกลุ่มสาระฯต่าง ๆ หรือบูรณาการข้ามสาขาวิชา ที่ทั้งหลอมรวมสาระกลุ่มต่าง ๆ แล้วยังเน้นเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อีกทั้งบูรณาการสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นประโยชน์สูงสุดที่นักเรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ ที่สำคัญ จะบูรณาการให้เกิดความเก่ง ดี มีสุขควบคู่กันไป

- การเรียนรู้จากกรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่าง โดยมีแนวทางเลือกกรณีศึกษาที่เหมาะสมกับวัย นักเรียน และน่าสนใจทั้งตัวเนื้อหาและรูปแบบหรือสื่อที่นำเสนอกรณีศึกษานั้น อาจเป็นภาพยนตร์ คลิปวีดิโอ การ์ตูน เรื่องเล่า ฯลฯ ที่ดูหรือฟังแล้วสามารถสื่อสารสาระตามวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน และสามารถสร้างความประทับใจ หรือเกิดแรงบันดาลใจได้อย่างดี (ในอินเทอร์เน็ตจะมีให้เลือก นำมาใช้ได้มากมาย) กระบวนการสำคัญของการใช้กิจกรรมกรณีศึกษา คือ การวิเคราะห์ การอภิปราย การคิดแก้ปัญหา โดยอาจเกิดจากการมีประเด็นคำถามประกอบการศึกษากรณีนั้น ๆ

การเรียนรู้จากการเผชิญสถานการณ์หรือได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการกระทำ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์จากบริบทหรือชีวิตจริง หรือสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงหรือเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ดี

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้รับรู้ สัมผัส หรือเผชิญ กับสภาพปัญหาจริง ๆ โดยผ่านการเรียนรู้หรือรู้จัก เข้าใจปัญหา ความทุกข์ที่เกิดจากปัญหา สามารถสืบสาวให้พบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและความทุกข์นั้น ๆ แล้วเห็นภาพเห็นเป้าหมายของการหาคำตอบ และแสวงหา ฝึกฝนที่จะดำเนินการที่จะแก้ปัญหาจากสาเหตุที่มี ซึ่งอาจออกมา ในรูปของกิจกรรมโครงการแก้ปัญหาตามมา

กิจกรรมการทำโครงการ เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนได้คิดพิจารณา/เลือก ได้สืบค้น ได้วางแผน ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทบทวนประเมินผล และสรุปผลนำเสนอโดยนักเรียนเอง ครูมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศ กระตุ้น จูงใจ อำนวยความสะดวก และให้คำปรึกษา เป็นต้น ประเด็นโครงการอาจมีได้ หลายลักษณะ เช่น โครงการศึกษา โครงการแก้ปัญหา โครงการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ เป็นต้น กิจกรรมโครงการมีลักษณะที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ได้กว้างขวาง

## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้ ความเข้าใจ การคิด 10 วิธี	- การสอบถาม - การตรวจผลงาน เช่น งานสรุป ความรู้ รายงาน - การทดสอบ	- ประเด็นคำถาม - แบบตรวจ ผลงาน - แบบทดสอบ	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	- คะแนนความรู้ มากกว่า ร้อยละ 70
2. เจตคติ เกี่ยวกับการ การคิดเป็น	- สังเกต สัมภาษณ์ ที่สะท้อนเจตคติ หรือทัศนคติ	- แบบสังเกต/ สัมภาษณ์	ระหว่างและ หลังการเรียน	- ระดับมากขึ้นไป
3. ทักษะ การคิดเป็น	- สังเกตการใช้ ความคิด - ตรวจผลงาน	- แบบสังเกต - แบบตรวจ ผลงาน	ระหว่างและ หลังการเรียน	- ระดับมากขึ้นไป

## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลดทุกข์เพราะคิดเป็น

รายวิชาเพิ่มเติม คิดเป็นวิถีพุทธ : วิถีเก่ง ดี มีสุข  
ผู้สอน .....

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6  
เวลา 4 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบหน่วยการเรียนรู้นี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. อธิบายลักษณะความทุกข์ที่เกิดกับชีวิตมนุษย์ได้
2. สร้างผลงานที่แสดงเรื่องการคิด ช่วยแก้ทุกข์ได้
3. เห็นความสำคัญของการคิดที่มีต่อการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข์ของชีวิต

#### 2. สาระการเรียนรู้

1. ความทุกข์ลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดกับชีวิต
2. การคิดกับการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข์
3. ความสำคัญของการคิดที่มีต่อการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข์ของชีวิต

#### 3. การงานหรือชิ้นงาน

- ผลงานแสดงเกี่ยวกับความสามารถการคิด ช่วยแก้ทุกข์ ลักษณะผลงาน เช่น เรียงความ หนังสือภาพ ฯลฯ



#### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ความรู้ : ลักษณะความทุกข์และการคิด	- การสอบถาม - การทดสอบ	- ประเด็นคำถาม - แบบทดสอบ	- ได้คะแนนความรู้ เข้าใจมากกว่า ร้อยละ 70
2. ทักษะ : การคิดแก้ปัญหา	- ตรวจสอบชิ้นงาน	- แบบตรวจชิ้นงาน	- ระดับดีขึ้นไป
3. เจตคติ : การเห็นความสำคัญของการคิด	- การสังเกต - สอบถาม	- แบบสังเกต - แบบสอบถาม	- ระดับดีขึ้นไป

#### 5. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ศึกษากรณีศึกษาและอภิปราย
2. วิเคราะห์ความทุกข์ของมนุษย์
3. ปฏิบัติการสร้างสรรค์ชิ้นงาน
4. การนำเสนอผลงาน

#### 6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- กรณีศึกษา
- ผลงานนักเรียน



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 2

เรื่อง ทุกข์เขา ทุกข์เรา

เวลา 1 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ลดทุกข์เพราะคิดเป็น

รายวิชาเพิ่มเติม คิดเป็นวิถีพุทธ : วิถีแห่ง ดี มีสุข

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้สอน .....

### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบคาบนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. เปรียบเทียบความทุกข์ของคนอื่น ๆ กับความทุกข์ที่เกิดกับนักเรียนหรือคนใกล้ชิดได้
2. เล่าตัวอย่างของความทุกข์ที่เกิดกับผู้อื่นและการคิดที่ช่วยให้แก้ไขทุกข์ได้
3. เห็นความสำคัญของการคิดที่มีต่อการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข์ของชีวิต

### 2. สารการเรียนรู้

1. การคิดกับการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข์
2. ความเหมือนหรือความต่างของความทุกข์ของผู้อื่น กับความทุกข์ที่เกิดกับนักเรียนหรือคนใกล้ชิดได้
3. ความสำคัญของการคิดที่มีต่อการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข์ของชีวิต

### 3. การงานหรือชิ้นงาน

บันทึกหรือผังความคิดสรุปบทเรียน ประเด็น “ทุกข์เขาทุกข์เรา แก้ได้ถ้าคิดเป็น”

### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

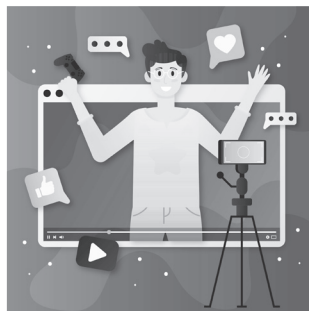
สิ่งที่ประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ความรู้ : เล่า/อธิบายกรณีตัวอย่างที่เรียน	- สังเกตการเล่า/ อธิบาย	- แบบสังเกต การเล่า/อธิบาย	- ผ่านถ้าเล่าเรื่องได้ตรงประเด็น
ทักษะ : การเปรียบเทียบ	- สังเกต/ตรวจงาน การเปรียบเทียบ	- แบบสังเกต/ แบบตรวจฯ	- ผ่านถ้าแสดงการเปรียบเทียบได้
เจตคติ : - การเห็นความสำคัญของการคิด ต่อการแก้ทุกข์ - ความสนใจและการมีส่วนร่วม อภิปราย	- การสังเกต - สอบถาม	- แบบสังเกต - แบบสอบถาม	- ผ่านถ้ามีการแสดงความคิดเห็น/การอภิปราย/การตอบ คำถาม และได้แสดงว่าเห็น ด้วย/สนับสนุนว่าการคิดที่ดี แก้ทุกข์ได้

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูกับนักเรียนสวัสดีทักทายกัน
2. ครูสนทนาทบทวนบทเรียนครั้งที่แล้ว และความประทับใจ/แรงบันดาลใจจากที่เรียนรู้ชีวิตคนที่ประสบทุกข์ยากแล้วเขาแก้ไขทำให้ผ่านมาได้
3. ครูเชื่อมโยงเข้าสู่การชมวิดีโอทัศนการณ์สั้น (4 นาที) เรื่อง Boundin'
4. ครูนำอภิปราย (อาจแบ่งกลุ่มอภิปราย โดยครูทำใบประเด็นเป็นแนวทาง) เช่น ความทุกข์ที่แกะประสบคืออะไร เกิดจากเหตุการณ์และสาเหตุอะไร ใครมาช่วยแกะและช่วยอย่างไร ผลตามมาของชีวิตแกะคืออะไร และสรุปความทุกข์ของแกะหมดไปเพราะอะไร (วิธีคิด)
5. นักเรียนจากการสุ่มหรือกำหนด (จากที่เตรียม/มอบหมายไว้ล่วงหน้าแล้ว) มาเล่ากรณีตัวอย่างแล้วอภิปรายสร้างความประทับใจและแรงบันดาลใจ จากการใช้ความสามารถในการคิดแก้ทุกข์ได้
6. ครูชวนให้นักเรียนทบทวนความทุกข์ของผู้อื่นที่เรียน/เห็นมา แล้วย้อนมาดูความทุกข์ของนักเรียนหรือคนใกล้ชิดหรือคนที่นักเรียนรู้จักประสบ แล้วเขาเหล่านั้นแก้ไขหรือเขาคิดและทำอะไร จึงแก้ไขและทำให้ทุกข์ผ่านไปหรือหมดไปได้ ครูนำอภิปรายการเปรียบเทียบ (ทุกข์เขาเทียบกับทุกข์เรา การคิดการแก้ไขและผลที่ตามมาของเขา กับของเรา) (อาจกำหนดเป็นใบงานให้นักเรียนเปรียบเทียบด้วยตนเอง/กลุ่มได้)
7. สรุปบทเรียนโดยสนทนา แล้วนักเรียนแต่ละคนบันทึกสรุปหรือเขียนเป็นผังความคิด

## 6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- วิดีทัศน์ทัศนการณ์สั้น เรื่อง Boundin จาก <https://www.youtube.com/watch?v=5OReXIS8trw>
- กรณีศึกษาต่าง ๆ เช่น จาก วิดีทัศน์ ชุด “คนเก่งหัวใจแกร่ง”
- อินเทอร์เน็ตใช้สืบค้น





## 1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จำนวนประชากรเมืองกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าการขยายตัวของประชากรโดยรวมถึง 3 เท่า ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายประชากรจากภาคชนบทสู่เมือง รวมทั้งอัตราการเกิดของประชากรในเขตเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายส่วนของโลก การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น การปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยและขยะเทคโนโลยี ปัญหามลพิษ เป็นต้น สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ปัญหาจราจร ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาสุขภาพจิตของคนเมือง อีกทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่จะส่งผลกระทบต่อระดับโลก สิ่งแวดล้อมเมืองจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกสังคม ทุกภาคส่วนต้องสนใจอย่างจริงจัง ความใส่ใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองและช่วยให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความท้าทายที่สำคัญที่สุดที่มนุษย์ต้องเผชิญในศตวรรษที่ 21 การเตรียมพลเมืองในสิ่งแวดล้อมเมืองในระดับท้องถิ่นจึงไม่เพียงพอสำหรับการแก้ปัญหาในระดับโลกได้อย่างแท้จริง การเตรียมพลเมืองในสิ่งแวดล้อมเมืองต้องมีการขยายขอบเขตไปสู่การเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองโลก

การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนา นักเรียนให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกที่มีความสัมพันธ์กับที่ตั้ง เข้าใจระบบธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะ พลเมืองโลก ซึ่งสอดคล้องกับ Backler and Stoltman (1986) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการรู้ เรื่องภูมิศาสตร์ว่า จะทำให้นักเรียนตระหนักถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อมนุษย์

<sup>1</sup> อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

และผลจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ตลอดจนตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจากความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่นั้นๆ และ Edelson (2011) ที่อธิบายว่า การรู้เรื่องภูมิศาสตร์จะช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวันโดยคำนึงถึงบริบทโดยรอบ ช่วยให้ เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) เป็นการแสดงออกถึงความสามารถในการเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการมองอนาคตและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ โดยการแสดงความสามารถเหล่านี้จะต้องอาศัยความรู้ ทักษะและกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เครื่องมือและเทคโนโลยีทางภูมิศาสตร์ และพัฒนาทักษะการคิดเชิงพื้นที่ การคิดเชิงอนาคต การคิดเชิงระบบและทักษะการแปลความหมายข้อมูลทางภูมิศาสตร์และสถิติ โดย Backler and Stoltman (1986) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความรู้ทางภูมิศาสตร์และพัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับ Backler and Stoltman (1986) ได้อธิบายว่าการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ต้องอาศัยทักษะทางภูมิศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

1. การตั้งคำถามทางภูมิศาสตร์ เป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ที่ตั้ง” ว่าสิ่งนั้นอยู่ที่ไหน ทำไมถึงอยู่ที่นั่น เป็นการพัฒนาความสามารถในการตั้งคำถามในสิ่งที่ศึกษาหรือปัญหาที่สนใจด้วยตนเอง
2. การเก็บรวบรวมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทางภูมิศาสตร์ที่รวบรวม ข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เป็นประโยชน์และคาดว่าจะนำไปใช้ประกอบการศึกษา การรวบรวมข้อมูลจะต้องอาศัยความรู้และเทคนิคต่าง ๆ เช่น ประเภทของข้อมูล การออกแบบแบบบันทึกข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิธีการแจกแจงข้อมูล การออกแบบสอบถาม และการบันทึกการสังเกต เป็นต้น
3. การจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เป็นการแสดงข้อมูลด้วยแผนที่ ตาราง กราฟ โดยการเขียนหรือการนำเสนอปากเปล่า เป็นการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษา นอกจากนี้ ยังเป็นการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้อง เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การวิเคราะห์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ จากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการทางภูมิศาสตร์ เมื่อข้อมูลผ่านกระบวนการจัดการแล้ว ก็จะง่ายต่อการอธิบาย วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลดังกล่าว ด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน

5. การสรุปสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อตอบคำถาม เป็นการสรุปอ้างอิงจากข้อมูลทางภูมิศาสตร์ที่ศึกษา เป็นการสรุปเนื้อหาให้ตรงคำถามของการศึกษาตามที่ระบุไว้ในขั้นต้น นอกจากนี้ ผู้ศึกษาต้องวิจารณ์ผลลัพธ์ที่ได้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้ศึกษาจะต้องรายงานผลที่ได้ในแต่ละกระบวนการอย่างละเอียด ถูกต้อง และชัดเจน ตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะต้องอ้างอิงกรอบแนวความคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ด้วย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญข้างต้น รายวิชา วิชาบางกอก จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนในเมืองมีความตระหนัก เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง และรู้จักปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในเมืองในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยผ่านบริบทของกรุงเทพมหานคร

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติมวิชาบางกอก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียน

1. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของสังคมเมือง
2. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมือง
3. ยกตัวอย่างปัญหาของเมือง พร้อมทั้งเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไข
4. นำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของพลเมืองในสังคมเมืองที่มีความรับผิดชอบ

### วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา

1. อธิบายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของกรุงเทพมหานครได้
2. อธิบายสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ประชากร และสังคมวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครได้
3. อธิบายความหมายและลักษณะสำคัญของเมืองและชนบทได้
4. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทได้
5. วิเคราะห์สาเหตุการเพิ่มประชากรและการขยายตัวของกรุงเทพมหานครได้
6. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครได้
7. นำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครได้
8. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกรุงเทพมหานครและชนบทได้
9. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานของกรุงเทพมหานครได้
10. นำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานของกรุงเทพมหานครได้
11. นำเสนอค่านิยมการบริโภคอย่างรับผิดชอบได้
12. อธิบายสภาพปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในกรุงเทพมหานครได้
13. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในกรุงเทพมหานครได้

14. นำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในกรุงเทพมหานครได้
15. นำเสนอการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตที่แก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในกรุงเทพมหานครได้
16. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหามลพิษในกรุงเทพมหานครได้
17. นำเสนอทางออกในการแก้ปัญหามลพิษในกรุงเทพมหานครได้
18. นำเสนอการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อที่แก้ปัญหามลพิษในกรุงเทพมหานครได้
19. นำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของพลเมืองในกรุงเทพมหานครที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมได้
20. ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

### 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

#### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม วิทยาบงกค

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ระยะเวลา 17 ชั่วโมง

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรและการเพิ่มขึ้นของเมืองที่มีผลต่อลักษณะของสังคมเมือง ศึกษาโครงสร้างทางสังคมและลักษณะทางสังคมเมืองในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความหลากหลาย ความขัดแย้ง ความไม่เป็นธรรมในสังคม สิทธิมนุษยชน ค่านิยมและการรับรู้ การพัฒนาที่ยั่งยืน และการพึ่งพาอาศัยกัน โดยใช้บริบทของกรุงเทพมหานครเป็นกรณีตัวอย่าง ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมของเมือง ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทยในเมือง ศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำเสนอวิถีชีวิตของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล กิจกรรมกลุ่ม การคิดวิเคราะห์ การอภิปราย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถอธิบายสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเมือง เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง เห็นความสำคัญของการร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองในระดับบุคคล ชุมชน ประเทศ และโลก

## ผลการเรียนรู้

1. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของสังคมเมือง
2. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมือง
3. ยกตัวอย่างปัญหาของเมือง พร้อมทั้งเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไข
4. นำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของพลเมืองในสังคมเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ

## 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมิน การเรียนรู้
1	กรุงเทพฯ บ้านของเรา	2	การจัดกิจกรรมเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการกลุ่ม	แบบประเมิน ชิ้นงาน
2	เมื่อกรุงเทพฯ ประสบปัญหาเมือง : คนกรุงเทพฯ มาจากไหน	3	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์	แบบประเมินชิ้นงาน
3	เมื่อกรุงเทพฯ ประสบปัญหาเมือง : อาหารและพลังงานของกรุงเทพฯ มาจากไหน	4	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์	แบบประเมินชิ้นงาน
4	เมื่อกรุงเทพฯ ประสบปัญหาเมือง : เมืองกรุงร้อน โลกร้อน	3	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์	แบบประเมินชิ้นงาน
5	เมื่อกรุงเทพฯ ประสบปัญหาเมือง : เมื่อกรุงเทพฯ เต็มไปด้วยมลพิษ	3	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์	แบบประเมินชิ้นงาน
6	วิถีชีวิตใหม่เพื่อกรุงเทพมหานคร	2	การจัดกิจกรรมเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการกลุ่ม	แบบประเมินชิ้นงาน แบบประเมิน ความรับผิดชอบต่อ ต่อสังคม



## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

รายวิชาเพิ่มเติมนี้ใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์เป็นแนวทางสำคัญในพัฒนาการรู้เรื่องทางภูมิศาสตร์ มีหลักการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องการเรียนรู้แบบสืบสอบ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการสังเกต ทักษะการแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การใช้เทคโนโลยีและการสถิติพื้นฐานเพื่อนำมาสู่ข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน โดยการนำกระบวนการทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์** การศึกษาภูมิศาสตร์จะต้องอาศัยความสามารถในการตั้งคำถาม คำถามที่ใช้ศึกษาในวิชาภูมิศาสตร์จะเป็นคำถามที่มีลักษณะเฉพาะ โดยเป็นปัญหาเกี่ยวกับคำถามที่ถามว่า ที่ไหน และทำไมจึงต้องเป็นที่นั้น (where and why there) จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่นักเรียนจะต้องพัฒนาและฝึกทักษะเกี่ยวกับการตั้งคำถาม

แนวคำถาม	ตัวอย่างคำถาม
<ul style="list-style-type: none"> <li>● เพราะเหตุใดสิ่งต่าง ๆ จึงปรากฏและเป็นอยู่ที่ตรงนั้น เพราะเหตุใดมันจึงอยู่ที่นั่น</li> </ul>	ทำไมแผ่นดินไหวจึงเกิดที่ประเทศญี่ปุ่น
<ul style="list-style-type: none"> <li>● บางสิ่งบางอย่างนั้นสัมพันธ์กับอะไรบ้าง</li> </ul>	ประเทศที่เกิดแผ่นดินไหว ยังเกิดภูเขาไฟปะทุและสึนามิด้วย เพราะอะไร
<ul style="list-style-type: none"> <li>● ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตรงนี้คล้ายกับที่ไหนบ้าง</li> </ul>	นอกจากประเทศญี่ปุ่นแล้วยังมีประเทศใดอีกบ้างที่เกิดแผ่นดินไหว
<ul style="list-style-type: none"> <li>● อะไรเป็นผลที่เกิดขึ้นจากทำเลที่ตั้งและความสัมพันธ์เหล่านั้น</li> </ul>	จากการตั้งอยู่บนแนวรอยเลื่อน จะเกิดผลกระทบอะไรบ้าง

การตั้งคำถามนั้นจะต้องเป็นคำถามที่มีความเป็นไปได้ในการหาคำตอบ นำมาสู่การตั้งสมมติฐานของคำตอบ และสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคำตอบด้วย ในระดับเริ่มต้นการฝึกตั้งคำถามควรเริ่มต้นแยกคำถามทางด้านภูมิศาสตร์ออกจากคำถามที่ทั่วไป ครูร่วมกันตั้งคำถามเพื่อชวนให้นักเรียนสงสัยและกระตุ้นให้เกิดคำถามต่อยอดตามมา

## 2. การเก็บรวบรวมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาภูมิศาสตร์ เรียกว่า สารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information) เป็นข่าวสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพและกิจกรรมของมนุษย์

เมื่อนักเรียนตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ นักเรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลจากการอ่านและแปลความหมายจากแผนที่ ภาพถ่าย ข้อมูลสถิติ ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงการเก็บข้อมูลจากการสอบถาม การออกภาคสนาม และการอ้างอิงจากเอกสาร

การออกภาคสนาม นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการศึกษาทางภูมิศาสตร์ เป็นการฝึกทักษะการสังเกตในพื้นที่จริง ด้วยการสัมภาษณ์ การสอบถาม และการบันทึกภาพ การออกภาคสนามจะช่วยกระตุ้นให้ความอยากรู้อยากเห็น เพลิดเพลิน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) จากการเก็บข้อมูลจะทำให้นักเรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพและกิจกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ

### 3. การจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

เมื่อนักเรียนได้ข้อมูลแล้ว ก็ต้องจัดการและนำเสนอออกไปด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล เพราะข้อมูลที่ได้อาจจะกระจัดกระจาย และไม่เพียงพอ นักเรียนจะต้องนำข้อมูลมาจำแนก และจัดกลุ่มให้อยู่ในรูปแบบแผนภาพ แผนที่ และกราฟ ทำให้เห็นภาพสรุปที่ชัดเจนในการจัดการข้อมูลนั้น นักเรียนต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบและมีวิธีการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การทำแผนที่เป็นวิธีการที่นิยมมากในการจัดการข้อมูล ด้วยการเขียนข้อความหรือบันทึกรายละเอียดจากการสำรวจที่ต้องการนำเสนอไว้ในแผนที่ การใช้สัญลักษณ์แสดงข้อมูลในแผนที่ เช่น ที่ตั้งของทรัพยากรที่มีอยู่บนโลก จุดตั้งถังขยะในโรงเรียน ตำแหน่งที่เกิดแผ่นดินไหว พื้นที่ที่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาทักษะในการออกแบบสัญลักษณ์ในแผนที่ การค้นหาทำเลที่ตั้งบนแผนที่ การกำหนดทิศทาง และการใช้มาตราส่วน

### 4. การวิเคราะห์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการศึกษาแบบรูป ความสัมพันธ์ และความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนจิตศึกษาแนวโน้ม ความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของปรากฏการณ์หาความสัมพันธ์สอดคล้องกันและลักษณะที่คล้ายกันระหว่างพื้นที่ เปรียบเทียบกับข้อมูลจากแผนที่ กราฟ แผนภาพ ตาราง และอื่น ๆ ด้วยการใช้สถิติอย่างง่าย ๆ เพื่อให้ได้คำตอบสำหรับคำถาม

แผนที่	ศึกษารูปแบบและความสัมพันธ์ทางพื้นที่
ตาราง กราฟ	ศึกษาแนวโน้มและความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่าง ๆ
เอกสาร ตำรา	ศึกษาความหมาย อธิบาย และสังเคราะห์คุณลักษณะของแต่ละสิ่งที่สนใจ

## 5. การสรุปสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

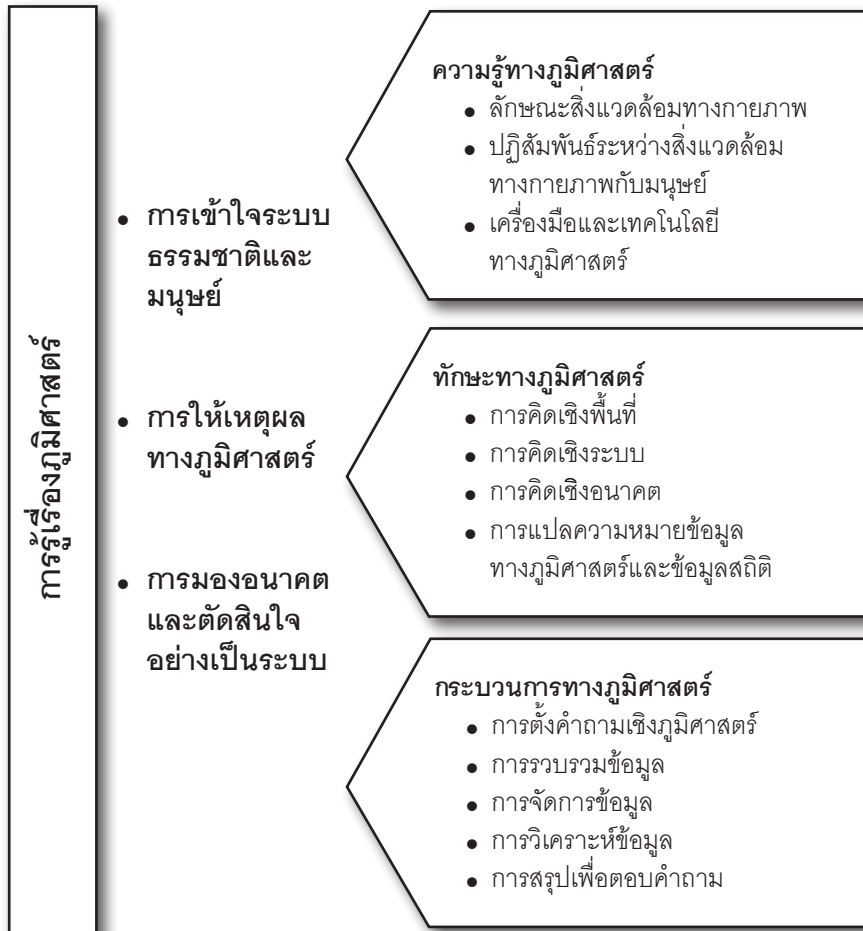
การสรุปคำตอบบนจากข้อมูลที่ถูกรวบรวม จัดการ และการวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน โดยอ้างอิงข้อมูล ด้วยการนำเสนอด้วยวาจาและข้อเขียน แสดงคำตอบที่แสดงออกถึงความสามารถ ในการให้เหตุผล และความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจน

กระบวนการทางภูมิศาสตร์	รายละเอียด	ตัวอย่างกิจกรรม
ตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์	การตั้งคำถามเพื่อกำหนดประเด็นที่จะศึกษา โดยคำถามนั้นต้องเกี่ยวข้องกับ “ที่ตั้ง” เช่น สิ่งนั้นอยู่ที่ใด เหตุใดจึงอยู่ที่นั่น และที่ตั้งนั้นมีความสำคัญอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การสังเกต</li> <li>● การสาธิต</li> <li>● การทดลอง</li> <li>● การอภิปราย</li> </ul>
รวบรวมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์	รวบรวมข้อมูล สืบค้นจากเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ รูปถ่าย รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียม ข้อมูลเชิงสถิติ หรือข้อมูลแบบบรรยายที่เป็นประโยชน์ ในการตอบคำถาม	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต</li> <li>● การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีทางภูมิศาสตร์</li> <li>● การเก็บข้อมูลภาคสนาม</li> <li>● การบันทึกการสังเกต</li> </ul>
จัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์	การนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ความพอเพียง ตลอดจนจำแนก จัดกลุ่มข้อมูล จัดหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การทำแผนที่</li> <li>● การทำผังกราฟฟิค</li> <li>● การเขียนผังมโนทัศน์</li> </ul>
วิเคราะห์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์	การอธิบายและแปลผลข้อมูลที่ผ่านมาการจัดการแล้ว เพื่อให้ได้แนวคำตอบของคำถาม	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การอภิปรายกลุ่ม</li> <li>● การอภิปรายกลุ่ม</li> </ul>
สรุปสารสนเทศทางภูมิศาสตร์	สรุปคำตอบให้ตรงกับคำถาม โดยอ้างอิงหลักการ ทฤษฎี และกฎด้วย จากนั้นเรียบเรียงคำตอบ เพื่อจะนำเสนอ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การทำโปสเตอร์</li> <li>● การสรุปลงใบงาน</li> <li>● การนำเสนอหน้าชั้นเรียน</li> </ul>

กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สามารถพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการมองอนาคตและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ โดยการแสดงความสามารถเหล่านี้จะต้องอาศัยความรู้ทักษะและกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง



มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เครื่องมือและเทคโนโลยีทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งพัฒนาทักษะการคิดเชิงพื้นที่ การคิดเชิงอนาคต การคิดเชิงระบบ และทักษะการแปลความหมายข้อมูลทางภูมิศาสตร์และสถิติ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความรู้ทางภูมิศาสตร์และพัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ไปพร้อม ๆ กัน สามารถอธิบายด้วยแผนภาพต่อไปนี้



กระบวนการทางภูมิศาสตร์ จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง เปรียบเทียบและให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนสืบค้น รวบรวม ตีความสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จากแหล่งสารสนเทศทางภูมิศาสตร์และใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอ่านทำความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สุดท้ายคือการฝึกให้นักเรียนสามารถมองอนาคตและตัดสินใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบธรรมชาติ

## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้	การสอบ	แบบสอบ	หลังเรียน	มีคะแนนความรู้คิดเป็นร้อยละ 70
	การประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน	ระหว่างเรียน	มีคะแนนความรู้คิดเป็นร้อยละ 70
2. ทักษะ	การประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน	ระหว่างเรียน	มีคะแนนทักษะคิดเป็นร้อยละ 70
	การทดสอบ	แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา	หลังเรียน	มีคะแนนทักษะในระดับดีขึ้นไป
3. คุณลักษณะ	การประเมิน	แบบประเมินความรับผิดชอบต่อสังคม	ระหว่างเรียน	มีคะแนนพฤติกรรมในระดับดีขึ้นไป



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 2

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เมื่อกรุงเทพฯ ประสบปัญหาเมือง หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2.1 เรื่อง คนกรุงเทพฯ มาจากไหน

รายวิชาเพิ่มเติม วิชาบางกอก  
ผู้สอน อาจารย์ ดร.กนก จันทร์รา

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5  
เวลา 3 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบคาบนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

##### 1. ด้านความรู้

1.1 นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุการเพิ่มประชากรและการขยายตัวของกรุงเทพมหานครได้

1.2 นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของ  
กรุงเทพมหานครได้

1.3 นักเรียนนำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครได้

##### 2. ด้านทักษะ

2.1 นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลและนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบได้

#### 2. สารการเรียนรู้

##### การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร

การขยายตัวของเมือง เป็นขั้นตอนที่มีประชากรเพิ่มขึ้นในชุมชนทั้งในด้านจำนวนและสัดส่วน เมื่อเปรียบเทียบกับชนบท ซึ่งอาจเป็นการขยายตัวของเมืองเดิม หรือการเกิดขึ้นของเมืองใหม่ ตลอดจน การที่ชาวชนบทเริ่มมีวิถีชีวิตในด้านระบบความคิดแบบชุมชนเมือง และการเกิดขึ้นของสถาบัน ทางสังคมแบบเมืองและการให้บริการปัจจัยที่จำเป็นอย่างเมือง

## ปัจจัยของการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร

การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากการเพิ่มประชากรในเขตเมือง ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจาก 2 สาเหตุ

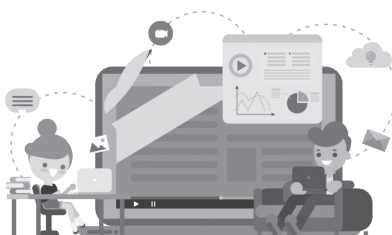
1.1) การเพิ่มประชากร ที่มาจากการอพยพเข้ามาของชนบท เพื่อมาหางานทำในเขตเมือง เนื่องจากเมืองกลายเป็นความหวังและโอกาสในการประกอบอาชีพและการเลื่อนชนชั้นในสังคม นอกจากนี้ยังรวมถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นคนที่มีภูมิลำเนาดั้งเดิมในเขตเมือง และคนที่มาอาศัยในเขตเมืองมานาน

ตารางแสดงจำนวนประชากรกรุงเทพฯ อัตราการเพิ่มต่อปี สัดส่วนประชากรกรุงเทพฯ ต่อประชากรทั้งประเทศ และสัดส่วนประชากรกรุงเทพฯ ต่อประชากรเมืองทั้งประเทศ ตามปีสำมะโนประชากรและเคหะ ปี 2503-2543

ปีสำมะโน	จำนวนประชากร*	อัตราการเพิ่มต่อปี	สัดส่วนประชากรกรุงเทพฯ ต่อประชากรทั้งประเทศ	สัดส่วนประชากรกรุงเทพฯ ต่อประชากรเมืองทั้งประเทศ**
2503	2,136,435	-	8.1	65.3
2513	2,495,312	3.46	8.9	54.8
2523	4,697,071	4.22	10.8	59.2
2533	5,882,411	2.26	10.8	57.6
2543	6,355,144	1.95	10.5	33.7

ที่มา : คำนวนจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงใน กาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2548)

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ประชากรกรุงเทพมหานครมีการเพิ่มขึ้นตลอด แม้ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นช้าลง ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรกรุงเทพมหานครนั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน โดยเฉพาะในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20



ตารางแสดงจำนวนประชากรย้ายถิ่นเข้าสู่สุทธิ (Net Migration Gain) ของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2498-2543

ช่วงเวลา ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร ย้ายถิ่นเข้าสู่สุทธิ (คน)	จำนวนที่เพิ่ม - ลด
2498-2503	67,000	
2508-2513	64,000	-3,000
2518-2523	212,000	148,000
2528-2533	366,000	154,000
2538-2543	135,000	-231,000

ที่มา : จำนวนจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงใน กาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2548)

จากตารางจะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรที่กรุงเทพมหานครได้รับจากการย้ายถิ่นเข้าสู่สุทธิจะเพิ่มขึ้นมากในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2518-2523 ที่ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม (Exported-oriented Industrialization) และมีจำนวนสูงสุดในระหว่างปี พ.ศ. 2528-2533 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของไทยมีการเติบโตรวดเร็วมาก หรือที่รู้จักกันว่าเป็นช่วงของเศรษฐกิจฟองสบู่ (พ.ศ. 2535-2540) แต่จำนวนก็ได้ลดลงในช่วงเวลาต่อมาคือ ช่วงของเศรษฐกิจฟองสบู่แตก (พ.ศ. 2540-2543) ส่งผลทำให้มีการย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครน้อยลง ขณะเดียวกันก็มีการย้ายถิ่นออกมากขึ้น เพราะการปิดตัวของธุรกิจต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการต้องออกจากงาน หรือได้รับรายได้ลดลง ทำให้จำนวนผู้ย้ายถิ่นสุทธิเข้ามาในกรุงเทพมหานครลดน้อยลง

ตารางแสดงจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่สุทธิ จำแนกตามพื้นที่ ปี พ.ศ. 2533-2553

ช่วงเวลา ปี พ.ศ.	กรุงเทพมหานคร (คน)	5 จังหวัดปริมณฑล (คน)	กรุงเทพมหานคร และ 5 จังหวัด ปริมณฑล (คน)	ตะวันออก (คน)
2533-2538	124.3	181.9	306.2	94.5
2538-2543	115.0	194.9	310.0	105.2
2543-2548	108.1	206.2	314.3	11.3
2548-2553	103.5	213.4	316.9	116.0

ที่มา : จำนวนจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553)

จากตารางพบว่า การย้ายถิ่นได้เริ่มเบนทิศทางจากเข้ากรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดปริมณฑลมากขึ้น และมากกว่าเข้ามาในกรุงเทพมหานครเสียอีก ซึ่งเป็นผลจากนโยบายการพัฒนาที่เริ่มมีกระจายไปยังเขตปริมณฑลมากขึ้น และส่วนหนึ่งเนื่องมาจากกรุงเทพมหานคร มีประชากรอยู่นานแน่นมาก จนมีการย้ายออกไปอยู่ในจังหวัดข้างเคียงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตัวเลขได้ชี้ให้เห็นว่า จำนวนผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานครไม่ได้ลดลงมากนัก นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครเองก็ยังมีประชากรแฝงที่ไม่ได้ถูกจําแนบ และมีการย้ายถิ่นแบบไปกลับ ที่ไม่ได้ถูกนับว่าเป็นผู้ย้ายถิ่นอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานครจึงยังมีจำนวนมากอยู่

จึงอาจสรุปได้ว่า การย้ายถิ่นยังคงมีบทบาทสำคัญต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นของกรุงเทพมหานคร แม้จะมีการกระจายการย้ายถิ่นไปยังปริมณฑลและจังหวัดใกล้เคียงก็ตาม

**1.2) การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม** กรุงเทพมหานครได้มีการลงทุนด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการแรงงานจำนวนมากเป็นแรงดึงดูด และสถานะเศรษฐกิจของภาคชนบทที่รายได้จากการเกษตรไม่เพียงพอค่าใช้จ่าย ทำให้มีการอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานครของคนชนบทจากภาคต่างๆ จำนวนมาก นอกจากนี้ความเป็นศูนย์กลางของกรุงเทพมหานครในทุก ๆ ด้านก็น่าจะเป็นเหตุผลสำคัญเช่นกันที่ทำให้เกิดการย้ายเข้ามาในกรุงเทพมหานคร

ความเป็นกรุงเทพมหานครที่เป็นทั้งเมืองหลวงและเมืองที่เป็นศูนย์กลางของประเทศในทุก ๆ ด้านย่อมมีส่วนดึงดูดทั้งทรัพยากรการลงทุนต่างๆ และผู้คนจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครไม่ว่าเป็นด้วยเหตุผลใด จึงมีจำนวนมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศอย่างเด่นชัด ณ เวลาปัจจุบัน แม้มีเมืองอื่นๆ ได้รับแบ่งปันประโยชน์จากนโยบายกระจายการพัฒนาของรัฐ ซึ่งได้ส่งผลทำให้ความเป็นศูนย์กลางของกรุงเทพมหานครลดน้อยลงบ้างแล้ว แต่ก็ดูเหมือนกรุงเทพมหานครยังมีการเติบโตด้านจำนวนประชากรอยู่ แม้ว่าเป็นการเติบโตที่ช้าลงก็ตาม

### **การขยายตัวของเมืองกรุงเทพมหานคร**

สำหรับการขยายตัวของเมืองกรุงเทพมหานคร จากศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร (2556) และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (2548) สามารถสรุปได้ว่า

กรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของพื้นที่ ตามลักษณะการใช้พื้นที่ที่มีการขยายออกไปเรื่อย ๆ โดยในระยะแรกของการขยายเมืองยังคงอยู่ในขอบเขตพื้นที่ส่วนที่เป็นกรุงเทพมหานคร ต่อมา มีการขยายไปยังจังหวัดข้างเคียงที่อยู่ติดกันตามลักษณะการเติบโตของเมืองแบบมหานคร (Metropolitan Growth) และได้เติบโตมากขึ้นจากการมีส่วนขยายของเมืองไปยังจังหวัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ในลักษณะของ EBMR (Extended Bangkok Metropolitan Region) ที่มีความเป็นเมือง

ที่ต่อเนื่องติดต่อกัน และมีความเป็นเมืองที่เรียกว่าอภิมหานคร (Megalopolis) ตามรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

## 1. การขยายในเขตกรุงเทพมหานคร (Bangkok Metropolitan Area หรือ Bangkok Proper)

เมื่อกรุงเทพมหานครได้รับการสถาปนาให้เป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ของประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2325 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่เพียง 4.14 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,589 ไร่ เท่านั้น โดยประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตกำแพงเมืองตั้งแต่คลองโอ่งอ่าง บางลำพู จนถึงแม่น้ำเจ้าพระยา และริมคลองใกล้เคียงกำแพงเมือง พื้นที่ที่เหลือยังเป็นทุ่งและป่ากร้างว่างเปล่า (สำนักผังเมือง, 2547) เมื่อมีประชากรมากขึ้นก็ได้มีการขยายเมืองออกไปนอกเขตกำแพงเมือง ชู่นางข้าราชการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะวันตก (ฝั่งธนบุรี) ส่วนประชาชนทั่วไปที่มีเรือกสวนไร่นาก็มักอาศัยอยู่นอกออกไป

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อประชากรในเขตเมืองเพิ่มมากขึ้น จึงโปรดให้ขยายเมืองออกไปอีกชั้นหนึ่ง ด้วยการขุดคลองผดุงกรุงเกษมทางทิศตะวันออกเป็นคูเมืองชั้นนอก และเริ่มเข้าสู่ระบบการคมนาคมทางบก เมื่อมีการสร้างถนนเจริญกรุง บำรุงเมือง และเฟื่องนคร ต่อมาเมื่อมีชาวต่างประเทศเข้ามาอาศัยในพระนครมากขึ้น จึงมีการตัดถนนสี่ลม ทำให้ชุมชนขยายออกไปทางทิศใต้ของพระนคร และมีการสร้างอาคาร ร้านค้าตามแบบตะวันตก ตามถนนที่เพิ่งตัดใหม่ ซึ่งมีหลักฐานว่า ในปี พ.ศ. 2443 พื้นที่เมืองได้ขยายเพิ่มเป็น 13.32 ตารางกิโลเมตร หรือ 8,330 ไร่ และต่อมาได้มีการขยายเมืองออกไปทางทิศเหนือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระราชวังดุสิต สวน และวังต่าง ๆ พระราชทานแก่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ จึงมีการสร้างถนนราชดำเนินเพื่อให้เป็นถนนเชื่อมพระบรมมหาราชวังกับวังต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการสร้างถนนสะพาน สิ่งก่อสร้าง ขุดคลอง เพื่อเป็นเส้นทางคมนาคม และขนส่งผลผลิต และการเพาะปลูก ตลอดจนก่อสร้างเส้นทางรถไฟ (สายแรกจากกรุงเทพฯ ไปสมุทรปราการ และต่อมามีรถไฟหลวงจากกรุงเทพฯ ถึงอยุธยา) และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น รถราง ประปา ไปรษณีย์ ทำให้กรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอย่างมาก (สำนักผังเมือง, 2547)

หลังจากที่กรุงเทพมหานครได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเป็นอย่างมากในสมัยรัชกาลที่ 4-5 เป็นต้นมานั้น เมืองได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งด้านพื้นที่เมืองและประชากร ดังจะเห็นได้ว่าจำนวนประชาชนของกรุงเทพมหานคร เพิ่มจากจำนวน 1 ล้านคนแรกเป็น 2 ล้านคนในเวลาประมาณ 10 ปี จาก 2 ล้านคนเป็น 3 ล้านคนในเวลา 8 ปี จาก 3 ล้านคนเป็น 4 ล้านคนในเวลาประมาณ 7 ปี และ 4 ล้านคนเป็น 5 ล้านคนในเวลาประมาณ 5 ปีเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่อัตราเพิ่มสุทธิของจำนวนประชากรลดลง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนระบบการคมนาคมทางน้ำ เป็นทางบกอย่างมาก เมื่อมีการสร้างถนนสายใหม่ ๆ โดยเฉพาะไปทางทิศตะวันออกของเมือง ส่วนทางตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาได้เริ่มขยายมากขึ้น เมื่อมีการสร้างสะพานสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อเชื่อมเมืองฝั่งตะวันออก (ฝั่งพระนคร) กับฝั่งตะวันตก (ฝั่งธนบุรี) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่กรุงเทพมหานครได้รับการสถาปนามาครบ 150 ปี

ในปัจจุบัน หากพิจารณา พื้นที่ที่เป็นเขตกรุงเทพมหานครจริง ๆ กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่เพียง 1,568.7 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 0.3 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทย (513,115 ตารางกิโลเมตร) และหากจัดอันดับเรียงตามขนาดพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด กรุงเทพมหานคร จะมีขนาดพื้นที่อยู่ที่อันดับ 68 ของประเทศ ซึ่งมีพื้นที่ใหญ่กว่าอีกเพียง 8 จังหวัดเท่านั้น คือ จังหวัดปทุมธานี สมุทรปราการ อ่างทอง สมุทรสาคร สิงห์บุรี นนทบุรี ภูเก็ต และสมุทรสาคร

หากพิจารณาความหนาแน่นของประชากร ใน พ.ศ. 2549 กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่เพียง 1,568.7 ตารางกิโลเมตร แต่มีความหนาแน่นของประชากรถึง 3,631 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ขณะที่ประเทศไทยมีความหนาแน่นของประชากรเพียง 122.4 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร หรือจังหวัดนนทบุรีที่มีความหนาแน่นของประชากรเป็นอันดับสองของประเทศ พบว่า มีความหนาแน่นเพียง 1,605.4 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ตัวเลขข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความแออัดของกรุงเทพมหานคร ได้อย่างชัดเจน

ปัจจุบัน กรุงเทพมหานคร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 50 เขต และมีการจัดแบ่งเขตเป็น 3 กลุ่ม พื้นที่ตามที่ตั้งของพื้นที่ คือ

1. เขตชั้นในมี 21 เขตการปกครอง คือ พระนคร บ่อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก ยานนาวา สาทร บางคอแหลม ดุสิต บางซื่อ ภาษีเจริญ ราชเทวี ห้วยขวาง คลองเตย จตุจักร ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ดินแดง วัฒนา

2. เขตชั้นกลางมี 18 เขตปกครอง คือ พระโขนง ประเวศ บางเขน บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางพลัด ภาษีเจริญ จอมทอง ราษฎร์บูรณะ สวนหลวง บางนา ทungkru บางแค วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สายไหม

3. เขตชั้นนอกมี 11 เขตปกครอง คือ มีนบุรี ดอนเมือง หนองจอก ลาดกระบัง ตลิ่งชัน หนองแขม บางขุนเทียน หลักสี่ คลองสามวา บางบอน ทวีวัฒนา (สำนักผังเมือง, 2547)

นอกจากนี้ ทางสำนักผังเมือง (2547) ยังได้จัดแบ่งพื้นที่ของกรุงเทพมหานครตาม **การตั้งถิ่นฐานของชุมชน** ที่เริ่มต้นจากบริเวณเขตเมืองชั้นในและค่อย ๆ ขยายพื้นที่ออกไปตามการใช้พื้นที่ และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 บริเวณหลัก คือ



1) เขตเมืองชั้นใน (Inner City) ประกอบด้วยศูนย์กลางเมืองเดิมและเขตต่าง ๆ รวม 22 เขต เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนในระยะแรกและพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ สถานที่ราชการ สถานศึกษา ย่านธุรกิจการค้าหนาแน่น มีความหนาแน่นประชากรในเขตต่าง ๆ ส่วนใหญ่เกินกว่า 10,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร

2) เขตชั้นกลางหรือเขตต่อเมือง (Urban Fringe) เป็นเขตที่มีการขยายตัวของประชากร กิจกรรมทางการค้าและที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง ตั้งอยู่ในรัศมีระหว่าง 10-20 กิโลเมตรจาก ศูนย์กลางเมือง ซึ่งในปัจจุบันเป็นบริเวณที่มีการพัฒนาเมืองอย่างกระจัดกระจาย ประกอบด้วย พื้นที่ทางฝั่งตะวันออก 14 เขต และทางฝั่งตะวันตก 8 เขต

3) เขตชั้นนอกหรือเขตชานเมือง (Suburb) เป็นพื้นที่เขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังมีพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรมอยู่เป็นส่วนใหญ่ และมีสัดส่วนสูงกว่าพื้นที่พัฒนาแบบเมือง โดยมีลักษณะผสมระหว่างเมืองและชนบท เป็นเขตที่อยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองเกินกว่า 20 กิโลเมตร ทางฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย เขตมีนบุรี คลองสามวา หนองจอก ลาดกระบัง และทางฝั่งตะวันตก ได้แก่ เขตบางบอน และเขตบางขุนเทียน (สำนักผังเมือง, 2547)

กาญจนา ตั้งชลทิพย์ (2548) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า กรุงเทพมหานครมีความแตกต่างของพื้นที่ ด้านการกระจายตัวของประชากร และการใช้ที่ดินเขตชั้นในมีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตธุรกิจการค้า และสถานที่สำคัญ ๆ ส่วนเขตชั้นกลางที่เป็นพื้นที่ที่ถัดออกมา เป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของประชากรและภาคธุรกิจการค้าต่าง ๆ ที่กระจายตัวออกมาจากเขตชั้นใน ในขณะที่เขตชั้นนอกอยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองมาก มีความหนาแน่นของประชากรน้อยลง และยังมีพื้นที่ส่วนที่เป็นเกษตรกรรมอยู่ จึงมีลักษณะเศรษฐกิจผสมผสานของเกษตรกรรม การค้า และ อุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนนโยบายพัฒนาเมืองในเวลาต่อมา ทำให้มีการขยาย การพัฒนาทั้งของภาครัฐและเอกชนไปยังจังหวัดที่ติดกับกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดปริมณฑล ทั้ง 5 จังหวัด ผลของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านระบบสาธารณูปโภค การลงทุนของภาคธุรกิจต่าง ๆ การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ตามความต้องการที่อยู่อาศัยของประชากร ทำให้จังหวัดปริมณฑล มีความเจริญที่ดึงดูดให้มีผู้เข้าไปอยู่อาศัยจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในแผนพัฒนาเมืองในระยะหลัง ต่อมา จึงเน้นการพัฒนาที่คลุมพื้นที่ทั้งเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. การขยายตัวเขตปริมณฑล (BMR-Bangkok Metropolitan Region) เป็นพื้นที่ ที่เป็นพื้นที่รวมของกรุงเทพมหานครและอีก 5 จังหวัดปริมณฑล คือ สมุทรปราการ ปทุมธานี สมุทรสาคร นครปฐม และนนทบุรี ส่วนที่เป็น BMR นี้ มีพื้นที่ทั้งหมด 7,761.6 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าว เป็นเขตที่เรียกว่า เขตมหานคร (Metropolis) ที่หมายถึง เขตพื้นที่ที่มีเมืองศูนย์กลาง และมีพื้นที่เมืองอื่น ๆ อยู่ล้อมรอบเมืองศูนย์กลางดังกล่าว โดยเขตพื้นที่เมืองที่ล้อมรอบเหล่านี้มีการผสมผสานทางเศรษฐกิจ

และสังคมกับเมืองศูนย์กลาง (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2524 อ้างถึงในกาญญา ตั้งชลทิพย์, 2548)

การเกิดเขตที่เป็นมหานครของกรุงเทพฯ นั้น เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการพัฒนาที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะกรุงเทพมหานคร แต่มีการขยายการพัฒนาในด้านต่างๆ ไปในเขตจังหวัดปริมณฑล อาทิ ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ที่ส่งผลทำให้มีการไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร และได้ส่งผลทำให้เกิดความต้องการแรงงานในพื้นที่มากขึ้นตามมา นอกจากนี้ยังมีการย้ายสถานที่ราชการสำคัญ ๆ ไปในเขตปริมณฑล โดยเฉพาะที่จังหวัดนนทบุรี ตลอดจนมีการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์อันเป็นผลของความต้องการด้านที่อยู่อาศัยทั้งจากประชากรในพื้นที่ ผู้ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ และผู้ที่ต้องการบ้านพักอาศัยในราคาที่ไม่แพงนัก เนื่องจากบ้านที่อยู่ในเมืองชั้นในและชั้นกลางของกรุงเทพมหานครมีราคาสูงมาก ทำให้มีการย้ายบ้านเรือนออกไปอยู่ตามชานเมืองหรือพื้นที่ในจังหวัดใกล้เคียงมากขึ้น เขตพื้นที่ที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครของจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม จึงมีบ้านจัดสรรผุดขึ้นอย่างมากมาย จนในปัจจุบันเองแทบไม่สามารถแยกเขตของกรุงเทพมหานครกับเขตของจังหวัดปริมณฑลได้เลย เพราะมีพื้นที่ของความเป็นเมืองที่ต่อเนื่องกันจนเรียกได้ว่าเป็นเมืองเดียวกัน (กาญญา ตั้งชลทิพย์, 2548)

การขยายการใช้พื้นที่ไปยังจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ที่ติดกับกรุงเทพมหานคร และได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของพื้นที่ในบริเวณนี้อย่างมาก ในการวางแผนการพัฒนาในระยะต่อมา จึงได้ขยายพื้นที่การพัฒนาที่ครอบคลุมพื้นที่ที่รวมจังหวัดปริมณฑลเข้าไปด้วย แทนที่จะเป็นการพัฒนากรุงเทพมหานครโดดๆ เพียงจังหวัดเดียวเหมือนที่เป็นมาในอดีต และพื้นที่นี้ได้กลายเป็นเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือที่เรียกกันว่า BMR (Bangkok Metropolitan)

## **ผลกระทบจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร**

ปัญหาหลักที่เกิดจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

### **1. ปัญหาคารขาดความสมดุลระหว่างแหล่งงานและที่อยู่อาศัย**

เนื่องจากการขยายตัวของย่านธุรกิจจนทำให้เกิดการก่อสร้างอาคารสำนักงานและอาคารพาณิชย์จำนวนมาก และกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองชั้นในและชั้นกลาง ทำให้ที่อยู่อาศัยมีจำนวนน้อยลงและราคาสูง ประชากรที่เป็นแรงงานต้องอาศัยไปอยู่รอบนอกของเมือง ประกอบกับการคมนาคมขนส่งยังไม่เพียงพอ ทำให้แรงงานดังกล่าวต้องเดินทางเข้าสู่แหล่งงานเกิดปัญหาจราจรคับคั่ง และไม่ประหยัดในทางเศรษฐกิจ

## 2. ปัญหาการกระจายตัวของเมืองและขาดบริการโครงสร้างพื้นฐาน

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้มีการขยายตัวของเมืองไปทุกทิศทาง ทำให้เกิดพื้นที่ตามอดแทรกอยู่ทั่วไป ทำให้รัฐไม่สามารถจัดหาโครงสร้างพื้นฐานให้ได้เพียงพอ และเกิดความสิ้นเปลืองจากการพัฒนากรุงเทพมหานครเติบโตอย่างกระจุกกระจาย

## 3. ปัญหาด้านการอนุรักษ์ที่อยู่อาศัย

ในอดีตกรุงเทพมหานครไม่มีการนำพระราชบัญญัติการวางผังเมืองมาใช้อย่างจริงจัง ทำให้เกิดการสร้างอาคารแต่ละประเภทปะปนกัน และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อย่านที่อยู่อาศัยซึ่งต้องอาศัยความสงบ ร่มรื่น ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ แต่กลับมีการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่และโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

## 4. ปัญหาด้านการคมนาคมที่ไม่มีประสิทธิภาพ

การขาดระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ ทำให้ถนนสายหลัก สายประธาน ทางด่วน และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการเติบโตของเมือง นอกจากนี้ ปัญหาต้องการคมนาคมขนส่งยังเป็นปัญหาที่เกิดจากการเชื่อมโยงและความไม่สมบูรณ์ของเส้นทางคมนาคม จนทำให้เกิดปัญหาความแออัดคับคั่งของการจราจร ซึ่งสอดคล้องกับ Herbert Girardet (2539 อ้างถึงใน พิภพ อุดมอิทธิพงศ์, 2546) กล่าวว่า จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้จำนวนผู้ครอบครองรถยนต์และการใช้รถยนต์เป็นพาหนะเพิ่มขึ้นอย่างมากในกรุงเทพมหานคร และบุญนาค ตีวงกุล (2545) ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุการเกิดปัญหาจราจรในเขตเมือง คือ การมีระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพต่ำ ไม่สามารถขยายบริการให้ครอบคลุมพื้นที่ ทางเลือกการขนส่งไม่เพียงพอ ทำให้ชาวเมืองหันมาใช้รถยนต์ส่วนตัวมากขึ้นเพราะสะดวกและรวดเร็ว จำนวนรถยนต์จึงเพิ่มขึ้นมากกว่า อัตราการเพิ่มผิวจราจร ปัญหาสภาพจราจรติดขัดจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก หากมีเหตุการณ์ผิดปกติจะส่งผลให้การจราจรติดขัดไปทั่วเมือง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเราจะพบว่า สาเหตุร่วมกันของปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานคร คือการเพิ่มขึ้นของการใช้รถยนต์ส่วนตัว ทั้งที่มาจาก การขยายตัวเศรษฐกิจ การขาดแคลนระบบขนส่งมวลชน และการไม่ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง นอกจากนี้การจราจรติดขัดยังส่งผลให้สิ้นเปลืองพลังงานและก่อให้เกิดมลพิษในอากาศอีกด้วย

## 5. ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

เนื่องจากที่ตั้งของกรุงเทพมหานครประกอบด้วยแม่น้ำ คลอง และทะเล จึงมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ของเขตชั้นใน เช่น ห้วยขวาง ดินแดง ยานนาวา พระโขนง และบางนา ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการ

ผลิตใช้เทคโนโลยีระดับต่ำทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เขม่าควัน น้ำเสีย เสียงดัง กากของเสีย สารพิษ เป็นต้น

## 6. ปัญหาการป้องกันน้ำท่วม

กรุงเทพมหานครมักประสบปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากกรุงเทพมหานครเต็มไปด้วยอาคาร ถนนคอนกรีต ลานคอนกรีต ทำให้น้ำฝนไม่สามารถซึมผ่านลงดินได้สะดวก แต่กลับไหลบ่าอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเมืองส่วนใหญ่สร้างบนที่ราบ ซึ่งเกิดน้ำท่วมโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แต่การมีอาคารรวมตัวกันจำนวนมาก และการสร้างสิ่งก่อสร้างที่ขวางทางน้ำไหลจึงทำให้น้ำไหลไม่สะดวก

กรุงเทพมหานครตั้งอยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ และชานเมืองมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีการขุดหน้าดินไปใช้จำนวนมากเพื่อไปถมในเขตเมืองชั้นในและชั้นกลางอย่างต่อเนื่อง ปัญหาน้ำท่วมจึงเป็นปัญหาสำคัญทั้งฝั่งตะวันตก ได้แก่ ดลิ่งชัน บางพลัด ธนบุรี บางขุนเทียน และฝั่งตะวันออก ได้แก่ มีนบุรี ลาดกระบัง หนองจอก บึงกุ่ม ประเวศ เป็นต้น กรุงเทพมหานครจึงกำหนดพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันออกให้เป็นพื้นที่หนองน้ำก่อนผันลงสู่ทะเล ส่วนพื้นที่ชุมชนเมืองใช้วิธีป้องกันโดยคันกั้นน้ำและประตูน้ำ

## 7. ปัญหาคนจนเมือง

ปัจจุบันการขยายตัวของเมืองมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะการย้ายเข้าประชากรภาคชนบทสู่เมือง ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรตามธรรมชาติในเขตเมือง ส่งผลให้เมืองต้องสร้างกลไกรองรับ และการจัดการที่ซับซ้อนขึ้น ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่มีการสร้างกลไกที่มารองรับการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดปัญหาเมืองตามมา เช่น ปัญหาจราจร ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาสุขภาพจิตของคนเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ทุกคนจะได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ แต่กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือคนจนเมือง ทั้งนี้เพราะคนจนเมืองจะไม่มีทรัพยากรในการบรรเทาผลกระทบจากปัญหาเหมือนกลุ่มคนที่มีรายได้สูง โดยคนจนเมืองจะไม่มีความมั่นคงในชีวิต ทั้งนี้เพราะความไม่มั่นคงในรายได้ และการเข้าไม่ถึงทรัพยากรที่มีคุณภาพ คนจนเมืองจะทำงานอยู่ในทุกสาขาของระบบเศรษฐกิจ มักอยู่ในสาขาการค้าและบริการ คนจนเมืองต้องทำงานตลอดเวลาได้ค่าจ้างต่ำและไม่แน่นอน คนจนเมืองจะมีที่อยู่อาศัยในบริเวณที่ไม่เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐาน เช่น ที่สูงชัน ที่ราบน้ำท่วมถึง อยู่ใต้ทางด่วนยกระดับ ใกล้โรงงานหรือที่ทิ้งขยะ ไม่มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยปัญหานี้จะหนักมากขึ้นโดยเฉพาะเขตเมืองชั้นในเพราะคนยากจนจะต้องดิ้นรนหาที่อยู่อาศัยที่ใกล้กับแหล่งรายได้ให้มากที่สุด ด้วยเหตุที่คนจนในเมืองเป็นสัดส่วนใหญ่ของประชากรในเมือง ปัญหาความยากจนในเมืองจึงกลายเป็นปัญหาที่สำคัญ

## 8. ปัญหาชุมชนแออัด

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 การเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ คิดเป็นร้อยละ 4.7 ต่อปี และประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะความเจริญก้าวหน้าด้านสาธารณสุข และการอพยพเข้าของประชากรเพื่อมาหางานทำในกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกรุงเทพมหานครในหลายเขตมีการเพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุดแล้ว และมีแนวโน้มที่จะลดลงโดยเฉพาะเขตเมืองชั้นใน ซึ่งเป็นย่านธุรกิจการค้ากลางเมือง สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของย่านธุรกิจที่ทำให้ย่านที่อยู่อาศัยต้องย้ายออกไปจากใจกลางเมืองไปอยู่รอบนอกของเมือง หรือเขตชานเมืองที่มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับชั้นใน (เกรียงพล พัฒนรัฐ, 2551)

เราจะเห็นได้ว่าปัญหาประชากรหนาแน่นเกินไปเป็นสิ่งที่เกิดในกรุงเทพมหานคร ปัญหาดังกล่าวได้นำไปสู่การใช้พื้นที่ในเขตเมืองเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอย่างหนาแน่น พื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินสาธารณะจะมีน้อย สาธารณูปโภคไม่เพียงพอ เกิดแหล่งที่อยู่อาศัยอย่างหนาแน่นในลักษณะอาคารแถว แพลตและอาคารชุด ซึ่งบางแห่งก็คับคั่งภูมิทัศน์ของกรุงเทพมหานคร สภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตจึงเสื่อมโทรมไป หากเป็นผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำก็จะมีที่ตั้งถิ่นฐานอย่างไม่เป็นทางการ นำไปสู่ปัญหาชุมชนแออัดซึ่งหมายถึง บริเวณที่พักอาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ที่อพยพเข้ามาในเขตเมืองใหม่ที่มาอยู่เพื่อรองาน ที่อยู่อาศัยเหล่านี้สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวร เช่น กระดาษแข็ง พลาสติก ไม้อัด สังกะสี เป็นต้น ขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อคุณภาพชีวิต เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ส่วนใหญ่รुक้าเข้าไปในพื้นที่สาธารณะ เช่น ใต้สะพาน ใกล้สถานีรถไฟ ล้ำคลอง ใต้ทางด่วน

## 3. กิจกรรมการเรียนรู้

### คาบที่ 1

#### ขั้นการตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

1. ครูให้นักเรียนพิจารณาภาพต่อไปนี้ และนักเรียนร่วมกันระบุนว่าภาพดังกล่าวสะท้อนปัญหาอะไรในกรุงเทพมหานคร  
ภาพที่ 1 ปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม  
ภาพที่ 2 ปัญหาคนจนเมือง  
ภาพที่ 3 ปัญหาจราจร
2. จากนั้นครูชวนนักเรียนพิจารณาว่าทำไมภาพปัญหาดังกล่าวจึงไม่พบในทุกที่ของเมืองเพื่อนำมาสู่การตั้งคำถามทางภูมิศาสตร์ เช่น
  - ภาพปัญหาดังกล่าวอยู่บริเวณใดในกรุงเทพมหานคร
  - เพราะเหตุใดจึงจึงพบปัญหาดังกล่าวในพื้นที่นั้น ๆ

- ปัจจัยใดที่ทำให้แต่ละพื้นที่ในกรุงเทพมหานครพบปัญหาดังภาพแตกต่างกันไป
3. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรม “แกะรอยบรรพบุรุษ” โดยทำแผนผังครอบครัว พร้อมระบุภูมิปัญญา สัตว์ชาติ และศาสนา
  4. ครูสำรวจนักเรียนที่มีครอบครัวที่มาจากครอบครัวที่เข้ามาในกรุงเทพมหานคร นักเรียนร่วมกันพิจารณาถึงสาเหตุการเพิ่มประชากรในกรุงเทพมหานครจากการทำกิจกรรม “แกะรอยบรรพบุรุษ”
  5. ครูนำเสนอข้อมูลจากทะเบียนราษฎร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประชากรในกรุงเทพมหานคร จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรในกรุงเทพมหานคร
  6. ครูแสดงภาพแผนที่ที่ตั้งเมืองกรุงธนบุรี และพื้นที่บริเวณที่ตั้งชุมชนชาวจีนในสมัยกรุงธนบุรี และให้นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุของการย้ายเมืองหลวงมายังฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อตั้งเมืองกรุงเทพฯ
  7. ครูให้นักเรียนเปรียบเทียบแผนที่ที่ตั้งเมืองกรุงธนบุรีกับแผนที่กรุงเทพมหานคร โดยให้สังเกตถึงการขยายตัวของเมืองว่าเป็นไปในลักษณะใด
  8. ครูอธิบายความเป็นมาของการขยายตัวของกรุงเทพมหานครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยภาพกรุงเทพมหานครในอดีต
  9. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองใหญ่และเมืองสำคัญของประเทศ
  10. ครูให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองใหญ่และเมืองสำคัญของประเทศ เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มครูให้นักเรียนช่วยกันพิจารณาว่ามีประเด็นใดบ้างที่เหมือนกัน และประเด็นใดที่แตกต่าง และให้นักเรียนสรุปเป็นปัจจัยหลัก และปัจจัยรองของการที่กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองใหญ่และเมืองสำคัญของประเทศ
  11. นักเรียนร่วมกันนำเสนอปัญหากรุงเทพมหานครที่เกิดจากการเพิ่มประชากรและการขยายตัวของเมือง จากนั้นครูและนักเรียนสรุปเชื่อมโยงไปยัง 3 ปัญหาใหญ่ที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของเมือง คือ ปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาคนจนเมือง และปัญหาจราจร



## คาบที่ 2

### ขั้นรวบรวมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

12. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มประชากรและขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

ภาพที่ 1 ปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม

ภาพที่ 2 ปัญหาคนจนเมือง

ภาพที่ 3 ปัญหาจราจร

แต่ละกลุ่มต้องตอบคำถามต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ปัญหาชุมชนแออัด

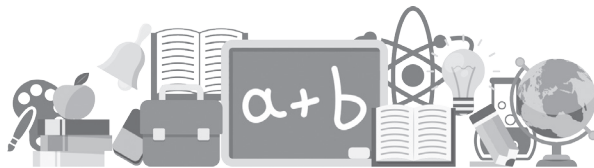
1. ชุมชนแออัด คืออะไร
2. ปัญหาชุมชนแออัด เกิดมาจากอะไร
3. กรุงเทพมหานครมีชุมชนแออัดอยู่บริเวณใดบ้าง ทำไมต้องพบในบริเวณดังกล่าว
4. ปัญหาชุมชนแออัดส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอะไรบ้าง

กลุ่มที่ 2 ปัญหาคนจนเมือง

1. คนจนเมือง คืออะไร
2. คนจนเมือง เกิดมาจากอะไร
3. คนจนเมือง อยู่บริเวณใดบ้าง ทำไมต้องพบในบริเวณดังกล่าว
4. ปัญหาคนจนเมืองส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอะไรบ้าง

กลุ่มที่ 3 ปัญหาจราจร

1. ปัญหาจราจร คืออะไร
2. ปัญหาจราจรเกิดมาจากอะไร
3. กรุงเทพมหานครมีปัญหาจราจรในบริเวณใดบ้าง ทำไมต้องพบในบริเวณดังกล่าว
4. ปัญหาจราจรส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอะไรบ้าง



## ชั้นจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

นักเรียนบันทึกแหล่งข้อมูลและข้อค้นพบลงในใบงาน

ข้อค้นพบ ข้อที่ 1 ความหมายของสภาพปัญหา

ข้อค้นพบ	แหล่งข้อมูล
ความหมายที่ 1 ..... .....	
ความหมายที่ 2 ..... .....	
ความหมายที่ 3 ..... .....	

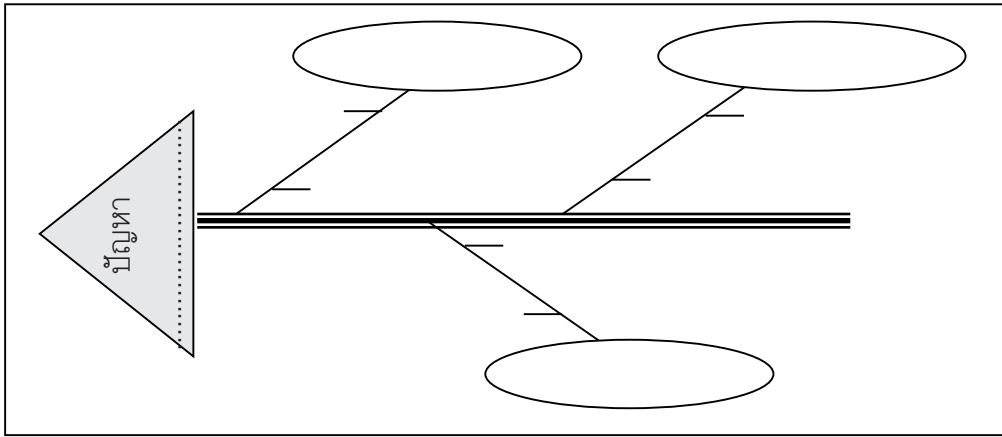
สรุปความหมาย.....

ข้อค้นพบ ข้อที่ 2 สาเหตุของปัญหา

ข้อค้นพบ	แหล่งข้อมูล
ความหมายที่ 1 ..... .....	
ความหมายที่ 2 ..... .....	
ความหมายที่ 3 ..... .....	

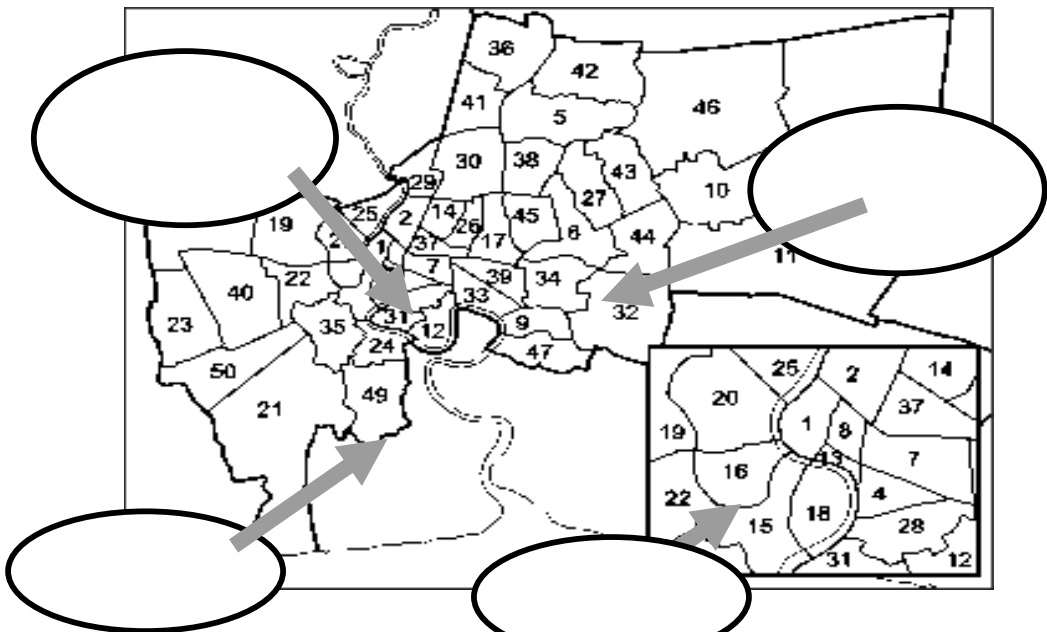


สามารถสรุปสาเหตุของปัญหาเป็นแผนผังก้างปลา ได้ดังนี้



ข้อค้นพบที่ 3 พื้นที่บริเวณที่พบปัญหา

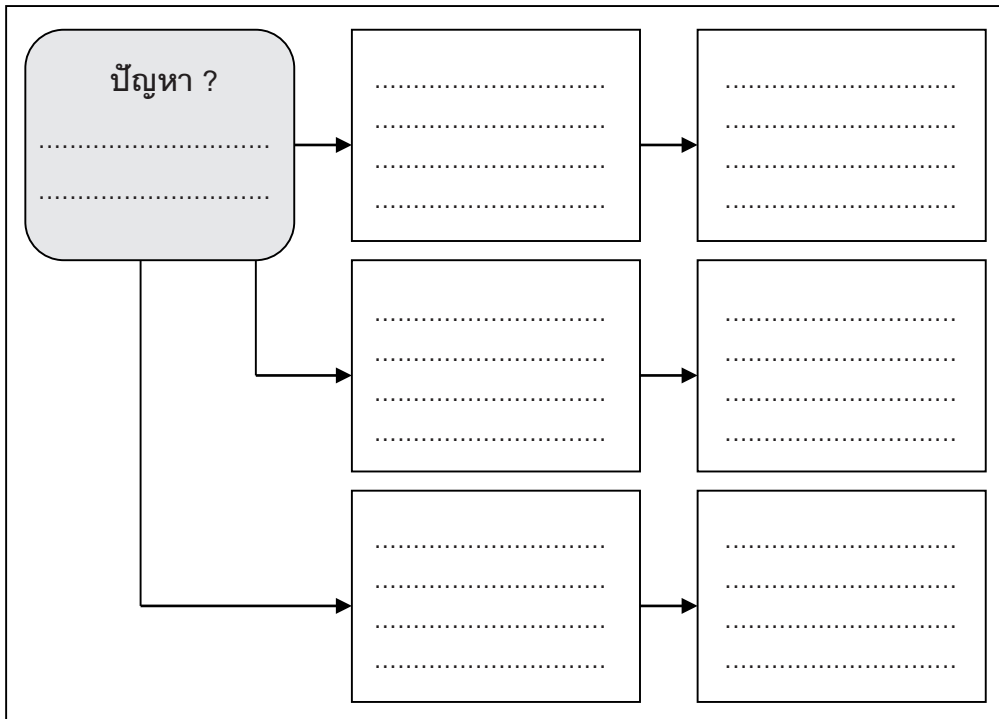
นำเสนอเป็นแผนที่กรุงเทพมหานคร พร้อมระบุตำแหน่งของพื้นที่ที่มักพบปัญหาดังกล่าว



แหล่งข้อมูล

ข้อค้นพบที่ 4 ปัญหาและผลกระทบที่ตามมา

ศึกษาผลกระทบของปัญหาด้วยแผนผัง Future view



แหล่งข้อมูล

.....  
นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาปัญหาด้วยภาพเล่าเรื่อง 1 ภาพ โดยในภาพนั้นจะต้องสะท้อนสภาพปัญหาโดยห้ามมีข้อความใดบรรยายประกอบ

### คาบที่ 3

#### ชั้นวิเคราะห์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์

13. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรม เสี่ยงสะท้อนของคนเมือง โดยสมมติให้มีการประชุมสภาคนเมือง และให้นักเรียนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว โดยมีขั้นตอนดังนี้

- อธิบายสภาพปัญหา และสาเหตุจากภาพเล่าเรื่อง
- นำเสนอผลกระทบที่ได้รับจากปัญหา
- เล่าความรู้สึกที่ตนเองได้รับจากสภาพปัญหาในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหา
- เล่าสิ่งที่ยากจะบอกกับหน่วยงานราชการ และชาวเมืองในกรุงเทพมหานคร

## ขั้นสรุปสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

14. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหา และนำเสนอหน้าชั้นเรียน
15. นักเรียนเขียน AGENDA ของตนเอง โดยเลือกแนวทางการปฏิบัติที่ตนสามารถปฏิบัติได้จริงลงในกระดาษสมุด
16. ครูมอบหมายให้กลุ่มนักเรียนที่รับผิดชอบเรื่อง สภาพปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มประชากรและการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร สรุปบทเรียนด้วยโปรแกรม Photo story เป็นคลิปวีดิโอ ความยาว 5-7 นาที โดยเนื้อหาสาระต้องประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้
  1. สถานการณ์และสภาพปัญหา
  2. สาเหตุของปัญหา
  3. ผลกระทบของปัญหา
  4. วิธีการแก้ปัญหา

### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. วิเคราะห์สาเหตุ การเพิ่มประชากร และการขยายตัวของ กรุงเทพมหานครได้	การวิเคราะห์การเติบโตปัจจุบัน กรุงเทพมหานคร	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70
2. วิเคราะห์สาเหตุและ ผลกระทบของปัญหา ที่เกิดจากการขยายตัว ของกรุงเทพฯ	การทำบันทึกผลการศึกษาค้นคว้า สภาพปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มประชากร และการขยายตัวของ กรุงเทพมหานคร	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70
	การทำภาพเล่าเรื่องสภาพปัญหาที่เกิด จากการเพิ่มประชากรและการขยายตัว ของ กรุงเทพมหานคร	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70
	การทำกิจกรรม เสี่ยงสะท้อนของคนเมือง	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70
3. นำเสนอทางออก ในการแก้ปัญหาที่เกิด จากการขยายตัว ของ กรุงเทพมหานครได้	การทำกิจกรรม เสี่ยงสะท้อนของคนเมือง	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70
	การเขียน AGENDA ของตนเอง	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	เกณฑ์
4. สืบค้นข้อมูลและ นำเสนอข้อมูล อย่างเป็นระบบได้	การทำแะรอยบรรพบุรุษ การทำบ้านที่ผลการศึกษาค้นคว้าสภาพ ปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มประชากรและ การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70
	การทำสรุปบทเรียนด้วยโปรแกรม Photo story	แบบประเมิน ชิ้นงาน	มีคะแนนสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 70



# 12

## รายวิชาเพิ่มเติม : พลเมืองผู้มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม

ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ<sup>1</sup>

### 1. หลักการและเหตุผล

การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จะมีคุณภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองที่มีศักยภาพที่จะสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองได้ โดยทั่วไปมนุษย์มีธรรมชาติที่เอาตัวรอด และเอาเปรียบกันแบบ “ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” การพัฒนาคุณภาพของพลเมืองด้วยการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก การศึกษาดังกล่าวคือ “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย” เป็นการศึกษาที่เริ่มตั้งแต่เด็กและดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุดจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษาและเข้าสู่วัยทำงาน ส่งเสริมเสรีภาพและทักษะการคิดและการแสดงออกมากกว่า การทำตามในแบบการศึกษาระบบเดิม ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน คือ การเคารพคุณค่าของความเป็นมนุษย์เสมอกัน เคารพความแตกต่างและความยุติธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการให้การศึกษาด้านการเมือง (Political Education) เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่าการเรียนรู้จากการรับรู้แต่ขาดประสบการณ์ และเพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจทางการเมืองถูกผูกขาดอยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีเป้าหมายสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนรู้จักสังคมของตน เห็นโอกาสและช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับผิดชอบกับระบอบการเมืองการปกครองของประเทศ ตลอดจนได้แสดงบทบาท ปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะ “พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม” (Justice-Oriented Citizen) ทั้งนี้เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมประชาธิปไตยในสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืน การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตยในระบอบประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม ควบคู่ไปกับการสร้างความเชื่อร่วมกันตามแนวทางประชาธิปไตย จนเกิดความเห็นความเป็นสาธาณธรรมร่วมกัน การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตยในระบอบประชาธิปไตย

<sup>1</sup> นักวิชาการศึกษา สถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จึงจำเป็นต้องสร้างระบบการเรียนรู้ของประชาชนในชาติเพื่อให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อให้บุคคลปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต จนเกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมของสังคม และนำไปสู่การสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปกครอง เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐ จะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนนาน ก็โดยการสร้างความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ที่รับรองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค และความยุติธรรมของคนในสังคม

กลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย (Thai Civic Education, 2556) ได้ให้ความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ดี มีความรับผิดชอบ มีคุณลักษณะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยได้จัดประเภทของพลเมือง (Kind of Citizenship) โดย Joel Westheimer and Joseph Kahne<sup>2</sup> ได้จัดประเภทของพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย จำนวน 3 แบบด้วยกัน ได้แก่

- พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)
- พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)
- พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)

พลเมืองทั้งสามแบบมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ทว่าพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมนั้น มีคุณลักษณะพิเศษที่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมเชิงมหภาคได้มากกว่าพลเมืองระดับอื่น ๆ เนื่องจากพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมจะเป็นพลเมืองที่มีแนวคิดในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงเชิงระบบหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคม เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อกลุ่มคนในทุกระดับ พลเมืองกลุ่มนี้จะมุ่งเน้นไปที่การคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างสังคมนโยบายและเศรษฐกิจ โดยพิจารณาปรากฏการณ์ในเชิงลึก มีการสืบสอบ วิเคราะห์ติดตามความเคลื่อนไหวทางสังคม และผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น ตลอดจนนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมต่อสังคม<sup>3</sup>

<sup>2</sup> (Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. American Educational Research Journal, 41 (2), 237-269)

<sup>3</sup> [https://issuu.com/pengyib/docs/finish\\_7](https://issuu.com/pengyib/docs/finish_7) กรกฎาคม 2560

ตาราง แบบของพลเมือง (Kinds of citizens)

	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้น ความเป็นธรรมในสังคม (Justice-Oriented Citizen)
คำอธิบาย	<ul style="list-style-type: none"> <li>• รับผิดชอบต่อชุมชน</li> <li>• ตั้งใจทำงานและจ่ายภาษี</li> <li>• ปฏิบัติตามกฎหมาย</li> <li>• ริชเชิล และบริจาคเลือด</li> <li>• อาสาที่จะทำงานที่ช่วยเหลือในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• เป็นสมาชิกขององค์กรที่กระตือรือร้น และมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนา</li> <li>• จัดการชุมชนให้ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ</li> <li>• รู้ว่ารัฐมีกระบวนการทำงานอย่างไร</li> <li>• รู้วิธีการการทำงานอย่างเชื่อมโยง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคม นโยบายและเศรษฐกิจ โดยพิจารณามากกว่าเหตุการณ์ที่ผิวเผิน</li> <li>• ความสับสนและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม</li> <li>• รู้เกี่ยวกับเคลื่อนไหวทางสังคม และผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น</li> </ul>
ตัวอย่างการปฏิบัติ	ร่วมบริจาคในงานการรณรงค์แก้ปัญหาความอดอยากที่เกิดขึ้น	มีส่วนร่วมในการรณรงค์แก้ปัญหาความอดอยาก	ค้นหาสาเหตุ/ต้นตอปัญหาของความอดอยากเพื่อแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ
แนวคิดพื้นฐาน	แก้ปัญหาของสังคม พัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีคุณลักษณะที่ดี ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อ เคารพกฎหมาย และกติกาของสังคม	แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้ดำเนินการวางระบบและโครงสร้างของสังคม	แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองต้องตั้งคำถามและเปลี่ยนแปลงหรือโครงสร้างของสังคม เมื่อมีการทำงานที่กระทบต่อความไม่เป็นธรรม

Westheimer, J. and Kahne, J. Educating the “Good” Citizen: Political Choices and Pedagogical Goals.

รายวิชาพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมของสังคม พัฒนาขึ้นเพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เน้นการพัฒนาคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองตามแนวคิดของ Dr.David Syngier ที่ควรเน้นคุณลักษณะการเป็นพลเมือง

ประชาธิปไตยแบบหนา (Thick Democracy) ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็น การวิพากษ์ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา รวมทั้งเรียนเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย โครงสร้างทางการปกครอง ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแบบบาง (Thin Democracy) เพื่อให้ได้พลเมืองที่มีคุณภาพและไปสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคมได้

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติมพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม มีจุดมุ่งหมาย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย
2. เพื่อศึกษากรณีตัวอย่าง หรือบุคคลที่เป็นพลเมืองต้นรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก
3. เพื่อศึกษาประเด็นหรือสถานการณ์ร่วมสมัย เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองหรือชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ
4. เพื่อปฏิบัติการศึกษาค้นคว้า และปฏิบัติการพัฒนาหรือแก้ปัญหาชุมชนหรือสังคม
5. เพื่อจัดทำข้อเสนอการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในชุมชนหรือท้องถิ่น

## 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม “พลเมืองผู้มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม”

### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ระยะเวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษาแนวคิด และความหมายของราษฎร ประชาชน และพลเมือง ในระบบประชาธิปไตย และแนวคิดของพลเมือง 3 แบบ ประกอบด้วย 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม และ 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมของสังคม

ศึกษาแนวคิดของการเป็นพลเมืองต้นรู้และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม กับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

ศึกษากรณีตัวอย่าง หรือบุคคลที่เป็นพลเมืองต้นรู้ และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก ในด้านต่าง ๆ ทั้งในอดีตและเป็นบุคคลร่วมสมัย

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้วยการสนทนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาเอกสาร การชมภาพยนตร์และสะท้อนประสบการณ์ 2) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้วยการเดินเมือง การทำแผนที่เดินดิน การสัมภาษณ์



ผู้เกี่ยวข้อง และการศึกษาแนวทางการแก้ไขหรือพัฒนา 3) จัดระบบข้อมูลเพื่อศึกษาปมรากของปัญหาหรือสถานการณ์ 4) การออกแบบกระบวนการดำเนินการ 5) ดำเนินการตามแผนงาน 6) การสรุปผลการดำเนินการ และการสรุปบทเรียนที่ได้รับ และ 7) การดำเนินผลการดำเนินการด้วยรูปแบบต่าง ๆ

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการพลเมืองผู้มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยการดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การปฏิบัติการ และนำเสนอผลการเรียนรู้ ให้มีคุณลักษณะการเป็นพลเมืองดีมีคุณ มีส่วนร่วมและสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง

### ผลการเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของการเป็นพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อให้นักเรียนมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบในการคิดวางแผน ดำเนินการ และนำเสนอผลการดำเนินการ
3. เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมของสังคม และสร้างการเปลี่ยนแปลงได้

## 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แนวคิดพื้นฐานของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง				
1.1	นิยามและความสำคัญ (1)	2 ชั่วโมง	1. อภิปรายและลงข้อสรุป ความหมายของประชาชน ราษฎร และพลเมือง 2. ชมภาพยนตร์เรื่อง The Tree และสะท้อนบทเรียนเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง	บันทึกการเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
1.2	นิยามและความสำคัญ (2)	2 ชั่วโมง	1. อภิปรายและลงข้อสรุป ความหมายและความแตกต่างระหว่าง “พลเมือง “ และ “พลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย” 2. ชมภาพยนตร์เรื่อง The Reader และสะท้อนบทเรียนเกี่ยวกับพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย	1. สรุปบทเรียน โดยใช้ Exit Card 2. บันทึกการเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียน
1.3	พลเมือง 3 แบบ	2 ชั่วโมง	1. ศึกษาบทความเรื่อง What kinds of citizens? 2. วิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ในสังคมไทยและสังคมโลกเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง แต่ละแบบ	1. สรุปบทเรียน โดยใช้ Graphic Review 2. บันทึกการเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียน
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง</b>				
2.1	แนวคิดของประชาธิปไตยศึกษา	2 ชั่วโมง	1. ศึกษาคลิปเรื่อง Plato's Cave และอภิปราย ลักษณะทั่วไปในการเมือง การปกครอง 2. ศึกษาเอกสารเรื่อง “การเมืองเรื่องใกล้ตัว” 3. ศึกษาและนำเสนอวาทะของชนชั้นนำระดับชาติ หรือระดับโลก	บันทึกการเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียน
2.2	แนวคิดสิทธิมนุษยชนศึกษา	2 ชั่วโมง	1. ทบทวนและถอดรหัส การละเมิดและถูกละเมิด 2. ศึกษาสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ	บันทึกการเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
			3. อภิปรายแนวทางการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมไทย เช่น การตัดผมทรงนักเรียน การล้อเลียน และการละเมิดต่าง ๆ	
2.3	แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา	2 ชั่วโมง	<ol style="list-style-type: none"> <li>ศึกษาแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายและสังคม Inclusive City</li> <li>ศึกษารณีตัวอย่างของชุมชน 3 ภูมิ ได้แก่ ภูมิจีน ภูมิฝรั่ง และภูมิขาวกับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย</li> <li>ศึกษารณีปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>บันทึกการเรียนรู้และการสะท้อนบทเรียน</li> <li>บันทึกการเรียนรู้ภาคสนาม (Site Visit)</li> </ol>
2.4	ความเป็นพลเมืองกับสิ่งแวดล้อมศึกษา	2 ชั่วโมง	<ol style="list-style-type: none"> <li>ศึกษารณีศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ได้แก่ ปัญหาโลกร้อน Carbon Footprint</li> <li>ศึกษาทิศทางการจัดการทรัพยากรของประเทศพัฒนาแล้วในโลก ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น</li> <li>สืบค้นและเรียบเรียงเขียนบทความวิชาการขนาดสั้น เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>บันทึกการเรียนรู้และการสะท้อนบทเรียน</li> <li>บทความการดำเนินการรักษาสิ่งแวดล้อม</li> </ol>

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
2.5	ความเป็นพลเมืองกับการแบ่งปันทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	2 ชั่วโมง	<ol style="list-style-type: none"> <li>ศึกษาแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมและเท่าเทียม และการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม</li> <li>ศึกษารูปแบบระบบการเมืองการปกครองกับระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลก</li> <li>ศึกษาภาพยนตร์สารคดีเรื่อง Food, INC</li> <li>ศึกษาสถานการณ์โลกจากข่าวและบทความ</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน</li> <li>วิเคราะห์บทความและสถานการณ์โลก</li> </ol>
2.6	พลเมืองกับการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	2 ชั่วโมง	<ol style="list-style-type: none"> <li>ศึกษาแนวคิดและหลักการของการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัล</li> <li>สำรวจสภาพของการรู้เท่าทันสื่อและความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Quotient: DQ)</li> <li>ปฏิบัติการถอดรหัสสื่อโฆษณา</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน</li> <li>ผลงานการวิเคราะห์และถอดรหัสสื่อ</li> </ol>
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การศึกษาข้อมูลในชุมชนและท้องถิ่น</b>				
3.1	เครื่องมือ 7 ชิ้นสำหรับการสำรวจชุมชน (1)	2 ชั่วโมง	<ol style="list-style-type: none"> <li>ศึกษาแนวคิดและหลักการของเครื่องมือ (1) แผนที่เดินดิน (2) ผังเครือญาติ</li> <li>ทดลองปฏิบัติและถอดประสบการณ์การปฏิบัติ</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน</li> <li>ผลงานการดำเนินการทดลองเครื่องมือสำรวจชุมชน</li> </ol>

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
3.2	เครื่องมือ 7 ชิ้นสำหรับการสำรวจชุมชน (2)	2 ชั่วโมง	1. ศึกษาแนวคิดและหลักการของเครื่องมือ (1) โครงสร้างองค์การชุมชน (2) ระบบสุขภาพชุมชน 2. ทดลองปฏิบัติและถอดประสบการณ์การปฏิบัติ	1. บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน 2. ผลงานการดำเนินการทดลองเครื่องมือสำรวจชุมชน
3.3	เครื่องมือ 7 ชิ้นสำหรับการสำรวจชุมชน (3)	2 ชั่วโมง	1. ศึกษาแนวคิดและหลักการของเครื่องมือ (1) ปฏิทินชุมชน (2) ประวัติศาสตร์ชุมชน 2. ทดลองปฏิบัติและถอดประสบการณ์การปฏิบัติ	1. บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน 2. ผลงานการดำเนินการทดลองเครื่องมือสำรวจชุมชน
3.4	เครื่องมือ 7 ชิ้นสำหรับการสำรวจชุมชน (4)	2 ชั่วโมง	1. ศึกษาแนวคิดและหลักการของเครื่องมือเรื่องประวัติชีวิต 2. ทดลองปฏิบัติและถอดประสบการณ์การปฏิบัติ	1. บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน 2. ผลงานการดำเนินการทดลองเครื่องมือสำรวจชุมชน
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ปฏิบัติการสำรวจและนำเสนอผลการแก้ไขปัญหา</b>				
4.1	การดำเนินการสำรวจชุมชน	2 ชั่วโมง	1. ประมวลผลการดำเนินการ 2. ลงข้อสรุปและแสวงหาวิธีการนำเสนอผลการดำเนินการ	1. บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน 2. การนำเสนอผลด้วยบทความ
4.2	การนำเสนอผลการดำเนินการ	2 ชั่วโมง	1. การจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลการดำเนินการ 2. นำเสนอผลการดำเนินการ	1. บันทึกการเรียนรู้และสะท้อนบทเรียน 2. สารนิทัศน์ (Documentary Board)

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

แนวทางการเรียนรู้แบบทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรุควิเคราะห์และความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่ง ๆ โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น มนุษย์แต่ละคนต่างมีขีดความสามารถในการ “สร้างโลกในการรับรู้” ของแต่ละคนแตกต่างกันไป แม้เราจะอยู่อาศัยในโลกใบเดียวกันแต่เราต่างมีการรับรู้ต่อโลกเฉพาะส่วนต่าง ๆ กันไป การรับรู้เกี่ยวกับโลกนี้ประกอบไปด้วย มโนภาพ (images) ประสบการณ์ (experiences) แนวคิด (concept) การประเมินหรือคาดคะเน (judgments)

เราในฐานะ “ผู้เรียน” เมื่อลงมืออ่านหรือฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราย่อมต้องการเข้าใจความหมายที่ใกล้เคียงกับสิ่งนั้น เรื่องนี้มีนักวิจัยด้านสมองของมนุษย์มองว่า สมองของคนเรานั้นเปรียบเสมือนกับ “เครื่องจักรที่คอยทำหน้าที่ในการค้นหาความหมาย” หากมีอะไรที่เราพบเจอแล้วดูไม่เข้าท่า สิ่งนั้น ๆ มักจะได้รับการแก้ไขหรือทำให้มีความชัดเจน หรือ หากข้อมูลบางอย่างขาดหายไป เราก็พยายามเติมเต็มเพื่อสร้างความเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้น ๆ เช่น ครูที่ทำหน้าที่บรรยายในชั้นเรียน นักเรียนแต่ละคนรับและจำเนื้อหาที่ครูบรรยายแตกต่างกันไป นักเรียนบางคนสามารถจำเรื่องที่ครูบรรยายได้แม้เวลาจะผ่านไปหลายสิบปีแล้ว ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งลืมไปตั้งแต่ออกจากห้องเรียน ตรงจุดนี้เองที่ มุมมองของการเรียนรู้แนว constructivist มองการเรียนรู้ในฐานะที่เป็น “กระบวนการที่สัมพันธ์กับความรู้สึนึกคิดของปัจเจกบุคคล” หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับโลกในการรับรู้ของนักเรียน

“กระบวนการที่สัมพันธ์กับความรู้สึนึกคิดของปัจเจกบุคคล” การสร้างกระบวนการในเรื่องนี้มีหลายเรื่องที่เราควรมีความเข้าใจเบื้องต้น เช่น ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง ผู้เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง โครงสร้างของความหมาย เมื่อมีข้อมูลใหม่ ๆ เข้ามาในหัวของพวกเขา ข้อมูลเหล่านั้นจะถูกนำไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่เขาได้รับรู้หรือเข้าใจก่อนหน้านี้แล้ว ผู้เรียนแต่ละคนต่างก็มีประสบการณ์และอัตชีวประวัติเฉพาะตน อัตลักษณ์ต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อมุมมองของผู้เรียน ตั้งแต่เพศภาวะ ชนชั้น อายุ ชาติพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น รูปแบบของความชาญฉลาดไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความเก่งในคณิตศาสตร์หรือภาษา แต่มีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย

การเรียนรู้แบบทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองนี้ มีผู้แบ่งประเภทย่อยออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมาย
2. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ในสิ่งที่พวกเขาเรียนรู้
3. ผู้เรียนสามารถวิพากษ์วิจารณ์หรือถกเถียงสิ่งที่เขาหรือเพื่อนในห้องเรียนร่วมกันเรียนรู้

การเรียนรู้แนวนี้มีขั้นตอนที่สำคัญคือ การติดตามผลแบบพินิจวิเคราะห์ (reflective follow-up) ขั้นตอนนี้เองเป็นช่วงเวลาที่คุณสามารถบอกเล่าการสอน ทั้งที่เป็นแนวคิดและข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้การวิเคราะห์ที่เป็นระบบและยกระดับจากรูปธรรมสู่นามธรรมได้ ภายใต้กระบวนการเหล่านี้ “ครู” เป็นผู้มีส่วนสำคัญมากในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว

### **ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในแนวการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง**

หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์หลักในการเรียนรู้ (learning concepts) กับ วิธีการพัฒนาความสามารถและทักษะของผู้เรียน อยู่ที่การเปิดให้ผู้เรียนได้บอกเล่า ยกตัวอย่าง ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนความเห็นหรือประสบการณ์ ถกเถียง อภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผล เพื่อนำไปสู่การนำเสนอการแก้ไขปัญหาและปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องสอดคล้องกับหลักการในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ในแต่ละมโนทัศน์ตามความเหมาะสม ต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างมโนทัศน์หลักในการเรียนรู้ ที่รวบรวมขึ้นโดย Thai Civic Education

- **การเห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** ครูผู้สอนสามารถใช้วีดิทัศน์หรือการอ่านข่าวเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ข้อถกเถียงในประเด็นสิทธิมนุษยชน โดยสามารถเลือกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก และใช้รูปแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย หรือ การอภิปรายในชั้นเรียน เพื่อเปิดให้ผู้เรียนได้นำเสนอความเห็น ยกตัวอย่าง ตลอดจนอภิปรายแลกเปลี่ยนถึงความสำคัญ และเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องเห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- **การมีความซื่อสัตย์สุจริต และการมีความกล้าหาญทางจริยธรรมเพื่อสร้างพลเมือง** ที่มีคุณธรรม รูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้มโนทัศน์นี้ ครูผู้สอนสามารถนำกรณีศึกษาบุคคลตัวอย่าง ทั้งที่เป็นพลเมืองทั่วไป หรือข้าราชการที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนจากบุคคลจริง รวมทั้งเปิดให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- **การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม เป็นสำคัญ ความสำนึกในความเป็นเจ้าของ** โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ประเทศ และโลก รูปแบบการจัดการที่คุณสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถและทักษะในเรื่องนี้ของผู้เรียน ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มย่อยหรือการอภิปรายในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความเห็นและอภิปรายในประเด็นข้อขัดแย้งที่หลากหลาย และตระหนักถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม

- **การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง** และการเคารพสิทธิผู้อื่น ครูผู้สอนสามารถใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนบอกหรือแสดงบทบาทที่สะท้อนความเข้าใจ ค่านิยม การตัดสินใจของตน และเปิดให้มีการอภิปรายถึงเหตุผล ความเข้าใจที่แตกต่าง เคารพในความหลากหลาย

เรียนรู้ที่จะรับฟัง โต้แย้ง ปรับเปลี่ยนมุมมอง และหาข้อสรุปร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิผู้อื่น

- **การใช้สิทธิโดยไม่ละทิ้งหน้าที่ของตนตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม และความมีวินัย**

ในตัวเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่ของพลเมือง เช่น สิทธิในการศึกษาเล่าเรียน เสรีภาพ เลือกรับอย่างมีคุณภาพ รักษาผลประโยชน์ของชาติ ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการและส่วนรวม สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนสามารถใช้วิธีการ การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักและเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- **การรู้จักเสรีภาพและการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ รวมถึงการเคารพเสรีภาพของผู้อื่น** ผู้สอนสามารถใช้กรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กรณีตัวอย่างที่มีแนวปฏิบัติถูกต้องและไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพอย่างไม่รับผิดชอบ การไม่เคารพเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อเปิดให้มีการอภิปราย ถกเถียงถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องรู้จักใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบและเคารพเสรีภาพของผู้อื่นและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- **การรักความเสมอภาคและความยุติธรรม** ใช้รูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนผ่านการแสดงบทบาทสมมติที่แตกต่างกันในประเด็นถกเถียงเรื่องความเสมอภาคและความยุติธรรม โดยคำนึงถึงมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับความรู้ด้านกฎหมาย มุ่งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและอธิบายเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องรักความเสมอภาคและความยุติธรรม

- **การยึดหลักภราดรภาพและความเป็นพหุนิยมและการเคารพความแตกต่าง** การแสดงละคร เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของบุคคลกลุ่มอื่นที่มีความแตกต่างจากตนผ่านการแสดงละคร เช่น ความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ถิ่นกำเนิด ความพิการ สภาพร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง เพื่อให้ผู้เรียนยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยึดหลักภราดรภาพและความเป็นพหุนิยม และการเคารพความแตกต่างและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- **สันติวิธีและการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี** เพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด ความเข้าใจ มุมมอง และค่านิยม ครูใช้รูปแบบสถานการณ์จำลอง และการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนที่แสดงในบทบาทสมมติได้นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความเห็น และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องเข้าใจหลักสันติวิธีและการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี



- **สิทธิมนุษยชน** การใช้กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิผู้บริโภค สิทธิชุมชน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนยกตัวอย่าง และอภิปรายความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องยึดถือสิทธิมนุษยชน

- **การรู้เท่าทันสื่อ** ครูสามารถใช้กรณีศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อสารมวลชน เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความเห็น ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผล การเข้าใจอุดมการณ์ทางการเมืองที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอ การแยกแยะความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง การคิดไตร่ตรอง และเลือกรับอย่างเป็นเหตุเป็นผล

- **การเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบันด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ** การใช้กรณีศึกษาจากข่าวหรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีประเด็นน่าเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันคิดสรรมา เพื่อให้ผู้เรียนบอก ยกตัวอย่างและอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน และนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

- **การมีจิตสำนึกรวมหมู่ การทำงานเป็นหมู่คณะ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน** การเรียนรู้ด้วยเกม เพื่อฝึกการทำงานและการแก้ไขปัญหาเป็นหมู่คณะ เพื่อให้เห็นคุณค่า และเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นหมู่คณะ

- **การคิดอย่างมีวิจารณญาณในระบบประชาธิปไตย ความมีเหตุผล** มโนทัศน์การเรียนรู้นี้ ครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้จากการตั้งคำถาม การวิจัย ค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล การโต้แย้ง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และการคิดสืบสาวหาสาเหตุ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดเปรียบเทียบ การคิดประเมินค่าและการตัดสินใจ รูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การสนทนาแบบโสเครตีส และการพูดคุยปรัชญาในห้องเรียน ในประเด็นที่เป็นที่นำถกเถียงต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด คิดอย่างมีคุณภาพ มีหลักคิด และมีเหตุผลขึ้น

- **ทักษะการสื่อสารในระบบประชาธิปไตย** ครอบคลุมถึงการฟัง การอ่าน การค้นคว้า การจับใจความ การสรุปความ การย่อความ การขยายความ การตีความ การแปลความ การพูด การเขียน การโต้ว่าที่ การอภิปราย การวิจารณ์ประเด็น การไม่วิจารณ์บุคคล การกล้าแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การพัฒนาความสามารถและทักษะนี้ สามารถใช้การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ และการแสดงบทบาทสมมติ ฝึกฟัง อ่าน ค้นคว้าและทักษะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสื่อสารกันในระบบประชาธิปไตยได้เข้าใจกัน อย่างมีประสิทธิภาพ

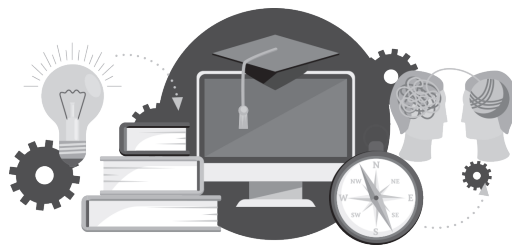
- **การยึดหลักเสียงข้างมากและการเคารพเสียงข้างน้อย** การแสดงบทบาทสมมติสามารถนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในชีวิตจริง โดยเปิดให้ผู้เรียนได้อภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองยึดหลักเสียงข้างมากและเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- **การพัฒนาความรู้ความคิดจิตใจ พฤติกรรม และการทำงานของตนเองอยู่เสมอ** โน้ตค้น การเรียนรู้นี้ สามารถพัฒนาความสามารถและทักษะได้โดยผ่านการอภิปรายกลุ่มย่อยหรือ การอภิปรายในชั้นเรียน

- **การมีจิตสาธารณะและการมีจิตอาสา การมีส่วนร่วมช่วยครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ** ความสามารถและทักษะนี้สามารถใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ โดยให้ ผู้เรียน สำรวจปัญหา เสนอวิธีการแก้ปัญหา อภิปรายทางเลือกในการแก้ปัญหา ตัดสินใจด้วยการลงมติ หรือใช้ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือด้วยกันด้วยเหตุผลโดยไม่ต้องลงมติ วางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการ สรุปรงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตัวผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ การคิด เจตคติและค่านิยม ทักษะ พฤติกรรมและการนำไปใช้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ตั้งคำถาม ค้นคว้าได้อย่างเป็น ระบบ คิดวางแผนและลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ต้นตอของปัญหาเพื่อผลที่ยั่งยืน ยุติธรรม และสามารถแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง

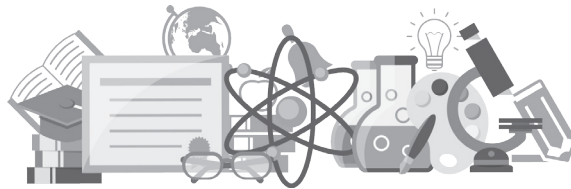
- **การมีส่วนร่วมทางการเมือง** ประกอบไปด้วย การมีความสนใจการเมือง การติดตามข่าวสาร การเมือง และหลักธรรมาภิบาลและการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมือง การพูดคุยก แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นทางการเมืองกับผู้อื่น การใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ การร่วมกิจกรรมรณรงค์ทางการเมือง การเมืองภาคพลเมือง เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การเข้าชื่อ เสนอให้ถอดถอน การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

- **ความรู้พื้นฐานทางการเมือง** ประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของการเมือง การปกครอง ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญระบบการเมืองการปกครองเมตเจการและประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจกับระบบการเมืองการปกครอง ทุนนิยม และสังคมนิยม เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ความหมาย หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ วิธีการ ข้อดีข้อเสีย ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถใช้วิธีการ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอหน้าชั้นเรียน และรูปแบบการสนทนาแบบโสเครตีส เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ด้านประชาธิปไตย รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย หรืออภิปรายในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจชีวิตกับการเมือง การเมืองในชีวิตประจำวัน การเมืองกับคุณภาพชีวิต การเมือง กับการจัดสรรภาษีอากร งบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากร



## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์
1. ความรู้ 2. เจตคติ 3. ทักษะ	1. เขียนสรุปความรู้ และสะท้อน บทเรียน 2. การประเมิน จากเพื่อนและ ผู้ที่เกี่ยวข้อง	1. แบบบันทึก การเรียนรู้ (Journal Writing) 2. สารนิทัศน์ (Documentary Board)	ระหว่างเรียนและ หลังเรียน	ผู้เรียนสร้างเกณฑ์ การประเมินพร้อม เหตุผล รวมทั้ง การประเมินจากเพื่อน และผู้เกี่ยวข้อง



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รายวิชาเพิ่มเติม  
พลเมืองผู้มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม  
ผู้สอน .....

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

เวลา 30 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว นักเรียนสามารถ

- 1.1 อธิบายความหมายและหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนได้
- 1.2 สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนได้

#### 2. สาระการเรียนรู้

2.1 สิทธิมนุษยชน คือสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นของเราทุกคน ไม่ว่าจะเป็ใครหรืออยู่ที่ใดบนโลกใบนี้ ไม่ว่าคุณจะมีเชื้อหรือใช้ชีวิตแบบใดก็ตาม

2.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) เกิดขึ้นในปี 2491 หลังเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง องค์การสหประชาชาติได้กำหนดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นกรอบในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน

#### 3. กิจกรรมการเรียนรู้

1. นักเรียนแต่ละคนรับกระดาษ “ตารางประสบการณ์ เธอผ่านอะไรมาบ้าง” โดยในแต่ละช่องมีข้อความประสบการณ์แบบต่าง ๆ อาทิ

เคยถูกลงโทษอย่างรุนแรง	เคยใช้สื่อออนไลน์ทำให้เกิดความเข้าใจผิด
เคยตั้งฉายาเพื่อให้รู้สึกอับอาย	เคยถูกริบของใช้ส่วนตัวเช่น โทรศัพท์มือถือ
เคยถูกล้อนินทาเนื่องจากผมยาว	เคยใช้คำที่ไม่สุภาพ

2. ครูอธิบายกติกาว่าเมื่อให้สัญญาณให้นักเรียนแต่ละคนไปสัมภาษณ์เพื่อน “เธอเคยเจออะไรมาบ้าง” โดยอาจเป็นประสบการณ์ตามที่ระบุในตารางหรือเป็นประสบการณ์อื่น ๆ ที่นักเรียนสามารถเขียนเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้ นักเรียนสามารถผลัดกันเล่าประสบการณ์ใช้เวลาคนละประมาณ 1 นาที และลงชื่อในกระดาษ

3. เมื่อมีสัญญาณหมดเวลา นักเรียนสลับไปสัมภาษณ์เพื่อนนักเรียนคนอื่นไปเรื่อย ๆ ตามเวลาที่ มี ประมาณ 15 นาที

4. เมื่อหมดเวลา นักเรียนรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ครูสุ่มเลือกนักเรียนมาเล่าเรื่องของตนเอง โดยครูอาจมีข้อตกลงว่าสิ่งที่ฟังในวันนี้ถือเป็นความลับ เป็นไปเพื่อการเรียนรู้ จะไม่นำไปขยายความต่อหรือเผยแพร่ เมื่อนักเรียนคนแรกเล่าเรื่องจบ ให้เลือกชื่อเพื่อนจากกระดาษที่ตนไปสัมภาษณ์มา โดยอาจเป็นเรื่องที่ตนประทับใจและอยากถามข้อมูลเพิ่มเติม เวียนไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคนหรือตามสมควรที่เวลากำหนดไว้

5. นักเรียนแต่ละคนบันทึกประสบการณ์ที่ได้รับลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ ในประเด็นเรื่องนักเรียนคิดว่ากิจกรรมที่ผ่านมาและเรื่องราวของเพื่อนที่ได้ฟังมานั้น เกี่ยวข้องอย่างไรกับเรื่องสิทธิมนุษยชน

6. ครูสุ่มเลือกนักเรียนมานำเสนอสิ่งที่ได้เขียนหรือได้เรียนรู้ นักเรียนคนอื่น ๆ ให้บันทึกเพิ่มเติมลงในสมุดบันทึกของตนเอง

7. ให้นักเรียนสรุปหลักการปฏิบัติเพื่อไม่ละเมิดผู้อื่น และการป้องกันไม่ให้ผู้ใดมาละเมิดตนเอง

#### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายและหลักการของสิทธิมนุษยชนได้	สังเกตการตอบคำถามในชั้นเรียน	ประเด็นคำถาม	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 80
2. นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนได้	การใคร่ครวญและเขียนสรุปความรู้	บันทึกการเรียนรู้	นักเรียนเขียนสรุปและสะท้อนบทเรียนโดยมีสาระสำคัญของหลักการและแนวปฏิบัติเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ครบถ้วน

# รายวิชาเพิ่มเติม : รักษ์พิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชน<sup>1</sup>

13

อาจารย์ ดร.นิตกร อ่อนโยน<sup>2</sup>

## 1. หลักการและเหตุผล

ความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการพัฒนาความเจริญเติบโตทางวัตถุที่ขาดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมอันสะท้อนได้จากปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลกและภูมิภาคที่ได้ถูกนำเสนอผ่านรายงานขององค์การสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ ที่ชื่อว่า “Global Environmental Outlook 5 (GEO-5)” ซึ่งในรายงานฉบับดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในสภาพปัจจุบันสะท้อนได้จากตัวบ่งชี้จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2) สารเคมีและของเสีย 3) การใช้ทรัพยากรของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ พบว่าประเทศไทยเผชิญปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหลายปัญหา มาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ปัญหาขยะมูลฝอย พบว่า มีแนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ.2551-2556 โดยในปี พ.ศ.2556 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศราว 26.774 ล้านตัน ซึ่งเป็นอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันที่เพิ่มขึ้นจากเดิมในปี พ.ศ.2551 เท่ากับ 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2557:5-1) 2) ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม พบว่า ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2551-2556 แหล่งน้ำที่มีผลคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีมีแนวโน้มลดลง ขณะที่แหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์พอใช้และเสื่อมโทรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และจากค่าพารามิเตอร์ที่ใช้บ่งชี้การปนเปื้อนในรูปสารอินทรีย์สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมีสาเหตุมาจากการระบายน้ำทิ้งจากชุมชน การเกษตรกรรมและการปศุสัตว์ (กรมควบคุมมลพิษ, 2557: 1-25, 5-3) 3) ปัญหามลพิษทางอากาศ พบว่า มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก แก๊สโอโซน และสารอินทรีย์ระเหยง่ายสูงกว่าค่ามาตรฐานอย่างต่อเนื่องมาตลอดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยแหล่งกำเนิดมลพิษมาจากยานพาหนะและการจราจรที่เพิ่มมากขึ้น เป็นสำคัญ (กรมควบคุมมลพิษ, 2557: 5-2)

<sup>1</sup> รายวิชาเพิ่มเติมนี้ปรับจากปริญญาบัตรของ นายนิตกร อ่อนโยน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมี อ.ดร.วิญฉมภ์ อยู่ในศัล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ รศ.ดร.พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

<sup>2</sup> อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี

หากพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเส้นทางคมนาคม ทำให้มีโครงการบ้านจัดสรรเกิดขึ้นหลายร้อยโครงการ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมที่มีอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งพบปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นประมาณ 1,501 ตันต่อวัน มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย ประมาณ 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยอำเภอคลองหลวงมีปริมาณขยะสูงสุดที่ 391 ตันต่อวัน คิดเป็น ร้อยละ 26.0 รองลงมาคือ อำเภอลำลูกกา 355 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 23.7 อำเภอเมืองปทุมธานี 334 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 22.3 2) ปัญหาคุณภาพของแหล่งรองรับน้ำต่าง ๆ ของจังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองสาขาต่าง ๆ มีคุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรมและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี (สำนักงานสถิติจังหวัดปทุมธานี, 2556: 18-20)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่นล้วนแล้วแต่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ (Human activities) ทั้งสิ้น มนุษย์จึงเป็นสาเหตุหลัก (Human causes) ของปัญหาสิ่งแวดล้อม (UNESCO; & UNEP, 2011: 11) ฉะนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อให้เกิดความสะอาดและดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดของสิ่งแวดล้อมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Rene Dobois ที่ว่า คิดในระดับโลก แต่ลงมือทำในระดับท้องถิ่น (Think Globally, Act Locally) ซึ่งเป็นข้อคิดที่ดีในการเตือนใจให้ตระหนักว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น มักจะเป็นปัญหาใหญ่ระดับโลก แต่การแก้ปัญหาที่ดีที่สุดคือการเริ่มทำในระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับชุมชน (Braus; & Wood, 1993: 8) ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนชุมชนท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เกิดเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

รายวิชาเพิ่มเติมรักษัภาพพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชนที่พัฒนาขึ้นนี้ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่เป็นทางออกของการพัฒนาและการดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นของทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก รายวิชานี้มีเป้าหมายที่จะช่วยพัฒนานักเรียนให้ “รู้” เป็น “รู้สึก” เป็น “ตั้งใจจริง” สู่ “การลงมือปฏิบัติจนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น” ตามผลการวิจัยจากระยะที่ 1 ซึ่งพบว่า ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และความตั้งใจที่จะกระทำเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งความรู้ส่งผลทางอ้อมให้เกิดพฤติกรรมโดยผ่านเจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น รายวิชาเพิ่มเติมนี้จึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาทั้งในด้านความรู้ เจตคติ และความตั้งใจหรือความมุ่งมั่นที่จะกระทำเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ทำทนายของสิ่งแวดล้อมศึกษา นั่นคือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ตลอดจนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดปทุมธานีที่มุ่งพัฒนาให้ปทุมธานีเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมสะอาด และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์

ของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับเป็นการสร้างพลเมืองและพลโลกที่เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่สืบไป

## 2. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติมรักษัพัททศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียน

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่เป็นสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
2. มีเจตคติและความตั้งใจจริงที่จะกระทำในการพิทักษ์รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
3. เป็นผู้ที่มีจิตบริการ รู้จักตอบแทนชุมชนท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยด้วยการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม
4. มีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่และป้องกันปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในอนาคต
5. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานของความพอเพียง

### วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา

1. อธิบายประเภทของขยะมูลฝอย แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย วิธีการลดหรือกำจัดขยะมูลฝอย และผลกระทบของขยะมูลฝอยที่มีต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้
2. อธิบายแหล่งที่มาของน้ำใช้ การใช้ประโยชน์จากน้ำใช้ในด้านการอุปโภคบริโภคของบ้าน โรงเรียน และชุมชนท้องถิ่น ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัดได้
3. อธิบายการผลิตกระแสไฟฟ้า ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตกระแสไฟฟ้า ประเภทของเครื่องใช้ไฟฟ้าที่บ้านและโรงเรียน ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ วิธีการใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดได้
4. อธิบายกระบวนการผลิตวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร ความปลอดภัยของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น วิธีการแก้ปัญหามลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้
5. สำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
6. วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
7. วางแผนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
8. แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
9. แสดงออกถึงความมุ่งมั่นที่จะลงมือแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองได้
10. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยหลักความพอเพียงได้



### 3. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

#### คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม “รัศมีพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชน”

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ระยะเวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษาประเภทของขยะมูลฝอยในบริบทของตนเอง ผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย วิธีการลดหรือกำจัดขยะมูลฝอย แหล่งที่มาของน้ำใช้ การใช้ประโยชน์จากน้ำใช้ในด้านการใช้ประโยชน์ในบริบทของตนเอง ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัด การผลิตกระแสไฟฟ้า ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ประเภทของเครื่องใช้ไฟฟ้าในบริบทของตนเอง ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ วิธีการใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด กระบวนการผลิตวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารความปลอดภัยของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น วิธีการแก้ปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ของการเสริมสร้างพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) สำรวจสภาพของสิ่งแวดล้อมและระบุปัญหาอย่างตั้งใจ 2) สร้างความสงสัยและพร้อมระบุคำถามอย่างกระตือรือร้น 3) วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้ความเข้าใจ 4) สร้างบทเรียนด้วยการสะท้อนคิด 5) เต็มใจปฏิบัติอย่างรับผิดชอบต่อสังคม ที่พัฒนาขึ้น ตลอดจนการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคม การจัดการเรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และการเรียนรู้เชิงรุก โดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติ ความตั้งใจจริงที่จะหาทางดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่และป้องกันปัญหาใหม่ มีจิตบริการ รู้จักตอบแทนชุมชนท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยด้วยการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานของความพอเพียงเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

#### ผลการเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่เป็นสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และแนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเอง

2. เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติและความตั้งใจจริงที่จะกระทำในการพิทักษ์รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตบริการ รู้จักตอบแทนชุมชนท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยด้วยการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่และป้องกันปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในอนาคต
5. เพื่อให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานของความพอเพียง

#### 4. โครงสร้างของรายวิชา

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ขยะมูลฝอยเหลือศูนย์ (Zero waste)			เวลา 12 ชั่วโมง	
1.1	ประเภทของขยะมูลฝอย	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	การประเมินเพื่อ การเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ
1.2	แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	1. บันทึกการเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียน 2. ผลงานการดำเนินการ ทดลองเครื่องมือสำรวจชุมชน
1.3	ผลกระทบต่อสุขภาพชีวิตหรือ สิ่งแวดล้อม	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน	3. พฤติกรรมหรือ ทักษะ

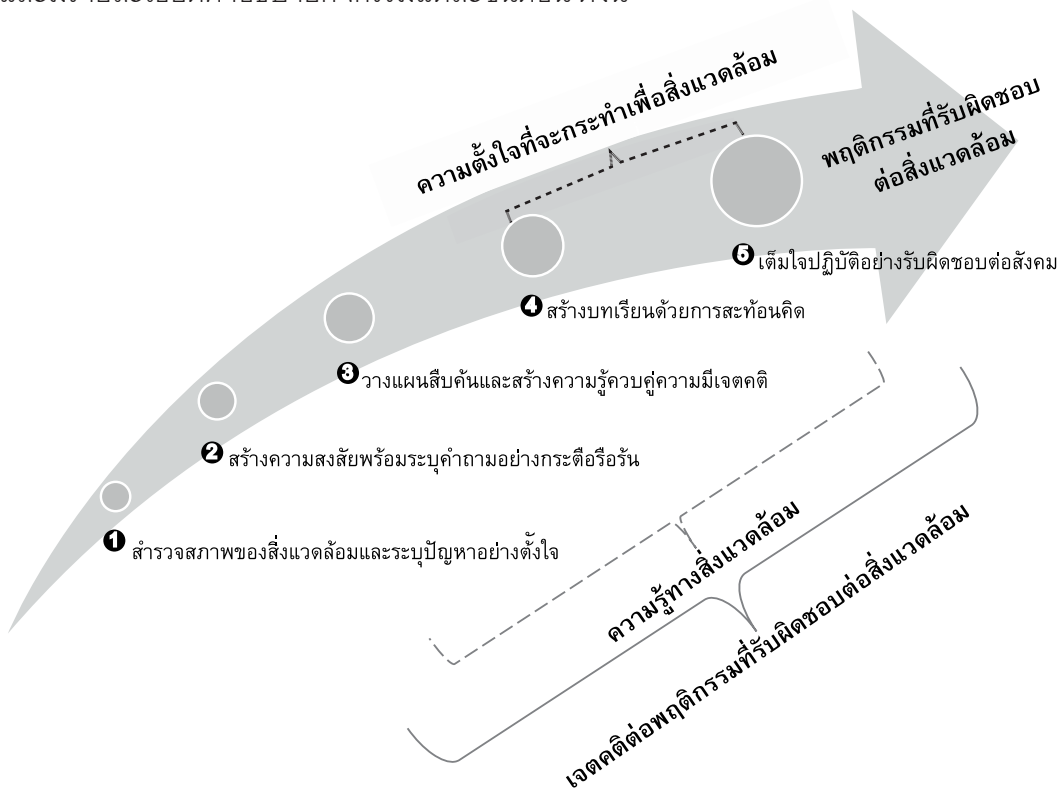
ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
1.4	วิธีการลดหรือกำจัดขยะมูลฝอย	6 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้ประเด็นพื้นฐาน และการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รัศมีน้ำ</b>			<b>เวลา 10 ชั่วโมง</b>	
2.1	แหล่งที่มาของน้ำใช้	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการ เรียนรู้รอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและ ความตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือ ทักษะ
2.2	การใช้ประโยชน์จากน้ำใช้	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	
2.3	ของเสียหรือผลกระทบจาก การใช้น้ำ	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	
2.4	วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัด	5 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้ประเด็นพื้นฐาน และการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 รัศมีพลังงานไฟฟ้า</b>			<b>เวลา 10 ชั่วโมง</b>	
3.1	การผลิตกระแสไฟฟ้า : ที่มาของกระแสไฟฟ้า	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจ ที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	เวลา	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินการเรียนรู้
3.2	ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน	
3.3	(1) ประเภทของเครื่องใช้ไฟฟ้า (2) ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ใช้	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน	
3.4	วิธีการใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด	5 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	
<b>หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บริโภคพอประมาณ</b>			<b>เวลา 8 ชั่วโมง</b>	
4.1	กระบวนการผลิตวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร	2 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	การประเมินเพื่อการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน 1. ความรู้ 2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ 3. พฤติกรรมหรือทักษะ
4.2	ความปลอดภัยของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	
4.3	ของเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	1 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	
4.4	วิธีการแก้ปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	4 ชั่วโมง	กระบวนการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และการเรียนรู้เชิงรุก	

## 5. กิจกรรมการเรียนรู้

### แนวคิดและแนวการสอน

กิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมรักษัพักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับนี้ ใช้ “กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ของการเสริมสร้างพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม” ที่พัฒนาขึ้นซึ่งอยู่บนฐานแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม (Science Technology Society and Environment, STSE) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการสร้างความรู้เชิงสังคม (Social constructivism) การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential learning) และแนวการพัฒนาลักษณะนิสัย (Character development) ตลอดจนการใช้แนวการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สืบสอบเป็นฐาน (Inquiry-based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน (Issue-based learning) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ดังภาพประกอบ และมีรายละเอียดคำอธิบายกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังนี้



ภาพความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกับกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ของการเสริมสร้างพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

## คำอธิบายกิจกรรมแต่ละกระบวนการเรียนการสอน

### 1. สำรวจสภาพของสิ่งแวดล้อมและระบุปัญหาอย่างตั้งใจ

ขั้นนี้เป็นขั้นกระตุ้นความสนใจและการรับรู้ของนักเรียนต่อประเด็นทางสิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปสำรวจสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในขั้นต่อไป

### 2. สร้างความสงสัยและพร้อมระบุคำถามอย่างกระตือรือร้น

ขั้นนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกประเด็นปัญหาที่ตนเองสงสัย และสนใจอยากที่จะเรียนรู้ อย่างไรก็ตามผ่านกระบวนการตั้งคำถาม ซึ่งครูอาจเป็นผู้ถามคำถามก็ได้ หรือจะเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้ตั้งคำถามด้วยตนเองก็ได้

### 3. วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้ความเข้าใจความมีเจตคติ

ขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือวางแผนดำเนินการค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัย โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้พิจารณาแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลในการตอบข้อสงสัยหรือประเด็นคำถามที่หลากหลายแหล่ง เช่น จากการสืบค้นอินเทอร์เน็ต จากห้องสมุด จากการสัมภาษณ์จากผู้รู้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อสงสัย เป็นต้น และลงมือรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ อภิปราย และลงข้อสรุปเพื่อตอบข้อสงสัยหรือประเด็นคำถาม

### 4. สร้างบทเรียนด้วยการสะท้อนคิด

ขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดการขยายขอบเขตการเรียนรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงการสะท้อนคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างใคร่ครวญ เพื่อให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งขั้นนี้เป็นขั้นที่สะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนความรู้ เจตคติ และแนวโน้มการแสดงออกของพฤติกรรมเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองเป็นอย่างดี

### 5. เต็มใจปฏิบัติอย่างรับผิดชอบต่อสังคม

ขั้นนี้เป็นการนำความรู้ในห้องเรียนไปใช้ในสถานการณ์ใหม่นอกห้องเรียนซึ่งเป็นสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยให้นักเรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งใจจะกระทำเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม จึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและช่วยพัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย ตลอดจนนักเรียนจะเป็นผู้สร้างข้อสรุปที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหา และนำเสนอผลที่ได้ พร้อมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนสมาชิก

### สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

ใช้บริเวณโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นรอบโรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญและมีคุณค่า เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อยู่ในบริบทที่เป็นจริง ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น กลายเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

## 6. การประเมินการเรียนรู้และประเมินผล

การประเมินการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมรักษาศีลศีลธรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชนสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย จะดำเนินควบคู่ไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการประเมิน เพื่อการเรียนรู้ (Assessment for learning) ประกอบด้วย 1) การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ (Feed-up: the purpose of assessment) เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นเป้าหมาย ภาระงานที่ต้องปฏิบัติ และวิธีการประเมินผล 2) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback: How am I doing?) เกี่ยวกับ ผลการเรียนรู้ภายหลังจากที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนรู้จุดเด่นและ จุดที่ต้องปรับปรุงของตนเอง และ 3) การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด (Feed-forward: where do we go next?) โดยเน้นการชี้แนะแนวทางและวิธีการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป เพื่อนำข้อมูล ผลการเรียนรู้ของนักเรียนไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเก็บรวบรวม ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ	ระยะเวลาประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้	การสอบ	แบบสอบ	ก่อนเรียน ระหว่างเรียนหลัง เรียน	มีคะแนนความรู้ คิดเป็นร้อยละ 70
2. เจตคติ และ ความตั้งใจ ที่จะกระทำ	การประเมิน	การประเมิน	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนทักษะในระดับดีขึ้นไป
	การประเมิน	การประเมิน	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนความตั้งใจที่จะกระทำ ในระดับดีขึ้นไป
	การเขียนสะท้อน การเรียนรู้	แบบบันทึกการเขียน สะท้อนการเรียนรู้	ระหว่างเรียน	มีคะแนนพฤติกรรมในระดับ ดีขึ้นไป
3. พฤติกรรม หรือทักษะ	การประเมิน	แบบประเมิน	ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน	มีคะแนนพฤติกรรมหรือทักษะ ในระดับดีขึ้นไป
	การเขียนบันทึก ทำพฤติกรรมดี เพื่อสิ่งแวดล้อม	บันทึกทำพฤติกรรมดี เพื่อสิ่งแวดล้อม	ระหว่างเรียน	ร้อยละของนักเรียนที่มีพฤติกรรม ที่ดีเพิ่มขึ้น

## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ขยะมูลฝอยเหลือศูนย์ (Zero waste)

รายวิชาเพิ่มเติม รัชภัททิศาสตร์สิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชน  
ผู้สอน อาจารย์ ดร.นิติกร อ่อนโยน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5  
เวลา 12 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. สำรวจและจำแนกประเภทของขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
2. สำรวจและอธิบายแหล่งที่มาของขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
3. วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
4. วางแผนในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
5. อธิบายผลกระทบของขยะมูลฝอยที่มีต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้
6. แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
7. มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะลงมือแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
8. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยหลักความพอเพียงได้

#### 2. สารการเรียนรู้

##### 2.1 ความรู้

##### 2.1.1 ประเภทของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยในครัวเรือนสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทตามลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

1. ขยะอินทรีย์ เป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ง่าย เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ใบหญ้า กิ่งไม้ ซากพืชซากสัตว์ เป็นต้น
2. ขยะรีไซเคิล เป็นสิ่งที่ยังมีประโยชน์สามารถแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ ก่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระจุกเครื่องดื่ม อะลูมิเนียม และแผ่นซีดี เป็นต้น



3. ขยะอันตราย เป็นสิ่งที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนสารอันตราย วัตถุมีพิษ วัตถุกัดกร่อน วัตถุติดเชื้อและวัตถุไวไฟ เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ และกระป๋องสเปรย์ เป็นต้น

4. ขยะทั่วไป เป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ยากและไม่คุ้มค่าในการแปรูปนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ภาชนะพลาสติกเปื้อนอาหาร พลาสติกห่อขนมและลูกอม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป โฟมเปื้อนอาหาร เศษผ้า เศษหนัง เป็นต้น

### 2.1.2 แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย : ขยะมาจากไหน

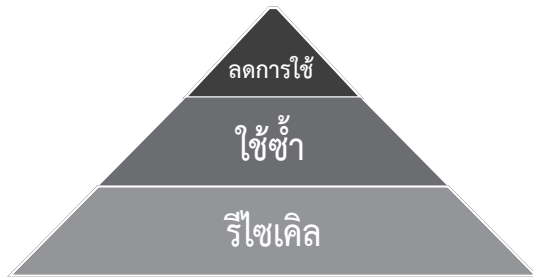
แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่ง คือ ขยะมูลฝอยจากชุมชน โดยในปี 2559 มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นทั่วประเทศ จำนวน 27.04 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 74,073 ตันต่อวัน หรือคิดเป็น 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตของมนุษย์จึงเป็นแหล่งที่มาของขยะมูลฝอย

### 2.1.3 ผลกระทบของปัญหาขยะมูลฝอยต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

1. ความสกปรกไม่เป็นระเบียบ ซึ่งมูลฝอยที่ตกค้างจะสร้างความรำคาญให้แก่ผู้พักอาศัยในชุมชน ส่งกลิ่นเหม็น สกปรก ทำให้ชุมชนขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. แหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ซึ่งมูลฝอยที่มีเศษอาหารปะปนและเหลือตกค้างไว้จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค อาจมีแมลงสาบ แมลงวัน และหนู มาคุ้ยเขี่ยและนำไปสู่การเกิดโรคต่าง ๆ
3. สารพิษปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งมูลฝอยอันตรายบางอย่าง เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ซึ่งมีสารโลหะหนักบรรจุอยู่ในผลิตภัณฑ์ หากปนเปื้อนสู่ดินและน้ำ จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
4. แหล่งน้ำเน่าเสีย หากมูลฝอยที่มีเศษอาหารปะปนถูกทิ้งหรือปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำ ส่งผลให้น้ำเน่าเสีย
5. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งการเผาขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์และถูกปล่อยออกสู่ชั้นบรรยากาศ แก๊สเหล่านี้เป็นแก๊สเรือนกระจกซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

### 2.1.4 วิธีการลดหรือกำจัดขยะมูลฝอย

หลักการสำคัญที่สามารถช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยให้เหลือน้อยที่สุด คือ หลักการ 3Rs ประกอบด้วย การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และ การรีไซเคิล (Recycle) ซึ่งหลักการนี้เป็นหัวใจสำคัญของแนวคิด “ขยะเหลือศูนย์” โดยเน้นการจัดการขยะที่ต้นทาง กล่าวคือ เน้นการลดปริมาณขยะมูลฝอย การใช้ซ้ำ การคัดแยกเพื่อนำกลับมารีไซเคิล ก่อนนำไปกำจัด ซึ่งแตกต่างจากการจัดการขยะในปัจจุบันที่เน้นการกำจัด หรือ การจัดการขยะที่ปลายทางมากกว่าการแก้ไขที่ต้นทาง



การจัดการขยะมูลฝอยปัจจุบัน



แนวคิด “ขยะเหลือศูนย์”

## 2.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- 2.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร (อ่าน ฟัง พูด เขียน)
- 2.2.2 ความสามารถในการคิด (จำแนกประเภทของขยะ)
- 2.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา (วิเคราะห์หาสาเหตุ และวางแผนแก้ปัญหาขยะ)
- 2.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (ทำงานอย่างร่วมพลัง)
- 2.2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สืบค้นหาข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ทโฟน)

## 2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์/เจตคติ

- 2.3.1 อยู่อย่างพอเพียง (ใช้สอยสิ่งของต่างๆ อย่างพอประมาณและมีเหตุผลไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น)
- 2.3.2 มีจิตสาธารณะ (มีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในบ้าน โรงเรียน และชุมชนของตน)
- 2.3.3 ใฝ่เรียนรู้ (มีการแสวงหาความรู้เพื่อวางแผนแก้ปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและรอบด้าน)



### 3. กิจกรรมการเรียนรู้

#### 1. สสำรวจสภาพของสิ่งแวดล้อมและระบุปัญหาอย่างตั้งใจ

ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 คน และให้มอบหมายบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในกลุ่ม จากนั้นครูพานักเรียนลงพื้นที่ออกไปสำรวจสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเองเพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้มาใช้วิเคราะห์และค้นหาปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทของตนเอง

ประเภทของขยะมูลฝอย	แหล่งที่มาของขยะมูลฝอย	ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม	วิธีการลดหรือกำจัดขยะมูลฝอย
2. สร้างความสงสัยและพร้อมระบบอย่างกระตือรือร้น	2. สร้างความสงสัยและพร้อมระบบอย่างกระตือรือร้น	2. สร้างความสงสัยและพร้อมระบบอย่างกระตือรือร้น	2. สร้างความสงสัยและพร้อมระบบอย่างกระตือรือร้น
3. วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้	3. วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้	3. วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้	3. วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้
นักเรียนวางแผนดำเนินการค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัย โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้พิจารณาแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล เช่น จากการใช้เครื่องมือเอกสารที่ครูเตรียมมา แล้วจึงลงมือรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ อภิปราย และลงข้อสรุป	นักเรียนวางแผนดำเนินการค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัยจากแหล่งต่างๆ เช่น การอภิปรายแลกเปลี่ยนร่วมกัน รวมถึงการสอบถามบุคคลภายในโรงเรียนที่มีหน้าที่โดยตรง คือ นักการศึกษา แล้วจึงลงมือรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ อภิปราย และลงข้อสรุปเพื่อตอบข้อสงสัยประเด็นคำถาม	นักเรียนวางแผนดำเนินการค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัย โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้พิจารณาแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล เช่น จากการใช้เครื่องมือเอกสารที่ครูเตรียมมา แล้วจึงลงมือรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ อภิปราย และลงข้อสรุปเพื่อตอบข้อสงสัยประเด็นคำถาม	ครูให้นักเรียนตั้งคำถามที่สนใจ อภิปรายกันค้นหาคำตอบเกี่ยวกับวิธีการลดปริมาณขยะมูลฝอยตามหลักการ 3Rs คือ การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการรีไซเคิล (Recycle)



#### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ความรู้	1. การตรวจแบบบันทึกกิจกรรม	1. แบบตรวจให้คะแนนแบบบันทึกกิจกรรม	มีคะแนนความรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
	2. การทดสอบ	2. แบบทดสอบ	มีคะแนนความรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เจตคติและความตั้งใจที่จะกระทำ	1. การประเมิน	1. แบบประเมิน	มีคะแนนความตั้งใจที่จะกระทำเพิ่มในระดับดีขึ้น
	2. การประเมิน	2. แบบประเมิน	ร้อยละของนักเรียนที่มีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น
3. พฤติกรรมหรือทักษะ	1. การประเมิน	1. แบบประเมิน	มีคะแนนพฤติกรรมหรือทักษะเพิ่มในระดับดีขึ้น
	2. การเขียนบันทึกทำพฤติกรรมดีเพื่อสิ่งแวดล้อม	2. บันทึกทำพฤติกรรมดีเพื่อสิ่งแวดล้อม	ร้อยละของนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีเพิ่มขึ้น



## ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 2

### หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ขยะมูลฝอยเหลือศูนย์ (Zero waste)

รายวิชาเพิ่มเติม รัชภัททิษสิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชน  
เรื่อง ประเภทของขยะมูลฝอย  
ผู้สอน อาจารย์ ดร.นิติกร อ่อนโยน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5  
เวลา 2 ชั่วโมง

#### 1. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบคาบนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. จำแนกประเภทของขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
2. แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
3. มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะลงมือแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้
4. ลงมือปฏิบัติเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยหลักความพอเพียงได้

#### 2. สารการเรียนรู้

##### 2.1 ความรู้

##### ประเภทของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยในครัวเรือนสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทตามลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

- 1) ขยะอินทรีย์ เป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ง่าย เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ใบหญ้า กิ่งไม้ ซากพืช ซากสัตว์ เป็นต้น
- 2) ขยะรีไซเคิล เป็นสิ่งที่ยังมีประโยชน์สามารถแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ ก่อสร้างเครื่องดื่มแบบ UHT กระจุกเครื่องดื่ม อะลูมิเนียม และแผ่นซีดี เป็นต้น
- 3) ขยะอันตราย เป็นสิ่งที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนสารอันตราย วัตถุมีพิษ วัตถุกัดกร่อน วัตถุติดไฟและวัตถุไวไฟ เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ หลอดไฟฟลูออโรเรสเซนต์ ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ และกระป๋องสเปรย์ เป็นต้น

4) ขยะทั่วไป เป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ยากและไม่คุ้มค่าในการแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ถุงพลาสติกเปื้อนอาหาร พลาสติกห่อขนมและลูกอม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป โฟมเปื้อนอาหาร เศษผ้า เศษหนัง เป็นต้น

## 2.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

2.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร (การฟัง การพูด การเขียนบันทึก)

2.2.2 ความสามารถในการคิด (จำแนกประเภทของขยะมูลฝอย)

2.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา (วางแผนสืบค้นและสร้างคำอธิบาย)

2.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (ทำงานอย่างร่วมพลัง)

2.2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สืบค้นหาข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ตโฟน)

## 2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์/เจตคติ

2.3.1 มีจิตสาธารณะ (มีความกระตือรือร้น พร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในบริบทของตน)

2.3.3 ใฝ่เรียนรู้ (ให้ความสนใจและคอยตั้งคำถาม)

# 3. กิจกรรมการเรียนรู้

## ขั้นที่ 1 ตรวจสอบสภาพของสิ่งแวดล้อมและระบุปัญหาอย่างตั้งใจ

ขั้นนี้ใช้ข้อมูลจากการเรียนการสอนครั้งที่แล้ว คือ

(1) การลงพื้นที่ออกไปสำรวจสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

(2) การสำรวจขยะมูลฝอยรอบตัว โดยให้บันทึกข้อมูลขยะที่นักเรียนทิ้งในแต่ละวัน หรือขยะที่นักเรียนพบที่บ้าน (กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมนอกเวลาเรียนและเป็นกิจกรรมรายบุคคล)

## ขั้นที่ 2 สร้างความสงสัยและพร้อมระบุนำคำถามอย่างกระตือรือร้น

2.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทบทวนรายละเอียดของข้อมูลที่นักเรียนได้สำรวจมาในขั้นก่อนหน้าอีกครั้ง

2.2 ครูกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตั้งคำถามที่ตนเองสนใจ อยากรู้ อยากค้นหาคำตอบ อย่างน้อยกลุ่มละ 3 คำถาม โดยบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม เรื่อง สิ่งที่คุณอยากรู้ จากนั้นจึงให้นำเสนอประเด็นคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน โดยครูคอยปรับปรุงคำถามที่นักเรียนเสนอให้มีความชัดเจน จนได้ประเด็นคำถามสำคัญในการเรียนครั้งนี้ คือ “ขยะมูลฝอยที่นักเรียนสำรวจพบมีกี่ประเภท อะไรบ้าง”

### ขั้นที่ 3 วางแผนสืบค้นและสร้างความรู้ความเข้าใจความมีเจตคติ

3.1 นักเรียนวางแผนดำเนินการค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัย โดยนักเรียนจะต้องเป็นผู้พิจารณาแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล เช่น จากการสืบค้นอินเทอร์เน็ต จากห้องสมุด จากการสัมภาษณ์จากผู้รู้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อสงสัย เป็นต้น โดยบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม เรื่อง วางแผนและค้นหาคำตอบ ตอนที่ 1

3.2 ครูให้นักเรียนลงมือรวบรวมข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ที่นักเรียนเลือกเพื่อใช้ตอบคำถามที่ตนเองสงสัย โดยบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม เรื่อง วางแผนและค้นหาคำตอบ

3.3 ครูให้นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับประเภทของขยะมูลฝอยที่นักเรียนสืบค้นมาใช้ในการจำแนกขยะมูลฝอยที่นักเรียนสำรวจมาได้จากกิจกรรมครั้งก่อนหน้า เรื่อง การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยให้นักเรียนบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม เรื่อง วางแผนและค้นหาคำตอบ ตอนที่ 2 การจำแนกประเภทของขยะมูลฝอย

### ขั้นที่ 4 สร้างบทเรียนด้วยการสะท้อนคิด

4.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน

4.2 หลังจากทีทุกกลุ่มนำเสนอเรียบร้อยแล้ว จึงอภิปรายผลการทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยครูเป็นผู้กำหนดประเด็นการอภิปราย จนนักเรียนสร้างข้อสรุปร่วมกัน

1) ประเภทของขยะมูลฝอย

2) ประเภทของขยะมูลฝอยที่พบมากที่สุดจากการสำรวจของทุกกลุ่ม

4.3 ครูให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อสะท้อนคิดเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ภายหลังทำกิจกรรมเสร็จสิ้น

### ขั้นที่ 5 เต็มใจปฏิบัติอย่างรับผิดชอบต่อสังคม

5.1 ครูให้นักเรียนแต่ละคนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งใจจะกระทำเพื่อแก้ปัญหาขยะมูลฝอยอย่างน้อย 1 พฤติกรรม โดยให้นักเรียนเลือกพฤติกรรมที่อยู่ในขอบข่ายที่นักเรียนสามารถจะปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และไม่ยุ่งยากมากเกินไป จนทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นอุปสรรค ทั้งนี้ให้บันทึกข้อมูลลงในบันทึก “ลูกสิงห์อ๋า” ทำพฤติกรรมดีเพื่อสิ่งแวดล้อม

5.2 ครูให้นักเรียนลงมือกระทำตามพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ พร้อมทั้งประเมินตนเองว่า ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ ที่ผ่านมา นักเรียนสามารถปฏิบัติพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งใจจะกระทำได้หรือไม่ นักเรียนรู้สึกอย่างไรบ้าง รวมถึงนำเสนอผลที่ได้พร้อมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ





#### 4. การประเมินผลการเรียนรู้

สิ่งที่ประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. การจำแนกประเภทของขยะมูลฝอยในบริบทของตนเอง	การตรวจแบบบันทึกกิจกรรม	เครื่องมือที่ 1 แบบตรวจให้คะแนนแบบบันทึกกิจกรรม	มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. การแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเอง	การเขียนบันทึกการเรียนรู้	เครื่องมือที่ 2 แบบบันทึกการเรียนรู้	จำนวนนักเรียนที่มีเจตคติที่ดีคิดเป็นร้อยละ 60 ขึ้นไป
	การประเมินตนเอง	เครื่องมือที่ 3 แบบประเมินเจตคติ (ใช้เครื่องมือวิจัย)	มีคะแนนเจตคติในระดับดีขึ้น
3. มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะลงมือแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในบริบทของตนเองได้	การเขียนบันทึกทำพฤติกรรมดีเพื่อสิ่งแวดล้อม	เครื่องมือที่ 4 บันทึกทำพฤติกรรมดีเพื่อสิ่งแวดล้อม	จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีคิดเป็นร้อยละ 60 ขึ้นไป
4. ลงมือปฏิบัติเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยหลักความพอเพียงได้			



# กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ลูกเสือผู้นำสันติภาพ

14

อาจารย์พงศ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม<sup>1</sup>

## 1. ความเป็นมา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนการจัดการศึกษา มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 23 และมาตรา 24 กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนทุกรูปแบบ เน้นให้ความสำคัญในการผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งให้มีการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกสาขาวิชา

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 กล่าวถึง วัตถุประสงค์คณะลูกเสือแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี และมีความก้าวหน้า ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง
- 2) ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
- 4) ให้รู้จักทำการฝีมือ และฝึกฝนให้ทำกิจการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
- 5) ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ

มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนงานของคณะลูกเสือแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน การดำเนินการของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ สำนักงานลูกเสือจังหวัด สำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดกิจกรรมลูกเสือเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศยุทธศาสตร์และค่านิยม 12 ประการ ของคนไทย ให้มีความชัดเจนเพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็งโดยกำหนดค่านิยมหลัก 12 ประการ ประกอบด้วย

<sup>1</sup> อาจารย์โรงเรียนจิตรลดา

1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม 6) มีศีลธรรมรักษาความสัตย์ หัวดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่ และแบ่งปัน 7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง 8) มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ใฝ่เรียนรู้จักเคารพผู้ใหญ่ 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10) รู้จักดำรงตนอยู่ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้ พอกินพอใช้ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่ายและพร้อมที่จะขยายกิจการ เมื่อมีความพร้อมเมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี 11) มีความเข้มแข็งทางร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

กิจกรรมลูกเสือผู้นำสันติภาพ (Messenger of Peace) ของสำนักงานลูกเสือโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่เยาวชนลูกเสือใน 220 ประเทศ ให้ร่วมกันสร้างความดีสู่ความมีสันติภาพร่วมกัน แบ่งปันประสบการณ์ และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่กัน และสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนลูกเสืออื่น ๆ อยากทำความดี สร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ตนเอง ชุมชน และเป็นพลเมืองดีในประเทศของตนบ้าง ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6, พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 และสอดคล้องกับค่านิยม 12 ประการของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี คิดคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง และไม่หวังผลตอบแทน ทั้งนี้ สำนักงานลูกเสือโลกตั้งวิสัยทัศน์ว่า ในช่วงเวลา 10 ปี (ค.ศ. 2011-2021) อย่างน้อยสองในสามของลูกเสือ 40 ล้านคนทั่วโลก (ในประเทศไทยมี 12 ล้านคน) จะเป็นลูกเสือสันติภาพ เพื่อเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้น และลูกเสือเหล่านั้นจะเป็น “ผู้นำ” ในการส่งต่อสันติภาพแก่คน 200 ล้านคนทั่วโลก โดยเริ่มจาก 1) ทำความดีในระดับต่อตนเอง 2) ทำความดีในระดับชุมชนที่ลูกเสืออาศัยอยู่ และ 3) ทำความดีในระดับที่เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมโลก

สำนักงานลูกเสือโลก จัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมลูกเสือ ที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการให้เกิดผลนำสันติสุขมาสู่โลกด้วยความร่วมมือของลูกเสือทั่วโลก ผ่านเว็บไซต์ scout.org, YouTube หรือ Facebook เพื่อแบ่งปันความคิดและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่นทั่วโลกโดยสามารถเขียนบรรยายเป็นภาษาไทย

หลักสูตรลูกเสือสันติภาพ สามารถนำสู่การปฏิบัติได้ 2 ลักษณะคือ 1) ใช้วิธีการจัดฝึกอบรม จะใช้เวลาต่อเนื่อง 3-4 วัน และ 2) จัดเป็นกิจกรรมชุมนุมลูกเสือสันติภาพ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ความรู้และให้ทราบแนวทางในการทำกิจกรรมลูกเสือสันติภาพ ก่อนลูกเสือลงมือกระทำจริง

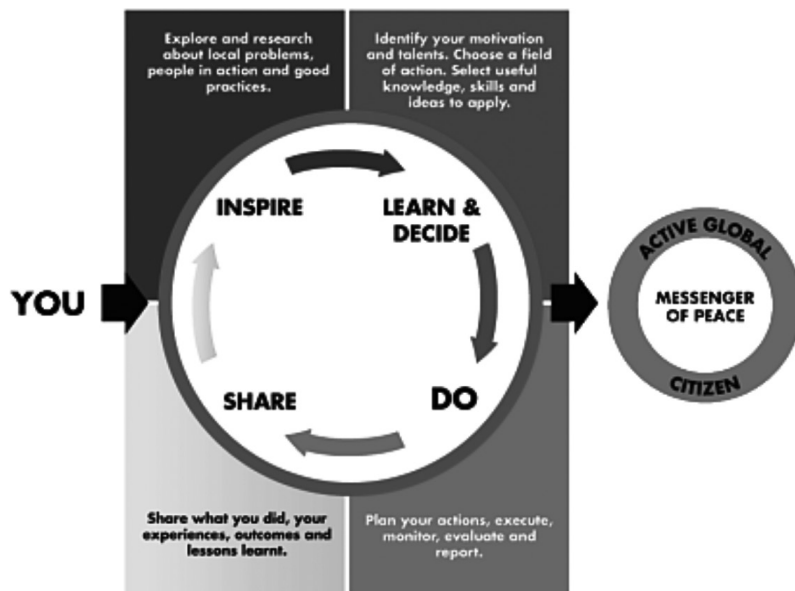
ทั้งนี้ จะมีเกณฑ์การประเมินผลผู้เข้าร่วมกิจกรรมใน 2 ประการ คือ 1) กรณีลูกเสือทำความดีด้วยตนเองเพียงลำพัง ไม่ว่าจะเป็นการทำความดีระดับตนเอง ระดับชุมชน หรือระดับสิ่งแวดล้อมจะต้องมีจำนวนปฏิบัติงาน (Service Hours) ไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง 2) กรณีลูกเสื้อมาร่วมกันทำความดีเป็นทีม (ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป) ไม่ว่าจะเป็นการทำความดีระดับตนเอง ระดับชุมชน หรือระดับสิ่งแวดล้อมจะต้องมีจำนวนปฏิบัติงาน (Service Hours) ไม่น้อยกว่า 1,000 ชั่วโมง ทั้งสองรูปแบบลูกเสือต้องเขียนรายงานพร้อมแสดงหลักฐานภาพถ่ายผลการปฏิบัติงาน รายงานผลไปที่สโมสรลูกเสือราชาวิชาส ซึ่งเป็นผู้ประสานงานในประเทศไทย

ผู้ประสานงานฝ่ายประเทศไทย จะรวบรวมนำผลงานการปฏิบัติความดีของลูกเสือในประเทศไทย รายงานไปยังสำนักงานลูกเสือโลกในประเทศมาเลเซีย เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วลูกเสื้อมีสิทธิใช้มีสิทธิประดับแบดจ์พิเศษ (Messenger of Peace Badge) เครื่องหมายลูกเสือสันติภาพ มีสิทธิใช้ผ้าผูกคอพิเศษของสำนักงานลูกเสือโลก (พื้นขาว ขอบสีเขียว) และได้รับเกียรติบัตรรับรองจากสำนักงานลูกเสือโลกอีกด้วย

การดำเนินกิจกรรมในหลักสูตรลูกเสือนำสันติภาพ ใช้รูปแบบโมเดลของสำนักงานลูกเสือโลก ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ตามแผนภาพดังนี้

The four steps is a cycle – if you go through all four steps, it can continue to replicate and multiply its effects. Eventually, it will help create a positive change and inspire more people to do the same.

## 4 STEPS TO BECOME A MESSENGER OF PEACE



กองลูกเสือสามัญโรงเรียนจิตรลดา พิจารณาเห็นว่า รูปแบบกิจกรรมของลูกเสือสันติภาพนี้ สอดคล้องกับพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์พระบิดาลูกเสือไทย ที่ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า “ข้าไม่ต้องการตำราเรียนที่เดินได้ ที่ข้าอยากได้นั้น คือเยาวชนที่เป็น สุภาพบุรุษ ชื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี” สอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ที่ทรงพระราชทานพระราโชบายด้านการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) มีงานทำ มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี และสอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียนจิตรลดา คือ “รักษาดิน ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีวินัย ใฝ่ความรู้ คู่คุณธรรม” ซึ่งคุณธรรมในที่นี้ก็คือ การกระทำ “ความดี” ทั้งปวงนั่นเอง

กองลูกเสือสามัญโรงเรียนจิตรลดา ได้ประสานงานกับสโมสรลูกเสือราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร นำหลักสูตรฝึกอบรม “ลูกเสือผู้นำสันติภาพ” มาจัดทำเป็นรูปแบบใหม่ใช้ลักษณะของ “กิจกรรมชุมนุม” ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรียบเรียงเป็นรูปแบบแผนการเรียนรู้รายคาบสำหรับครูผู้สอน ใช้เวลา 1 ภาคเรียน จำนวน 16 คาบเรียน และเปิดโอกาสให้ลูกเสือ-เนตรนารีที่สนใจ สามารถสมัครเข้าร่วม กิจกรรมได้โดยเรียนรู้ไปพร้อมกับการเรียนปกติ เป็นการประหยัดงบประมาณในภาพรวม แต่ยังคง เนื้อหาตามหลักสูตรและเกณฑ์การประเมินผลไว้ครบถ้วนเช่นเดียวกับการฝึกอบรมแบบใช้เวลา 3-4 วัน ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาชุมนุมลูกเสือผู้นำสันติภาพของกองลูกเสือสามัญโรงเรียนจิตรลดา ได้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร “Messenger of Peace Local Coordinator Training Thailand” รุ่นที่ 1 ของประเทศไทย เรียบร้อยแล้ว และมีความรู้ในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี

## 2. วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม

การพัฒนา 5H	วัตถุประสงค์
1. ด้านความรู้ (Head)	<ol style="list-style-type: none"> <li>ลูกเสือ-เนตรนารีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความสำคัญของการประพฤติตนเป็นคนดีและ ความดีช่วยสร้างสันติภาพให้เกิดในโลกได้</li> <li>ลูกเสือ-เนตรนารีมีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ ในการร่วมกิจกรรมลูกเสือผู้นำสันติภาพ</li> <li>ลูกเสือมีความรู้ในการแบ่งปันประสบการณ์ และ เผยแพร่เกียรติคุณลูกเสือไทยสู่ลูกเสือนานาชาติ</li> </ol>
2. ด้านทักษะการคิดและปฏิบัติ (Head and Hands)	<ol style="list-style-type: none"> <li><b>ระดับบุคคล (Personal)</b> ลูกเสือกระทำความดี ด้วยตนเองต่อผู้อื่นรอบตัว ก่อให้เกิดความสามัคคี สมานฉันท์ และสันติสุข ด้วยกิจกรรมที่สร้างแรง</li> </ol>

การพัฒนา 5H	วัตถุประสงค์
	<p>บันดาลใจให้บุคคลหรือกลุ่มคนอื่น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยตนเองหรือร่วมมือกันทำความดีก็ได้</p> <p>2. <b>ระดับชุมชน (Community)</b> ลูกเสือกระทำความดีด้วยตนเอง แล้วส่งผลดีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติ ที่ลูกเสือเป็นสมาชิกอยู่ เช่น ร่วมการพัฒนาชุมชน หมู่บ้าน, บรรเทาสาธารณภัย ลูกเสืออาสาจราจร ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาตามถนนหนทาง เป็นต้น</p> <p>3. <b>ระดับสิ่งแวดล้อม (Environment)</b> ลูกเสือกระทำความดีแล้วเกิดผลดีในวงกว้างต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยให้สิ่งแวดล้อมของโลกและมวลมนุษยชาติ สิ่งมีชีวิต ดีมากขึ้น เช่น กิจกรรมบำบัดน้ำเสีย อนุรักษ์ประหยัดพลังงาน การปลูกต้นไม้เพื่อลดมลพิษในอากาศ การอนุรักษ์สัตว์และพืชใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น</p>
3. ด้านคุณลักษณะและค่านิยม (Heart)	<p>1. ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง ในฐานะที่เป็นลูกเสือของชาติไทย และเป็นสมาชิกคนหนึ่งของมวลสมาชิกพี่น้องลูกเสือทั่วโลก</p> <p>2. ตระหนักว่าการทำความดี “แม้เพียงเล็กน้อย” แต่อาจสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น อยากทำความดีให้ได้มากยิ่งขึ้นกว่าตัวเรา และอาจแผ่ขยายไปได้ไม่สิ้นสุด และเราคือ “ผู้นำ” สันติภาพความดีสู่ผู้อื่น</p>
4. ด้านสุขภาพ (Health)	<p>1. การทำความดีต่อผู้อื่นนั้น ช่วยให้จิตใจของเรา มี “ความสุข” และจิตใจที่เป็นสุข ช่วยให้ “ร่างกายและสุขภาพของลูกเสือแข็งแรง”</p> <p>2. “สันติภาพ” ช่วยให้มวลมนุษยชาติและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มีอายุยืนยาวและมีความสุข</p> <p>3. ลูกเสือเรียนรู้ว่าใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว คิดดี ทำดี พูดดี ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ชีวิตมีความสุข</p>

การพัฒนา 5H	วัตถุประสงค์
5. ด้านการเป็นผู้มีความสุข (Happiness)	<p>ลูกเสือย่อมเชื่อมั่นว่า ความดีหรือสันติภาพนั้น จะเกิดได้จะต้อง “เริ่มต้นที่ตัวของเราเสมอ” (Peace Start with me) ลูกเสือยอมทำสิ่งดีงาม เมื่อมีโอกาส ไม่หวังผลตอบแทน ทำดีให้ใจเป็นสุข ชุมชนเป็นสุข และสร้างสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ของลูกเสือให้เต็มไปด้วยความสุข</p>

### 3. สารที่ได้จากการทำกิจกรรม

3.1 ลูกเสือได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญและประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมโครงการ Better World Framework ของสำนักงานลูกเสือโลก

3.2 ลูกเสือมีทักษะในการร่วมกิจกรรม ใน 3 ระดับ (3 Dimensions) คือ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับชุมชน และ 3) ระดับสิ่งแวดล้อม โดยสามารถตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ และเป็นการทำความดีที่เหมาะสมกับตนเองได้ เมื่อผ่านเกณฑ์ที่กำหนดลูกเสือเนตรนารีมีสิทธิ์ประดับเครื่องหมายลูกเสือผู้นำสันติภาพและได้รับเกียรติบัตรจากสำนักงานลูกเสือโลก

3.3 ลูกเสือได้ร่วมกิจกรรมแล้วเกิดทัศนคติและเห็นคุณค่าของการทำความดีด้วยตนเอง การสร้างสันติภาพให้แก่อื่นด้วยฝีมือของตนเอง พัฒนาเป็นนิสัย เป็นผู้มีความตั้งใจดี และเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป



#### 4. แผนระยะยาวของการทำกิจกรรมชุมชนลูกเสือผู้นำสันติภาพ (Messenger of Peace)

WOSM Model	หมู่คณะ	เลาจิณ	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาชุมชน	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/นิตยสาร	ชื่อผู้รับผิดชอบ
ขั้นที่ 1 Inspire สร้างแรงบันดาลใจของตน จากความคิดของเพื่อนลูกเสืออื่น	1.		ปฐมนิเทศ พิธีมอบผ้าผูกคอ และแบบตจ MOP* แก่ลูกเสือรุ่นพี่ ในชมรม (หรือเชิญ รุ่นพี่จากโรงเรียนอื่น มาเล่าประสบการณ์)	แนะนำลักษณะการทำ กิจกรรม แนะนำคำ ที่ปรึกษาชุมชน และการเตรียมตัว ของลูกเสือ	เพื่อให้สมาชิก เห็นแนวทาง การทำกิจกรรม ร่วมกัน	เป็นผู้ให้ข้อมูล ตอบข้อสงสัย ให้ความเข้าใจ	วิดีโอแนะนำ MOP สไลด์ภาพ	ครูพงษ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม
	2.		พิธีมอบผ้าผูกคอ แก่ลูกเสือรุ่นพี่ ในชมรม (หรือเชิญ รุ่นพี่จากโรงเรียนอื่น มาเล่าประสบการณ์)	สมาชิกใหม่ร่วมพิธีมอบ ผ้าผูกคอลูกเสือและ แบบตจ เพื่อเป็นเกียรติ แก่ลูกเสือรุ่นพี่ประจำ ความสำเร็จในกิจกรรม	ให้เห็นตัวอย่างผล แห่งความสำเร็จ เกิดแรงบันดาลใจ แก่สมาชิกใหม่ ของชุมนุมฯ	ผู้จัดพิธี, เตรียมจัดงาน, เชิญผู้ปกครอง เข้าร่วมหรือเชิญ ผู้มีเกียรติมามอบ	ผ้าผูกคอจาก สนง. ลูกเสือโลก, แบบตจสำหรับ ผู้ผ่านกิจกรรม MOP	ครูพงษ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม, ผู้ปกครอง, ผอ. หรือแขกรับเชิญ
	3.		การสำรวจ ความคาดหวัง ของสมาชิก	- ตั้งชื่อกลุ่ม - คำขวัญของกลุ่ม - สมมติข้อสร้ง แรงบันดาลใจ - เขียนความรู้สึก - จุดเทียนคนละ 1 เดม โลกจะสว่างขึ้นเอง	ให้สมาชิกเห็นว่า การกระทำที่ดี ช่วยให้โลกเป็น ดีขึ้น (Better World)	- เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ - ดำเนินกิจกรรม - สรุปกิจกรรม	- วิดีโอ Live Vest - วิดีโอ Change The World - วิดีโอ Unsung Hero (เปิดทองหลังพระ)	ครูพงษ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม

\* Messenger of Peace



WOSM Model	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาชุมชน	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
4.	Introduction to Peace ดูกैसेผู้นำสันติภาพเบื้องต้น	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ดูกैसेคือใคร</li> <li>- เพื่อนดูกैसेในโลกใบนี้</li> <li>- รู้จักดูกैसेของไทยของเรา</li> <li>- ผู้นำคือ คนแบบไหน</li> <li>- สันติภาพคืออะไรกัน ทำอย่างไร ใครทำ</li> <li>- Personal Dimens.</li> <li>- Community Dimen.</li> <li>- Environment Dimen.</li> </ul>	เพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจหลักเบื้องต้นร่วมกัน	เป็นผู้ให้ข้อมูล ตอบข้อสงสัย ให้ความเข้าใจ	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วีดิทัศน์</li> <li>- Messenger of Peace</li> <li>- ในต่างประเทศ</li> <li>- สไลด์ภาพ</li> </ul>	ครูพวงศิปณิต ผ่องพันธุ์งาม
5.	Better World Framework ของสำนักงานดูกैसेโลก	<ul style="list-style-type: none"> <li>BWP – มีกิจกรรมนำเสนอใจอะไรบ้าง</li> <li>-SWA (โครงการใหญ่)</li> <li>-Mop (สันติภาพ)</li> <li>-WSEP (สิ่งแวดล้อม)</li> <li>สมาชิกตัดสินใจเลือกกิจกรรมของตนเอง</li> </ul>	เพื่อให้สมาชิกเห็นช่องทางในการร่วมกิจกรรม และเห็นเป้าหมายของความสำเร็จ	เป็นผู้ให้ข้อมูล ตอบข้อสงสัย ให้ความเข้าใจ	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วีดิโอ SWA</li> <li>- วีดิโอ MoP</li> <li>- วีดิโอ WSEP</li> <li>- แบบวางแผนกิจกรรมของตนเอง</li> </ul>	ครูพวงศิปณิต ผ่องพันธุ์งาม (หรือเชิญวิทยากรมาบรรยาย)

ขั้นที่ 2 Learn and Decide เรียนรู้และตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง

WOSM Model	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาชุมชน	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
6.	Messenger of Peace Dance ถูกสื่อเต้นรำสันติภาพ  (I-L&D-D-S)	<u>WOSM Model</u> <u>Inspire</u> หาแรงบันดาลใจจากการเต้นที่ดีของถูกสื่ออินโดนีเซีย  <u>Learn &amp; Decide</u> เรียนรู้ ศึกษาตัวตนเอง ออกแบบทางเลือกตัดสินใจ  <u>Do</u> สร้างทำต้นของตนเอง (มีเอกลักษณ์แบบถูกสื่อไทย)  <u>Share</u> แบ่งปันทั่วโลก	เพื่อให้สมาชิกมีทักษะของ MoP และแบ่งปันความสนุกสนานกับลูกเสือประเทศอื่น	เป็นผู้สอน การเต้น, ตอบข้อสงสัย, ให้ความเข้าใจ	- วีดิทัศน์ Messenger of Peace Dance ของประเทศอินโดนีเซีย (ต้นแบบ)  - Mop Song - สไลด์ภาพ	ครูพงษ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม
ขั้นที่ 2	Learn and Decide เรียนรู้และตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง					

หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาแบบ	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/อุปกรณ์	ชื่อผู้รับผิดชอบ	
หัวข้อเรื่อง	ทัศนภาพในชีวิตสำคัญต่อตัวลูกเสียอย่างไร	WOSM Model Share หาแรงบันดาลใจจากวีดิทัศน์ จากความดีจากทั่วโลก <b>Learn &amp; Decide</b> เรียนรู้ความหมาย ของทัศนภาพ ตัดสินใจว่า แบบใดเหมาะกับ ตัวลูกเสียเอง <b>Do</b> สมาชิกเขียน ความหมายของ ทัศนภาพในมุมมอง ของตนเอง แล้วนำมา ติดที่ “ต้นไม้แห่งทัศนภาพ” (Tree of Peace) <b>Share</b> นำเสนอ อธิบาย มุมมองของตนเอง ให้ลูกเสียอื่นเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิก มีความเข้าใจ ในเรื่อง ทัศนภาพ เบื้องต้น ร่วมกัน ให้สมาชิก ได้แสดงออก ทางความคิดอิสระ	เป็นผู้ให้ข้อมูล นำกิจกรรม ตอบข้อสงสัย ให้ความเข้าใจ	-ต้นไม้กระดาษ -ไปไม้ -ดกไม้ -ผลไม้ -ปากกา สี -กรรไกร -กระดาษขาว	ครูพวงศไปณฑ ผ่องพันธุ์งาม
เวลา						
หน่วย	7.					
WOSM Model	ขั้นที่ 2 Learn and Decide เรียนรู้และตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง					

WOSM Model	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาชุมชน	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
8.	แนวคิดในการเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นด้วยมือเรา	Ah Lei Lei Scout Spirit, Ooo... Ahh Lei Lei, Ahh Lie Lie Quita Tonga, Ahh.. Massa Massa Massa, Ooo.. Aloe Aloha.	เพื่อให้สมาชิกมีทักษะของ MoP สร้างพลังในการทำให้ความดีเชิงบวกมีพลังสูงสุด	เป็นผู้ให้ข้อมูล นำกิจกรรม สนองวิธีการสมัครเว็บ SCOUT.ORG ตอบข้อสงสัยให้ความเข้าใจ	-ป้ายข้อความขนาดใหญ่ "คาถา Ah Lei Lei" -สไลด์ภาพ	ครูพงศ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม
9.	ลงทะเบียนในเว็บ SCOUT.ORG	-สมาชิกชุมชนสมัคร เป็นสมาชิกของเว็บ สำนักงานลูกเสือโลก -เรียนรู้วิธีการเข้าถึง ความดีที่ลูกเสือทำให้ เพื่อลูกเสือทั่วโลกเกิด แรงบันดาลใจ -เข้าไปดู การทำความดี ของลูกเสืออื่นทั่วโลก แล้วสร้างแรงบันดาลใจ ให้ตนเอง	เพื่อให้สมาชิกทราบวิธีการสมัครเว็บของ MoP ในเว็บไซต์สำนักงานลูกเสือโลก	เป็นผู้ให้ข้อมูล นำกิจกรรม สนองวิธีการสมัครเว็บ SCOUT.ORG ตอบข้อสงสัยให้ความเข้าใจ	คอมพิวเตอร์ -ระบบอินเทอร์เน็ต -อีเมลส่วนตัว -การตั้งรหัสล็อกอิน ส่วนตัว	ครูพงศ์ปณต ผ่องพันธุ์งาม

ขั้นที่ 2 Learn and Decide เรียนรู้และตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง

WOSM Model	หน่วยการเรียนรู้	เวลา	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษา/แบบ	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
ชั้นที่ 2 Learn and Decide	10.		ศิลปะแบบยี่กี่ยี่ (Curricue Art) เพื่อสร้างสมาธิของผู้เรียน	-สมาธิการเรียนรู้และฝึกฝนศิลปะแบบยี่กี่ยี่ (ศิลปะที่วกไปวนมา นิยมมากในญี่ปุ่นและไต้หวัน พัฒนาโดย ดร.พลเดช วรจัตรา อติเอกอัครราชทูต ศรีลังกาและมัลดีฟ) การนำเสนอผลงานศิลปะของลูกเสือ	เพื่อให้สมาธิการเรียนรู้ศิลปะที่ช่วยสร้างสมาธิ สมาธิที่ช่วยสร้างจิตใจที่ดี เกิดความคิดใหม่ ๆ ในการสร้างสันติภาพ	เชิฐวิฑยกร ดร.พลเดช วรจัตรา มาบรรยายและสอนศิลปะยี่กี่ยี่ แก่สมาธิชุมนุม	- กระดาษเปล่า - ปากกาเส้นเล็ก - ตัวอย่างงานศิลปะแบบยี่กี่ยี่ - ของรางวัลแก่ผู้สร้างศิลปะยี่กี่ยี่ดีเด่น	ครูพงศไปณฑร ผ่องพันธุ์งาม ดร.พลเดช วรจัตรา

WOSM Model	หน่วยคู่	แนวคิด	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาชุมชน	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
ขั้นที่ 2 Learn and Decide เรียนรู้และตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง	11.		การเล่าประสบการณ์หรือเลือกประสบการณ์	<ul style="list-style-type: none"> <li>- สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเล่าประสบการณ์ในการช่วยเหลือคนอื่นให้เพื่อนในกลุ่มฟัง</li> <li>- แต่ละกลุ่มเลือกประสบการณ์ที่ดีที่สุดของเพื่อน หรือของลูกเสือที่อื่นในโลก แล้วหาตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ออกมาเล่า 3 นาที</li> </ul>	เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ประสบการณ์ ทำความเข้าใจเพื่อน แล้วอาจเกิดแรงบันดาลใจ ที่จะทำให้เท่าหรือดีกว่า	เป็นผู้ให้ข้อมูล นำกิจกรรม ตอบข้อสงสัย ให้ความเข้าใจ	- เมโทรโฟน - แท็บเล็ต	ครูพวงศิรินทร์ดา ผ่องพันธุ์งาม
	12.		ขั้นตอนสู่การเป็นผู้นำ สันติภาพ หนทาง การทำความดี ที่ลูกเสือ เลือกด้วยตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เริ่มต้นที่ตัวเรา</li> <li>- กำหนดกิจกรรมที่เลือก และเขียนลงในแบบฟอร์ม</li> <li>- สัญลักษณ์มีรูปภาพ</li> </ul>	เพื่อให้สมาชิกตัดสินใจเลือก เตรียมลงมือทำ และแสวงหาความร่วมมือ และการแสดงสัญลักษณ์ เมื่อทำความดี	เป็นผู้ให้ข้อมูล นำกิจกรรม ตอบข้อสงสัย ให้ความเข้าใจ อธิบาย ความหมาย ของมีรูปภาพ	- เมโทรโฟน - แท็บเล็ต - แบบฟอร์ม การเลือกกิจกรรม	ครูพวงศิรินทร์ดา ผ่องพันธุ์งาม

WOSM Model	13.	Leaning	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาแบบ	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
ชั้นที่ 2 Learn and Decide			การทำงานเป็นทีม ได้ผลสำเร็จมากกว่า ทำตามลำพังคนเดียว	- กิจกรรมเคลื่อนไหว ดูบอลลงในกระป๋อง 1. แบบห้ามพูด 2. แบบพูดบอกได้	- เพื่อให้สมาชิก เรียนรู้ว่าการทำงาน เป็นทีมได้ผลดี มากกว่าการทำ โดยลำพัง  - การเป็นผู้นำที่ดี - การเป็นผู้ตามที่ดี	เป็นผู้ให้ข้อมูล นำกิจกรรม เคลื่อนย้าย ลูกบอล และ สรุปผลให้ได้ แนวคิดสำคัญ	- เชือกฟาง - ห่วงกลม 3 นิ้ว - ลูกเทนนิส - กระป๋องปากแคป - อุปกรณ์จับเวลา - สถานที่กว้าง ๆ	ครูพงษ์ปณิต ผ่องพันธุ์งาม

WOSM Model	หมู่คณะ	เลขาฯ	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาชุมชน	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
ชั้นที่ 3 DO ลงมือปฏิบัติ และ ชั้นที่ 4 SHARE แบ่งปันแรงบันดาลใจ	14.		เริ่มทำความดีครั้งที่ 1	ถูกเสื่อเริ่มทำความดีตามที่ตนวางแผนไว้ แล้วรายงานเข้า Scout.org	เพื่อให้สมาชิก ลงมือปฏิบัติ (Do)	เป็นผู้ให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือ	- คอมพิวเตอร์ - ระบบอินเทอร์เน็ต - กล้องดิจิทัล	ครูพงศ์ปิณฑิต ผ่องพันธุ์งาม
	15.		เริ่มทำความดีครั้งที่ 2	ถูกเสื่อเริ่มทำความดีตามที่ตนวางแผนไว้ แล้วรายงานเข้า Scout.org	เพื่อให้สมาชิก ลงมือปฏิบัติ (Do)	เป็นผู้ให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือ	- คอมพิวเตอร์ - ระบบอินเทอร์เน็ต - กล้องดิจิทัล	ครูพงศ์ปิณฑิต ผ่องพันธุ์งาม
	16.		เริ่มทำความดีครั้งที่ 3	ถูกเสื่อเริ่มทำความดีตามที่ตนวางแผนไว้ แล้วรายงานเข้า Scout.org	เพื่อให้สมาชิก ลงมือปฏิบัติ (Do)	เป็นผู้ให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือ	- คอมพิวเตอร์ - ระบบอินเทอร์เน็ต - กล้องดิจิทัล	ครูพงศ์ปิณฑิต ผ่องพันธุ์งาม



WOSM Model	หมู่คณะ	เลาญุ่	หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม	บทบาทของที่ปรึกษาแบบ	สื่อ/แหล่งเรียนรู้/ ภูมิปัญญา	ชื่อผู้รับผิดชอบ
ชั้นที่ 3 DO ลงมือปฏิบัติ และ ชั้นที่ 4 SHARE แบ่งปันแรงบันดาลใจ	17.		เริ่มทำความดี ครั้งที่ 4	ลูกเสือเริ่มทำความดี ตามที่ตนวางแผนไว้ แล้วรายงานเข้า scout.org	เพื่อให้สมาชิก ลงมือปฏิบัติ (Do)	เป็นผู้ให้ การสนับสนุน คอยช่วยเหลือ	- คอมพิวเตอร์ - ระบบอินเทอร์เน็ต - กล้องดิจิทัล	ครูพงศัปณิต ผ่องพันธุ์งาม
	18.		เริ่มทำความดี ครั้งที่ 5 (สุดท้าย)	ลูกเสือเริ่มทำความดี ตามที่ตนวางแผนไว้ แล้วรายงานเข้า scout.org	เพื่อให้สมาชิก ลงมือปฏิบัติ (Do)	เป็นผู้ให้ การสนับสนุน คอยช่วยเหลือ	- คอมพิวเตอร์ - ระบบอินเทอร์เน็ต - กล้องดิจิทัล	ครูพงศัปณิต ผ่องพันธุ์งาม
สรุปรกิจกรรม			ประกาศผลสำเร็จ	พิธีมอบผ้าผูกคอ MOP พิธีมอบเบาะตัด MOP พิธีมอบเกียรติบัตร จาก สมนง-ลูกเสือโลก	- แสดงความยินดี/ ให้กำลังใจ สมาชิก - กำหนด เป้าหมายใหม่ ในการทำ ความดี ครั้งต่อไป	เป็นผู้จัดพิธี และสรุปกิจกรรม	- เกียรติบัตร - ผ้าผูกคอ MOP - เบาะตัด MOP	ครูพงศัปณิต ผ่องพันธุ์งาม, ผู้อำนวยการ ผู้ปกครอง แขกผู้มีเกียรติ ที่เชิญมาร่วมพิธี

## 4. การประเมินผล

1. ประเมินผลด้านความรู้ (K) โดยพิจารณาจากการสังเกตการร่วมกิจกรรม การตอบคำถาม การสัมภาษณ์พูดคุย ความสนใจตั้งใจเรียนรู้
2. ประเมินผลด้านทักษะ (P) โดยพิจารณาจากผลสำเร็จ การรายงานภาพกิจกรรมที่ปฏิบัติในเว็บไซต์ Scout.org ว่าดีเด่น เหมาะสม
3. ประเมินผลด้านทัศนคติ (A) โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการทำหน้าที่ที่ยังคงมีต่อไป แม้จะประสบความสำเร็จในกิจกรรมชุมนุมแล้ว
4. เกณฑ์การตัดสิน ลูกเสือ-เนตรนารีที่ผ่านการประเมินและมีสิทธิ์คล้องผ้าผูกคอ ประดับแบดจ์ และได้รับวุฒิปัตถของ Messenger of Peace จะต้องมีผลการปฏิบัติงาน 1) แบบรายบุคคล 50 ชั่วโมงขึ้นไป และ 2) แบบทีม 1,000 ชั่วโมงขึ้นไป โดยครูที่ปรึกษาชุมนุมเป็นผู้รวบรวมข้อมูล ภาพถ่าย และเสนอรายชื่อลูกเสือ-เนตรนารีที่เข้าร่วมกิจกรรมไปยังผู้ประสาน Messenger of Peace ประจำประเทศไทย

## 5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ลูกเสือ-เนตรนารีที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมลูกเสือสันติภาพ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำความดีเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสันติภาพที่ช่วยให้โลกดีขึ้น
2. ลูกเสือ-เนตรนารีที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมลูกเสือสันติภาพ มีทักษะในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกลูกเสือโลกผ่าน scout.org และสามารถเข้าไปเรียนรู้การทำความดีของผู้อื่น (Inspire) และแบ่งปันความดีของตนเองให้ผู้อื่นเกิดแรงบันดาลใจ (Share)
3. ลูกเสือ-เนตรนารีที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมลูกเสือสันติภาพ ทัศนคติที่ดีต่อกิจการลูกเสือเชื่อมั่นในการเป็นลูกเสือไทยที่ดี ภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจการลูกเสือของโลก มีแรงจูงใจที่จะทำความดีต่อไปจนเกิดเป็นนิสัย และกลายเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่
4. ลูกเสือ-เนตรนารีที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมลูกเสือสันติภาพ ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม ฝึกฝนการเป็นผู้นำ-ผู้ตามที่ดี และเห็นประโยชน์ของการทำงานเป็นทีมว่าได้ผลมากกว่าการทำงานที่สำเร็จโดยลำพัง
5. ลูกเสือจะเป็นผู้ที่ได้รับความสุขจากการปฏิบัติความดีของตน เรียนรู้ที่จะแบ่งปันความสุขให้ผู้อื่น และช่วยสร้างให้โลกเกิดสันติสุขในที่สุด

ตัวอย่างภาพกิจกรรม ของลูกเสือผู้นำสันติภาพจากทั่วโลก (Messenger of Peace around the World)



ลูกเสือผู้นำสันติภาพในประเทศไทยเป็น ทำความดีด้วยการเก็บขยะในบริเวณชายหาด

ชมวีดิทัศน์ [https://www.youtube.com/watch?time\\_continue=34&v=PVLuRvtQ1Kc](https://www.youtube.com/watch?time_continue=34&v=PVLuRvtQ1Kc)

ลูกเสือผู้นำสันติภาพในประเทศอินเดีย ทำความดีด้วยบริการน้ำดื่มสะอาดให้กับประชาชนที่เดินทางโดยสารรถไฟ Rajasthan Scout and Guide association and North Western Railway Bharat Scout and Guide Association to be started in water on dated 17-5-2014 to dated 30-6-2014 in Jaipur Railway Station In Plate from No. 2 &3 regularly. More than 10 scout and 10 guide, 10 rover and ranger got the service in the water service. The water service to be started regularly 3.00 PM to 7.30 PM. More train departure in Jaipur Railway Station regularly and scout and guide or rover and ranger serve the cold water in the train and other passenger and people.



ลูกเสือผู้นำสันติภาพในประเทศอินเดีย ทำความดี ด้วยการร่วมพัฒนาชุมชนของตนให้สะอาดเรียบร้อย



**Messengers of Peace**

ลูกเสือผู้นำสันติภาพโรงเรียนจิตรลดา (ลูกเสือสามัญ  
ชั้น ป.4-6) ทำความดีในโรงเรียน ด้วยความช่วยเหลือบริการ  
อาหารพระราชทานแก่น้องนักเรียนเล็ก ๆ คนละคนๆ และ  
บุคคลอื่น ๆ ที่มาร่วมในบริเวณงาน ช่วยเก็บขยะ ดูแล  
ความสะอาดของพื้นที่ด้วยจิตอาสาถวายเป็นพระราชกุศล

**สันติภาพเริ่มต้นที่ตัวของเรา (PEACE START WITH ME)**



## ปัจจุบัน กิจกรรมปลูกเสื่อสันติภาพของโรงเรียนจิตรลดา

มุ่งเน้นการทำความดีและจิตอาสาทุกรูปแบบ และขยายผลสู่กิจกรรมปลูกเสื่อสันติภาพของ



ปลูกเสื่อสมุทรในโครงการปลูกเสื่อสันติภาพท่าคความดี  
สอนสั่งปัญญาณรงค์เรือแม่บราซาวีไทยให้กับเพื่อน  
โรงเรียนเศรษฐเสถียร (โรงเรียนสอนคนหูหนวก)  
เพื่อให้เพื่อน ๆ ไปร่วมแสดงในงานวันคนพิการแห่งชาติ  
พ.ศ. 2561

## กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : เสริมสร้างวินัยในตนเอง

อาจารย์อธยา บุญรัตเศรษฐ์<sup>1</sup>

### 1. ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบมาโดยตลอด ทรงเคารพระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด จนเป็นที่ประจักษ์ และพระองค์ยังทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ ไว้ให้พลสกนิกรได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการมีวินัย อาทิ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานกระบี่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ ณ สวนอัมพร กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2543 ความว่า

วินัยนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนบุคคลและในส่วนรวม กล่าวคือ ในส่วนบุคคล วินัยจะทำให้บุคคลสามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประพฤตินตนปฏิบัติงานได้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ ในส่วนรวม วินัยนี้ นั้น จะทำให้หน่วยงาน สังคมตลอดจนชาติบ้านเมืองมีความแข็งแกร่งสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพ วินัยจึงเป็นปัจจัยหรือพลังอย่างสำคัญ ในการสร้างสรรค์ ความเป็นปกติเรียบร้อย และความเจริญมั่นคงให้แก่บุคคลและส่วนรวม”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร พระราชทานพระบรมราโชวาท เนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี 2562 ความว่า

“เด็กทุกคนควรหมั่นศึกษาหาความรู้ และประพฤติตนเป็นคนดี มีระเบียบวินัย เพราะเป็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยให้แต่ละคนประสบความสุขความเจริญ และความสำเร็จในชีวิตได้ ในวันข้างหน้า”

ทั้งสองพระองค์สะท้อนพระวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความมีวินัยไว้ชัดเจน หากพิจารณาความหมายของ “วินัย” ซึ่งหมายถึง การยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทั้งวินัยต่อตนเองในการผลักดันชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยต่อองค์กร สังคม ปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณและเคารพต่อกฎหมาย จะเห็นได้ว่าวินัยเป็นคุณธรรมที่มีหน้าที่กำกับและส่งเสริมให้บุคคล สังคม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และช่วยพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

<sup>1</sup> อาจารย์โรงเรียนขลุ่ยระนาดาภิเษก อำเภอขลุ่ย จังหวัดจันทบุรี

นอกจากนี้วินัยถือว่าเป็นคุณธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับ “ความซื่อตรง ซื่อสัตย์” คนที่มีวินัยเป็นคุณสมบัติ จะมีความเพียรพยายามในการทำกิจกรรมต่างๆ จนกลายเป็นความเคยชินและเป็นชีวิตประจำวัน เกิดเป็นพฤติกรรมที่อยู่บนสำนึกของ “ความรับผิดชอบ” ผู้มีวินัยจึงเป็นผู้รับผิดชอบชั่วดี รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และมีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

โรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษก มอบหมายให้ครูที่ปรึกษาแต่ละห้องเรียนรับผิดชอบดูแลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/5 ได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยครูประจำชั้นเป็นที่ปรึกษากิจกรรม เน้นการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน วางแผน ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนความคิดร่วมกันอย่างรวมพลัง โดยแต่ละชั้นตอนมีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำผลงานเพื่อเสริมสร้างความมีวินัย นำเสนอผลงานให้แก่ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกห้องเรียน

## 2. จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถ

1. รู้จักตนเอง สามารถวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนได้
2. ทำงานร่วมกันแบบรวมพลังในประเด็น “ความมีวินัย”
3. ฝึกการตั้งคำถามเพื่อหาข้อสรุป
4. ออกแบบกิจกรรมการสร้างวินัยอย่างสนุก
5. ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกาและข้อตกลงต่าง ๆ ของสังคมได้
6. สร้างผลงานเสริมสร้างความมีวินัยตามความสนใจ ได้แก่ แผ่นพับ, infographic, clip
7. ประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
8. สะท้อนคิดและสรุปงาน

## 3. สารของกิจกรรม

การเสริมสร้างวินัย หมายถึง การเสริมสร้างการประพฤติปฏิบัติตนของคนไทยให้มีความเข้มแข็ง เคารพกติกาการอยู่ร่วมกัน มีความหมายถึง การยึดมั่นและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ทั้งวินัยต่อตนเอง ในการผลักดันชีวิตให้ก้าวหน้า วินัยต่อองค์กร สังคม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ จรรยาบรรณ และเคารพต่อกฎหมาย ซึ่งควรมีทั้งวินัยในตนเอง และวินัยเพื่อส่วนรวมด้วย “คนมีวินัยในตนเอง” จะต้องควบคุมบังคับให้มีความจริงใจและให้ประพฤติปฏิบัติตามความจริงใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจาธิษฐานหรือการตั้งสัตย์สัญญาให้แก่ตัว รู้จักวางแผน แบ่งเวลาเป็น เปิดใจรับทุกคำแนะนำ หรือ



คำติชม และนำความผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไข วินัยอย่างนี้เป็นวินัยแท้ เพราะให้ผลจริงและแน่นอน ยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบทบัญญัติ ทั้งเป็นปัจจัยเกื้อกูลให้การถือการใช้วินัยที่เป็นบทบัญญัตินั้นได้ผลเที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์ เต็มเปี่ยมตามเจตนารมณ์

การเสริมสร้างวินัยในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนี้ กำหนดการเรียนรู้ตามหัวข้อ ดังนี้

- 1) ความหมาย คุณค่าและประโยชน์ของควมมีวินัย
- 2) ความมีวินัยมีประโยชน์อย่างไร
- 3) บรรยากาศที่ส่งเสริมควมมีวินัย
- 4) สร้างวินัยอย่างสนุก
- 5) พลังวิเศษเปลี่ยนโลก
- 6) การสร้างผลงานเสริมสร้างวินัยโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน

#### 4. แผนระยะยาวของการทำกิจกรรม

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
<b>ภาคเรียนที่ 1</b>					
1	รู้จักตนเองและผู้อื่น	1. สามารถปรับตัวในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข	<b>กิจกรรมที่ 1</b> เพื่อนคู่คิดมิตรคู่ใจ (Buddy) -ครูแจกกระดาษการ์ดสีให้นักเรียนคนละ 1 ชิ้น (อาจเป็นรูปหัวใจหรือนักเรียนตัดเอง) ให้จับคู่กันเพื่อสัมภาษณ์ประวัติย่อ เขียนชื่อจริง ชื่อเล่น วันเกิด วิชาที่ถนัด และไม่ถนัด คติประจำใจ พร้อมทั้งบอกความรู้สึกต่อเพื่อน	สังเกต การจับคู่เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ใจของนักเรียน และช่วยเหลือให้นักเรียนมีเพื่อนคู่คิด มิตรคู่ใจครบทุกคน	กระดาษการ์ดสี

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
2	วิเคราะห์ผู้เรียน	2. บอกวิธีการการเรียนรู้ที่ตนเองถนัด และวิเคราะห์จุดเด่นจุดปรับปรุงของตนเองและของเพื่อนได้	<b>กิจกรรมที่ 2</b> วิเคราะห์ผู้เรียน ครูชี้แจงว่าการวิเคราะห์ผู้เรียนมีความสำคัญที่ครูและนักเรียนจะต้องมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อให้รู้ว่าคุณลักษณะมีลีลาการเรียนรู้แบบใด เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงวิธีการเรียนรู้	ตรวจสอบข้อมูลในแบบประเมินลีลาการเรียนรู้	แบบประเมินลีลาการเรียนรู้
3	ความหมายของ “ความมีวินัย “	3. ทำงานร่วมกันแบบรวมพลังเพื่อสืบค้นสัมภาษณ์อธิบายความหมายของ “ความมีวินัย”	<b>กิจกรรมที่ 3</b> สัมภาษณ์บุคคลต่างๆเกี่ยวกับความมีวินัย ไปประเด็นความหมาย ความต้องการ การปฏิบัติ	-เตรียมข้อคำถามในการสัมภาษณ์ที่ครูและนักเรียนร่วมกันคิด -อำนวยความสะดวกในการไปสัมภาษณ์บุคคลที่นักเรียนสนใจ	แบบสำรวจข้อมูล
4	ความหมายของ “วินัย”	4. ทำงานร่วมกันแบบรวมพลังเพื่อสรุปความหมายของวินัย	<b>กิจกรรมที่ 4</b> เรียนรู้ความหมายของความมีวินัย -นักเรียนวาดภาพ “วินัยในความคิดของตัวเรามีหน้าตาเป็นอย่างไร” - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยสุนทรียสนทนา แนะนำตัวเอง อธิบาย	-จัดเตรียมอุปกรณ์กระดาษ ดินสอ สีปากกา กระดาษกาว “ป้ายตามความเหมาะสม -เน้นการฟังอย่างตั้งใจ การใช้สุนทรียสนทนา	อุปกรณ์ที่จำเป็นตามรายการข้างต้น

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
			<p>ความหมายของรูปกติกากาบัดทีละ 1 คน และพูดทุกคน</p> <p>-ติดภาพบนป้ายนิเทศ</p> <p>มุมนิพนธ์ เล่าในสิ่งที่เพื่อน ๆ แบ่งปันให้เพื่อนฟัง</p>		
5	คุณค่าและประโยชน์ของควมามีวินัย	5. ทำงานร่วมกันแบบรวมพลังเพื่ออธิบายคุณค่าและประโยชน์ของควมามีวินัย	<b>กิจกรรมที่ 5</b> ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ของควมามีวินัยต่อตัวเรา สังคม และประเทศชาติ	-อำนวยความสะดวกจัดเตรียมอุปกรณ์ -ฟังนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนภาพ -ร่วมสรุปประเด็นของคุณค่าและประโยชน์ของควมามีวินัย	โพสอิท กระดาษ ฟลิปชาร์ต ดินสอสี
6	บรรยากาศที่ส่งเสริมควมามีวินัย	6. ทำงานร่วมกันแบบรวมพลังเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศที่ส่งเสริมควมามีวินัย	<b>กิจกรรมที่ 6</b> ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศที่ส่งเสริมควมามีวินัยจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง	-อำนวยความสะดวกจัดเตรียมอุปกรณ์ - ฟังนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอร่วมสรุปประเด็นของบรรยากาศที่ส่งเสริมควมามีวินัย	กระดาษ ฟลิปชาร์ต ดินสอสี
7	เกม Spy Set เสริมสร้างควมามีวินัย	7. ฝึกการตั้งคำถามเพื่อหาข้อสรุป	<b>กิจกรรมที่ 7</b> เกมแคะดำ เล่นเกมจากการ์ด Spy Set เกี่ยวกับเครื่องหมายจราจร ฝึกตั้งคำถามเพื่อสรุปเครื่องหมายค้นหาแคะดำในกลุ่มที่เล่นเกม	-จัดเตรียม Spy Set เครื่องหมายจราจร	Spy Set

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
8	สร้างวินัยอย่างสนุก	8. ออกแบบกิจกรรมการสร้างวินัยอย่างสนุก	<b>กิจกรรมที่ 8</b> เราจะสร้างวินัยอย่างสนุกได้อย่างไร นักเรียนร่วมกันออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างวินัยที่น่าสนใจและสนุกโดยอาจใช้ตัวอย่างประเด็น 7R หรือคิดด้วยตนเอง	-อำนวยความสะดวกเตรียมอุปกรณ์ -ฟังการนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม -ร่วมสรุปประเด็นการสร้างวินัยอย่างสนุก	-สื่อการกำจัดขยะแบบ 7R กระดาษฟลิปชาร์ต ดินสอสี
9	พลังวิเศษเปลี่ยนโลก	9. ออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างวินัย	<b>กิจกรรมที่ 9</b> พลังวิเศษเปลี่ยนโลก นักเรียนที่ใช้จินตนาการว่าถ้ามีถุงมือวิเศษต้องการให้คนมีวินัยเพิ่มขึ้นจะอย่างไรบ้าง	-อำนวยความสะดวกเตรียมอุปกรณ์ -ฟังการนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม -ร่วมสรุปประเด็นการสร้างวินัยด้วยพลังวิเศษ	กระดาษฟลิปชาร์ต ดินสอสี
10	การจัดทำสื่อเอกสาร	10. จัดทำผลงานเสริมสร้างควมมีวินัย	<b>กิจกรรมที่ 10</b> การทำสื่อหรือผลงานเสริมสร้างวินัยตามความถนัด และความสนใจ ได้แก่ เอกสาร แผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก เป็นต้น	-เตรียมตัวอย่างสื่อ -จัดเตรียมอุปกรณ์	ตัวอย่างสื่อ
11	การจัดทำสื่อ Infographic	11. จัดทำผลงานเสริมสร้างควมมีวินัย	<b>กิจกรรมที่ 11</b> การจัดทำสื่อ Infographic	-เชิญวิทยากร -เตรียมตัวอย่างสื่อ -เตรียมอุปกรณ์	-วิทยากรจากเครือข่าย -ตัวอย่างสื่อ
12	การจัดทำสื่อวีดิทัศน์ (คลิป)	12. จัดทำผลงานเสริมสร้างควมมีวินัย	<b>กิจกรรมที่ 12</b> นักเรียนฝึกเขียนโครงร่างการทำคลิปวิดีโอ "ควมมีวินัย"	-เชิญวิทยากร -เตรียมตัวอย่างสื่อ -เตรียมอุปกรณ์	-วิทยากรจากเครือข่าย ไทยพีบีเอส -ตัวอย่างสื่อ

สัปดาห์	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทของครูที่ปรึกษา	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
13-14	การถ่ายภาพ ถ่ายทำ และตัดต่อวิดีโอ	13. จัดทำผลงาน เสริมสร้าง ความมีวินัย	<b>กิจกรรมที่ 13-14</b> เรียนรู้เรื่องการถ่ายภาพ การถ่ายทำ และ การตัดต่อคลิปวิดีโอ โดยใช้โทรศัพท์มือถือ	-เชิญวิทยากร -เตรียมอุปกรณ์	-วิทยากร จาก เครือข่าย ไทยพีบีเอส -ตัวอย่างสื่อ
15	วินัยในมุมมองของเราเพื่อมุมมองของเขา	15. จัดทำผลงาน เสริมสร้างควมมีวินัยตามความถนัดและความสนใจ	<b>กิจกรรมที่ 15</b> จัดทำผลงานตามความถนัดและความสนใจ	-อำนวยความสะดวกด้านวัสดุอุปกรณ์	
16	การประเมินผลงาน	16. ประเมินผลงานจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายผลให้นักเรียนทั่วไป	<b>กิจกรรมที่ 16</b> ประเมินผลงานโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ขยายผลให้นักเรียนทั่วไป	-ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะแก่นักเรียน	แบบประเมิน
17	การสรุปงาน	17. สะท้อนคิดและสรุปงาน	<b>กิจกรรมที่ 17</b> สะท้อนคิดและสรุปผลการดำเนินงาน	-อำนวยความสะดวกในการวางแผนและจัดทำผลงาน -ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนางาน -ร่วมอภิปรายสะท้อนความคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ	แบบสรุป

## 5. การประเมินผล

กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงต้องได้รับการประเมินผลการเข้าร่วมตามจำนวนเวลาเรียนที่กำหนดและการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีวิธีการและเครื่องมือประเมินผลในแต่ละกิจกรรมดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ/เครื่องมือการประเมินผล
1. รู้จักตนเอง - บอกวิธีการการเรียนรู้ที่ตนเองถนัดและวิเคราะห์จุดเด่นจุดปรับปรุงของตนเองและของเพื่อนได้	แบบประเมินลีลาการเรียนรู้
2. ทำงานร่วมกันแบบรวมพลัง - อธิบายความหมาย คุณค่าและประโยชน์ของความร่วมมือ - ออกแบบบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือ	แบบประเมินกระบวนการทำงาน
3. ฝึกการตั้งคำถาม เพื่อหาข้อสรุป	
4. ออกแบบกิจกรรมการสร้างความไว้อย่างสนุก - เสนอแนวความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือ	แบบประเมินกิจกรรม
5. จัดทำผลงานเสริมสร้างความไว้วินัยตามความถนัดและความสนใจ - แผ่นพับ - Infographic - Clip	แบบประเมินผลงาน
6. ประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้	แบบสังเกต
7. สะท้อนคิดและสรุปงาน	แบบสรุป

เกณฑ์การประเมินผลกิจกรรมเสริมสร้างวินัยมีดังนี้

1. นักเรียนมีผลการประเมินทุกกิจกรรมในระดับผ่านขึ้นไป
2. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและปฏิบัติตนอย่างมีวินัย
- 6.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ขยายผลเป็นแนวทางให้แก่ผู้อื่น เพื่อเป็นตัวอย่าง/ต้นแบบที่เรียนรู้เรื่องความร่วมมือที่เป็นคุณธรรมที่มีหน้าที่กำกับและส่งเสริมให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน



# ภาคผนวก





## คำสั่งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ที่ ๓๒ / ๒๕๖๐

### เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ตามที่ได้มีคำสั่งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่ ๔/๒๕๖๐ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดการเรียนการสอน ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐ โดยให้คณะอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอชื่อบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนต่อคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา พิจารณา ซึ่งมติที่ประชุมคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐ ได้เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นั้น

เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ อาศัยอำนาจตามข้อ (๗) แห่งประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ประกาศ ณ วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ ประกอบกับมติที่ประชุมคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

#### องค์ประกอบ

๑. รองศาสตราจารย์ทีศนา เขมมณี	ที่ปรึกษา
๒. รองศาสตราจารย์พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์	ประธานคณะกรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์นภดล ร่มโพธิ์	รองประธานคณะกรรมการ
๔. นางสาวฉันทนา โพธิ์ศรีประเสริฐ	คณะกรรมการ
๕. นางสาวชาริณี ดรีว์รัญญู	คณะกรรมการ
๖. นายประดิษฐ์ นวลจันทร์	คณะกรรมการ
๗. นายพิรุณ ศิริศักดิ์	คณะกรรมการ
๘. รองศาสตราจารย์สุธีระ ประเสริฐสรรพ	คณะกรรมการ
๙. นางประวีณา อัสโย	เลขานุการ
๑๐. นางปัทมา คำภาศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑. นางสาวสุธิดา ผาพรหม	ผู้ช่วยเลขานุการ

#### อำนาจหน้าที่

๑. รวบรวม ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทาง หลักเกณฑ์ และวิธีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนด้านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หากพิจารณาแล้วมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการนั้น ก็ให้เสนอร่างกฎหมายมาเพื่อให้คณะอนุกรรมการจัดการเรียนการสอนพิจารณา

/ขอให้...

๒. ขอให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นประกอบการพิจารณาตามข้อ ๑.

๓. ดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา และ คณะอนุกรรมการจัดการเรียนการสอนมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐



(ศาสตราจารย์กิตติคุณจรัส สุวรรณเวลา)

ประธานคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

## คณะผู้จัดทำ

### ที่ปรึกษา

ดร.สุภัทธร จำปาทอง

ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์

ดร.อุษณีย์ ธโนศวรรย์

นายสำเนา เนื้อทอง

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา

และพัฒนาการเรียนรู้

### บรรณาธิการ

ดร.ประวีณา อัสโย

ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา

### ผู้รวบรวมเรียบเรียงเอกสาร

ดร.ประวีณา อัสโย

นางปัทมา คำภาศรี

ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการศึกษา

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

### ผู้ประสานงานการจัดพิมพ์

นางสุวรรณา สุวรรณประภาพร

นางสาวนุรียา วาจิ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

### หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มมาตรฐานการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร 0 2668 7123 ต่อ 2528, 2529

โทรสาร 0 2243 1129

เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>





แบบสอบถามการนำหนังสือ  
รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนฯ  
ไปใช้ประโยชน์

ขอความร่วมมือตอบแบบแสดงความคิดเห็น  
ในการนำหนังสือไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นข้อมูล  
ให้สำนักงานฯ ได้นำไปพัฒนาการศึกษาต่อไป  
และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้



สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้  
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ  
โทร. 0 2668 7123 ต่อ 2528, 2529 โทรสาร 0 2243 1129  
Website : [www.onec.go.th](http://www.onec.go.th)